Pawlicki Stefan

Filozofia ogólna socjalna cz. I, II, III

Wykłady

902/903
23.10.902
sq.

8442

1

Częśc pierwsza

Filozo. socyal. ogólnej:

I. O społeczeństwie w ogóle

§ 1. Defini. społeczeńst. i towarzystwa
§ 2. Jak powst. społeczeństwo ?
§ 3. Stany społeczne a klasy.
§. 4. W jaki sposób wytworz. się stany i klasy w najdawn. społeczeńst. ?
§ 5. O zasadniczym błędzie history. ekono. różnych szkół socyalistycz. i ekono.
§ 6. Wpływ wojny i ~~handlu~~ na wytworzen. się klas i stanów społeczn. =
§ 7. Handel jako pierwszorzędny czynnik organizacyi społecznej.
§ 7a Wielka pozytk. tatwej zamia. produkt. za pomo. handlu. –
§ 8. Handel społeczny grecki w czas. homery.
§ 9. Wielki rozwój handlu i bankiers. greck. w czas. history.
§ 10. Specyalizow. funkcyi wytwór. wskut. handlu i bankierst. jest zarazem i źródł. stanów zawodo. i klas majątkowych.
§. 11. Stany zawodo. i klasy majątko. w świetle kwestyi socyal.
§ 12. Co jest kapitał ?
§ 13. Rodzaje kapitału, jego natura i powstanie.
§ 14. O kapitalizmie.
§ 15. O Proletaryacie.
§. 16. Położenie proletaryatu i jego wpływ na upadek społeczeństw
§. 17. Kwestya socyalna a proletaryat

23.10.902

Wstęp ogól. do Filo. socyal.

2

Czem zajmuje się ogólna filozo. socyalna? Pytan. to będz. rozwiąz. jeśli określ. trzy pojęci: z któr. się skła: a) ogóln. b) filozo. c) socyal. Zostawiaj. na późn. wyraz „ogóln." przypatrz. się dwom inn: filo: socyal: Maj. się do sieb. jak rodz. i gatun. genus et species. Filoz: społyal. przedst. się jako część filozo: Chcąc ted. określ. filozo: socyal. trzeb. wprzód powiedz: co to filo:? A to tem potrzebniej: im więc zgadz. się filozo. nowocz: na jedn. defin. swoj. wiedz: A byłob. także defini. bez. porząd. Mógłb. odesł: do jedn: z ostat: zeszyt. Przegl. filozo: wydaw. w Warsza: któr: cały poświęc. temu pyta: Co to filoz: Wytrawne pióra odpowiedz. tam na to pyt: Na nas wystarcz: owa stara, położ. przez Rafa: obok wizerun. filozo: w stanzach watyk: causar cognitio = kto wnika przyczy: tego, co pozn. pragn: będz. filozofe: bo chcąc poznan: doprow: go wedle możno: do jakiejś przyczy. ostatn: na któr. się zatrzy. ~~Ten jest mądry~~ „W każdym rodz. wiedzy (ten waży się mędrzym) i który rozważ. ostateczn przyczy. tego rodz:" Ille sapiens dicitur in unoquoq genere, qui considerat causam altissimam illius generis = S. Tho. 1 q. 1 a. 6 c. Ostatni. będz. mędrcem kompletn: ile to dana jest osobie: gdy całą rzeczywisto: kosmicz. której jest cząstk. ustaj. wytłum: przez jej wszystk. przyczy:

Filo. socyal. ogól.

Tak już mów. Kryp. – że filozo. jest wiedzą bosk. i ludzk. i przyg.: któr.: za powodz.: = W tem znacz.: najogóln. ma każd. człow. normal. swoj. filozo.: – jak dobr. mówi Paulsen – Einleitg. in die Philo. Berl. 905 p. 3 (7e wyd.) bo każ. przyg. rob.: stara.: skąd się wziął świat. i po co człow. na nim żyj. Naw.: dzicy tubylcy w Amery.: i Now. Zeland. jak wid. z ich zbioru. kosmologij. legend mieli ~~wyjaś.~~ pogląd gotow. na powstan. świ.: ~~stosun. jego do bóst.: i do ludz.~~ przeznacz. człow. Ojczyzn. dale: drogę od tych pierwotnych. zabiegów. do niebotycz. gmach.: staw.: przez filozo. grecki. lub wschodnich a jeszcze. dalszą: do syste.: nowożyt.: pod względem. dokończeń. lub w oprócz.: do niego stworz.: Ale na spodz. tych wszyst.: twor. cres. nieodaw. i wiedzla.: do życ.: cres.: potrzeb. i przez wcale cel.: ~~[illegible]~~ trzymać: ~~ludzko~~ ugruntow.: pod swoim [illegible] jest zawsz. jedno przeg.: nie daj. się stwierd.: wytłumacz. ~~kosmos~~ świata. i wszystk.: części jego jego sił i przemienić za pomo.: ostatn. przyg.:

To przegnięcie. towarzy. nowe plemień. od porząd. ~~do [illegible]~~ a towarzy. dla tego, że ~~przyg.:~~ człow. orząd. się zależn. od przyro.: a przyr.: zost. jej pan. To było ~~jego~~ pierwsz. żądan. któr. wb. staw.: w zaraz. swego istn. żądan. koniecz. i wiedzą. Bo matka przyro.: sprawd. karmi człow. ale często niedostate. a ~~bezdz.~~ jeszcz. częściej częste ze jej zgub.: Bo nie tyl. ~~[illegible]~~ człow. ~~tyl [illegible]~~ przez nią ma być karmio.; ~~[illegible]~~ wiernego. sam stwor. domag. się ~~[illegible]~~ tego sam. ~~pozost.~~ a wśród nich zwierz. drapież.+ i tej wspól. walki, że tyl.: najsilniej. potrafi się ostać w tej walc.: o pokarm. i bezpieczeń.

+ któr. nie przyst.: między. ludź.

Stąd od najdaw. czas: usiło: człow: podpatr: pewn. sekre: przyrod: aby lepiej zwycięż: i władcą się stać. Wszystk. wynalaz: przedhist: i wcal. wszystk. zawdzięcz. swój ponat. Jemu zgadzającym się: praw przyro: i przypatrując. się jej sposob. działan.

Tubyl. austr. nie znał upra: soli - ich ręki - prawie z polow: lub wykopywania korzonków - do tej. wynal. sob. szczególn. broń w bomerangu = który zakreśliw. koło zawr. lub raz. elips. wraca znowu do tego. który go rzucił - wynal. sob. onnego, rzuc. ze pomo: deski i t. p.:

Potter, młod. chłop. wynal. w 18 wie: automatycz. spos: zamykan. się i otwier: dwóch kurk: przy maszyn. paro: z któr. jed. wpuszcz. parę woda drugi zimn. wodę =

Najdaw. ucz: przyrod. i ...ist. w Egip. Mezopot. Grecji ... tej potrzeb. panow: nad przyro: To panow. było zawsze w oczyl. czas: zgadzając: praw przyrod. i stosow. się do nich - Człow. wie, że bez tego. praw przyro: nie stosu. się do nich, nie może nad nią panow: Nic innego. nie mówi Gen. rozdz. I w. 28 gdy Bóg mówi do ludzi: napełniajcie: ziem. i czyńcie ją sob. poddan., panujcie nad rybami morsk. i nad ptast. powietrz. i nad wszemi zwierz: które się ruszają na ziemi i t. d. -

W tych kilk. słow. zakreśl: prawo postęp: i progr: pracy. Oczywiś: bezwzględ. pan: ziemi nigd. człow. nie będz. bo nie jest jej Stwórc. Tyl. w pewn. mierz. nad nią panow: może, ile wyrob. w sob. rozu. i woli

Zapew. i te moj. swoj. granic. nie przeby: ale zawsze u cel. stanie: jeno. dalek. drog: przed nami. Moż. jednak wszystk. doskonal. i rozum nasz i wolę. Może. coraz lepiej poznaw: praw przyro. i coraz skuteczn. zwycięży. jej zjawi. A dzięki. potęgi. będz. zawsze. filozo. przyro: mettko wszystk.: wyprowadz. i wyświetl. wspaniał. rzecz. nauk. spostrzeż. Może wszystk. stlub. się być jej corami.

Ale panow: nad świat. zjawisk przyrodzo. panow. b. niekomplet. gdyb. człow. nie ~~umiał~~ panow. nad sob. To drug. równ. niezbęd jak pierw. bo jest ~~jego~~ warunk. jego trwało i powodz. Gdyb. bow. człow. nawet sam jed. żył na ziemi, jak Robins. na swoj. wysp. musiałb. przedewszyst. zwycięży. sob.: aby wydob. ze sieb. potrzeb. zapas energii, aby zapobie. się zepsuciu, korzyst. zawsze z jej dar. nie nadużywa-ąc nigd.: nie poddaw. się jej wpływ. szkodli. A to nie ~~możli~~ bez panow. nad sob. bez utrzymyw. równow.: międz. duch. a ciał. rozum. a wola, dzieci. a sumien.

Człow. jedn. nie przeby. sam na ziemi

W zarav. filozko. zdumiew. się nad zjawis. przyro.;
to zdumien. było początk. filozo. Usiłow. je zrozum. t. j. pozn. ich
przyczy; następ. obrócić na pożyt. rodu ludzk. Panow. nad przyro.
było zawsze jednym z celów najbliż. które staw. sob. wszyst ludy,
bo zależno. nasza od przyro. była zawsz. tak. widocz. i dotkli.
że tyl. zmniejsze. tej zależno. dawało rękoj. bezpiecz. i naszy.
Stosun. bow. wzajem. taki jest, że albo przyro. trzyma człow.
w niewo. ducho. i fizy: – bądź to stan dzik. plem. żyjących z
dnia na dzień z płod. gotow. matki natu. – albo też człow.
stawia stop. zwycięz. na jej karku i każe jej być posłusz. jego
skinien. To drug. tyl. przystoi godno. i zacno. naszeg. rodu
ale nie te: bowiem. pan. ziemi Bóg jest, który ją
stworz; człow. tyl. względn. i w niew. zost. ziem moż. Będąc
zaś isto. zależ. częściowo od Stwór. pot. od reszty stworz:
od pierwsz. nigd. uwol. się nie moż. – chyb. pozor: umniejsz.
w sob. że go nie ma – a od reszty stwor: tyl. o tyle uwol.

się może, ile ma wyzw. w sob. i woli. Rozum jedn. i wola zaś ograniczon.: przeto człow. w tym życ. nie osiągn. zupeł. wolno. od nięz.; nigdy bezwzględ. nie będz. rozkazyw. przyrod. Będ. jedn. rozkazyw. coraz więc. i lepiej; będz. rozszerz. i gruntow. swoj. królow. nad nią; a bodźc. i środk. zmierz. do tego królow. była filozo. przyro. matka wszyst. wynalaz. i wszechświat. zastęp. nauk specyal.: któr. wszyst. chlub. się być jej dzieć.

Ale panow. człow. nad światem materyi pozost. by niezupeł. gdyb. jemu nie towarzysz. ~~jemu~~ panow. nad sobą sam. To drug. panow. jest potrzeb. bo jest warunk. niezbęd. aby udało się pierw. Gdyb. nawet człow. był tyl. jedyn. na ziemi, jak Robinson Crusoe samot. na odlud. wysp.: musiałb. przedewszystk. rozkazyw. sob. zanim by podb. sob. siły przyr.: musiałb. ciągl. wydoby. ze sieb. coraz nowe zapas.: energii i rozu.; zapobie. gliw. aby nie ustaw. w badan. isz. opiera. się jego wysiły zawodli; korzystan. z jego darów, nie nadużyw. jego boga. A to niemożeb. bez ciągł. panow. nad sob.; bez utrzym. harmo. międz. duch. a ciał.; rozum. a wolą, czyn. a zamiar.

Jedn. człow. nie przeby. sam na ziemi; nie sam, lecz w społeczno. ~~Będą~~ on cząstką natu. Oprócz więc natury: otacza go - zewnętrz. świat społecz.; więc od pierwsz. niemowlęctwa: twierdzą - od zarodka; częst. wspieraj. częściej hamuj. jego rozwój. To też człowiek. ludz. również dawn.: jak zrozumi. przyro. rozpozn. się fakt. społecz. i nieb. przekon. się, że życie zależn. od przyro. jest warunk. naszej egzyst. to oczyw. zależn. dziecz. niemoż. niezależn. od sob. ale i od bliż. Obow. pyt.: czem jest przyro: stanę. drug.: czem jest człow.: a jeż. odpow. na pierw. miała dać środ. do podbij. natu.: odpow. na drug.: ~~wst~~urzeczywist. mniej lub więc.: doskon. syst. społecz. organiz.: by wspól. użyt. dokon. wielk. zadań.

Tym sposo. równoległ. z fizy. lub jak dawniej mów. z fizyolo. wsta Ety.: która była zaraz. Polity. One mi.: rozpozn. się probl. dla nas najważ.: jakim powin. ~~na~~ być człow. w sob. i w społecz. żeby na odpowiedn. przeznacz. swoj. Te zaś kwest. są trakto. dziś. przez filo-społecz.; jedn. z inn. prakt. rzecz.: i w niektych.

wrzesz. wzgmia :

24.10.~~09~~

Filozofi ogól. Socyal.

W czem różni się Filoz. społe. od Socyologii?

Mogłob. się zdaw. że Socyolo. zajmu. się tym sam. przedmio. co Polity. społecz.: skoro wedł. jej założy. Aug. Comte trakto. ma o praw. fundamental. rządzący. zjawisk. społecz.: (Cours de philos. posit. IV. 185), my zaś Polity.: także wypełn. badan. zjawisk. społecz.: małżeńst. naród, państ. - co prawie zjawi. społecz. - któr. z małych wyrast. zaczą., wedł. pewn. stał. praw rozwij. się a wedł. ins. znowu praw giną, aby ustąp. now. forma:

A gdy przypatrzy. się rozkłado. treści w Socyol. Herb. Spencera, widzimy że po og. wstępa: o zamałk. istnie. ołtow. pierwot. i t. d. następu. wrez(?) zasadnicz. pojęci. budow. społecz. pot. o rodzin. zwyczaj. i obyczaj. ceremonial. warunk. o instytu. polit. a wkońc. o formach kościelno-religijn. wytworzo. przez poszczegól. narod.

Zachod. jedn. wiel. różni. pomięd. obu nauk.: Socyolo. przedewszyst. bada genezy zjawis. któr. się zajmu.: pyta, jak one powst. i rozwij. się. Posługuj. się etnolo. i antropolo. od któr. nie bard. się różni, a bior. na pomoc także histor. tych ludów, ko któr. zost. historyą dotkn.: opisuj. one ~~faktu~~ i formy społe. któr.

bytu lub jesm. się ~~w nauce~~ nepotyk. w swo. plem. tej ziemi, zdumiew. jak one powst. pod wpływ. pewn. dan. warun.; jak one z konieczno. wewnętrz. natury swoj. rozwij. się, jakie porząd. ze sob. następst. i t. d.

Polity. zaś społecz. bierz. rozprawi. istnieją. w jakim narod. formy społecz. i fakt. dzisiejsze i ocen. ich wartość: To bard. znacz. różni. Bo ocen. wartoś. rzeczy moż. tyl. przez porównyw. jej do jakieg. ideału które. ona uzna: lub inaczej odpow.: Tak. porównyw. stano. podsta: na które. opiera. sąd nasz a ten jest istot. etyczn.

Moż. to wyjaśn. na przykł.: Socjol. opisuj. i bada: różnorod. formy małżeń. monogam., poligam., poliandr. i t. p. a czyni to z tą samą bezstronnoś.: (przynajm. powin. choć często nie zaw. to robi) z jaką zoolog lub botanik wylicz. nam różn. rodz. zwierz. i roślin, ich warun. istnie. i t. d. Ona niczego: nie wypo. żadn. zdan. o pożytecz. lub szkodliwo. tych form, bo znajdu. że w pewn. dan. warunk.: każd. forma mać. swoj. uprawnio. istnien.

Zapew. czas. jest ona zmuszo. wyciąg. ogól. teoretyczn. wnios. że ta lub owa forma okaz. się żywotniejsz; wzięła górę nad inne; ma przyszło. sob. zapewnio., jak n. p. Spencer bez ogród. wypowi. o monoga.

24.10.902

Tak samo zapow. Sp. coraz większ. wzrost altruizmu. jeśli to w życiu domo: ~~Który będz.~~ opromien. jeśli to po za dom. we wszystk. związk: i stosun. społeczn. Jednak: nie mówi nam, że tak być powin. Stoj. na podwójn. stanow. i utylitaryz. i ewolucjoni-zmu: że tak czyn. będ. bo zrozum: że to korzystniej i lepiej, niż dogadz. samolub. instynkt. a z czas. wszystkim: do tak. postępo: przez ciąg. a koniecz. ewolu: nie będ. mogli rob. inacz: Jak dziś. otwar. przewaz. jest egoiz. tak kied. rob. się altruis. z przyzwycz. który. stan. się dla nich. jakob. druga natu. Ale ~~Spencer~~: nie podaj. żad. kryter: wedł. który. odróżn. mamy złe czyn. od dobr: ani nie stanow. żadn. idee: do który. dąży. mamy, bo wszyst. rob. się bez nas przez koniecz: ewolu. Jak z nebulo: pierw: wydzieli. się drug. zewnętrz. w ~~zakrod.~~ stan ciekłe: jak od ziem. księżyc odłącz. się dobr. nasz. tworz: księgi. Jak z pierw: przyć konieczn. wydoli-ły wielkiego. czasy przyjęło ziemi pod wpływ: potrzeb kultur. tak egoizty-nato. ucz. z koniecz: przedzierzg. się w altruisty. A nawet to wszystko nie jest zdaniem. do jakiej. celu wyjść: bo kied. wszyst. zgaśn. i materya kosmicz. przejdz. w inny; przestrz. ~~[illegible]~~ promien. świata. i ciepło; zat. ani życie na ziemi nie będz. Będz. głucho i wszęd. ciemno wszędzie. idee i słowa: ewolu: który jest drogą jego życie: nie ~~będz. [illegible]~~ ma żadnego celu, prowadz. do nicestwa. Bo mater. kosmicz. zawsze w przestrz. ... ruchu, bez świat. bez ciepła. będz. nicestwy.

Filo. socyal.

Warto przejrz:
Achille Loria = die Soziologie
Ihre Aufgab. ihre
Schulen u. ihre neuesten
Fortschritte — Vorträge
gehalt. an der Univ
Padua — übers.
von Clem. Heiss
Jena 901 Fischer

W Przegl. polsk: odrzuc.
do inn. 902 artykuł:
prof. Witold Pilate i
p. Witol. Lessota: Nowoczesna socyologia =
Die Philos. der Gesch
als Soziologie von D. Paul
Barth — Leipz. 97 Reisland
przed sześc. laty:
wszo. czasu!

W niemiecki. przestrz:
Jeden z wielk. prof. Stani
zest. przypr: że Goethe
ostat. słowa były: więcej
światła — Spencer: kresto

Przed kilku miesięcy: ogłos. książ. którą dyktow: z łóżka — ma już lat 82 i jest bard. chory: W przedmo: oświad. że już nie więc: nie wyda ~~napisze~~ żad. książ. ta wraz jego kolekcją. Facts and comments nie jest grub. księgi: złożo: z 42 krótk. rozpraw: będ. po części: wcześniej druk. lub wyjętych do poprzed. ogłoszo. tom. Niektór. z nich ... prawd. Dla dzisiejsz. Angli: znaczen. dla prawdz. impersonality. Ale jest tam kilk. dobr. rzecz: wszyst. filozofi. które: zwie: ostat. z wyjąt ~~w końcu~~ ostateczn: kwestye "ultimate questions" Tam wyraża się z wszelk. powątpiewań o wszelk. ewolu: by się wiem: (tak. mówi) że świat został stworzo: czy też wszyst. się raz z sieb. zewn. przyj. trzeb. że przed stworze. i przed wszelk. ewolu. była przestrz. niezmierzona: odwieczn. Dodaje że w ostatn. zat. przeraża go myśl, że tylk. jedn. rzecz jest pewna, przestrz. otacz. bez granic bez początk. i bez przyczyny. Wszyst. inn: drugorzędn: Ta myśl u Spen: nie jest koniecz. nowa. Poniewasz dawniejsi filoz. Angli. n.p. Newton, który przestrz. uważa: za atrybut Boga; już w First Principles ewoluc: sam. prowadz. do uspod: ustan: wszystk. i jeszcze które są tylk. form. kosmicz. ruchu. Wielbic: Spen. są przeraż. tym melancholią wstępem o potędz. ewolu: one kiedyś ustan:
#

Filo-Socjol. ogół.

I O społeczeństwie

Człow. moż. być rozważ.: w dwojak.: sposób: alb. jako jednost. ~~przyrodz~~ dla siebi:
społecz.: do grzesz pewn. ~~złożo. z duszy i ciała~~: funk.: ~~zjawisk~~ biologi: albo też jako należ.:
do pewn. grupy podobn. jestest. z któr. wspóln. cierpi się i smu-
trac. i bawi się, biern. lub czynny bierz. udz.: w tem wszystk.: co jest
chwilo. lub stał. cel. jednocz. się ludzi. W pierw. raz.: jest on przedmio.:
nauk. przyrodz.: któr. go tak samo badaj.: jak każd. rośli. lub zwie.
aby pozn.: jego budo.: i natur.: i praw.: wedł. któr. rodzi się, rozwij. i
ginie. Anato. człow.; jego fizjo. i pewne częśc. psycholo.: podejmu. się tego. zadan.:
Dla tych nauk jest człow. jedn. z niezliczo. okaz. przyro.; rodz. wśród
rodz. domag. się międz. swey. w klasyfi.: zoologicz. Jest to
konieczn. przyrodzo. podsta.: życia ludzk.: ale jest tyl. podst. Prawdzi.
życ. ludzk. zaczy. się, gdy człow. raz. z inn.: w tych. lub trudz.: zaraz.:
do wspóln. należ. życiac ~~całego~~, aby zadokum.: przynależno. swoj. do inn.
W tej przynależno. do pewn. grup: jestest. tego same. rodz.: objawi.
się jego ~~człowiecz~~ społeczeńst. ~~Zjawisk~~: Tem społeczno-człowiecz. życi. zajmu.
się filozof. społeczn. wychodz. z teg. konieczn. założ.: bez któr. nie
ma żadn. badan. nauko.: że ono stud. praw pewn. ogóln. Szukan.:
tych praw zajęc.: usiłuj. dojść do pewn. synte. któreb. wytłum.:

jaka prawdziwo. przebija w czyn. społecz.; jaka w twor: dokonyw. przez owe czyny; jaki narzuc. cel ostat. daje się ~~wyprowadzić~~ narzucić samo życiu: rozwija się wedł. perm. stał. praw ~~od~~ w każ. plemie. z osob. i we wszystk. razem. Ta nauka filozofi. posługuj. się mowa więjedz. nauk. pomocnicz: rozpad. się, jak powszech. dawniej na część ogól. i na różn. częś. szczegół: Ogóln. zajmu. się nie poszczegól. twor. społe: jakie powst. w ciąg. wiek: pod wpływ. histor. czynni: lecz najogól. form: któr. wszęd. i zaw: być musz. jeśli jest jakaś ~~grupa~~ połącz. ludzi; zasługu. na miano społeczn.; najogólni. istn: które w każ. dział. musz. społeczeńst: najogóln. idealn. do któr. każ. kup. ludzi związ. jakimś węzł. społecz. wytwo. zdąż. Taka ogól. n.p. formą społecz. będz: lub być powin. rodzina. Czy poszczegól. jej formy jak monoga. polig: i t.p. są wprawdzie: i która z nich jest jedyn. ~~obr~~ korzyst: rozbie: szczegół. filoz. socjol. ale pyt. czy jakakol. forma rodz: lub żad. jest dla istn. społecz. potrzeb. będz. tem. filozo. socjol. ogól. Tak samo produk.: podzi. pracy, klasy społecz: mogą być zbadan. na podsta: ogól. natu. społeczeńst. i pomoż. Kwest: czy każd. okres historyi: tych itd. jest wprawdzie. =

= może jedn. z ogól. rozważ: społeczno. dojść do pewn. konklu: o byt zewnęt. proble. Albo walkę o byt, równo. i wieczleg. jedno: wobec powszechno. i t.d. ~

Filoz-socyal. ogół.

§ 1. Definicya społeczeństwa i Towarzystwa. Chociaż pols: języ. obec. pojęcia: dwa wyrazy na oznacz. tej sam. rzeczy – w 18 st. stul: przyw. był. wyra. towarzystwo, towarzystki = ustal. się jednak zwycz. że oba dość wyst. biorą się w ~~[illegible]~~ nieod. odmien. znacz: a jed. i drug: przyj. tej: w znacz. wielorak: Ciekaw. zar. na wstęp: ustal. tu znacz: należ. uwzględ. niem. Gesellsch. francus: société, ponie. nieraz wyra. oba te wyr: na jęz. nasz przekład. Niem. Gesellsch. i fran. société – w takiemo [illegible] znaczeń. formy tego wyr. i części. society = mają:

1° znacz: ściśl. określ: prawn: gdy wiąże się o pewn: liczb. jednost. złożo: dobrowol. zaś przez pew. określo. lub nieokreśl. do osiągnięc. jakiegoś wspól. celu lub wspól. zamia. W tem znacz: tłum. Gesellsch. przez Tow: Handelsgesellsch. Versicherungsgesellsch. Tow. handlo. Tow. ubezpiecz. Tow handlo. z bardzo nieo. liczb. człon. złożo. jest Spółka – liczba tak. stowarzysz. jest liczb. człon. i poda: do publi. wiadomo; statut: określa: prawa tychże członk: kompetencyj zarządu, ~~[illegible]~~ i t. p. Jest to zawsz. instytu. praw: mogąc. posiad. majątek lub wszelk. prawa osobisto-prawn:

2° Może Gesellsch. oznacz: także przypadkow: lub regular. zbieraj. się ilość ludzi w domu prywat. lub lokalu publicz. dla celów

ogólno towarzys: Mówimy o towarzyst: Gesellsch: Któr. się zbier. dla lub na wieczorn. zgromadzen: Cech. tak. zebrań, że wszyst: się znaj: i przebyw. ze sob. w stopnie przyjacielsk. lub jeś. ktoś nie zna: się szczeg. przyjaźni. się zgód. że przyb. lub zost. zaprosz.: na to, aby z wszyst. ~~z~~ ciesz.: dobr: i blis. ~~z~~ znajo: Podsta takich ~~towarzyst.~~ zebrań jest równo. towarzyska = nie zaprz. się nikt. kto nie ma praw. być na rów. stop. towarzys:

3° To zebran: towarzysk: jest jakob. podsta: towarzyst: w znacz: bard. rozszerzon: Tow. Krakowsk. Warszawsk: lub dobr. towarzyst. wyższ. Tow. i t.p. Są to abstrakt: obejmuj: pewn: ilość ludzi tej sam: kondy: nie koniecz. znaj. się lub obcuj. ze sob: ale nie zdziwio. gdyb. się znalez. zaz. w jakimś zło: Jest to jakob. suma wszyst. składn: w jakimś mieście lub kraju, tow. paryskie: tow. francus: z wychow. się wkład. z stanow. zatrz. że ~~[illegible]~~ formy obcow: zbieran. się, dyskuto. i t.p. w tych sztuk. za więcej wszy. do sieb. podob. Oczywi. tu zaczyn. się sfera ogóln. bod. źródł. ciągł. niepowstrz. zatrzy. opin. i t.p.

4° Ale Gesellsch. — société — bierz. się w znacz. jeszcze węższ.: obejmuj. wszystk. obywat. jedn. kraju. Die bürgerl. Gesellsch. to nie tyl. tow. mieszczań. w przeciwst. do szlachec.: — o którejś. Gesellsch. się nie mówi, ponieważ wszyst. którzy brak. towarzysk. zebrań w znacz. miejsk. — lecz bürgerl. Gesellsch. może znacz. także całą sumę obywat. przebyw. w jakimś kraju i bed. organizm. życia publiczn. Mam. znaczen. po polsk.: społeczeństw. franc. niem. angiel.: przyjmuj. ze pewn. różnych. lub przypadk. dziedzin. wszystk. obywat. jednego kraju na wspól. podł.: interes.: idei i t. p. Wted. społeczeńs. staw. przeciw państw.: — Gesellsch. u. Staat = chociaż te same jednost. składają się na społecz. i na państw.: jeśli owo państ. rozum. i rząd i poddan. rząd.: ale w pierwsz. razie myśl. o pewn. wspólnej funk. jednost. obywat.: bez udziału rząd. i bez charakter. ich poddan. czy rządz. w drugi. myśli o funk. państw.: które tyl. mog. być wykonyw. przez rząd i poddan.

Przykł.: skład. na Burów wyniosł. w Niemcz. 800.000 marek — rząd wypis. now. podat. = społeczeństw. niem. gotow. oraz dla Burów, państ. niem. nie przyjm. Burów i t. p.

Filo. — socyol. ogół

5° A gdy raz się zacz. stanowi: społeczeństwo przeciw państwo: Gesellsch. geg. Staat = jest bard. natural. wrażen. tej. pojęć: po za grani: państ: Mówi. że społeczeń. zachod. było obszaro: narodów. Armeńsk. na rozkaz lub z dozwolen: Sułtan: - mówi. że społeczeń. zachow. sympatyzo. wraż. z powst. polsk. w r. 31 lub ze zaciężn. ...
w Stan. Zjednocz: itp. Ta już wiemy zacz. tak wiele: że stają się prawd. niejasno:

Rümelin, über d. Begr. d. Gesellsch. u einer Gesellschaftslehre: ciąg akad. Rede 1889 - w tym r. rok. un. kancl. uniw. tybing. wielki ten statys. był w tem wzroku: znacz: i uważ. pojęc: ~~tamtem~~ społeczeńst: - ausländ. Gesellsch. civilisirt. Gesellsch. za dowolo:

Zob. także dobr. artyk. prof. Gothein'a = Gesellsch. u. Gesellschaftswissensch = w Conrad'a Handwörterb. d. Staatswiss. 2e wyd. tom IV

Ale Gothein robi uwag: że wew. można. mówi. o ludzk. społeczeńs. menschl. Gesellsch: - gdy się przyjm: że członk. rodu ludzk. mają wielk. liczb. wspólne. interes. a życie ich przeważ. nau. w swoich dowoln. objaw: ubarwio jest przez te wspól. poglądy ogólnie
Dod. wrażl. Gothein, i trud. nie zgodz. się z nim = że z uwagi:

wyr: Gesellsch: na oznacz: uczestnict wspólno. myśli lub interes: wynik. że dla wielu ten wyr. koniecz potrzeb. ale jest wątpli. dotąd czy to zbiór pojęć: choć dla nas niezbęd. nie warto: ...

28-10-902.

Konklur: ścis. defin. wybier. w § 1 ta będz. że wedł. dziś ustalo. sposo. (pierwsza)
mówien. oba wyra: towarzyst. i społeczeńst. (społeczność) potrzeb. roz
aby dokładn: oddaw. przeciw. znacze: niem. wyr. Gesellsch. fran.
Société i t. p. Druga konklu: że oba nasze wyr. maj. zaś: jasno
określ: znacze: ozn. niejas: Tow. zaw. jasno jest określ: w znacze.
prawn: i będz. wted. znacz: pew. ilo. ludzi, zjednoczo. dla przeprowad.
pew. wspól. celów. Liczb. osobnik. i cele, dla któr. zaz. prawn. lub
baw. się, sq wted. powszech. znan. na podst: prawn. dokum. To samo
tyczy się takż. wyr: Gesellsch - Société i d. d.

Trzecia konklu: Niejasn. i nieokreśl. jest towarzyst. w znacze.
ogóln. ~~[illegible]~~ grup ludzk. obejm: ze sobą w cel. towarzysk: Poniew.
grupy te przedstaw: znacze. różn. wyra: takie narzw: jak tow.
wieczorn. londyń. i d. d. lub znow. tow: małomiejsk. wielkomiejsk.
arystokr. demokraty. postępo: zacof: pew. bard. ogól. cechy
nieprzyjk: mają wszy: w jednost. i grup. z nich składa. się. To
samo stosu. się do wyr. zagranicz.

Czwar: konklu. Wyraz społeczeńst. lub społeczno. zaw. jest nieokreś:
a w tem znacze. takż. Gesellsch - Société = bo nie określ. (liczb.) osobnik.
ani rozciąłe: lub indywidual. właściwo. osobnik. Społeczeń. polit.
francus: obejmu. wszyst. jedno: mając się za Polak. Francuz. i t. p.
Gdy chce: dod. pew. sytua: społecz. używamy wyr. towarzyst.

Filo. socyol. ogólna

V Religions-gesellsch.

Religions-gesellsch. = Kirche = naród

Zwłaszcza: że nie może mówić o współn. całości społeczeństw. ludzk

Piąta Konklu. Gdy rozważ. społeczn. po za gwar.: państ. lub naro: mówiąc o zadan. społecz: o czystości. społecz: lub narw. o współ. ludzk. myśli. o pewn. uczuć ogóln. przymiot: lub interes: przebyw. w każd. ustro. ale to pojęć: już bard. naro: praw. za naro. w etapie wald naukow: styl. w rozumie: że narw. dorzeczny nie daj. się poza: władzi wośći w ciąg. wiek. dąż. do rozwoj. i stan. się uczynności.

Szóst. Konklu. Że pomi. mając: tel. pojęć. ogól. jest nierbed. i narw. zaw.: sporn. ilości cech uczynności: pokaza. fakt, że ludz. najśwarod. plemion Tato. się tworzą, gdy idą za pobud. sympat: która wszystk. ludz. jest wrodz. i ze współ. inter. który. najczulszy. ludzi jednoczy. Widzieć to na międzynarod. wystaw: czy przemysłow. czy artystyc.: gdz. współ. wszyst. lud. z wiek. czekano: ogląd. za ~~[illegible]~~ a widze wynosz. przekon: że wszyst. ludy, narw. najmniej rozwinię: lub najmniej. ~~[illegible]~~ upośl. maj. pewn. współ. choć nie zaw. wyraż. wyraźn. wolt. idee: do ich. podob. a ta współ: jest nie wyjąś

Siód. Konkl wyjęd: pojęć: społeczeństw. ludzk. rośnie w każd raz. sympatycz. i zrzeszenia. Gdy kolw. za wspól. jakie cechy, wolne ~~ta~~ cel wzrost ~~[illegible]~~: współ. abstrakt: A cechy te współ. daj: się sprow: do pewn. współ. przymiot. psychicz. obyczaj. i podob. u wszystk. lud. funkc.: artystyc. ~~[illegible]~~ naukow. ~~[illegible]~~ religijn. i etyczn. =

Niema plemię które nie miał jakiejś sztuk. się sprow: jakiś produkt. przeszłości jakiś zwyczaj. i obyczaj. które wykaz. dziw. nieraz. blisk. do ich. podobień.

28.10.902.

Filo. socyal. ogólna

Konklu. ~~ósma~~ siódma - Ta współ: staj. się now. fakt. konkret: gdy naro-
rasow. i kultural. od sieb. różn. się wyzna. tę samą relig. Mówimy
o społeczeńst. chrześcijańs: mahomet. budysty. Któr. nie są przyna:
do jedn. szczep. ani do jedn. naro: lecz chocia. i tak. poz.: jak. społecz-
ność: są to te sam. niedokład. rzeczy poniew. nigd. nie wszęd: ile
w obręb. tak. społeczeńst. jest wewnąt: na szczyt i jak. zachod-
nim. w ich ~~poz~~ ~~pogląd~~ - dogmatycz. kwest. jedn. zaś więcej: że wyznaw.
Chrystu. now: gdzb. ~~do niczego sebie nie~~ nie należ. do tej. sam.
kości. ofiscyal. jeśli to będą ludz. dobr: i szczer. pragn: naślado.
twór. Chryst.: będą mieli wsp. cech wspólne oraz chrystolo. oraz lub artysty. etycz:
A wted. poz.: jakiejś wspólno. wiara i poczucie ogólno. niedokładno.
ści. będ. jedn. odnos. się do pewn. szczegóło. cech psychi. naszych
we wszyst. jednost. któr. się mien. być wyznaw. Chrystu.
A nawet moż. dalej posun. się w generaliz: i spróbo. wyznaw.
najodmienn. relig: podciąg. pod nazw. jak. współ. Przyk. takiej.
mitow. był kongr: wszechrelig. w Chicago w 96 r. Zebral. się
tam jeśli nie deleg: to przedstawicie: najgłośn: ~~form~~ społeczeńst.
religijn: Żyd. Chrześcij. budyj. i mahomet. i wresz. Brahm=
a gdy owe tysiące na wezwan: kard. Gibbonsa odmów. razem

Ojcze nasz - uważ. się za chrześ. że cała ludzkość podążając

się pod jedn. wspóln. wezwan: Bóg: i że wszys. przyznać się

do dziełu: tylko synów boż: Że nim to nast: zaczyn. dziś

cres. apteg. ale może przewid. chwil. gdy wszys. ludz. na kuli

ziemsk. będziesz odmaw: każd. w języku. przyj: Ojcze nasz

a wtedy defini. społeczeństw ludzk. będz. będzie. uprawn.:

Socyol. - prawn: filoz: który. teraz wozol. zadań. jakiejś

defini. ~~daj. się~~ wyprzy. dwuzd. zad. społeczeńst. ludz:

rozważ. że ono jest zjednocz. wszystk. ludzi, przyzn:

być synem boż. i oryg: wspól. rob. i im. dojrzewając

do osiąg. tego najwyżs. celu. Obecn: może tak. defini.

uważ. tylk. za ideał nie urzeczywist. ale musi: pewno.

zwycięży. bo logi. wszys: ludzk. do niej prowadz.

§ 2. Jak powstaj. społeczeńst.? Socyolo. i histo. czas. pierwot. zajmuj. się tworzen.: rodzin, plemion, zawiązk. państwo-e nawet wygłasz. różn. domysł. o zjawien. się rodu ludzk. na ziemi, poleg. na hipotez.: mniej lub więc. dowoln. zoologii ewolucyonisty. Dla nas wystar. fakt, że istnieją jeszcz. dziś lud. mało rozwinię. lub podupad. z tak. prost. form. organiz., że ich nie moż. naz. państ. ani naw. prawd. plemien.-a wobec nich pyt. na porz. tego § potrzeb.: zmienia się w to drug.: czy tak. mało zespojo. grup. ludzi mają jakieś znam. społeczne i czy moż. przy nich mów. o jak. społeczeńst.? Jeśli się pokaże, że naw. u nich niepo. tyk. pewn. zjawi. i praw., który w doskonal. form. więcej. zaś wszyst. społeczeńst. rozwinięt. odrzuć. trud. będz. może im odnow. nawy spot.

Drobn. znaczy: n. p. austral. żyj. każd. dla sieb. na terytor. ograni. po za który. bez pozwol. sąsied. nie posuwaj. się. Zbiera owoce, korzen. rozrzuc. się na tych terytor. stwo. im ca pożyw. Nie mają bow. rolnict. nie mają trzód żad. ani stałe. domo.: Naw. domów nawet nie mają, lecz żyją pod namiot. lub w cieni. drzew.

Porów. Semon, Im austral. Busch u. an den Küsten des Korallenmeeres. Leipz. 96. Ernst Grosse, die Formen der Familie u. die Formen der Wirthschaft. Freib. Leipz. 96.

Filo. socyal. ogół.

Każd. szczep taki składa się z mał. liczb. rodzin naogół monogam. Któr. choć przebyw. w tym sam. obozie są od sieb. ściśl. oddziel. bo każ. rodzi. stano. cało. samodzieln. pod głową mężczyzny. Któr. posiad. wład. praw. nieograni. nad żon. i dzieć. Wiedz. jakieś państwo zgoła nie istnieje bo naczelnik wypraw wojenn. lub myśliwsk. zwyk. do ostatn. obier. po skończo. wyprawy żadn. wład. nie wyko. Ojciec rodzin. w czas. pokoju lub woln. od wspól. polow. jest zupeł. niezależ. i nie słuch. nikog. choć dba o to, aby żon. i dzie. jego słuch. Mimo to szczep zost. raz. nie tylk. dla warunk. ekono. bytu, któr. b. znacz. pogarsz. się lub zniku. zupeł. gdyb. rodzi. któr. oddziel. się od szczep. lecz taki dla uczuć. wszyst. ludz. towarzysko. i dla spełnia. razem pewn. funk. które nie są ani wojen. ani myśliws. Po za czas. pow. przepędz. w rodzin., po za naradą wypraw. wojenn. lub wielk. myśliw. młodz. dorosł. i mężczyzn: żona albo część ich pewn. produk. techniczn. n.p. wyrabia. i wypraw. broni oraz sprzęt. gospod. domo. przygotow. kolor. do malow. ciał. i piór ozdobn. pot. wspól. zabaw. i obrzęd. religijn. Do tych zaś potrzeb. musi. wszcz. się tańców rytuał. wierszy i śpiew. a tak. nawet w wspólnej ‡

ono pewn. spotyk. się przy wspól. obchod. relig. wspól. wyprawa myśliwsk. i wspól. zabaw. na czym nawet jakieś międzyplem. społeczn. stosunki.

Rozwój stowarzysz. religijn. towarzys. i techni.: spełnionej owe pierw. wymog. wspól. produk. wspól. zabawy i wspól. modl. się do Bost. Jeśli dod. się sąsiedzi ze sob. plemion utrzymu. międ. przyjaciel. stosun. ~~[illegible] ze sob. [illegible]~~ Rozwinię. plemion. zagadn. po za tymi religijn. i polity. zagadn.: pewn. wspól. czynno. stwór. nabożeń. zabaw. lub pracy produkcyj. i jakob. ‡

Gdy tak. wszys. ludz. żyją. w jedn. plemien. należ. mog. do ogóln. związk. ściślej. po za rodzi. i po za grani. plem. nasuw. się natur. pyt. w czem zwią. tak. różn. się od rodzi. w czem od cało. plemien. która w społeczeńs. wyż. organizo. zastąpio. jest państ. Tu zwł. kat. uwag. nie o rozwoj. społeczeńst. lecz o rozwoj. poglad. na społeczeń. wytłum. czem różni. społeczno. czy społeczeńst. od rodzi. i od państ. (lub cało. plemien. gminn. i t. p.)

1° Jest oczywis. że rodzi. ~~państ.~~ i wszyst. węższ. czy szersze związ. społecz. religijn. towarzys. handlo. produkcyj. natu. dają się podciąg. pod ogól. poję. społeczeńs. lub społeczno. lub towarzy. i t. d. Wszyst. te związ. być mog. uważ. za okazy jedn. rodzaju. pojęc. a wted. ~~[illegible]~~ 6. typ. o dodat. odpowied. różnic specyf. żeb. utworz. odpow. defini.

2° Jest również oczywis. że dziś. nikt nie nazy. rodzi. eine Gesellsch., jakąś spółka, choć tak. wło. Arystot. a państ. uważ. że jest rozumno. My dzisiej. tę głów. różni. międ. rodzi. a związ. społe. lub towarzys. czynim. że rodzi. nie jest stworzo. do któr. jedn. dobrow. wchodz. lub zw. wycho. Jest to związ. konieczn. pow. bo kaź. rodzi się w jakiejś rodzi. w niej jest wychow. i utrzymy. i względ. niej zaciąg. liczn. zobowiąz. za nim pot. samodz. prędz. życie.

Filo. specyal. ogól.

Zapew. i wobec państ. znajd. się jedno. w pewn. przyrodz. przynależ:
bo rodzi się w państ. i musi do niego należ. Jedn. państ. oświetlajo.
przypomn. że należ. do zwracz. poddaną. jest oczyw. dobrowol. i nie zależ.
uwaln. od przynależ. Ktoś. jedno. może się postar. o przyjś. do inn.
państ. Przy wszyst. inn. związ. towarzystw. lub społecz. ~~wszyst~~ należ. zale.
od dobrow. decyz: przez co gwarantow. jest wolno. i niezależ. jednost.
któr. to właśn. pozwala jej wydoby. ze sieb. wszystk. energ. pracy
i samodziel. postępu: Tyl. rodzi: jakkol. podstaw. wielk: związ.
społecz: ~~który~~. jest ~~[illegible]~~ przyrod. wszystk. naturaln: przynależno.
Któr. jedno: zmien. nie może. Jego obowiąz. dla rodzi: dla żony
dla dzieci, dla bliź. krewn: trwają. choć. by nie zbierał ich wypełn.
Na pozór wielk. to zależno. ale w gruncie. rzeczywist. wielk. niezależ:
i prawdzi. wolno. Gdyb. nie było ~~rodzi~~. musiał. b. zależ. od pienię.
chcąc być karmio. i chow: w jakimś zakła: a zakł. jest
zimn. abstrak: Zależno. od ojca i mat: jest stąd. nieur. wobec
zależno. od abstrak: ~~Któr~~ b. trzeba wyobraź. zakł. wychow:
„wśród biało tysiąc: któr. każd. wyglądał. by przez: jak dwie
krople wody. zgodn. z ideą nowoczesn. sekciarsk. reform. społecz. Dopi. ktoś
oprze. się o rodzi. może z siłą zdrowo: wchodz. i wychodz: do
wszyst. stowarzysz. któr. mu otwier. dostęp. pole do rozwin. i umiej
przejaw. indywid: Względn. zależno. w domu zamien. się w drugą. wielk.

niezależno. w życiu
społeczno-polity.

Jedn. stworz. być nie. zdan. U Plat. w komunist. rzeczyp. rządz. ziem: a wszyst. nie. zorgan. społecz: za władzą: organizacja urzędn: ~~prowadzo.~~ i wzoro. przez państ. Arystot. nie jest komunist. ale ~~jest~~ zost. jako instytu: polityk. stworzył. i pod wpływ. i gorą: idei społeczno. która się jemu zlew. z państ: On tak. rozu: καὶ. Κοινωνία - poczyna od ~~państ.~~ rodz. i ~~państ.~~ dla jak. dobr: propter bonum aliquod —

Zob. Gothein'a artyk. Gesellsch. u. Gesellschaftslehre w Conrad'a Handwörterb. der Staatswiss. Tom IV 2e wyd.

Filozofja ogół.

31.1

§3

wob

mię

pro

i p

dla

wi

no

się

dop

zo

st

st

w

ne

za

ta

z

je

31.10.902.

Filo-socyal. ogół.

a

§ 3. Stany społe. a klasy: W 18^{ym} wie. walczy. na zacho. stany międ. sobą o wpływ i przywil. polity. We Fran. były trzy sta: ducho: szlach. i mieszcz. (le tiers état). Chłop. nie stano: osob. stanu, bo nie wiel. żadn. praw polity. Cechą tych stan: było posiad. pewn. przywilej. towarzys. i polity. oraz stos. wewn. korzystan. z tych przywilej. Stan ducho. był dla wszyst. otwar. ale o przyjmow. do święc. kapł. i do benefi. wysoko. wiedz. ducho. i świec. Do stanu szlach. należ. się z urodze. alb. przez nobilit. Król; do stanu mieszcz. i do [illegible] korpor. i cech. należ. się nie podstaw. wiedz gminn. lub samych korpo. Walka międ. stan. dopro. we Fran. do wielk. rewolu. r. 89 zakończo. zwycięst. burżoazyi t. j. trzecie. stanu. Przed rewolu. nie był wiel. wedł. słynn. słów. Sieyès'a, przez rewolu. stał się wszystk. Szlach. i duchow. strac. swoj. przywil. a faktycz. stało się mieszczańst. stan. przoduj. w spraw. polity. wewn. i zewn. Socyaliś. we Fran. zaw. ubolew. jemu nad przewa. burżoa. i w tem znacze: rządy Lud. Filip. uchodzi. za rząd. burżo. Ale de jure i po czy. de facto jak we Fran. tak w inn. kraj. wszędzie nie ma już stan. w rozum. dawn. z wyjąt. Niem. Austr. Hiszp. i Angli: gdz. szlach. korzys. jesz. z pewn. przywilej. przysłuż. do posiad. wielk. własno. ziems.

Istnien. potęg. narodow. i federacyj. w Austr. Niemcz. i Angl. chodzi
w odmien. form.; pewn. urzęd. dworsk. rzeczywo: osob. władc. pochodz.
pewn. wybor. polity: zwłc. w Prusiech, przysług. właściwie narod:
lub tytularn. władc. pewn: wybo. w Austr: przywiąz. do posiad.
wielk. własno. – dośw. właści. nie będ władców. oto wszyst. co pozost.
po dawn. stan. Jeśl. we Fran. mów. ciągl. jesz. o trzecim stan:
i czwartym. przeciw niem. stan uważ: robotni. lub nawet. robotni.
dziel. na dwa stan: tak zwan: fachow: lub wykształc: pracuj. w
stad. korpora: w przyszłk: a robotni., z dnia na dzień wspinaw.
do grub. ~~robot~~ pracy nie wymag. wykształc – fachow: są to frazes: które
nie zmieniają. ogól. położe: prawn: które w kraj. wypracow. dla
wszystk. obyw. jest równ. sprawiedl. każd. byle b. miał pieni. naby.
własno. ziemi: lub zapisa. się jakiekolwiek. przedsięwzięc. Walka
stan. byłaby. dzisiaj anachronizm. ale teraz: mówi się o
walce klas: odk. zwłc: Marx i Engels ogłos. jako dogm:
że walka klasowa w począt. rodu ludzk.: jest głów. sprężyn. dziej:
Walk: zaś klas: które. kied. po tryumf. rozwijaj. na wierzchu:
wedł. Engelsa tak się rzecz: że ludz. zrazu żyli w błog. komunizm.
roln. Każd. rodzi. lub gmin. pracow: dla sieb. na grun: wspóln.
Członkow. rodziny (organiz. w znacze. bard. rozwl.) lub gminy rozdziel.

31.10.902 17 6

między. ziem. pracą a dzieli. owoca: tej pracy. Takiż ustrój zachow. się jeszcze tu i owdzie w Ind. angiels., ust. w Dalmac. i na dzis. pograni. wojsko. w Kroa: Ale pozost. takiż ślad w gospodarst. wiejsk: wszyst. narodów wedł. Engelsa itd: powszech. między. u wszyst. lud. aryjsk. Z czas. ten ustrój – o któr. wspomi: Cezar przy Germ: a któr. resztki między. dziś jeszcze w niektó. kanton. szwajcar: i gdzie. około: półno. zachod. Niem. – tak zw. Allmendy – z czas. rozluź. się, narzęd. rozpadł na gospodarst. poszczegól. pryw: – wieść – Engels nie podaje, dla czego. uś do tego – a wkrót. od razu wytwor. się klasy w społeczeń: wyzyskuj. i wyzyskiwa; rządz. i podda. Przyczy. zaś ukazania się i utrwalen. tych klas było zaznacz. pryw.

Filo. sorya. ogół.

Porów. Engels – Herrn Eugen Dührings Umwälzung der Wissensch. 94 Stuttg. 3e aufl.
id. Die Entwickelg des Socialismus von der Utopie zur Wissensch. Berl. 91 4e Aufl.
id. D. Ursprung der Familie, des Privateigenth. u. des Staats. Stuttg. 92 Dietz

Historyi. i ustroj. rozw. wytwór. Rossbach, Geschichte der Gesellsch. Würzbg. 68–75 – 8 tomików.

Twierd. przy teor. Engelsa, polegaj. na fantazji: niew. a zwł. przyzn. badan. Morgana, rozum. jak z pierw. komuniz. nie powst. stany czy klasy społe. Przypuśćmy bowiem: że współ. grun. jedn. gmi. podzieli. na większą ilość gospodarstw: udziela. ~~wyłączny~~ był. ten wniosek wyciąg. że spółka gminna, tudzież równ.: (posiadaj. razem grunt współ.) zamienią się w pewną ilość drobn. właści. tak. woln. i równ. Można wszystkich przy współn. gospod. było wytwor. a pobud. do więk. życia. więc przy gospod. pryw. Teraz zaś niewolni: już przedt. wyzysk. do upra. roli lub pasien. bydła, ~~pola~~ los ich nie był. nie pogorsz. się po zaprowadz. własno. pryw. lecz poprawi. bo w starożytno. niewolni. publicz. (państwo.) gorz. byli traktowani od prywat. Zwierzęta niewolni. stali po za społeczeńst. i byli uważ. za rzeczy. Niewątpli. samo obecno. niewoln. w gmin. wywier. jakiś wpływ na rozwój społeczeń: ale nie mogą uchodz. za klasę społecz. lub stan w znacz. pospoli. Można tyl. powiedz. że społeczeń. owo składa. się z woln. i niewoln. Ale ci niewoln. nie mogli przyczyn. się do wytworz. różn. klas lub stan. wśród woln. a byli najczęś. obcego pochodze. tak, iż stanowi. jakob. drug. społeczeń. i drugą narod. dla sieb. Teraz zaś wcal. nie było niewolni. jeszcze mniej rozum. jak powst. międ. różno. klas i stan.: jedyn. dla wprowadz. majątk. pryw.: Można tyl. na jedno zgodz. się, że jedn. gminy lub

Którzy rodzi. bywały się dobr. a drug. źle, wedł. przymiot. umysł. ostrożn. i powodzen.: lub niepowodz.: sprzętów.

§ 4. W jaki sposób wytworz. się stany i klasy w najdaw. społeczeń.?

Filo. socyal. ogół.

Odpow. że najsilniejszy bodziec i zachętą ku temu był podział pracy i nagromad. korzyś. z niego płyn.? Już Sokr. w II ks. Rzeczypospol.: twierdzi: powst. miast: przez potrzeb. aby każ. jedn. zajm. rob: i to dobrz. (II p. 369 et sqq)
Dwadzieścia kilk. wiek. przed Ad. Smithem, ojcem ekonom. polity. spotyk. się z tą myślą zupełnie wyraźnie. że każ. robi lepiej i we większej ilości jeden rodz. rzeczy, niż kilk. Rolnik wyrab. chleb dla wszyst. ze to więcej staw. na dostaw. tkacz dostar. ubranie, szewc obuwie.
Sokr. żąda, aby każd. przez wykonyw. tylko jednej pracy specjalist. a wymie- nił część swej nadw. korzy: kto w. gl. nie tak. Wymien. nadw. kil. rodz. korz: i to w społeczeńst. pierwotn. Jeśli nie pozwal, stał. budowy miast. Do dalszej zmie: nie zapyt. pośredni. międ. szablis. korzy. a dostaw. przynosi. płod. ziemi ku temu – [Zdaw. się że myślą o Płaton. niezależnie. lub o pow. z kapust. stopn. drug. rząd. pod wpływem. Sokr: – nie pr. – to mówi Sokr. w Rzeczypos. płatoni.[+] jakie 2320 lat temu – = Inni znowu korzyst. okazali; bogaci prowadz. handel zamors: pośredni. międ. miast. a zagranicą. Jeśli: nadw. mało rozwin. lud. przeprowadz. podział pracy w ten spos: że mężczyź. zajm. Tow. lub wojn: rodzaj: żon: pieczę koło domow. ognisk. i nad dziećmi, uprawą ogród. to

[+] według fikcyj: chronolo: dzieło.

Bastiata
Herm. Schulze v. Delitzsch etc.

dalej powiąz.: ludy daleko wcześniejsz.. bogac. wykonyw. podz. pracy, bo następ. odpowiedz. potrzeb. społeczn. Ten podz. pracy, mówi. ogóln. stworz. pierw. zawiąz. stanów i klas społeczn. Ale ten podział pracy łącz. się ściśl. z produk. gospodar. a co do niej ustaw. a wielu history. ekonomii a zwłaszcza socyalist. zaped. bez d. pozn.: Najjaskr. i najpopular.: wyłoż. ten pogl.: Lassalle – a ~~po~~ razem z nim, jeśli nie wszkiedy ~~od więc.~~ po nim, może i przed, jego współczesn ~~wcześniej.~~ powtor. to Marx i ~~Lassalle~~ Engels = Wszys. utrzy. że produk.: gospodar. nadaj. ton i form.: stosun. społeczn. a przebyta tej epoki po sob. następu.: W każd. z tych epok panuj.: odręb. stosun.: chlebodaw.: (któr. posiad. środ. do pracy) do robotnik.: któr. dla nich wykonywaj. pracę.

Starożytno.: miała niewolników, średn. wieki feodaln. poddan. czasy nowsze: wszys. robotn. kontrakt. zawerbow.: Są to trzy różn. form. wyzysku – W starożytno. wolni wyzysku. niewoln.: w średn. wiek. panow. i mieszcz. czynsz. chłop. lub w/ina. zależn. rzesz. robotn. (czeladn. cechow.) i nareszcie w trzeciej epoc.: kapitalis. wyzysku. niby woln. to i z woln. decyz. ~~zgodz.~~ zmusz. się do pracy robotni.

Z tej ~~filozo~~ historyczn. produk. ludzk. wycz. wielki socyalis. i filoz. dwa wnios. praktyc.:

Filo. socyal. ogół.

1° Poniew. trzy owe formy produk: rozwij. się jedna po drug. w następ-kolejn. a każ. nowe zawz. swoj. pocz. gdy poprzed. się rozwij. — tak i po trzeciej form. oz. po produk. kapitalis. nast. musi rozwój. w któr. zniesio. będz. antagonizm. międz. chlebodaw. a najmow. robotni. a miej. jeg. zajm. nowa form. wolu. stowarzysz. produk. któr. będ. i właściwie. wszyst. środ. do pracy a także wszyst. produkt. któr. mię. nieb. rozdzie.

2° Z trzech form produk.: któr. kolejno ludzkość stosow. do swoj. wyrob. najm. korzyst. dla robotni. jest trzecia, bo położ. tegoczes. robotn. nieb. do wolu. jest gorsz. od robotn. średniow. a ten gorsz. od doli stworzy. niewolni. Niewolni. stworzy. był karmio. i przyodziew. i miał zabezpiecz. exyst.; robotn. średniow.: wśród. w cech.: rzemieślni był w pewn. zaraz exploato. ale późn. zost. majstr. i miał nadz. że będ. exploat. swoich czeladni. Tylk. robotn. nowocz. jest wszystki. bez nadziei: poprzez robotn. a zawsz. zagroż. utrat. robo.:

Ta historyozof. spory. nie bar. stab. nog. a nie stwierdz.: powstan. klas ani stan.: Wiemy: zaczę. się one w patolo.; któr. wycho. na to, o czem wiele nie wątpi, że jedni byli exploato. przez drug.: Ale tak. zawsz. będz. chyb. że etyka i relig.: odzyskaj. wpływ wszechw. na dusze. Jeśli to nie nast.: może na pew. zapewnid. zabaw. w now.

rozwoj. epoce wynajd. będą. tak zem. lub gorzej jak dziś: Bo albo
wszyst. środ. do pracy = ruchom. i nieruchom.: kapit. potrzeb. do produk. będą
w państw. a wted. państ. będą exploatorem. poddan.: a państ. to
zem. stworzeń. dzierż. wszech. albo też będą rządy kapit.: oddan.
niezależno – stowarzyszen. produk.: to będą te wzajem. się exploato.:
na to nie ma rady – Lekarst. na całość. połącz. wyk. trzeb.
w wyrobie: etyczn. charakt.:

Tamże zaś kwest. wynal. techni. jest powstan. klas i stan.
Dzie. klasy i stan.: za potrzeb. dla produk. to nie były. będą. dalej
istn. lecz nie. się tworzy. bo specjaliz. pracy ciągle postępu.

a

§ 5. O zasadnicz. błędz. historyczno-ekonomi. szkół socyalisty. Tak Lass. jak Marx i Engels, a przed nimi Rodbertus, z któr. wszys. korzyst. (Zob. Rodb. Zur Gesch. der röm. Tributsteuern seit Aug. = Jahrb. für Nationalökono. u. Statist. r. 68), wyprow. z teg. założ. że gospodar. starożyt. jest gospod. domo: (Oikoswirthsch.), któr. wiern. wyprodu. opędz. wszystk. potrze: ognisk. domow. i tych, któr. przy niem mieszk.

Zdan. to uważ. za prawdz. i przyj. za swoj. wiele history. i ekono. w Niemcz.

Zob. Ed. Meyer, d. wirthschaftl. Entwickelg. d. Alterth. 95

Kar. Bücher n. p. ogło: w r. 93 Zur Entstehg. der Volkswirthsch. gdz. przeprow. owe zasa: i rozwoj gospod. ludzk. dzieli na trzy epo:

a) Geschlossene Hauswirthsch. czy. zamkn. gospodarst. domo. w któr. produktow: towa: nie zamien. się na inn. lecz się skonsum. w obręb. gospodarst. gdz. powst. = Tauschlose Wirthsch. in welch. die Güter in derselben Wirthsch. verbraucht werd. in der sie entstehend. Ten okres pierw. cięg. od początk. rodu ludzk. aż do r. 1000 po Chr., obejm. zat. cały starożyt. i połd. średn. wiek. Jego współ. char. w tem się objaw. że cały przeb. funk. gospodar. od produkt. aż do konsum. odby. się w koł. domo: t. j. wśród jedn. rodzi. lub jedn. rodz.

Filo. socyal. ogół.

b) Epoka gospodarst. miejsk. = der Stadtwirthsch. w któr. wyro: wzrelak. z gron. producent. przecho. do grona konsum. czyli z jedn. domu do drugieg. w obręb. tego sam. miasta, lub z miast. do wsi, przy czem aut. nie przeczy, że ślad. próby takieg. gospodars. istnie. już w starożyt.

c) Epoka gospodars. narodow. czyli der Volkswirthsch. zaczy. się na schyłk. średn. wiek. pod kon. XV a na poczat. XVI stul. Różni się ta forma gospodar. od poprzedn. tem, że wyro: przecho. przez kilka ogni. gospodar. zanim dost. skonsumo. Wytwa. się hand. rzeczo. zorganizo. i stały.

Tego rodz. generaliz. i podob. jak np. Hildebrande gospodarst. natur: (alisty) pieniężn. i kredyto. alb. Schmollera na wiejsk. miejsk. terytoryal. panstwo: są błędn. jeżeli mają obejmo. całą społeczno-ludzk.: a nawet w obręb. jedn. i tego sam. naro: w róż. epok. mają róż. znacze:

Na dowiecz. czego te generaliz. nie tłumacz. należy wyjaśni. się klas. zawod: tłumacz. co zaszło: wzmaga. się rozdz. na bogact. i bied.

4.11.902 — 21 — 6

Nie mog. tor. szczegół. wytłum: dla ocz: ogół. epoki, zwłasz. pierw. od początk. rodu ludzk. aż do r. 1000 naszej ery jest nie tylk. potrzeb. ale nie moż. nawet. o tem się zrobić najprostsz. zarysu: — odsył. do pięknej rozpra. Ed. Meyer'a: die wirtschaftl. Entwickelg. des Alterth = 95 Jena = odczyt na zjeźd. histor. niem. w Frankf. a/M. 20 kwiet. 95 = z punkt. widz. historyk: bo Meyer jest przedewszyst. histo: =

i tego. arty: Griech. Finanz: w Conrada Handwört. bch. III tom 2e wyd. z r. 900

i dobr. napis. rozpr: d. wirtschaftl. Entwickelg Roms. Eine socialpolit. Stud. von Dr. Karl Hoffmeister Wien 99 Manz — a ogranicz. się do kilk. uwag ogólnych. natu:

A ter. wracam: zaczyn. od gospodarst. domo: któr. wedł. wielu ekonomist. i socyalist. miało być pierwsz. forma produk: przytacz: fakta : poważnych znaw. (które mog. służyć za wzmocnienie argum. Meyera)

1o. Jown. w drug. księd. Rzeczypos: Platon. wywodz. początk. miast z wrodzo: ludz. popęd. do podziału pracy i wytworz. specyalist. w każd. zawodz. a gdy miast. wzrast. w ludno. przyby. coraz wię. potrzeb. i coraz więc. specyalist. pracuj. nad zadowoleniem tych potrzeb.

Filo. socyal. ogół.

Erman, Aegypten u. aegypt. Leben im Alterth. Tübing. 86

Resp. II
p. 372 d sq

Mieszkań. miasta wykwintniejsz: a porówn. ich z ludno. miejsk.
prost. poprzednio opisan: potrzeba. kanap, stoł. najrozmaitsz.
sprzęt. i przysmak. olejków i kadzid. i ciastek a wszystk. tego
w różn. gatunk. do wybo: Zapragn. malowid. złota, słoniow. kości:
Żyj. w mieście o wielk. rozmiar. zliczn. ludn. sprowadz. rob.
myśliw. rzeźbic. malarzy, muzyk. poet. deklamato. akto.
tancerzy, dyrekto. widowisk i różn. rzemieślnik. i przemysłow.
pracuj. wytwarzan. dla płci piękn. Wprowadz. do takie. miast.
guwerne. i guwernantki, niańki i fryzjerki i golarzy,
praktykow. i kucharzy a nawet świnie, których nie było w
owem mieście ubog. A przedewszyst. będzie potrzeb. lekarz:
których przedt. nie znano:

Wątpię, żeby gospodarst. domo: zamknię: które miało pewn.
od początk. rodu ludzk. do r. 1000 nar. ery nawet dostarcz.
tych wszyst. sprzęt. i przysmak:

2° Rozmo. o Sprawiedl. odbyw. się w domu Kefalosa,
bogat. Syrakuzan. który za namo. Perykle. przeniósł się do
Pireu i założ. fabry: tarcz. Posiad. ta fabry: potrzebo. niewol.
roboczn: przedsiębiors: i bez specjaln. wykształco. robotni.-

7. 11. 1902.

3° Plut. opis. budo. Parteno. (vita Pericl. 12), powo. że Fidy. spełn. rozk. Peryklę. na czele cał. wojsk. architekt. cieśli, modelis. brązowników. malarzy, złotni. malarzy, marmiarz. cyzelerów, który pomoc. się jak jedno wielk. ciało ożywio.

Fidi. rozyal. ogół.

I znow. pyt. czy te kolosal. przedsięb.: któr. Perykl. ze pomo. Fidy. i inn. artyst. ważyli. przez długie lat. swoich rząd. przeprowad. są wszę. podob. do gospodar. dzis. czy też do nowoży. sposob. budow: Dla wyjaśnie. sam potrzeb. do prowadz. tych rob: czytaj: Tucyd. II. 13 że w r. 437 było w skarb. Ateny (Parteno: - skąd. ją święty. mówią nie było jeszcz gotow. = przechowyw. 9700 tal. sreb = według. obliczę: Ed. Meyera (Geschicht. Finanz. u Conrada III. 944 = 52.772.836 mar: Było to wszy. gotów. gdy pienię. zaciąg. pożycz: u bogini musi: płacić 1 1/5 % pro anno = ci do wszyst. pełnosp: regular. wraca: pożycz. pot. ciąg. woje: wyczerp. wszyst: Jednak. bezpieczeń. przed wszy. pełnosp: wyd. od r. 437-432 = 2012 talen: na budo. Propylei = ponieważ. uważ. ten wyd. robio. na korzyść bogini = Wyd. zat. w ciąg. 5 lat 2012 tal. czyli 402,4/10 tal. roczn; tyle zaś tal. mniej wszę: 5440 mar: otrzy: 2.189.056 mar. rozpo-rządz. ścisl. budż. na budowl. publi: Te podstaw. były wykony.

= 6528 Kor
2,626,887

przez kopar: artyst. i rzemieśln: który do grubsz. rob. używ. niewoln: ale i ludz. woln: a do artyst: tyl. obyw: wyzwoln: Otóż występ. te same czynn: co w produk: rozwiąz: po jedn. stro: przedsiębiorc. któr. jest posiad: dostarczy kapita: w pieniądz. mone: dziś materyał. w całk. ze swoich kamieniołomów i kopal. a z drug. stro: nany woln: robotni: jeśli wszystko prz. artyst: nadzieist. architekt. i t. d. razem z potęgą obejm. jedn. nazwą. Ale też sama strona rozchodz. międz. przedsięb. nabyw: jakieg. przedm: lub zamówien. niezb do gotow funkcji: Przypuśćmy lub zamówię: dam gotów. ciało oraz urządz. i figury. Zapew: pomyśl kto że to nie była produk: rozwodzącą: W każd. razie oraz życie zastęp. specyalist: który stanow: klasy rozmaitej. obyw: a ten. chcę o wyłuszcz: że nie wszystk. i właśc. przyro stworzy: klasy, lecz specyalizo. się potrzeb z jedn. stro. a pracy z drug:

4° Mogliby wiel. inn. pod. przykład. towarzyst. handlo: fabryczn. transporto. i t. d. lub przedsiębiorst: prowadz. przez jedn. osob: w celu zarobk. produk. towaru: mając: wpęd. porownawczy. kapitalist. przedsiębiorc. a wyprzedzeli być ... tyl. kontekt. ‡

‡ że gospodar: domo: napotyk. się we wszyst. czas. i kraj: jako pewno: i konieczn. potrzeb. urządzen. niezbędn. potrzeb jednakże obok niej: rodz. pracy, dzięki zarobku wytwarz: kapitalizm-

6.XI.902

3° Zam. wsz. przypno: pewn: formy gospodar: jako koniecz.-po sobie następ.- typy dla rozwoju ludzk.: i nieprawdop. do wszel. ludy i wszk. położ.- pod nie nie zwracz. abstrakt: która zad. oraz czy uero. dokład. nie wyra: trzeb. rozr. za podstk: badań podobn: przypno: prawo. ogól. że te sam. typy produk. mog. w najodleglejsz. czas. u lud. najróżn. pochodz. napotyk. się a gdy upadaj. i bywaj. zastęp. przez nowe to now. te mog. być powro: do jakichś dawniejsz. wcześniejsz. form = O tem stano: warunki miejsc. i wyprad. dziejów: oraz wpływ kultur: obcych itp. zwrotki:

Rozwój n.p. Włoskie ~~prob~~ pisanych w najdaw.: czas: gdy ustal. się hegemo. Rzym: ustaw. ~~[illegible]~~: gospod. więks. gdz. licz. chłops. rodzi. wystarcz: rob; później pod wpływ. kapitaliz. chłopst. coraz wszę. ubożs. gin; cało prowin. rzym. wyludn: się od wolnych ludz. a gdzi bywa. przez niewolni: których w ~~[illegible]~~ Rzymie wielka przed Chr. zapełn. miasta. wszystk. iż owe tłum. niewolni. przed wszy. panich. W 2 wiek., 3 wiek. wielka zmiany. Rzym. zamie. stwarz. gospodarst. chłops. w prowin. niedrożnych: któr. wracaj. do gospod. domow. i do produkc. naturalnej. podział: któr. w później. cz. czas. w imper.: zmieniła się wymiana. powrotnie: n.ew: w form. podatk. i t.d.

Filo. socyal. ogól.

Średn.-wieki mają: swój rys: który nie jest dalsz. ciąg. rzymsk.
kapit. lecz powodow. jest przedewszyst. organiz. wojsko:
któr. nadał. rob. ludy germańsk. wobec podbit.: dawn.-obyw.
rzymsk.: do teg. przybył: pot. organiz. kościel.: która
takż. zarówno. jest potrzeb: swoj. opędz. dochod. w prod.-natu

6° Ale w tem położ. jest każ. społeczeńst. któr. osiadł. na
dobr. zaczy. uprawi. ziem. w spos. racyonal. Przy braku miast
lub wiel. ich odległ., braku łatw.-dzi. się wymia: robotn.:
braku obfit. i łatw. handlu. każd. gospodar.: musi rob.
wyster.: a do pewn. potrzeb. ucieka: pomoc: u sąsiad. Jednakże
u wszyst. lud. oddawn. pewn. umysł. postęp. i cywilizacyj.
jest dość. nieprzepar.: d. kapitalizow: tego, co się nie
konsumow.: Ten pierwot. kapit.: składa się ze sprzęt. narzęd.
broni zapas.: żywno., wina, ubranie i t. p. A tak samo
trzód, bydł.: do pracy, wozów i łodzi i t. d. Ten kapit. choć
zrazu cały z produkt.: natural. złoż. żyw. i drogich złoż. pot.
do nabyc.: od kupc.: wyrob. cen. zagranicz.: klejnot.: naczyń
drogich, zbroj. i broni nadzwyczaj.: a te nawet stały znow ‡

* A niebaw. byleb. sprzyj. stron. geograf. i dobr.: przyrodz.: zasob.: zaczy. się produk.: w cel. handlu. a do tej zawsz. potrzeb. jakieg. kapit. ruch. i nieruch. Ten zaś kapit. odrzuty. wstęp.: na utrzymać stron.: społecz. i gospodar. drmost: =

† do wymagań. waż. usługi lub nagrody: dostojno-ości, po któr. zgodzić. się nas. mitych, niesraz korzyst. Stosunk. = Tak. w klasztorze = ‡

§ 6. Wpływ wojny ~~i handlu~~ na wytworzen. się klas i stan. społeczn.

Z tego co powiedz. w dwóch poprzedz. §§ wyni. że ani komuniz. agrar. przypisyw. pierwsz. społeczeństw. ani gospodar: domo: zamknięt: prowad. ~~[illegible]~~ w udziel. dla sieb. żyj. rodzin. nie tłum. czy powstan. patolo. [ani dla czego] społecz: t. j. rozdzie: ludno. pewn: na bogat. i biedn. lub chlebodaw: i robotni; czy też organiz. ugrupow: się ludno. w pewn. ~~[illegible]~~ stany zawodo: z których każ. zajęt: inną specyalno: Trzeb. tych przycz. szuk. racz: w dwóch zjawis: któr. towarzy: rozwoj. ludzko. od początk: we wojnie i w pracy podczas pokoju

Pierwsze, t. j. wojna, tak zaczep. jak odpor: sprowa: z nieubłag. logi: siły elementar. komplet. przemie. stosunk. społecz. Moża ubole. że ludz. odk. żyj. na ziemi, prowadz. ze sob. wojn: ~~nieubłag~~ nieustant. Kspiacz. Nie znamy społeczeńst. któreb. nie prowadz. jakiejś wojny a każd. prawo. powst. przez wojnę. O niegodziwo wojny nie wart. tez dysputo; ~~[illegible]~~ bo to należ. do etyki; ale filozo. społe. ważna. skut: wojny, któr. zawsz. są natu. społecz. bez wzglę. na to, czy jest zaczep. czy odpor. Jeżeli były zwycięzc. ponie. one majat. zwycięzk. plemie. łupami wszelk. rodz. albo ruchom: jak to są jeńcy, bydło i t. p. alb. nieruch: któr: jest nowo nabyt. teryto. Łupy ruch: ~~i nabyt. nieruch~~. są rozdziel. w sposób zwycz. jak wid. u Home: bo wodzo. i ci, któr. odznacz. się w bitw: dost: części lepszą.

Filo. Socyal. ogół.

Otto Ammon. Die Gesellschaftsordnung u. ihre natürliche Grundlage. Jena 901 3te Aufl.

Skut. teg. powstaj. nierówno; w społeczeńs. [zwyczaj.] będz. pewn. ilość obyw:
miała więc: niewolni. i trzód od renty, a przez to dochodz. do wskaz.
zmarge. Ci którz. wcześn. dost. się w gorsz. położe. bo skrom. wynagrod.
nie zawsz. jest ekwiwalen. za wkład. robio. przed woju: a jeżel. wracaj.
kalek: lub chor: a zast. u sieb. gospodarsz: zaniedb. oraz zrujnow:
zejd. oni coraz niżej po skali dobroby. społecz. A jeżel. ~~zginęli~~ zginęli,
to wdowy i siero. po nich pogrąż. się w coraz większ: biedz. bo przez
długi, przepisem ekspens., robio: przed wypra: na uzbroje: swoj. i
stat. i towarzy. Zwycięz. mało pamięt. o rodzin. po [towarzy.] ~~koleg.~~ poleg:
skorzyst. ucz. sieb. tanio nab. co po nich zost: Tak więc wojnę
wzięli. zwiększ. ogół. powsta: jak to działo się w pierw. czas:
tworzen. się nowoż. rzym: pomimo długo. nieprzerwan. wyprod.
coraz większ. ilość proletar: Podbój [Kartagi, Hiszp.] ~~Azyi, Afryki~~: Gallii i t. p.
wzbogac: wyższ. warst. rzymsk: a niższ. zubożo.

Jeżel. zaś wojn. skończy. się niewolą. sprowadz. albo wytęp:
ludno: alb. uczyni: ujarzmion: [Wtedy] ~~tort~~ pozbaw: [bywają] dawn. mieszkań.
alb. wszelk. wolno. osobist: i sprzedani są w niewol: lub [też] zachow:
[na miejscu] jako niewolni: [aby] uprawiaj. ziem. więc. dla now. panów. Albo
też staj. się czynszowniki: którz. oznaczo. część płod. swoj. przy
skład. swoim panom. Mamy wtedy: woln. i niewol. lub pełn.
obyw: i [względnie] woln: ale bez praw obywat:.

Filo. socyal. ogól.

Za począt. mog. powst. państ. doryck: założ. w Peloponez. na gruz. achejsk. cywiliza: Nieokrzesa. bandy z gór półno: wdziera. się do właściw. Hella: posuwa. się dalej, aż usadow. się w krajach Lakon. Messen. i części Elidy. Dawna ludno: o ile: wyjąw. kultu. ta któr. dziady walczy. pod Troj: i sprowad. na powr. do ojczy. ziem. Hele: została: wytępio. lub zamienio. już to w Helot. pracuj. na roli, już to wyparto: do mniej żyz. okol: (gdzie wolno im było ~~lub w miastach nadbrzeż.~~ wegeto: jako Periockom bez udziału w praw. polity: obowiąz. jedn. do służb. wojsko. i podat. Nie wiem. ile było spartańsk. rodzi. Podan. że podcz. reorganiz. państ. było 4500 lub nawet 9000 rzyt. Kwest. Spart: jest nieprawdopod. – zob. Beloch, die Bevölkerung der griech.-röm. Welt. Leipz. 88 p. 141 sq. = Wedł. Beloch było ich za czas. ~~Lakon~~ wolnych-się nad Eurot: co najw. 2000 a przypuszcz. ten fakt, że podział ziem Lakonj: grunt: na równ. folwarki a na każd. umieszcz. jako glebae adscriptos siedm rodzin helock: otrzym. jak. 2000 ~~folwark.~~ gospodarst. więcej. (nie 9000 jak dawn. wielu utrzymyw:) równ. oczywisto: i równ. (w teorji) liczba: z któr. utrzymyw. się bez kłopo: tyl. obowiązek ~~wojskow.~~ żołnierski. lub administracji. Odpow: 2000 rodz. spartańsk. Tych majątk. ziemsk. nie było wolno dziel. czy sprzedaw: ale może je było przekaz. całk. w posiadan. lub podarow: krewn: albo znajom. byleb. obywat.

Była zat. równo. majątk. o. wyjed = jakiej nie mógł żad. reform.
stwo. lepszej życzyć: lecz i spartań. należ. wspól. do przeszk.
Cóż się stało z tą równo-majątko? Otóż Spar: prowadz. ustaw.
wojny doszli. aż do bitwy pod Leuktrą = Według oblicz. Belocha
było w r. 371 na całe. terytor. spart: do który. należ. i Messena
w najwięk. 1500 pełn. obywat: t. j. posiadacz: Ta liczb. z czas
Beloch p. 142 się zmniejsz. choć majęt. ziem. rosł. w tej ziem. ilo: W r.
244 gdy król Agis wystąp. ze swem. reform: ekonomicz.
pokazu. się że Lakonia cała (czyli dawn. spartań. folwar.) całość do 100 właśc: a
wszystk. obywat: spartań. pochod. ale nie wyzyskaj: już pełn.
praw dla braku majęt. było 700

Agis zmierz. jego (w reform.) Kleomenes proponuj: rozszer. obywa:
na pewn. ilo: posiadaczów do 4500 a nawet Kleomen. przepr.
dzi zamiar. 2 razy wola. umowie, że w rezymaniej było jeno
w kraju 2000 obyw: czyli spartańsk. pochodz: ale że był.
100 dzierż: przez ekonomale: wszystk. nieco. przez Likurg:
między. jak. 2000 rodz: podział: folwar: a wyższ. niew:
dzierż. było przyj. 1000 rodzin obdziel. grunt: za Likurga
(Beloch p. 141) to i tak mamy pierwsz. rozdział. ze w kraju =

+ albo konserwat. który. przez wieki cał. prowadz. wojn: zmniejsz. obywateli: nie był. się zmniejsz. ale ubożyć: ledwo 1/10 posiada a 9/10 spad. do rzędu proletaryz:

Wybr. umyśl. przykł. Lakonii, gdz. po sob. dwa różn. istn. państ. i ~~wśrzer~~ tę sam. ilę elem: t.j. woj. w pierw. raz nie zwyciężyli. w drug. zwyciężców. zosta: do tej. sam. doprowadz. wpród: Potom: Homery. Achajów, wnuki lub prawnu: tych, którz. żyli pod środk. rządó. Menelaosa przez utrac: wolno: polity: wpędz. w biedeń srom: poniż. i ubóst: a zwycięzc. ich, przez wieki cał. chlub. potyk. się z Pers. i Grek: w końc. do tej sam. dosko. nędzy, przew. gorsz. bo Helo. wchł. gdz. mieszk. i czem się karm. a potom. woln. Sper. umierał z głod. jeśl. nie chce. wyrzekać. i sposób. zwyc. na obczyź. lub w kraju właśn. dorzuc. się łach. i ponies: nemezis lub jakiej służb. u bogatsz. współobyw:

Ale nawet. nas ten społeczn. skut. spowodo: przez wojen. losy i żołnierz. nemezis. nie tyl. jak zawsz. odzyw. się wrodz. ludz. nierówno. — o czem zob. Tom. Huxley'a Soziale Essays = herausgeg. mit Einleitg. von Alex. Tille — Weimar 97 = zwłaszcz. rozd: die natürl. Ungleichheit der Menschen — pp. 5 sq = też Dale. potęgu. wytwórcz: nierówno. społeczno: a z niej wszystkiej: osob. ~~klassy~~ Zwiążki — który. z czas. zamien. się w zawod. specyal. wyrabiający się zeęs.

Filo. socyal. ogół.

Zob. Teksi. w duchu przeciw. uopis: „O znaczeniu cywilizacyjnem wojny" przez d. Lotare Dargune – Krak. 92 = odbit. z Przegl. Pol. maj 92

Syst. der polit. Oekono. von Ruhland Bd. II 903. Berlin Issleib

Wodzo. wiesnio. i roln. powodz. niezalez. od dłon. dział. brzustanu. Wielka ilość dzieci lub brak tychże, rychła śmierć rodzi. lub niedbało. w gospodarst. zawi. przepad. pojedyncz. ~~gospod.~~ rodzi. do upad. Ale gdy zaszli: wojna oddaj. jed. lud w ręce drug: zwycięz. i zwyciężony znajd. się od razu w now. położe. do któr. musza się zastoso. niechcąc czyn. Zwycięże – helo: – niezd. równ i zamoż. (jak woln. przypuszcz. chcić po rzeszy) rządz. się, z obawy przed śmierć. na to, że zaczyn. być robotni: bez praw polity. i żyj. z łaski now. panów = ale co [illegible]: musza takż. przyj. nowe zawod. stanowis. jeśli nie chcą przepaść we walce o byt. Niezd. koczuj. lud. pasters: wszys. mog. zosi zwycięz: w czas. woln. od ~~[illegible]~~ potrzeby wojen: zabiera, co im się podob: nast. musza zacząć zajęć. pasterz: i zamien. się w organiz. wojsko: czuwaj: nad bezpieczeńst. zewn. i wewnęt. Ich kazarna nowa czysto wojsko. wymag. ciągł. ćwicze. się i ślep. postusz: a swobo: zostawić. im od tych obowiąz: musi być poświęco: znowu facho: zaj: administr. wolt. folwar: dozorca. helot; sprzedaż ~~obowia~~ urzędów w kraju lub za granic. powierzo. im przez zysku: Mamy dwie wielk. klasy społecz: nie tyl. ekonomicz. i społecz. od sieb. rozdzielo. ale także podział pracy – do któr. z czas. obie stron. nawykł. +

+przez specyal. chodzi koło roli = pracą wojsko i administr. Mamy stan rolnik: oddan: tyl. swoj. specyal: stan rzemieślnic. [illegible] zawodow. przez swoj. specyal. obowiąz.

10.11.902

a

§ 7. Handel jako pierwszorzędny organ organiz. społecz. Hand. jak był w starożyt. i wiek. śred. tak i dziś. jest otoczo. niechęć: niew: lekcew. etycz. przez wszystk. któr. wprost w nim udział nie maj. a uważ. jego zło. ujem. Nie tyl. filoz.: jak Pl. w ideal. urządzen. zabra. obywat. pełn. zajmo. się handl. lec. ucz. ~~ale~~ w niejed. fellety. pewn. gwark. było to zakaz. a przyjęcie ~~ale~~ widzi. A w średn. takżeś. był źle widzia. gdy ~~[illegible]~~ wiek. rodz. zwłasz. piasta jak. godno: publicz. zabaw. się inter. pieniędz. My zaś ~~[illegible]~~ szkoł. teorii. ~~[illegible]~~ zalicz. do handl. i nie da się zaprze: że jedn. i drug. ten przedewszyst. waż. niewątpliwie: lub dotknięt. strat: że obie funk. tak handlo. jak bankiera wcześ. wiele produktu: lecz tyl. ciąg. jedne ~~[illegible]~~ zamien. na drug. a zezwolić. przy tem zaczy. ~~[illegible]~~: nie bez: zdej. się przestrzeg. praw uczciwo. A jest do teg. nieust. pokusa dla handlarzy, bo zyski przez nich odnieść: oprócz: za przez publiczno. tak producen.: jak konsumen. która ostatecz. nie ma żadn. sposob: kontrolow: Kup. zaś, jak rozum. jest, musi dbać o to, żeb. jak najtan. ~~[illegible]~~ kupow. a jak najdroż. sprzedaw. Ceny zaś, że któr. kupuje lub sprzedaj. nie zależ. (tak zwyk. się mówi) od woli: nadawcy towarów przez przez ludz. lecz od wielu zewn. warunk. przedewszyst. ~~[illegible]~~ od popy: konsu. a podaży produc., pot. od trudno. przechowyw.: przewożen. i t. d. Prócz teg. przeróż. kupiecka twór. się musi z konjunktur. przyszłoś. które alb. mogą. sprowadz. nowe potrzeb.: którym nadążyć: towar obecny,

Filo. rozpat. ogół.

Należ. porów. odnoś. rozdz. w dziel. ekono. n. p. Roschera, Syst. der Volkswirtsch. wyd. 6e Stuttg. 92

Schäffle, d. gesellschaftl. Syst. der menschl. Wirtsch. (w drug. tom.) Tübing. 73 wyd. 3e

Filippowich, Grundr. der polit. Oekono. Freib. Leip. v. 97. Tom I. p. 183 sq.

Gide, Zasady ekono. społeczn. 2e wyd. przez Władz. Grzebieniowsk Krak. 900 p. 227 sq: Rola kupc. w produk.

albo większy konsum albo konkuren: Tańsze środk. dostarcz. itp.

Wobec tych pospolit: zarzu: podrzorow: przeciw chęci wszystki: któr. kupuj za tańsze. a ow. z konieczno. pielęgno. mnoż. dobr. będz. wyjście. żądan: handlu, któr. gdy spełnia. jest w sposób dosko- nały: i konieczno. handlu i jego zadań: ekonomi:

1° Hand. ma dostar. konsum. w oznacz. potrzeb. towar. żądan. w ilości wystarcz. i dobro: wymagan.

2° Hand. ma umożl. producent. w oczywisty. pozbyw. się produkt. po najlepsz. cenie.

Spełn. to żądan. podwójn. a wedł. mniem. jest. nie zaw. spełn- to przyczyn: siłą się na spełnie: odlew. ludzko: jak konsum. jak produkcj. obowiąz. ustu: a gdz. ustu. tam zastu. gdz. zastu tam wdzięczno: Wdzięczno. jest dopraw. wszędzie.

Ale pozbyć: trzecia zasług: osobna wobec producen: która pow- być podniesio. skor: handl. powszechn. zarzu: nieproduktyw. Trzeba że nie produ: ale wpły. stwarz. i korzyst. na produk. bo

a) regulu: ilość produk: a zmusz. do podwoje. jakie:
b) zapewn. jej niezależno. daj. gwarz. odbytu;
c) stwarz jej now. żądan. i nowe rynki otwie.
d) wkracz. produk: tam. gdz. podupad. lub gdz. jej wcal. nie było.

Naprzeciw tych stron. dodatn. moż. zest.: ujemne. stro. handl. mające miej. w tej epoc.

a) hand. oraz. wyjmuj.: produkt. kraju. sprowadz. wyrob. tań. z zagrani.

b) umieszcz. narod. kapit.: za grani. kraju, któr. mogłyb. być zużytko.: korzystn. w domu.

c) wyrab. egoizm narodo. nawet szowinizm – przypomi. postępo. wprowadzaj.: kup. holend. międz. w Japo.

d) uważ. dobrob. naw. ~~polity~~ ludzk. ogrzyg. wpływaj. – jest w zagrani. przedsiębior. prowadz. nier. do zawikł.: polity. Przypomi. wojny handlo.: prowadz. przez Angl.: n. p. woj. z Chin. o prawo sprzedaw. opium.

Porównyw. też spis ujemn. zjawisk towarzy. handlo. z jeg. zasług. i pracy: dobroczyn.: skutk.: któr. dominuj. sprowadz. na ludzko. doch. się do wniosk.: że działa. stro.: prawa; a błęd. lub przekrocz. któr. się dopuszcz. za wszyst. etycz. natu. i mog. być omijan. bez szko. szkod. dla rozwo. handl. sprzedaż. W ogól. będ. one usprawni.: przez wzmocnien. oraz bardz. tow. konsumpcyjn.; magazy. sklepy i składnicy spółek. rolnicz. i tym pod. instytu. wiąż. bezpośr. międ. konsum. a producen.

Filo. socjal. ogól.

ś agent-kupiec. zmusi do poważ. ustępstw i wierzyt.-ogledn. w ubiegan. się o zysk. a konsum. dostar. tańsz. towa: W stosunk. jedn: zagran: będ. musie: pośredn. kupcy fach: i zostaj: z nimi w związku tow. ~~hand~~ transpor: Lecz zawod. fach: stanow: zacz. odgry. ludno. w kraj. cywilizow: maj. w tem polu nie tyl. zapewn. exystenc. lecz i pewno: uważ: iż przez nich jest również pożytecz: jak potrzeb. Za to drob. hand. stracą: będ. musieć coraz więc. ustępow. ajencyo: pośrednicz. któr. nie maj. nic w zawodz. swoj: osob: fabry. i ~~zakła~~ wytwórcz.

Dobrz. wyłoż. po krótce Gide – tem. polit. (p. 290 sq.) (niekoryst. wynik. ze zbyt wielk. liczb. pośredn. międ. producen. a konsum: i radzi je zmniejsz. przez syndyka. rolnicz. i udziało. stowarzysz. spożywcz: przy czem – jedn. należ. uwzględn: dwa nieodzowne: wewn.-psychol: w ludz. któr. chcą łącz. się w podob. stowarzysz: uczciwość: rzetelno w dostar. towar; u producent: a regularno. w płace. rachun. u konsum. konsum. powin. płacić gotów. i natychm: zaległo. w rachun. nie powin. być sieroc:

Ale nawet najdoskonal. urządz. podob. ~~urządz~~ zakład. i wszyst. nie zastąpi ani usun: kupc.: międzynarod. zawsz. zajmuj. się one specjalist. któr. prowadz. tak. instytu. gdyby ich nie było, musiel. by się konsum. i produc. w oddalen. stoi. a tak. spotkać się, że ǂ

ǂ handel jest drugą nieodzowną podstaw. przemy. A zat. przy tej. pole wyzwał: bez któr. hand. czy wewn. czy zewn: nie moż. obejść się – środ. transporto. któr. nam moż. wyzyskać osobn. specyali.

§7a Kr. przykł. Łatwość zamian. produkt. za pomo. handlu. Gdy Gaston Deschamps przygoto. się w Smyrnie do swoj. wyciecz. archeo: po Azyi mniejsz. – Zob. jego piękn. księgi. Sur les routes d'Asie. Paris 94 Collin Co) = przekon. się, że skarp. pończo. kaftan. flanele trykoty wełnian. pochodz. z fabryk austr. lub saxoń. Że to sukn. jedwab. sprowadz. sob. (panie Smyrneńsk.) z Lionu, wstążecz. z St Etienne, musseliny z St Quentin, wyrob. wełnia. z Roubaix i Reims. Kapelu. męsk. i żeńsk. dostarcz. Fran. i Angl. Fezy, to ulubi: narod. Turków pochodz. wszyst. z Strakonitz w Czech. (p. 136)

A gdy w hotelu siedz. przy table d'hôte, dowiedz. się (p. 137) że posiłki: z któr. wyprzek. chleb i bułki, przyrządz. były wprost z Odessy lub Sewastopolu. Wołowina był. hambur: konserwy rosyjs. Tuńczyk marsylski, stokfisz angiel: kartof. francus. węgli. austr. herb. perska, sery włosk. cebu. egipsk. i Co dziwn. że Deschamps zupeł swoj: jak się wyra. poety: uwoz. za skrzydl: geogr: Ale podob. stud. geogr: nie wyjeżdż. z Krako. mógł. zrob. u Hawełki i Now. ... cztery: nieznan. wszyw: u nas produkt. roln. lub przemysł. sprowadz. z drug. koń. ziemi, któr. w 6tym wieku przed nar. era Krezus za wszyst. skarb. swoj. nie był. zdoł. sprowadz. do Sardes. Nic mn. herb. ani kawy,

Filo i socjol
≠ ogół

słoi pierwsz. od tysiąc. lat pili Chińcz. - a drug. prawdopod. Abissyń.
Ale prawdopod. ani pierw. ani drudz. w 6 tym wcz: przed Chr. nie ekspor.
tych ceun. produkt. Dzisiaj pij. zeszł. herb. na Przykład. Dobr. i w
Austr. jak w Indy: i w Stan. Zjedno. A kawa stała się tak
popular. napoj: że w r. 92. same Niem. spotrzebo. jej 122.000
były ory. 2,4 kil. na głow. Wyda. zaś na ten tow: 196 mil. mar.
nie licz. 48 mil. ctal. Same zło wyno: bez. mar. od głd: Dzis.
gdy ludno: Niem. zjedno. wyno. jakie 55 mil: ozys. import
wzrósł się w odpow. propor. =

Ale na co mnoż. przykład. Tyle stało. mię się dziś. tak
samo w chat: chłopa sybirsk. jak u dzik: syb: ciężar. ...
a papier japoń. jak w Paryżu alb. Londy. tak w Warsz:
alb. w Petersbur: spory. na biurko obok noż. z afryk. kości
słonio: Niedaw. Verne, po ukończ. kable podmorsk. popr... Ocea.
Spokojn. który Tzw. ter. zeshod. wybr. Kena: z Chin: wsyd. z Ottawy
dnia 16 ... : w świat przeniu. Kierunk: po zem: kabl. podmor:
...: do kapitalis. ...: Teaż. wini. do Ottawy za 10 god.
druga za 13 - obie całą kul. ziems. obrzyd: #

O ... nauczyc.
... wystarcz. i ...
... - cel.
... byt. ... :
... ...
i ... ...
... :

W r. 95 (?) zac.
wych: The Vedanta
w Sardapet, prow.
Medras - mój. był.
wyd. z Kruko. obra:
(2 1/2 flo.) . ... wt.
... ... re-
gular. jak - 20 dni po ...
się O

§ 8. Krótki poglad na handel i przemysł ~~wiący handlu~~ grecki w czas. homeryck. Wiedo. że Grecy. nie jest mat. hand. i przemysł. Setki lat przed Hom: statki kupc: fenic. przebieg: morz. środz. i zapuszcz. się na Atlant: dostarcz: wyrob. egips: babilońsk. syryjs: i swoich własn: pół barbarzyń. Swoi: a za Feni. odbyw. się wiel. hand. ~~karawani. i mię~~ przew. i wzarz. w kraj. nad Nil. i Eufr: Im wcz: archeol: wejść. dalej: ocyd kraj: któr stwórz. największ. cywiliz: z tem więks. zdumien. odkryw. ten bogat. urzadzon. przeprow. organiz: przemysło. i handlo: dla któr. Feni: po prost: za typ. pośrednik: w stosun: z Zachod. Ale nie spotyk: się tam żad. pozost:

Korzyst. dla naszej kwest: w jaki spos: podz. pracy prowa: do hand. a hand. ze swej stro. wzmag. w niesłoń. ow podz. pracy przypatrz. się Grec: któr. z pocz. nie miała handlu samodziel: lecz była explocto: przez kup. zagran. jak Angl. go nie ma: w w XIII i XIV. lecz była wszystki. przez Hansę niem. A jak Angl: zwolno. ucz. się handl. tak więcej. Grec: tę sama przeby. ewolu: ~~dla~~ niestyd. wcz: powiej: bo odbyw. się w warun: bard. pierwot. zat. przeprzyst:

Filo. sorzy. ogól.

Co do handl. wschod. który przed greck. przew: nie mamy świadzeń: odzyd. do wspomnień. dzieł. którzy gdz. tekst. wymien. literatu. odnosz. się do histo. handlu =

Dla nas wyst.: wzgl. Ed. Meyera die wirtschaftl. Entwickelg. des Altertb: i wsp. ten. wzg. Gesch. des Altertb. Może teksty porówn. Erman, Aegypt. u. Aegypt. Leben im Altertb. Tübing. 85.

=

Beer, Allg. Gesch. des Welthand. 5 Bde 60-84 Wien =

Verte

Filo-socyol. ogół.

Przykład. Łatwo. zamiany produkt. przez handel wszechświatowy. Gdy Gaston Deschamps przygotow. się w Smyrnie do swej. wycieczki: po Azyi mniejszej = Sur les routes d'Asie – Paris 94 (Colin et Com.) przekon. się, że skarpet. pończo. kaftani. flanele, trykoty wełnia: pochodz. z fabryk austr. lub saksońs. Za to suknie jedwab. ~~dostawa. skarpetek, pończoch, kaftani. flanelowych i wełnian. i wszelk. rodz. trykotów~~; Francya ubier. piękn. Smyrniotki w jedwab. z Lionu, wstążk. z St Etienne, muśliny ze St Quentin, wyroby wełnia. z Roubaix i Reims. Prócz tego wiele tego delikat. towaru = Francye i Anglie dostarcz. kapelu. miękk. i żenik; fery, to natury. głowy tak nawskroś narodowo tureckie, wyrabiaj. się wszystk.: w Strakonicach w Czechach. (p. 138)

Gdy Deschamps siedz. w hotelu przy obiedz. zrobił tak. spostrzeż. (p. 137), że przeniesz, z którym dobrze się wyjątkuje, przybył. na stół z Odessy i Sewastopolu; koniak pije się hamburski. Na karcie jadalnej figuru: kawior rosyjs. tuńczyk z Marsylii, stokfisz angiels. kartofl. francus. według austryac. herba. perska, sery włoskie, cebule egipskie a kto trochę obznajomio. ze statys. a uważ. je zupę swoją przy table d'hôte może w niej jakoby w skróceniu całą geograf.

Pomij. czasy mięcis. choć dobrz. dziś. zna. przez odkry: Schliem; zat. Filo. socja.
owe zamki cyklops. pełn. grozn. tajemn. i bohater. wspom. bo ogól
wyrob. w nich znalezio: zwierz. z drog. kruszc: i same budo: świadcz.
o wzdoszn. impon. Albo to były kolon. przybyd. z cywilizow. wscho.
alb. ten grec. podbó. tubyl: sprowad. sob. staruż. architekt. W każd.
razie mistrz. skarb. tam znalezio. nosz. na sob. cech. zagrani: produk.
Owe budowl. imponuj: przypom. grób legend. i bramy lwią w ~~Tyryns~~ Mykenach;
i podob. konstruk. w Tiryn. Orchom. i ~~wiel~~ okolic ~~punkt~~ dawn. Atty:
nie mogł. powst. coś bez bar. szczegóło. już podzi. przez coś bez ...
zupełnie. Ale brak nam pisowan. pomnik. z któr. moglib. odtwor.
sob. owczes. społeczeńst. Nie wiemy nawet w jakim stopn. zost. do
czas. homery.

Że to epo. homery. jest dla nas. ważniejsz. dla poznan.
organi. socjal. W Iliad. i Odys. któr. dalsz. zwrócić. co do
stosun. społeczn. za pocz. Heroo = wystąpi: już bez. wyraź. zarz.
na bogat. i biedn. Istnieje klasa żebrzący o któr. wspomn: już
wyżej. a to jasno wystaw: że społeczeńst. przeby: pew. rozwój, któr.
jedn. doprowadz. do znacz. zamożno. inn. do ubóst. zupełn.

W grec: homery: jak u wszyst. lud. pierw.: siedz. na roli, gospodarst. domo: musi wystarcz: dla potrzeb. rodziny. W każd. domu zamoż. napotyk: krom. niewolnik. a drużo niewolnic, zajęt. gotow. pran. porządzen. i porządkow. dom. Męsk. służb. złożo. z parob. mniej lub więc: zależn.: Obok nich włóczęgi się imali, którz. z powod. wyzysk. wystarcz. (gdy była mowa o skut. wojny) podupadły. materyal. i alb. zaciągaj. się w służb. u możniejsz. alb. wychod. na żebrak.

Jest to dosyć prymityw. stan społecz: w któr. obywa: mało żyj. każ. nad swoj. ziemią, a róż. się tyl. majątko: i pew. osobiś. rozsąd: któr. rob. każd. wyrob. w wypoc. wyznac. lub wystaw. lub w narad. wspóln. Tyl. król lub książ. róż. się od inn.: obyw: nie tyl. tem, że ma władz. podr. więcz: bo w poko. mało rozkazy. musi ale ma przy tem godno. dziedz. a stąd też ma: podstaw. pierwsz. w rodz. i zabaw. Jedn. ka prymityw. organiz. napotyk. u wsch. lud. pierwod. jest już rozpoczęta: samodziel. ścisłego rzemieślni. i artyst. Szczegół to bard. ważn: bo z każd. rzemios. czy kunszt. pierw. niebaw. wyrast. rodzaj. inn. zawo. wedł. ogól. praw. ekonomi: że podział pracy postęp. się coraz dalej.

Filo. socjal. ogól.

Występu-na pierw. miejs. kowale (χαλκεῦς), który. wszelk. wykony. prac. metalo. Dobr. nazwy. że na początk. średn. wiek. rzemieśln. wej. bezd. stron. poszu. zaw. gdy ich potrzeb. potrzeb. Siedz. na grunt. posiadł. lub w zam. zamk: i tu w zupeł. zależno. od baro: dopier. ze wzrost. miast dochod. do znacze: w Grecji. który. dobij. się pewn. samoo: U Hom. kowal jest fizy. niezależ. i szanow: do jeg. kuźni zachod. na noc żebra. (Odyss.) a zbier. się ziomy budz. miejsco. aby się grzać. Jego protoplas. Hefestos, przedstawi. na Olimp. i wszystk. wszelk. kunszt. Bo też kowal musi być uzon. majstr: nie tylk. spiżo: lecz i złotni: wyrab.

Każ. wło. homery. produku. sob. żywno. i odzież, uprawi. rol. i chodzi za bydł. a oprócz rolni: ozy bogat. ozy posiadł. potrafi sob. dom stawi. i pług zrob. (cały z drzew!) i potrafi, jak Odyss: nawet łódź sob. zmajstro. i tedy mogł. i wóz prost. w raz. potrzeb. ale robo. spiżo. musi pozost. kowalo. Ten kuje, lutuje, odlewa, rzeźbi, rytuje, słow. posiad. wszyst. te potrzeb. sob. sztu. któr. w czas. późniejsz. rozpad. się na samoist. zawod. fachu.

Obok kowala wydzyl. się z tłumu garncarze, który naśladu. wzory spiżo. w naczyn. gliniany. — pot. cieśle, wróżbici, lekarz. (śpiewacze) poez. zyskane. Wszyscy ci sztukmistrz. maj. za miejsc. za mało zasob. pracow. żyj z gmi. do gmi. nie należ. stał. do żadn. a wręcz. za obcych uchodzą

i dobr. wynagradz.:

Antynoos robi Eumeusowi, pastuch. świń. który zaz. z zelżż. biesiadn. wyrzuca: że sprowadz. nowego żebr.: (Odyssea [a]znali już Iroza) – na co odpow.: boski pastuch świń:

XVII. 382 = (tłum. Siem.)

Któż tu obcych przybyszów sprowadz. do sieb.?
A jeśli ich sprowadz. to w ~~zaz~~ ważnej potrzebie
Lub dla dobra ogółu n. p. lekarza,
Cieślę i wróżbitę alb. bosk. pieśniarza,
Który pieśn. nam serce krzepi i weseli.
Takich był. się biorze, gdziebądźby się wzięli,
Lecz dziada nikt umyślnie nie zaprasza w swe progi

Wszys. ci wymien. przez Eumeusa występ. już jako spezyf. twórcz. osob. klass: ludzi a pięk. ucz. Który. im nadaje = δημιοεργοί = pracujący dla społeczności = nie dla ludu w późniejsza nazwa = określ. dobre lub położ. społeczn.: Są to ludz. pracuj. dla publiczn. nie dla sieb. Podob. w średn.-wiek. cechy przypisuj. sob. godn. lub „urząd" (ein Amt) – powszechn. zob. przez nas:

Gdy w r. 85 (?) X. który Lichtwark: według. niezeln. Katol. stowarzyszenie. ~~...~~ ... w mowie: der Arbeit ist ein Beamter = urzędn.

Dobr. przypom. że
ΔΔ Niem. Handwerker [2]
o polsk. rękodziel. który [a]
się był. do niższ. rzemio.
gdy Łaci. artifex. opifex
zost. utworzo. z wyższ.
poglad. na pracę ludz.
Artif. także. ideal. oznacz.
tworzen.; opif. wszelk.
twórz. jakiegokol. dzieła.
W znacze. zwykł.: opifex
ferri = ferrarius, ale
opifex mundi (u Cyce.)
verbor. opifex, stylus ē
dicendi opifex..
Podob. artifex o najwyż.
artyście = deus artifex
mundi (Cic.).

za daj: Hom: u
nas. później nie był
się gorsz: nazwa
δημιοεργός – nadan.:
robotni. wyznawi. ΔΔ
styg. – mniejsz. obawiej.
się = dokąd zajęł.
iść: każd. robo: pie
być urzędn. – Grek. =

W tem więc znacz. Eumeos (Od. 17.382) [illegible] używ. wyraz. δημιοεργοί
a że δῆμος u Hom. nazyw. się cała gmina, ziemia, z wolu. obyw. wyraz
δήμιος nie może nic inn. znacz. jak publ. t. j. obchodz. całą gmi. (δῆμος)
przeciw. niż ἴδιος = prywat. Porów. Od. III. 82; IV. 314. — W niektór. miast.
greck. δημιοεργοί nazyw. się urzędni. —

Filo. rozwój ogól.

Jest oczywist. że ci publi. działa. opiera. i sprzedaw. usłu. swoj. także po za grani. własn. gminy. Niektó. z nich, jak kowale, którz. różno rzecz. wszel. potrzeby zrobili ~~[illegible]~~ prace (płatnerskimi, brązownicy, złotnik. cyzeler: i t. p. oraz garnc: którz. wyrobów. wyrabi. mogą. przen. na export, gdy potrzeb. najbliż. sąsied. zaspokoi. W obręb. gminy natural. pośrednict. w kupn. i sprzedaż. jeszcze niepotrzeb. bo gminy małe a ziemia: odbywa się bez trudno. z ręki do ręki. Za to hand. zamors.: w pieś. Hom. mowa o ~~[illegible]~~ [illegible] przednio. o niewoln.: klejnot. i t. p. kupow. ~~[illegible]~~ obaczy. lecz i o kupc. fenick. i greck. Oczywiś. kup. ~~greck.~~ fenic. musiał być podów. odkor. morza rodziem. ~~[illegible]~~ pośred. ale i Grecy zajmow. się z towar.: w delek. [illegible]: Nas obchodz. stanowis. wobec: zajmow. prze kup. greck.: bo fenic. jako obcy ród. u Grek. nie miał. [illegible] wszech.
Ale greck. kup. scharakteryzo. w Odyss. VIII 158 sq. gdy Odysseusz wymaw. się od udzia.: w igrzys. ~~[illegible]~~ rzecz jego urodzon. Euryal. zaś

tak mu przygan.: Zaprawdę. gościu nie mam
ciebie za ostow. znaj. się na zabaw. zręczn.
jakich pewnie wielu wśród ludzi się napotyk.
lecz podobn. jesteś do kogoś, który często ze
statk. o wielu wiosł. przebywając, jako wódz
majtków i jak to bywa. kupcy (πρηκτῆρες)
pomny ładunku i dbały o towary, które zabie.
z powro. i o zysk szybki (ἐπίσκοπος ὁδάων
κερδέων θ' ἁρπαλέων). Nie wyglądasz na atletę.
(Tak. jest tłum. dosłow.: Scen. tego ustęp. nie oddał
dokład.)

Z tych słów dozwolo. wniosek:

1) że kup. posiad. niegdyś społecz. znaczn. obow. szlachet.

2) że jest kapit. na własn. statk.

3) że wszcz. ładun. o który ma pieczę

4) że stara się o ładun. powrot. = czyli sprzedaw. towary jed. zabier. drugie

5) że żądza jest szybk. zysku.

Ponieważ nie jest przewidyw. że mowa o właśc. stat. który przewoż. obce towa: za żądza: lecz ma to być kup. któr. sprzeda: własn. towa: a w zamian: nabyw. inn. aby te,

+ wyraz: to młod. Feaka
Odyseus: kied. wszakże
Feak. trudni się handl.

znowu sprzed. przet.
wyład.: jakiem przew. +

Wychowanie publiczne w Grecji od najdawniejszych czasów zbu-
żyło [illegible] ukształcenie ducha jako też [illegible] ciała. [illegible]
dziły wyrazić [illegible] między mieniami i [illegible] stopnia oświaty
i zamożności [illegible] jednakże kierunek [illegible]
ale wszędzie [illegible] potrzeb

Filosofya ogól.

Odpow: tą się nasu: że w oczach Feak. co inne. producent zaledwie osiadł. Któr. swój produkt. wywozi za morze, co inn: kup. nie produkuj: bez obcemi produkt. handlu. Pierwsz: rodz. handlu godzi; bo nie ubliż. godno: obywat. oni nie przeciwko. w zajmow. się obowiąz. społeczn: i dbało. o sprawy obyw. drugi zaś: handlu oddaj: kup. od gminy, a robi go wtórego, który za zysk. jeździ, bo tyl. z tego żyj. Feako: pierwsz. rodz. praktyku: tak. Menelao. i Odysse: rob: podob. wypraw: przyczem nie obchodz. się bez rozboju – bo kup. pierwo. trosk. rozbój. przy dan. okaz: [Warto przypom. w Krzyżow. mini o ostrożno:

U Herydo: któr. przedsta: opis: publi. ówczes. Beocyi, bardzo rzadko kraju, handel kurtów. prowadzo. przez właśc. własności ziems. jest rzeczą godzi: i bardz. intrat. Radzi jedn. żeby rzadko: Te tak. nie wrzucić na jed. statk: aby go okaz. nie stracić wszel. kosz lub inn. przyczyn –

Rezult. tych bad. nad epi. homery. – któr. dalsze.uzup. zaś pieśni Herydo: jest więcej wszy.

1° że za jest żebr:

2° że właściwie: ziemsiy rozpad. się na wszel. ówcze. a pierwsi maj: wyższ. pozy: zatrudn. zaś pozów. wolu: niewolu: pozostał. lub inn. ponowni; daleko wszys. niewolnic, któr. dzieło międ. sieb. oprzedz. produkt. domo: gdy męska czeladź z pan. na ciel: przew. na

Teorye polityczno-etyczne.

W katalogu Trazyllea ~~z pośród 36 pism~~ tylko cztery oznaczone są jako „polityczne", a jeżeli dwa z nich pomijamy, Minosa i Epinomidę, dla wątpliwego pochodzenia, zostają tylko Rzeczpospolita i Prawa. Zatem dwa na trzydzieści kilka numerów. Ale objętość ich tak wielka, że wynoszą przeszło trzecią część spuścizny literackiej filozofa. Dzieła tak obszerne były podówczas nowością w greckiej prozie. Z dawniejszych tylko „Muzy" Herodota i Wojnę peloponeską Tucydydesa

roli. Czynni. wśród. wska: musi zaleć. od wojen. wypr: i do myślistw. a od ocen do ocen pewn. hyperprodukt: zmit roln: lub domow: wyrob: odwozi lub odwozić kiez. na sprzedaż w obczyźnie: że to kupowe obczyzn. wyrob. któż. zem nie prod: Od ocen do ocen rozwój. się kupcy zagrani. - zwien. fenie - który już za komplet: kupc: szlach. greck. jest gospod. a tył. od ocen do ocen kupc. Obow. dzi ludu: rolni: wśród. się zawsze. i małych wśród: nepotyk: u Hom. już stałe zawody
a) kowali. trudn. się wyrob. - żelazo;
b) cieśli -
c) lekarz:
d) wróżbit: (rod. prow: wśród. się od kapłan.)

F polega: na podziale pracy, odpowiedz. zaspok. potrzeb. społecz.

Fl garncarze

e) poetów epików. śpiewaki: i im. tego wiz. krotochwila: przewyższ. który zaczyn. od ocen do ocen: zawody te F

17.11.902

§ 9. Wielki rozwój handlu i bankierst. greck. w czas. history. Od w. VIII dobij. się hand. grec. panow. na wod. morza środziem. Zwróc. jego zg: floty fenic. już wyrugo: Całe wybrze. morz. czarn; połu. brzeg azyaty. od cieśni. Darden. aż do ujści. Nilu w ręk. greck. Na zacho. Sycyl. i Włoch. połudn. obrzyw. się greck. kolo. Pod kon. VII wie. Mau. sylia utrzymu. hand. regul. z Grecją i Hiszpa. Wszyst. te kolon. mej. charakt. zrazu rolni. i taki był cel pierwo. Ludno. bezrolna wynosi. się z Gre. za morz: aby zdob. zapewn. posiad. ziemi. Ale niebaw. zawiąz. się międ. niemi a tubyl. ożywio. stosun. handlo. Pod kon. VII stul. połudn. Fran. cała Hiszp., półno. brzegi Adryaty. i całe Włochy znajdu. się w obwod. handl. greck.

Tak olbrzym. przestrz. nie moż. było jedyn. opatrz. w płod. rolne, bo w wielu miejsc. ich nie potrzebo: a Grec. własn. była na to za mała i nie dosyć urodzaj. To też obok oliwy, pszeni. wina, napołyk. od najdaw. czasów wśród eksporto. przedmiot. eksportu miedź, złota, śrebr. żelazo, a także wsz. gatun. ryb za poszukiw. na targ. importo. Ale daleko więcej tak z Gre. właści. jak z wysp i kolo: zaczy. się rozchodz. wyrob. przemysło: delikat. tkani. wełnia. z Mile; dywany i t. p. nietyl. z Mile. lecz i z Chios i Samos masa: są importo. do Włoch. W VI wie: kwitn. wielk

Filo. Sozyal, ogól.

mias. Sybarys – do jego portu wschodn. droga handlo. – z wybrzeż. Azyi, aby tam przeładowyw.: wyprow. się drogą lądową przez Apeni. do port. greck. nad morz. tyreńskie a stamt. zaś znowu mor. do Messy. Hisz. i t. d. – Potem wyrob. metalo.; broń kunszto. przednio. zbytko. ozdob.: z Koryn. Chalk. Argos za ~~[…]~~ bar. cenio. Kaź. z tych miast stoją w rzędzie specyalno. metalo. Na Egin. który nie bar. urodzaj. kwit. tam wszystkie. ~~sprzemysł~~ galanteryj. Który. mieszkań. się bogaca. Przedewszyst. ucz. glin. – dziś jeszcze stu. podziw budz. – mogące służ. do najwyż. potrzeb. Takie mias. joń. i Rodos, i Cyrene, ~~[…]~~ uczyszcz. zaś Chalkis i Koryntt dostar. ich w nie. zliczon. masach i ~~[…]~~ kształt. Ale najpięk. i najozdob. wyrab. się od w. VI w Aten. dzięk. wydoskonal. tam sztu. malar. i techni. ceramiczn. Że mal. fabry. nie zaś umiejętno. oraz z podpis. artyst. i rodzaj. ozdób i malowid. da się wykaz. że cerami. atenś. od VI w. zdoby. dla sieb. pow.: całe wło. a wreszcie się dotkn. po brzeg. mor. czarn. gdz. Ateny prowad. handel ożywio. – #

Równoczes. zaś Gre.: impor. do sieb. wiele towa. zagra.: n. p. bronze etrus. który. były bar. poszuki. (Meyer p. ~~20~~.

~~należy te usiłowania uważać za niezdane~~ chybione 19) ~~[…]~~ ~~Arystoteles słusznie, że przed nim podawano uczniom szeregi~~ ~~[…]~~ ~~zwodniczych argumentacyj, aby~~ ~~[…]~~ (uczyli się ich na pamięć) ~~zaprawiali się do~~ ~~[…]~~ szermierki dialektycznej ~~wszelkiej, ale nie wykładano im żadnej teoryi ani naukowej metody. Platon nie inaczej postąpił w Eutydemie. Zebrawszy~~ ~~[…]~~ ~~sporą liczbę najbardziej używanych podówczas~~ ~~sof~~ ~~Łamigłówek~~

14.11.902

Filo-socya. ogól.

Ważn. jest kwest. zboż. Im więc. w mieśc. któr. rozwij. się przemysł, im więc. rozk. ciem się zatrud. tem więc. potrzeb. dla nich zboż. do wyżyw. Konsum. Aten. już od czas. Solona nie pozwal. ludno. więcej: exporto. zboż. za grani. kraju. a coraz więc. sprowad. go z nad morz. czarn. Gdy Xerx. przecho. przez Hellesp. spotk. tam i przepuść. stat. ze zboż. płyn. do Egi. i do Pelopo: z morz. czarn. (Hero. VII. 147). A już 100 lat przed wypra. Xerx. Aten. usadow. się w Sigeion przy Dardanell. ~~Odtąd~~ Kopernik. swobod. z morz. czarn. była dla nich kwest. życ. i śmier. Darda. już podówczas nabr: znacze. wielk. międzynarod. – Za to Sycyl. i Włoch. połud. gdz. Kolon. greck. posiad. wielk. urodzaj. terytor. uprawia. przez podbit. tubyl: exporto. zboż. w wielk. masach. –

Raz. z rozwoj. indust. wzmag. się popyt na niewolni. W czas. homery. ziem. upraw. jest przez ludz. wol. który rzadk. tyl. do pomo: obok wol. robotni. więcej niewolni. W czas. history. pośr. greck. któr. powst. przez podb. jak Sparta upraw: rolę przez ujarzmio. ludno. tubylcz. która jedn. nie jest w ścisł. znacz. niewolni; jest tyl. glebae adscripta. Ale rozwój handl. i przemysł. ściąg. ludno. wiejs. do miast a w miast. więc. dostęp nie może znale: robotni. wol. To też tak. dla pracy na wsi, jak fabry. w miast. chęt. kupow. niewolni. Przez to powst. gwałto. przekształce. dawn. stosun. społe.

= w Egip. i sprzyleg. kraj. nie zetab. niewolnictwa lub żelaz. –

Przedewszyst. do przekształce. tych przyczy. się pien. W czas. homery. nie znany – bo liczo. wart. na woły lub owce – pieniądz – późn. zaczę. licz. jako

Najnowszy wydawca Parmenidesa Waddell, przeciwnie niż Fouillée, ma go za utwór młodzieńczy, niewytrawny, bo Platon przez usta Sokratesa wypowiada różne trudności, z któremi podówczas nie zdołał jeszcze się uporać. 96) Ponieważ w Kratylu, Rzeczypospolitej, Fedonie nie ma śladu tych trudności, bo tam bez wahania dla każdego rodzaju jednostek, nawet najmniej pozornych, przyjmują się idee, ani o nich nie słychać w Fedrosie i Menonie, gdzie tak samo jak w Fedonie teorya przypominania służy za węzeł między ideami a poznawaniem rzeczy doczesnych, węzeł nie znany w Parmenidesie, przeto sądzi Waddell, że dialog ten od tamtych wcześniejszy i że w nim teorya idei przedstawiona po raz pierwszy. Jacksonowi zaś i zwolennikom jego. 97) przyznaje, nie bez słuszności, że wprawdzie zaczyna się od Parmenidesa nowa epoka w myśleniu Platona, ale nie w tem znaczeniu, żeby od zużytej, mniej teoryi ideologicznej był przeszedł do jakiejś nowej, jak oni chcą, mało zresztą mniej jasnej, innowacya raczej na tem polega, że dawna teorya pojęć, wykładana przez Sokratesa, zastąpioną została teoryą idei i to w tej formie, którą powszechnie zowią platońską. 98) Hipoteza jednak Waddell'a opiera się na bar-

17-II-902

37

Ale w VII wiek. zaczą. kursow. pienięd. wynaleziono przez król. Lidyjsk. Metale szlachet.: zaczyn. wkład. być porówn. w pewn. stos. do siebie. stosun. złoto do sreb. = 13 1/2 : 1, elektron do srebr. = 10 : 1 Wskutek stały się mniej warto. Gdy moneta bita zaczęła być w użytku: Lidyj naśladow. i wszędzie w innych kraj. porządek społecz. finansow. zaczyna się w Grecji. tak samo przekształc. jak przekształc. się do niepozn. w Euro. przy schyłk. XV stul. nowoż. ery, gdy gospod. naturalna przerab. się w pienięż. Rolnik zamiast płacić gotów. zadłu. się u lichwiarz. Drobn. własność rolna upad. a wielk. dostoj. płyną tyt. z handl. Zawsze mówi. χρήματα ἀνήρ – ale mówią także: ἐγγύα, πάρα δ' ἄτα. Wyrab. się bogaci kupcy i przemysłow. posługuj. się niewol. robotni. męzk. i t.d. Wszystkie drogi wiodą – Zob. Ed. Meyer p. 23 –

Małe państwa nie mając dość ziemi uprawn. jak Egina, Koryant it.d. dochodzą do wielk. znacz. w VI stul. przez swój handel, swój stat. i fabry. Od czas. Temistok. Ateny wchodzą na tę drogę. powodu. się wyłącz. polity. handlo. ze szko. dono. rolnic. Ludno. wiejsk. przeno. się tłum. do miast. i skupia. się w stolicy. i interes. mniej. kupcy i przedsiębiorc.

Ten napływ do miast podtrzymuje ~~faworyzuje~~ jest przez instytucj. coraz więcej demokraty. i równoupr. bez względ. wszystk. w ubieganiu się o zarząd. publi. Równocześ. urzęd. publi. zwalnia. ~~na~~ bogat. a bied. wynagradz. ze skarbu należ. do ląd. przysięg. i za przychod. na zebran. publi. za pięciodn. urzęd. Przez tego państ. opłac. im wstęp do teatr. i rozdziela. czas. między nich zboże lub pien. (E. Meyer p. 30)

Filo. socja. ogół.

d

496.

Przypiski

32) O hipotezie tej, zrodzonej przez kilku Anglików a systematycznie ~~przeprowadzonej~~ [rozwijanej] w książce Lutosławskiego, wspomniałem na str. 477. 505. 512 tego tomu, a powrócę do niej w paragrafie o logice platońskiej.

33) Twierdzi n. p. że w Teetecie znajduje się doskonalsze pojęcie o ruchu, którego Platon nie miał jeszcze, pisząc Rzeczpospolitą. Ale ustępy przywiedzione ~~dowodzą tylko~~ (Plato's Logic p. 366) dowodzą tylko, że w obu dialogach mówi [on] o różnych rzeczach. W Teetecie (181 c) polemizując z Heraklitejczykami, pyta, słusznie, czy uważając, że wszystko jest w ruchu, przyjmują jeden rodzaj ruchu czy dwa t. j. lokalny ~~i jakościowy~~ (φορά) i jakościowy (ἀλλοίωσις). W Rzeczypospolitej zaś (VII. 530 c) ~~mówi~~ zaznacza, że ruch w przestrzeni (φορά) ma liczne rodzaje, ale wymienia tylko dwa, astronomiczny i muzyczny, bo rozprawia o potrzebie uczenia się gwiazdoznawstwa i harmonii muzykalnej. Podawać dokładną klassyfikacyę wszystkich ruchów, nie miał żadnej potrzeby. ~~Podobnież należy traktować o innych miejscach~~ [Drugie zaś miejsce] przez Lutosławskiego ~~przytoczone~~ (Resp. V. 454 c–d) nic nas nie obchodzi, bo tam ἀλλοίωσις nie znaczy „ruch jakościowy", lecz „podobieństwo", jak widać z dalszego toku. Nadmieniam ~~łatwo~~ [nareszcie], że prawdziwa, wyczerpująca teorya ruchu znajduje się dopiero u Arystotelesa Phys. III. 1. 201 a.

Prac. zaś publicz. wykony. ze Perykl. na takiż. środ. niemałej. zarob. dla niżanoi. Porów. Plut. w vita Peri. c. 12 gdz. podan. obraz ożywion. owej wielk. armii pracown. które pod wodzą Fidyę. porusza się jako ciało jedn. Zob. § 5 tych wykł. z d. 4 listo. 902 = Oni cieśle, rzeźbie. brązowni. kamieniar. farbiar. złotnicy, robotn. w kości słonio.; mala. hafcia. rytowni. są imienn. zestaw. specyalist.: ... jak dobrzy. jest ... żegla. ludzie, a razem z nimi wszyscy ci, którzy zajmowali się komunik. jak to kupcy, kapitano. statk. z majtk. kołodzieje i woźni. powroźni. i ...; niedlasze i rymar. inżyniero. i górni. wszyscy ci zarabiali na tych prac. i mej. udz. w ogólm. dobroby. (Porów. E. Meyer p. 36)

Filo. socyal. ogół.

Nie należ. bow. przypuszcz. że większ. część tych prac. wykony. niewolni. Wedł. oblicz. Belocha było ich w Aten. i całej Attyce za czas. wojny pelopo. najwięcej 100.000, wolnych zaś tylko około 135000 wśród nich 35000 obcych i 10000 ~~m~~etoeków ponad 17 lat (J. Beloch. g. der griech.-röm. Welt 1887) Zapew. więks. przedsiębior. zatrudn. wielu niewolni., ale pomimo. niew. w ich warszt. liczb. woln. drobn. ludzi, którzy jako czeladź pomocni. wyrobni. zaciąg. się do pracy u majstr. lub po fabryk. Ogrom. większo. kreśli. zarew.: golar. niewielkiej majętny, jak ... z komed. Arystofa. ... się z ludzi woln. biednych albo woln. ludzi ... metoik. którzy w Aten. byli pomiesz. zarno. Ale było także dużo bogat. metoik. którzy żyją. ~~[illegible]~~ zamożnie, jak np. Kefalos w Rzecz. Plato. Oni posiad. niew. majętn. wiele wyrob. lub zegarni. często były większe fabryk.

E. Meyer p. 36

Tak i na stat. czy handl. czy wojenn.
stat. prawie. obyw.: średniejsi lub
najemni. obyw.

Marynarka to dowód tak: w ostat.
lat. wojny pelopon. płaci Ateńczyk
swoim marynarz. 3 obole dzienn.
(= 1/2 drach. = 40 fen. = 1/2 fr. = 1/2 Ko.
(1 obol. = 13 fen. = 16,6 hel.)
Gdy wted Sparta: ~~[illegible]~~ zubożył.
od Cyru: podno. płacę do 4 obol:
Ateńcz. nie obaw. że wielu najem.
przejdz. do nieprzyj.: Xen. Hell. I. 5, 7.
Z tego wid. że wielu Ateńczyk.-stat.
na flo: ale oczywiś. także spora
liczba Ateńczyk. =

Z ostatn. lat wojny pelopon.:
rachun.: z budo: Erechteum
który wzn. się budow.: Z nich pokazu.
się, że wszystko: rzemieśln.: robotn.
najemn. - i wyrobn. zajęt. przy budow.:
są to ludz. wolni. Tyl. kilk. majstr.
kamieniar. prac.: przy pomoc. niewol.
z których tę sam. dostaj. płacę, którą
sam zobacz: t.j. 1 drach. dzienn. (= 80 fen.) kor.
Malarz. rzeźbiarz. dost. dale. więcej.

~~która dotąd uchodziła ze względu na pastwo niektórego jego ucznia. Najwymowniejszy zaś wyraz dał tym zarzutom Lutosławski, który w głośnej książce o pochodzeniu i rozwoju logiki Platona (zwłaszcza) i przez poprzedników i wiele nowemi spostrzeżeniami wzbogaconej, utożsamia pomysły i przemawiają do wybrania obraz późniejszych przez uczniów jego geniuszu Hellady nad wszystkich i który twórca i przewodnik niezapomnianym był T. Arystoteles jak dotąd przypuszczano~~

Filo. socyo. ogół.

Rezult. ogól. tych szczegó. jest

1° że rolnict. attyc. zwłaszcz. na drob. posiadło.[ści] opar. na wszystko. jest po części prowadzo. przez wszkor. ręką niewolni:- jednakż. wedł Belocha liczb. niewoln. w Aten. nie była tak wielk. jak dawniej przyp.: (cf. Bevölkerung der griech.-röm. Welt 86). Oblicz. że w czas. Attyc. podcz. wojn. pelopon. mogł. przeby. najwięk. 100.000 niewol. wobec jakich 135.000 dusz wolnych: czy obyw. czy meteków =

2° że ogrom. ilość wolnych ludzi pracu: w rzemiosł. lub stan. na flocie lub niew. najmicz. spet.-postę. aby mieć jakiś zarob:

3° że przewaź. coraz więc. produk: kapitalisty. i handlu: który powoz: duż towar. importo. i exporto. a dzięki tej produk. społecz. jak mówi Hermippos, rechor. u Athen. Deipnoso. I. 27 a. cf de rep. Athen. 2,6 gromadz. się w porcie aten. wszystk. Takowe Sycyl. Włoch połudn. Cypru, Egip. Lidyi Wszystk. co się znajdow. nad morz. rozs. lub gdziekolw indziej wskutek panow. Aten nad morz. ten ...

4° Inny jeszcze: (de rep. Athen. 2,11) Dzięk. panow. nad morz. można w Aten. dost. wszystk. płod. rolni. który ktoś nie zapomni. się ... woli Taenie w ... stron. wszyst. wyprowo.; nie można kup. na tem tem. miejsc. drzewa, miedzi, złota i t.d.

5°. Powsz. bez szwale na morzu skoncentro. Ateńczy. wszystki handel w Pireu. Sprzymierzo. z niemi miast. musieli produkt. swoj. exporto. do Aten. Podob. roik. wyd. Cromwell w r. 1657 navigation bill.

Przypiski

68) Theaet. p. 187 b: ἡ ἀληθὴς δόξα ἐπιστήμη.

69) Theaet. p. 189 e. Zob. str. 450 tego tomu.

70) Chociaż „mniemanie" u Platona oznacza zwykle niższy stopień wiedzy, odnoszącej się do rzeczy zmiennych i jak one, zmiennej i niepewnej (zob. str. 288 i 467 tego tomu), wyrazy δόξα, δοξάζειν w drugiej części Teeteta (p. 187 b sq.), tracą ową przymieszkę niepewności i znaczą to samo, co „sąd" lub „zdanie".

71) Theaet. p. 188 a sq. Platonowi się zdaje, że w którykolwiek sposób wytłumaczymy powstanie błędu, zawsze grzeszymy przeciw ogólnie przyjętej zasadzie, że nie można równocześnie tego samego wiedzieć i nie wiedzieć. Zdarza się n. p. że ktoś bierze jedną osobę za drugą, Teeteta za Sokratesa. Fakt ten możnaby tłumaczyć na rozmaite sposoby (Platon wymienia kilka bardzo ciekawych), ale wszystkie obrażają zasadę, zatem natura błędu pozostaje i nadal niewyjaśniona.

17/11 1902

6° Najważn. był hand. zboż. któr. koncentro. się w Pireu. W V i IV stul. były Ateny ter. wkr. na [illegible] Pireu zagranicz. i jak Angl. dzisiej. Panow. nad Hellesp. jak wspom. było kwest. dla nich żywot. już 100 lat przed wypraw. Xerxe. Za czas. Demoste. import zboż. do Pireu wynos. 400.000 hektolitr. któr. poto. przyby. z morz czarn. Że to Ateny wywoził. do morz. czarn. oliwę, wino, klejnot. któr. znajd. się na brzeg. jego bo grob. scytyj. w ogrom. masach.

Poli. socyol. ogół.

7° Rząd tak czuw. nad impor. zboż. i nad stało. cen, że stanow. karę śmierc. gdyby kto wszę. zakupyw. nad 50 Taorm. Mimo to krytyka przed. zboża w czasie rozpowsz. wszęd. fałszy itd.

—

O bankierst. ateńsk. słów parę na zakoń: Banki stworzyć: (nie było ich w Palestyn. bo sprzeciw. się prawo Mojż.) ale kiedy wszęd. ich było w Egip. Babilonie. Kartagin. od czas. wszystkich: Wiadomo: zadokum. mamy z Babilo: [illegible] przed Chr: ale już koło r. 2300 przed Chr. istn: tow. handlo. w Chaldei. W Babil: wielk. rolę odgryw. dom Igibi za czas. Nebukad. głową domu jest Sula. któr. + 583 – Ten Rotszyld nad Eufr: załatw. wypłaty sob. polecon; kupna gruntu dla kogoś; przyjmu: wkłady pien. z któr. płaci procent i przyjmu. depozy. towar. do swoich magazyn. organ. ze względu). Wypoż. pieniąd. za rewers. i za fant. = zapewnił procent. [illegible] się o zebran. żniwa i kaz. je zebr. Daje pieniąd. na przedsięwz: ale wszystko przedsięwzięc. organi. stosun. bezpośred. z grzech. miast [illegible] nie mógł nar. brat alwenskie poety. Któr. stwor. pod Nebuk. [illegible] do domu swoich [illegible].

Zob. o der Banken im Alterth. = przez prof. Merkela w II tom.-Conrada Handwört. der Staatswiss. 2e wyd = Artyk: Banken obejm. – tylko rozpr: nuż już przez nią zakoncentr. a ciąg. się przez 200 str. [illegible]

Taki. Beloch Griech. Gesch. II 348: [illegible] o bankie. któr.: Pasyones i Formiones za czas: Demost.

Teeteta zupełnie wystarcza w życiu codziennem. Sokrates jednak podnosi zarzut, że nie można wtedy wytłumaczyć, skąd biorą się zdania fałszywe. Tym sposobem pytanie: co to wiedza? ustępuje miejsca drugiemu: co to błąd? i zaczyna się długa, subtelna rozprawa, nie prowadząca do żadnego rezultatu a pomimo całej drobiazgowości dziwnie powierzchowna.[71] Sokrates w końcu ją zamyka oświadczeniem, że nie można zrozumieć genezy błędu ani jego natury, dopóki się nie wytłumaczyło, czem jest wiedza?[72] Ponieważ zboczenie to nie udało się, a nawet okazało się niepotrzebnem, Teetet zostaje przy definicyi swojej, że wiedza jest to prawdziwe mniemanie, bo nigdy nie błądzi a same rodzi skutki piękne i dobre.[73] Sokrates wtedy zaczepia wprost definicyę, twierdząc, że sędzia nigdy by nie mógł wydawać słusznych wyroków, gdyby do tego była potrzebna wiedza faktów. On jednak ma tylko ~~prawdziwe~~ takie o nich mniemanie, jakie podsuwają mu adwokaci ~~i to najczęściej wystarcza~~ za pomocą krasomówczej perswazyi. Jeżeli to mniemanie będzie prawdziwem, wystarcza ono do sądzenia a zatem nie jest wiedzą, skoro daje się od niej oddzielić. Na pytanie zaś, kto ma wiedzę faktów, o których sędzia głosi swój wyrok, odpowiada Sokrates, że ci tylko, którzy je widzieli.[74]

Wszystko to dziwaczne, a co gorsza, nielogiczne. Nie można ogólnej zagadki logicznej, jaką jest kwestya wiedzy, rozstrzygnąć za pomocą

18.II.902 41 N 49

W Grecyi bankie: już zrzesz. się podr. woj.-persk. i korzyst. z wstk. wojnj-ekono. któr. był wskaz. tych wyzn. – Były ub. kil. rodz.: Οἱ τραπε-ζῖται przyjm. depozy. aby z nich zadatw. wypła: ze korzy. trzech osób – tak zwan. Girobank = ale te banki takż. pomag. do zawier. kontrakt. Inni bankie. zajm. się zmie: monet. ἀργυραμοιβοί, κολλυβισταί, κερματισταί – zykt. grubs. monety na drobniejs. = prócz. takż. wyd. opin. o wrtośc. monety. Nazwa. się bankiem który wypożycz. pieniąd. δανεισταί τοκισταί, χρησταί – pożycz. alb. drob. sumy na fanty – inter. lombardo – albo wiek. sumy na przeszłd. przedsiębiorstw, – zazwł. od 12 – 18 % bo proce. był dozwolony = bard. mieszczdze =

Bankier grec. zwykł. nie operów. własn. kapit.: lecz pożycz.: lub w mniejs. składowych. Pasion ze ores. Demost.: bard. ceno. i poważ. trapezyte – swego wyzwoleńco – Formionowi – stop. inter.: w księgow.: że ogłosz. na składk. banku na 11 talent.: (66000 kor = z. Formion mus. ...z tego zabezpiecz. hipot: wypłacić 1 ⅔ tal. roczn. dzierża = 10000 kor. Takż. fabry: takry prześta na niego. Któr. przyno. roczn. 1 tal. czyst. zysku = Prywat. ludz. nie tylk. pienię. zatrzym. w domu lecz skład. w bank: Temistokl. miał u Korynthyczyka Filostefana 70 tal: = 420.000 kor = Były oryzni. księgi w któr.: zapisyw.: ὑπομνήματα, ἐφημερίδες Ὑπόμνηματα = rodzin. zapiski: adversarium (Handbuch = podręczne codzien. notatki / = ephemeris z greck.: = z niej przepisyw.: czego potrzeb. do codex rationum mensae = alb. argentariae – W tem na tabli. wosko =

Polityk. socyal. ogół.

§ Caecilius Jucundus male ??? któr. w Pompeji

tabulae = membrana = każd. klient miał swoj. konto = swoj. debet = habet expensum ferre acceptum ferre = διαγράφειν transcribere

§

ogólnej zagadki, logicznej, jako jest kwestya wiedzy, rozstrzygnąć za pomocą

ta wystarcza najzupełniej dla bieżącej dyskusji. Ale Sokrates uwziął się na biednego Teeteta. Rzuca pytanie podstępne: co jest pytanie błędne? A tak zaczyna się nowa, długa rozprawa o przyczynach błędu, drobiazgowa, nużąca, czysto ujemna, mająca dowieść, że mniemanie prawdziwe wiedzą nie jest, bo wtedy nie da się wytłumaczyć, skąd się biorą mniemania błędne. 71)

Ażeby ocenić sprawiedliwie argumentacyę, która jest tylko subtelną i balamutną sofistyką, należy wedle dobrej uwagi Campbell'a, 72) sięgnąć do Arystotelesa. On dopiero jasno wyłożył naturę sądów. Platon nie ma o nich dokładnego pojęcia, nie ma nawet dla nich nazwy technicznej. Według niego mniemanie jest stanowczem twierdzeniem lub zaprzeczeniem 73) a taki wynik myślenia t.j. cichej rozmowy, którą dusza prowadzi ze sobą, nigdy nie może być fałszywy, bo albo znamy rzecz, o której sądzimy, albo nie znamy. W obu razach wykluczona możność pomyłki, bo jeśli znamy rzecz, nie zamienimy jej na inną rzecz znaną ani też na jakąś nieznaną. 74) Że zaś każde twierdzenie odnosi się zawsze do czegoś, co jest, nie może błąd stąd powstać, że twierdzimy coś, co zgoła nie jest lub twierdzimy coś zgoła innego, bo nikt przy zdrowych zmysłach nie powie, że piękne jest brzydkiem, niesprawiedliwe sprawiedliwem, że koń jest wołem i t.d. 75) Wszystko to jednak pozbawione siły przekonywającej a robi wrażenie przykre, bo widocznie Platon bawi się w sofistykę dla jakiejś myśli ukry-

18.11.902 6

§ 10. Specyalizow: funk: wytwórcz. wykut. handl. i bankierst: jest źródł. [zarazem i] stanów zawodo. i klas majątko. Z rozwo: gospodar: handlo. wytwór. w wyroźn. i § . pokaza. się, że funk: poszczegół. tak gospodars jak handl. i bankie. coraz. więcej się wyodręb. a dają się podzielić na 4 główn. grupy, niezależn. choć b. nawzajem w każd. społeczeń. zorganiz. Są to, a) rolnictwo i chów bydła; b) Przemysł i rzemiosło; c) zamian. wyrob. i towa; d) Kupcy, nabywcy czy przewoź. osób i towa. Którzy te funk. są nierozdz. w każd. społeczeń. którzy poza. odrobnie. swoj. i ziemi. stosu. ze względ. tak wzg. różnorodn. i w dalej. rzęd. geograficz; w bogatsz. wzrostu wzajem. tem wzg. będ. funk: wytwórcze: już to wyodręb. się już to uogólni. To z dwóch dnie tw. tego sam. zysk. A jedn. i drug. prowadz. do tworzen. się stan. zawodo. i do odgranicz. się klas majątko.

Zaczyna. a) od rolnict. i pasterstw. z niem chowu bydła będ. one obejmo. wielk. wszystkie. przyrody za pomo. kierow. lub regul. wyrabia. najpierw. Zaden jego jest dostarcz. pokarm. i napoj. oraz pierw. matery. do odzież. się, budow. przebyw. przestrz.: dzieł. go od względ. Ten rodz. produkt. i ogrom. najpotrzeb. i niezbędn.: bo ostow. potrzeb. wiedzieć zapewnić. chleb. odzieni. pożywienie. mieszkan. i zwarcia się z pobratym.: Wszyst. to dzieje się stopniowo (wolno) i ludzi którą w obrabian. które i wełny z własn. trzody i lnu i konopi. Początek industr. i początek rolnictwa

Filo. socya. ogół.

mogą posłużyć Tennemann (lub Arnold), który zresztą bardzo ogłędnie i podnosząc zawsze to, czego u Platona nie ma, według przyjętej za ich czasów terminologii Kantowskiej, za pomocą licznych cytatów, nawet dłuższych ustępów, tłumaczy, jaka była jego teorya wyobrażeń i pojęć, sądów i wniosków, dzielenia i dowodzenia. Przeciw temu modernizowaniu starożytnego myśliciela o znacznie odmiennych poglądach, wystąpił Zeller w obronie historycznej wierności. Twierdzi, że nie mamy prawa ~~[illegible]~~ licznych zdań o naturze i funkcyach myślenia, rozrzuconych po jego pismach, uzupełniać za pomocą dowolnych wniosków i w całość związać, gdyż nie wiadomo, czy ~~Platon~~ w ogóle miał jakąś teoryę kompletną ~~czy w ogóle~~ lub chciał jasno sformułować poszczególne prawa logiczne. (Ale przedtem Prantl w swojej „Historyi Logiki") wykazał, że ani ideologia platońska nie nadaje się do utworzenia jakiejś nauki o pojęciach ani dichotomia ~~do osiągania~~ posłużyć nie może jasnych definicyi lub sformułowania praw sylogizmu.

Moglibyśmy poprzestać na sądzie tych uczonych, gdyby w najnowszych czasach nie były się mnożyły prace, usiłujące obniżyć zasługi Arystotelesa w logice a wywyższać Platona nawet w tej dziedzinie,

schodz. się w ten spos. Istn. wted. jeden tyl. ~~stan~~ zawod fachow. rolni.: czy właściw.
ziemsk. który jest zaraz. jedyn. stan. obywatel. Stan ten ~~obyw.~~ rolni. ziems.
który był i będz. zawsz. potrzeb. Już w tkon. pokazan. zacz. różni. majątk.
Większy właściciel odłącz. się od mniejsz. i od wypu. ze ziemi. Teraz cały stan
rolni. dzierży w posiad. wpływ polity. co niebezp. wpływ. ten przenos.
się nieraz. na klas. możniejsz., ubożsi zaś i nic nie maj. coraz więc.
wpływu ten utrac. Że stan rolni. w czas. kied. więks. ostrożn. plemie.
byli albo są rolnik. cały wpływ polity. dla nieb. zależ. jest natural.
Wynik. to z potrze. natury. Każ. produkt. potrzeb. opie. i pomo.
większ: odtąd rząd. bo tyl. rząd. ma egzekucj. Dopó. jed. tyl.
w rząd. jest stan rządz. tak. jed. tyl. jest stan polity., choć
mog. być róż. stronnict. i różn. klasy wszystk. żąd. od siebie
pomoc drobne więcej. od wszystk. — Co, co wszyst. maj. gruntów,
tak. wszys. mają głos w [illegible]. [illegible] roli; czas. który. wypał.
się z ziemi, wszys. żąd. głosu większ. — a nawet dot. się w zależn. nabierz.
od tych, którzy zarazem pierw. owe. wszechmist. bo wszys. u nich
pracu. alb. u nich zapożycza się. Jest to pierw. rozchodz. się społeczeń.
na ubog. i bogat. w obręb. tego jed. st~~an~~anu; tych niższy i zależni,
rzeczni. ołomięż. parob. wyrobni. i t. p. Gdy zaś nastali wojny pa.
wskut. terytory: zwykl. podbi. ludno. zamien. się alb. w zupeł. niewolni.
alb. w organizowan. lub parobk. pozb: wszelk. praw polity. a tak. obow. ‡

Filo-socyal. ogół.

‡ Dwóch klas bogat. i ubog. [illegible]: stan. któ: niewol. lub półwoln. ludzi, bez praw polity. a wszel. bez praw społecz.: osobist.:

Kończy się epizod energiczną zapowiedzią życia przyszłego, za uczynki doczesne. Ponieważ dwa są jakoby które będzie nagrodą lub karą ~~teraźniejszego, wedle zasad, które jemu~~ pierworzory, według których wszystko układa się w świecie ~~przyświecały. W naturze rzeczy objawiają się dwa pierworzory,~~ jeden boski i szczęściodajny, drugi ~~zły~~ nieboski, złowrogi, należy wybierać między nimi. ~~dawca szczęśliwości, drugi nieboski, źródło nieszczęścia.~~

Mędrcy oświadczają się za ~~obierają~~ pierwszym i starają się przyswoić go sobie; politycy przekładają drugi, ~~sądząc~~, że to rozumniej i skuteczniej do celu prowadzi. Śmieją się zwykle z filozofów, niby to niepraktycznych i zbyt skrupulatnych a wyższość swoją pokładają w bezwzględnem dogadzaniu ambicji swojej ~~przeprowadzeniu zamiarów~~ lub chciwości. Zapominają wszakże, że sami gotują sobie karę, bo w tem życiu stają się coraz podobniejszymi do swego ideału czyli do tego, co jest złem i przewrotnem, a w przyszłem będzie im na zawsze wzbroniony wstęp do krainy szczęścia i radości, gdzie przebywają filozofowie z bogami. Wieczne cierpienie to smutny los ich nieunikniony. 57)

Wspaniała improwizacja odbija niezwykle od spokojnej rozprawy poprzedniej. Polemika ~~Temat~~ psychologiczna, prowadzona przedmiotowo i z dobroduszną ironią w ramach ówczesnej wiedzy fizjologicznej, nagle rozjaśniona połyskami etyki, przerwana głuchym grzmotem jakby nadciągającej burzy. Nad horyzontem ukazuje się eschatologia, nadająca wzmożenie ton namiętny, wzniosły

LXI. 18.11.902

Po rolnict. i chow. bydł. history. dochod. do narz. ~~rzemio.~~

b) rzemiosł. i kunszty, ~~poez~~ nau. i sztuk. pięk. — N. któr. znal. towa.: każd. społecz., naw. najdziksze od począt. było w. nie mógł nigdy istn. bez pew. broni, bez pew. narzęd.: bez pew. ozdób, bez śpie. i tań. Naw. austr. plemion. tak mało rozwin. lub tak. zmarne: (jest to przyb. do kultur. z pew. cywiliz. podob. dziś do malajsk. tubyl. na wysp. Ocean.) naw. one mają począt. ich zawod. wyznacz. specjalno: Stroją się (malują) i śpiewa. i tańczą; mają broń zaczep. i odporn. Otóż te specjalno. dość wybory: już przez pew. zawodo.: umiej. mog. w dob.: zgod. istn. razem z gospod. rolni. i pasterst. W Home. ne zn. żad. antagonizm. międ. właściw. ziemi. a kowa(l)[garn.]rześlą. lekarz. śpiewa.: Nie przeniesie. pracy na roli, lecz już wyjeżd. Ale podział pracy wymag. coraz now. specjaliz. Wytwarz. rob. ze kość. lub gem. zacz. prow. na export. Rzd. potrzeba. ~~towar~~ wzr. robotni.; wzr. wzr. metalu. surow. wzr. wzr. opatu. Przemysł metalo. alb. musi impor. kruszce (miedź cypryjska = srebro attyck. = kopal. track.) alb. musi mieć kopal. w kraju, dla któr. znow. potrzeb. robotni. specjalist. Dopóty, że istn. w kraju rolnicz. pew. export nadwyżki produkt. roln. = całe polity. kraików lub urzęd. sprowadz. się korzyścią rolnicz. Ale gdy przemysł metalo. się wzmaga, żąd. zeb. obywa. rolni. z nim się łączy: żeb. przedmiot. mniejsz. - nej export zboż. a udatn. import jego, aby tanio żyć robotni. Stąd spory, nara

Przypiski

72) Theaet. p. 200 d.

73) Theaet. p. 200 e.

74) Theaet. p. 201 b-c.

Filo. socye. ogół

Zob. także: Alf. Marshall, Handb. d. Volkswirtschaftslehre I. Stuttg. Berl. 905 Cotta

tylko z posłuchu. Skąd ta różnica między widzeniem a słyszeniem? Dotąd nie robiono żadnej (ani między wrażeniami a resztą, ani między wrażeniami zmysłowymi). „Wiedzę nie przebywa we wrażeniach, lecz w zastanawianiu się nad niemi." (83) Jest zatem nielogicznem wszelkie odnoszenie ~~z punktu widzenia platońskiego~~, wiedzy ~~opini~~ do widzenia, mniemania zaś do słyszenia. Jeżeli ~~tak~~ świadek naoczny ma ~~wedle założenia~~, wiedzę faktów, nie zawdzięcza jej widzeniu, lecz rozmyślaniu. Sędzia, byleby usłyszał wierne opowiadanie, może przez rozumowanie wydobyć tę samą wiedzę. Twierdzenie, że on wobec świadków i adwokatów przedstawia jakiś niższy stopień wiedzy, jakieś mniemanie, mogące być prawdziwem, ale nie równające się wiedzy zupełnej, jest dowolnem przypuszczeniem i ~~[illegible]~~ namacalną niekonsekwencyą. Tłumaczy się ona najprościej w ten sposób, że Platon dla względów pedagogicznych nie chciał wypowiedzieć całej myśli swojej.

ekonomi-pol-polity.
Reprezentacyi przemy.
bd. się dzieje. przew
wsz. z wczśn. rol.
Tworzy. walka klas
zawodów: tych co produ:
materyał pierw: wełnę,
len, konopie: drewno -
a tych, którzy przerab.
tę materyę pierw: na
wyrob: towary:
Przemysł może wziąć
górę nad rolnictw:
Nie jest to walk. robotni.
z chlebodaw: ani pracy
z kapit: lecz dwóch
obóz. kapitalisty. z któr
każd. porusz. się inne.
zawody: W obręb. każd.
z tych zawod. może być
walk: bezdz. z bogatym.
robotn. z chlebodaw.
niewolni. z panami.

Filoz. Dzieje. ogół.

c) Zamian. wyrob: ze pomo. handl. i bankiers. jest tyl. dalsz. ciąg. rozwoj: poręczyło: a daj. do nieg. siła. now. pobudki. Hand. nie moż. być czemś inn. jak czynno. zamian; po za nią nie ma on żad. racyi bytu. Ale gdy ~~hand.~~ raz się zacz: musi odbyw. się ciąg. jeżeli nie ma porzucić. na dowolo. hazardo. wypra: Odkąd handel stu: zawod. prowadz. się w ten sposób, że w pewn. oznaczo. czas. obsługi. pewn. stał. targi. Nieregularno. do tej funk. porząd. ze sob. utra: targu a z niej wszystk. korzy: dla któr. hand. zost: ustanowio. Za tem idzie, że funk: produkcyi i sprzeda: rucht: wdzieli. się ~~mied~~ jako osob. zawo. Jeżeli: właści. ziems. ze czas. Uczyn: pocza. się z swoj. hyperprodukt. na worze, aby ją zamien. na towar. jemu potrzeb, to w czas. histor: kupiec lub spółk. kupców wyłączn. trudni. się tym monopola: uwoln. go od niewygód opuszczen. domu. Ale stan kupiec. zamienio. się w zawod: zawod. korpor: ~~zab~~ nie tyl. konsumen. i producen: uczu: zrob. powoln. sob: ten i do polity. wprow: swoj. zawodo. intere: któr. nier. są sprzecz: z interes: inn. zawod: A ma ku temu środ. skuteczn. w rzeczpol: bankiers. któr. szafu. kredy. W czas. history. kupcy zamien. się w bankier: a urzędnicy na tę drog.

oni siłą rzeczy masą zapano. nad ost. produk: towar: bo mog. dowol. kierow. kredy: a produk: bez należyt. kredy. zawsz. narp. na anemię, pot. umier. –

d) ~~Transportowe~~ Środki komunikacyjne ~~ze~~ uzupełn. handlu a z porząt. trzymcz. w zależno. późni. ę, jak każ. nowa specyjaliza: nie tyl. uwaln. się od nieg. bez ogr: uczzn. przez swoj. wezwn: tak jak hand. nieogr: sług. produk: zamien. się następ. w jej pena. każ. emancyp. prowadzi do tej. niemoż. ale nadzej. się uszkn. rezult. bo sprzecz. on na uczęmien. praw. natu. ludzko bytów: od porząt. używ. środk. komuni. aby oszczędz. rob. trud lokomo: lub odby. go najmniejsz. wysiłk. Tak samo rzeczy swoj: woląt przenos: na obcym grunc. niż na swoim miejsc. To natur. prawo psycholo. zastosow. do produkt. zwłaszcz. gdy ją wyprz. odtąd zamien. na obce wyroby, każe. obmyśl. środ: aby zwycięż.

kupcowi

odległo. Przekon. się wkrótce, że produkt ma tyl. wted. warto: gdy moż. go zawsze ~~produ~~ konsum: lub gdy też moż. łatw. przyjech. żeby ~~go~~ go zabr. Do tego potrze trzech organ: które raz. uskutecz. transport: 1°) jakiejś drogi 2° jakiejś przyrz: dźwigaj: w któr. lub na któr. umieszcz. rzeczy lub osoby 3° siły poruszaj: która ~~zaprzęg~~ porusza by ów aparat dźwigaj. po owej drodze. Co do 1° korzyst: z dróg gotowych: z morza, rzeki lub równiny bez przeszkód, omijaj. góry i skały a gdy dochodz. o przebyw. rzeki, ruchu. brodu.

Tak jeun. dzisiej podróżnj. karaw: po step. i pustyn; tak
ludy prymityw: na złe zbudow. Todz: lub wydrążo: pnie do
spuszczej. się rzeką na dół. to do 2°, konyst: z bydl. ~~juczny~~ domow.
dźwigej. ludzi i Zwierz: alb. też budow. wob. ciergnal. wozy, ~~to~~
Łodzie, Statky, statki; co do 3° na ladz: wstęgiw. się siła
zwierz; ~~lub~~ wodz: ~~wiosł.~~ ~~tak~~ siłą ludzi wiosłuj. lub siła wiatru
dmącego w żagle. Ale też pierw. stan środk.: ustęp. wiedbrotne
usuwu, dostarcz. przez wsoort cywiliz: Budow: bite drogi,
Tamto. rzeki międ. sobie lub z morz: kanał: Brzegi: otkryli
środku: i zachod: Europ. a zew. części Azyj. i Afryk: wybom.
drog: Ale bite droga to sprzęt: nie daj. się cni zrob.
ludz. Potrzeb. inżenier: inspektor. brukow. wytrzym. ~~adm~~. też
robo. Podziw. rzetk. dróg rzym.: gdy odstaw: z gub. kraj.
te przest. ~~Dawni~~ ukaz. nam kamien. rzeźbami zespojo. kamrg d:
~~stołów~~ ~~wyrażo~~ ozdo wyg. r. kamien: a co tyczę. krot. instaur. z.
uczyć: Administr. nasz. nad tem, aby drogi te zawd. ~~przez~~ dobre
zbudow. mosty a były regular. naprawa:

Filo. socyo.
ogól.

Porów. Listy. Hubera Transport (Allgem.) w Conrada Handwörterb. VII.

Jednakże drogi rzym: po zniszczeniu. więc. nie odnaw. zostały: i do koń. XVII stul. nic nie robio. w Europ: Były zapewne niektóre drogi, naprawia: przez niesz: wzgl: od czasu do czasu w ich własn. interes. ale o jakiejś organiz. czy państwo. czy społeczn: nie było mowy. Dopiero w ciąg. XVIII stul. Fran: sama ~~w ciągu 18º stul.~~ wyd. na drog. 740 mil. marek. 888 mil. kor), że czem posiada niektó. prowi. zasłuż. uznan. Ale te drogi były tak niedogod. a transpor. na nich tak drogi, że transport każdej towar: (1000 kilo) na 1 kilo ~~transpor.~~ odległo km. 12 marek. dzisiaj ten sam transpo: koszt. 1½ fen: nie mów. już o szybkości: stąd wielu rzeczy np. węgla kamienn. nie opłaci się wcale przyj. daleko. Pomiędzy rolą. przez ~~stosow.~~ zakresu: kosztów. który dzisiaj i szybkiej transportu. Ale braków: organiz: wszystkich gałęzi: komunik: i transpor: ob. ciężar zadań. rezult: dzisiejsz. stosunk. produkcyji. i handlu: pomiędzy rolą. na wsi:

Zważm. że ~~pow.~~ gdzie były dobre drogi bit. i kana. spław: zależ. się od warunk. atmosfery. Podcz. zimy wzgl. transpor: towaru. ustaw. a ludzi coś mniejsz.: nigd. nie nie był ~~dalsz.~~ dostat. wygody. i szybk. Przed stu laty zważ. się w Angl: gdzie dużo przecież było kanał: że towary które z Liverp. przyb. do Londy. w ciąg. 3 tygod. musia. tam leż. czas. 6 tygod: zanim mogł. być odesł. do pobliskiego. Manchestr (XVI, 140 bounra)

Zob. Listy. Transport Allg. (VII. 140 sq.) przez Hubera:

Filo-Socyal.
ogół.

Dzisiaj podob. zwło. za niemożeb. Dla dobr. rozgeszczo. współdział. wszyst. funk: potrzeb. do transportow. jak wszystkie: ilo. ludzi lub towar. w jak najkrótsz. czasie. Jest to zdobycz nowożyt. która zawdzięcz: wprowadze. pary i elektryczno: do przesyła: tak wiadomo: jak towar. i ludzi, ląd. i morz. — Telegr.-pozwa. we czas przygoto. środ. transpor. i techni: pozwa: na budowan: potrzeb: statk: i wozów i maszyn — para i elektry. dostarcz. napiła: motora a dobre obmyśl. kombina: planów jazdy na morzu i na lądz. pozwal. bez przerwy w najskródsz. czas kontynuo. przyby. przyjęt. i przesier.

Dzisiaj transport na przestrz. 4500 kilom: kosztu. tyl. ile przed 60 laty na 100 km. a że transpor. morski i dzisiaj jakie 5 razy tańszy, niż. ląd. jak. 45 raz. a morz. jak. 225 razy dalej wszyst. towa. po tej sam cenie, jak przed 60 laty. Z tego zaś wyni. że ~~kraj przestrzeń~~ kraj mający: 45000 kilomet. kwad. powierz. jest rów. tatw. do obsługiw. pod względ: komuni: jak. przed 60 laty kraj o 1000 kilometr. kw:

Huber p. 141

W r. 24 wszyst. osobo. któr. w Prusie: uchodz. ze dobrz. zorgani: jeździ. z Berlin do Magdebur: dwa dni i jecha. noc i podróż. generaln. dyrekto poczt prusk. Naglera któr. w tym roku ze pomoc: rozstaw. kangreliks zaprzęgów odb. tę drog. w 15 godz: Dzisiaj z Krako. do Wied: noc. zajecha. w 7 godzin: a z Wied wiedźwe w expres przyjedz. z Konstanty: we wtor o 10¾ przed połud.

w środ
o pierw. popołud.
w Londy. w hotelu;
— jest się zarejest

Ta samo gęś
w Kołomyj 3 K
w Sandom. 2 M

A mórz. z drogi ang. do Londy. pozyt. - uważano - o sob. znacz. wyprzedz.
wypływ: Na począt. - cz. XIX stul. kuryer z poczt. jeźd. - konn. z Berlin.
do Królew. 4 dni a w przeciw. - kier. - do Amsterd. 8 dni. =

Wszakże. środki komunik. - i transp. zostały: od wiek. - pielęgno. - a w
nowsz. czas. w niesłychany. doskonał: ku dogo. konsum. - i producen: ogr.
ku dogodn. produk: i jej dystrybu. oddział. one niezmiern. na produk.
i stały się jakoby jej pers. 1° Obniża cenę kupna dla konsum: a przez
to wyrówny. korzyst. położen: jedn. - konkuren: z niekorzyst. drugie:
Zboż. ameryk. - międz. - austral: sprzedaj. się po tej sam. - cenie lub
niż. - od europejs: w port. nowe. kontyn: zarówno - w Anglii. Robi
się przez to konsum. niezależ. - od miejsc. - roln. - producen; nie potrzeb. się
dać wyzysk. - przez nich.

2° Fabry. - któr. - przerabiaj: suro: produk. roln. = skóry, wełna,
len, konop: kruszc. drewno i t. p. mog. łatw. ich dost. naw. w kraj.
odległ. i tanio sprowadz. Fabr. staj. się niezależ. od produ. ~~kraju~~ miejsca

4° Nareszc: kolej i
roz. środk. transporto.
podno: cenę grunt; i renty
grunto i warto. miejs.
przystęp. lasów, kopal.
i t. d. =

3° Produk: nabier. pewno: że lokal. klęs: jak nieurodz. pomor.
choro: bydła: i t. d. owi zmory miejsco: ~~produkcji~~ rolnicz.: nie wpływ. ogrom.
na bieg ich produk: mog. bowiem chodzi na czas potrzeb: sprowadz.
ich z odległ. - krajów - ze pomo. pary i telegr.: i telefo. i t. d.

Huber (Konrad
VII-143)

Węg: n. p. transport. się bardzo na 1 kilome: za 1½ fen. przez
co daleko od kopalń koszty prowad. ogromn: zakład. przemysł =
Na niem. kolej. węgiel wyn.: 45% przewoz. frachtów =

Filo. socyal. ogół.

Wpływ dominuj. środk. komunik: na rozwój produk: i życie społecz. pokaz. się najlep. w Stan. Zjedno. gdz. w odległ. miejsc. rozmaitych Stan. we wszystk. punkt. gdz: znajduj. się pokład. węgl. lub kruszc: najpierw ~~zakład~~ budowy. kolej, potem na owo: stały najdogod. dla explot. skarb. mineral. położo. zakład. mies: i potrzeb. fabry. W ogół. olbrzym. post: materyal. ~~produk~~: w ost. najnowsz. poleg. na tem, że trzy gatun. ruchu komunik. zewn. są ściśl. zjednoczo: telegr: (telefon), transpor: towar. i transport ludzi. Zjedno: tych trzech gałęz. w każd. nowo powstaj: ognis: przemysł. Tęto. wzgl. miast. odbiera: wszędzie. lecz przez to: organiz. ruchu transporto: na lądzie i wodzie: że każ. jednost. ~~wozi~~ [illegible]. ~~[illegible]~~ [illegible] po całej ziemi nowi. kursów. niepotyk: wszędzie. wiadomo. z ciąg. świat. towar: wszystk. kraj: i odległości: rzecz. stanu lub kraju w każd. wzajem. prod. i ziemi. To jest przedm. życie międzynarodo: jeśli na wszęd. jednakie warunk. to daje: stal. do tego. aby kredyt wzaj: kursów: wszędzie. gdz. tego ozna. się potrzeb. i wszęd. niezależn. od stosunk. lokaln. pomag. do zakład. now. ognisk pracowit. i przemysł. ludzk. –

Wykaz statyst. zajęć zawodo: w. r. 95

W Austr: na 100 głów ludn: było zarobkuj. 53,1 %

(t. j. na 23.895.000 ludn. 13.163.000), więc więk. proc.

to w Cesarst. niem. było tyl. 42,7 %

(t. j. na 51.770.000 – tyl. 22.[illegible].000).

a podobn. ~~Francji~~ i gdy [illegible] zwar. było tyl. 43.7

a w Stan. Zjedn. tyl. 36.4 %

t. j. 22.735.000 na 62.622.000)

Wreszcie do Austr. widzi. że podz. zarobkuj. wedł. zawod. było:

		w Niemcz.
rolnict. i rybołów.	64,3	37.5
przemysł i górnict.	21.9	37.4
handel i komunik.	6.4	10.6
wojsko-mary.	1.4	2.5
służba publi. lub prywat.	2.5	3.6
służba domo.	3.5	6.1
inne zaj.	—	2.0

24.11.902

Specyalizo. się zawód. coraz większ.: okaza. się następuj. przez porówn. statysty. dawn. produk. z dzisiejsz. We Wied. koło r. 1460 było jakie 60 zawod. przemysło. rozgałęzi. po większ. częś. w cechy urzęd. uzn. W Frankf. nad M. było ich koło r. 1500 jakie 300. ale Frankf. był miast. handlo. i prac. na export.

W Rostocku było zaw. przemysło 180 koło r. 1590

Przypuścić. się oprócz tych urzęd. uzn.: w rzecz. praktyc. było pewne [illegible] przysz. zaw. liczb. tę trzeba uzn. ze bez. małość, w stosów. z dzisiejsz. specyfik. Według urzęd. wykaz. było w r. 82 w Niem. rodzaj. przemysłu niemieckiego 4785, a liczbą tą nie zaw. obję.: zajęć. handlo. ani komunika. lub transport. Może być się w tak. oblicz. urzęd. jak to [illegible] się zdan. to same zajęć. uniewa. pod kil. nazwy: ale i w tak. raz. rozł. [illegible] kil. tych zawod. specyal.

Sama produk. ołówków obejmu. ich 112, wyrabia. igieł i drut. rói. jakoś: 57; wyrab. maszyn do przędz. i tkan. 73 - wyrab. maszyn w ogół. 289; wyrab. instrum. muzy. rozp. się na 53 specyalno.

Taka specyaliz. taka zajęć: osobn. stanu zawodu.

Dawn. lek. był zaw.: aptek.: dziś [illegible] zawod. rozw. się na potomst.

Eskulap: w/ [illegible] ze [illegible] każd. [illegible].

Filo. socyal. ogół.

Grundriss der polit. Oekono. von Prof. Filippowich. Freiburg. Leipz. 98 2e Aufl. I. 79 sq.

Asklepios

dentyst

cały ustr. lekars: maz. tyl. osob. okulist. i chirurg. w orez. później. dzi. podział: międ. zdob. prakty. lekars: według. org. ciała = każd. organ ma swoj. specjalis. i otwo. nowszy. według. potrze: już to udać się do okulist. lub dentys: lub lek: chorób uszu. lub gardła = Oprócz: za pomocą. osob. chirurg: chorób: piersio: skórn. niewieś. ukaj. wojskow. i został. mnóstwo. terapeutów

Zob. Taki. Marshall Tom I o podziale pracy

Obok tego. podz. społecz. w stosu rzemio. istn. jeszcze. podz. techniczn. pracy. W fabr. np. obuw. jest 16 rozn. prac, wykonyw. przez 16 rozn. osób, z któr. każ. zaw. tę sam. wykony. a do inn. nie jest przygotow. Podobn. w fabry. delikatniejsz. sukna 34 robotni zea. fetal: to w rozn. ustr. pracy, żad. nie wyznaj. się innej.

§ 11. Stany zawodowe i klassy majątkowe w świetle kwestyi socyalnej.

Filo-socyc. ogół

Jeśc-przew. od początku dziej. ludz. pod wpływ. prych. prawa podziału pracy (a zasc. ekono. żeb. najmniej. nakład. pracy osiągn. największ. ilość produkt. jak następ. wytwa. się z pierwotn. rolnic. i chowu bydła, oraz czynności pokrewn. boga: mnóstwo zajęć i zawod. któr. podtrzymy. handl. i bankiers. i przez nie dotrzy. środ. komunik. należą. też społeczn. wykształt. w otwarte organiz. produkcyjn. wykony. przez rolni. przemysł. kupc. i transport a też z tych stan. podob. podleg. specyaliz. woln. zawodów. społeczn. ludz. któr. też zajmuj. się od mnóstw. olbrzym. pracowni. obejmuj. cała kul. ziems. które zorganizo. w mniejsz. i więk. grupy spełn. przypad. każde: oględ produk. a materyał potrzeb. do produk. i goto. też z. produk. wytwor. zamien. międz. sob. wedł. potrzeby i możności. Jest oczywist. że gdyb. ta niezmiern. i niezmierne. w skutk. przez pomoc. odbyw. się zawsz. i wszędz. wedł. zasad ekonomi. i etycz. t. j. gdyb. każ. pracow. chętnie i wogół wykon. oględ pra. w swej przypad. a w zamian miał odbiór: by otrzymywał. swoj. produk. wytwarzaj. na jego utrzym. dosta. nie było b. kwest. socyal. Bo kwest. powst. zawsz. wtedy. gdy albo nie rozum. należycie. alb. gdy nas nie zadowal. kwest. zaś socyal. powst. gdy jedni jedz. choć nie pracuj. wbrew napomnie. apostoł. kto

nie pracuje, więc nie je; wraz. dalej, gdy ci, co pracuj. mało i źle jedzą; gdy wzrost. wielu dostatecz. pracow. a nie znajd. żad. roboty, a stąd. tego: głód nędzy.

Za przykład więc posł. przemysł domo: w Turyngii n. p. wyrabian. bawełniak., któr. oddaj. się nieliczn. rodzi. po wsiach i miastecz. w górzystych okolic.: Sachs.-Meiningen — Schwarz. Eisenach lub ~~plecionie~~ koszykarstwa w Sachs. Coburg.

Dr. Eman. Hans Sax — die Hausindustrie in Thüringen — Jena 88 3e wyd. = 3 tomy = zwięzł. i zbad. dokład. temat. stoma. u którb. uwierzyć, że są ludzie, którzy przez tygod. i mies. pracuj. 18–20 godzin dziennie z wytęż. wszystk. sił swoich w podobn. mieszkan. i przy podobn. pożywien.[2] A zdarz. się prawie tygodn., że w piątek pracuj. noc całą, żeby mieć na sobot. goto. towar i wziąć za niego zapła. W nędzn. izdeb. pod dach. znalazł. staruszkę, która sieb. i chorą córkę i ~~wnu-ka~~ sierotę po zmarł. synu: utrzymu. z pracy rąk swoich drżących. Starusz.-owa wstaj. dzienn. o 3ciej i pracuj. do 1ej w nocy gdy zmarł. ze snu, palce jej wykrzywio. przez nawlecz. drutu mimowol. przyzwycz. do wykonyw. ciągle jakiegoś ruchu mechani. Stąd. tak. nieporząd. sposo. życ. za nieumiłkn. Cała ludno.

wygl. chorobl. a śmiertelno. wśród nich panu. wielkie. Ludzie są zmęcz. schorzali, wygląd. ponur. niewyspani. Posta. ich pochyło klatka piersio. zapadnięta, wzrost niski – das ist die Rasse der Spielwarenmacher auf dem Thüring. Wald = taka jest rasa tych, którz. wyrab. ~~kukiełki~~ zabawki dziecinne w lesie turyngskim.

Filo. socyal. ogół.

Inspekt. fabrycz. Księst. Schwarzburg w sprawozd. za 81 pisze: że w okolicach Lein.-skiego okręgu pożywie. robotn. jest ich nędzna: Mięso jest rzeczą zbytkow. a codz. chleb nawet. Najczęst.: karm. się kartofl. Zaro. robotni. który ciąg. pracuj. w domu, zarab. rocz. 150 mark = po odliczeniu: dnie świąt: przypa. da na dzień ½ mark = 30 cent: =

Mor. to postać. jako illustr. do okręgu. cen gali:

Jeśc. w Turyn.: owa ludno. zajęt: przemysł. domo: choć rob. sprawn. wielu, bogatsi kupn. rol. siedzą – a biedn. żebrz. o wody z becz. odśledz., aby mieć czem karto. okrasić. Lub też prosz. o zupę, w któr. warzą. gotow. kiszka: i to dla nich przysm. wielki. Ale najczę: tyl. karto. na stole – tak że słowo modl.: chleb. nasz. powszedn.: u nich praw. nigd. się nie sprawdz. Zwykł. mają kartof. zam. chleb. To też śpiew. w Turyngii: Kartoffeln in der Frühe, ~~Zu~~ Mittag in der Brühe, Des Abends mit samt dem Kleid, Kartoffeln in Ewigkeit.

6-0 W buget Fran: sprawdz. Paw. Leroy Beaulieu, że w środku Champagne i. p. 200000 robotn. pracuj. zarab. ledwo ½ fr. = 25 c. na dzień.

Paygert sprawdz. że w 70 powia: wiejs. zarab. 2,10 zł = ale za i taty który tyl. 1,20 zł. zarab. w pierw. razy: 45 c. w drug. 20 cent.

7 Robotn. tablicz. rol. pracuj. 16-18 godz. dzien. a zarab. dziennie 50 fen. - 1 mark. t. j. 30 c. - 60 c. Vorzyk: w Górn. Frankonii tyl. wład. ostać się mog. gdy czasz rodz. pomog. a wkład. przypad. ledwo 40 f. = 24 c. na głowę = 0.0

A gdy się porozumi. że w tej sam. Turyng. gdz. Ker. rozlega się Kartoffellied - w 13th w. ~~[illegible]~~ ludowe miało w jest. a na Wartbur: do ~~kr.~~ landgrafa Hermana zjeżdżali się najsłynn. śpiewacy poeci Niem. = Walter von der Vogelweide, Wolfram v. Eschenbach i Tannhauser i tyle i. i zastęp. trubadur. przez ~~[illegible]~~ w/ turnieje. ~~[illegible]~~ popisywali się zwycięz. który ster. nierówn. Wagner przedstaw. w Tannhauserze - der Sängerkrieg auf der Wartburg = woła: z obrazu: rzyg. jak to możeb. że nasza prawie - ut kk(?) fg: tak podupad. że pracuj. 12-16 godz. dzien. w warunk: najnieszczęs: tyl. kartof. ma za poż. dzien. Oto kart. gorzel: w ich. swej odpowiedzi i niemiłosiernie: zgroz: -

Mówiąc o niej wiel. z powo. strejków galicyj. obrzuc. wszed. polsk. błot. = że tyl. 20 cent. płacą: = zapomn: wszyscy o tem, że są ~~[illegible]~~ tysiąc: robotn. i robotnic, któr. w Niemcz. nie zarab. więc dwa lub trzy razy pracuj. tyl. rolni.

Robotni. szycz: drzew: przedmiot: wiecz. mał. fajeczek w okolic. Eisenach pracuj. w domu 16-18 godz. - a nawo to rodzi. złożo. z 5 osób, jeśli dostaw. dobr. wyrob. zarab. tygod. nie więc. od 15 marc: = przyp. na głow. ½ mark: = 30 c: Górny tow. płac. się daleko teraz. 7.

Filo-socya.
ogół

Otóż w cał. prosto. i nago. kwest. rozgel. Sa ludz. którz. uczlen-
pracuj. a mało ze to dost. jeść; inni są w gorsz. jeszcz. położ. bo nie
tyo. niemaj. do wybo. dość prag. i muszą żebr. jeśli nie chcą umrz.
z gło. lub dać się zamkn. do dom. robocz. A że tych źle karmiąc.
a dość. pracuj. jest dużo. przeto nie praw. żeb. społeczno-ludz.
była dobr. zorganizo. czy pod względ. produkt. czy też dystryb.
Bo jest oczywist. że każd. powin. pracow. a każd. pra. powin-
mieć dostate. zapłat. Ale w rzeczywisto. wielu nie ma żad. pracy, wielu
zaś, choć prac. nie ma dostat. wynagrodz. To zaś wynik. może
z dwoch powod. 1° gdy istnie. zawodu. zawsz. były mię. rob. w niezgo;
2° Gdy w obręb. każd. zaw. z rob. niezów. podziało się dwoch. czyli
mała liczb. zamożnych stow. na przeciw wszyst. liczb. wydziedzi.
W pierw. raz. powsten. walka zawod; w drug. walka klas – Walka
ta podwoj. (nie tyl. wal. klasowa, jak mów. niektó.) ciąg. się przez
dzieje ludz. z tą atoli różni. że pierw. t. j. zawod. wyni. z rozwoju
i wymag. techni. zawodu, druga z niedokład. rozdzia. czy to pracy czy
produkt. pracy (brak pracy – liche zapłat.)
Walka zawodo. n. p. międ. rolnic. a przemys. toczy. się w pierw.
poło. XIX stul. w Anglii, dziś toczy się we Fran. Austr. Niemcz. gdzie
agraryusz. wolelib. obniż. cła importo. dla wyrob. obce. przemys. a zato nie wprowa.

do kraj. produk. rolnicz. W starożyt: podob. walki tocz. się w Gre. i Rzym. Walka ta nie toczy się o chleb codzien. lecz o pomnoż. zysku lub zabezpiecz. się od strat przewidzian.. Gdyż zaś walk. tę zakończ. zaspok. potrzeb. dom. się władzy, bo dzięk. władz. w jak. państ. moż. skutecz. popierać inte. produkcji i konsumpcji: swoich poddan.

Toczy się jedn. drug. walka w obręb. ~~wśród~~ klasz. zawod. = zawodo.: Jeśli klasy, jak wspom. różni. się więk. lub mniejsz. ilości majęt. mów. n.p. wielkiej własn.: drobn. włas.: to różni. tak. mog. także powst.: wśród należ. do tego samego zawo. Jedni mog. mieć dużo, drudzy bar. mało lub nic zgo. A niedziwięczy stan zawodo. zuboż., jak n.p. rolnictwo popad. w nędze mniejsz. wartości ziem. w Gre. i Bryt. nad w Niem. pod koniec 15go wiek.; jak większ. rzemio. i rękodziel. w pierw. połow. tego wieku, n.p. tkacze domowi wobec fabrycz. tkania (Hauptmann'a die Weber) – lub właściciel. ziemscy dziś w Europ. wobec uprawy. zboż. amerykańsk. albo specyal. producenci wełny i mięsa, wobec importu wełny i skopowiny austral. Skutk. tego redukc. grunt. coraz więcej ~~[illegible]~~ posiad. ziem. i rzemioś. nie mog. już wyżyw. swoich własn. Wśród powstaj. proletar. a z nim tocz. się wszys. którym nędza zagląda w oczy, ukazuj. im w bliższ. przyszł. zejść. na żebra. A tocz. się z nimi walka wszys. któr. maj. zaw. wspólnie z nędz. a z jej powszechne. przeciw. uprzed. uprzywilejo.

27-11-902 §11 – §12 ... a

Filo. socyal. ogól.

Taka wal. klaso. mniej lub więc. ostrzej toczy się po wszyst. kraj. środko-Euro. wierz. niepokoj. i zawsze. Tu i owdz. przybier. charak. wielk. wzdrożnie. czas. naw. walki na noż. jak w Medyol. w r. 99. Warto ked. wypełn. się w jej natu. i ~~powod~~ przebiegu. Gdyb. pokaz. się, że koniecz. towarz. ona każd. rozwoj. ekonomicz. wypad. w histo. sztuk. odpowie. wskazó. na jej ocenie. i na jej zmniejszan.: bo o zupeł. jej usunię. mowy być nie może. jeś. jest koniecz. rozwoju społe. objaw. Gdyb. zaś walka dziejo. objaw. jak. cechy now. przedt. niezna. należ. przede wszystk. zbad. jej przyczy. któr. nad. jej walce taki obrót nierozw. oraz przejrzeć organi. któr. z obu stron stoi. się na tak. zw. kwes. socyal. Poniew. te organi. w mow. popular. uchodzą za równoznacz. ze wzrostem kapitaliz. i z proletaryatem. i z mas robotn. trzeb. przedew. wyjaśni. dwa te słów: a to tem bardz. im częś. stronnict. socyalis. powtarz. że cechą czas. nowożyt. jest wal. pracy z kapit. Przez pracę zaś rozum. wszyst. wyzwiedz.: któr. typ. posiad. swoj. siłę muskular. czy umysłow. przez kapit.: pieniądz. trzym. w ręku: burżoaz. Robotni. sprzedaw. swoj. pracę, aby mógł żyć; kapitalis. ją kupuj. aby się bogacić. Arbeit u. Kapital, praca a kapit.: oto hasła dwa, pod któr. toczy się walka obecn. społecz. –

§ 12 ciąg.

‡ Tom I. Ks. I. „wytwarzanie kapitału" wyszło w polsk. przekł. w Lipsku 84 u Kasprowicza = wielki 8°

Porów. mój:

Karl Marx' national-ökonom. Irrlehren. Eine krit. Stud. von Lud. Straszewski. Berlin 97 s. pp. IV-203 in 8°°

Pierwsz. przez Dr wyszła w Kil. zeszyt. Wszechnika Jeurop(y) =

Marx als Philosoph von Ladisl. Weryho. Bern 94 =

Karl Marx, oekonom. Lehren v. Karl Kautsky Stuttg. 94 Dietz =

§. 12. – Co jest kapitał. Wyraz ten, jak dwa pokrew.: kapitalizm i kapitalista, ma wielozn. sens, a częś. przysmak czegoś ujemn. co występ. utrud. jego używ. W tym (lub owszem) tomie dzieł das Kapital Marx‡ nagromadził mnogo wyrazo. nadaj. a nam wzrag. dług. lat, któ. upłyn. międ. 1ym wyd. I tomu (67 r.) a pośmiert. ukaz. się ostatn. (Marx † 83) aut. swoj. pogl. zmien. bo w 1ym tomie powiedz. niż Mommsen, z któr. polemiz.: przeczy, żeb. w Rzym. starożyt. było coś podob. do kapitału i kapitalistów. Wówczas nie zażyw. ani woln. robotni. ani nie posiad. rynku kredytu. Nie było zatem warunk. kapitalisty. produk. (I. 152). W 3im zaś tom. (część 2a – p. 320 porów. 132–133) twierdzi, że formy kapitalisty. gospodarst. były zupeł. wyrob. w Rzy. starożyt. –

W pierw. zaś tom. (128. 135. 155. 537. 726 –) i w drug. części (349–350) = napotyk. wyr. kapit. w 8 róż. znacz.: Nie będ. ich szczegóło. przedstaw.; wymien. tyl. kil. defini.

„Jest to władza nad pewną ilością obcej pracy niezapłaconej"

„Nie jest żadną rzeczą w sob. lecz pewn. stosunk. produk. wynikaj. z pewn. organiz. społecz.

Są to środki produkcyj.: przez pewną część społeczeńst. zmonopolizo. które naprzeciw żyw. siłe roboczej uosobiają się w pewn. produkt. itd.

28.11.902

Filo. socyal. ogół

Te rozłąż. międ. soba niew. sprzecz. twierdz. dowod. że wyr. kapitał kapitalizm, kapitalista mog. mieć najrozmait. znacz. inne części jedn. drug. z tych znacz. dodaj. się jeszcz. jak: bronicie, jak. natę niemow. I tak u Marxe będz. ten sam fund. kapit. nie będ. wedł. teg. czy jest w rzk. przedsiębior. czy robotni. Huta szklan. prowadz. przez jedn. właściciel. jest kapit. bo ten chodzi nie chodzi wszystko swoich robotni; ta sama huta (n.p. w Albi) należ. do pewn. grupy robotni. nie jest już kapit. dla robotni. więcej wstąp. z ich środk. do pracy, bez posied. je na własno. Tak nie są wszystk. nie są proletar. Gdyby jedn. jak to się zdarz. się we Fran. ci sami robotni. nie mog. podoł. pracy i przybier. sob. pomocni. którzyby jedn. nie starali przypuszcz. do własno: lecz tylk. płaci. jako zwykł. robotni. staj. się kapitalist. i wszystk. prolet.

Podobn. stowarzysz. robotnicz. konsumpc. w Anglii mają swoj. zakła. fabry. w któr. kasi. dla sieb. prac. najmow. robotni. Wted. jedn. tylk. osobisto. właściw. decyzja o tem, czy jest kapitali. czy nim nie jest.

Filozo. ani eko. polity. nie mog. w defini. swoich kieru. się względ. na osobist. położen. właści. ani jeg. przymio. Dla Marxe z teg. punktu widzie. kapit jest to/czysty stosunek: ciekaw. do kosztów; jest to upiór, który ssie robotni. i.t.p. Ten sam kapit. rozkaz. w rękach robotni jest czysty.

Jasno, że dal. etycz. wzglę. nie należ. do isto. kapita. ani do natu. kapitalist. Jak każ. zdoby. kultu. moż. być nadużyw. lub obróc. na złe, jak kolej lub telegr. mog być przyno. do złego, tak i kapit. moż. zamien. się w narzęd. wyzysk; moż być napiętno. lichwiars. chciwo. i niesumien. oszukań. spekula.: w ~~zakład~~ ... fabry. i bankier.

To jedn. nie przeczy, że kapit. sam w sob. jest rzeczą z grun. dobr. a co wię. niezbęd. Ekono. jak i przy. widzą w nim jed.

a) z trzech organiz. czynnik. produk.: materyal. i ducho. Pierwsz. jest przyro.: t. j. suma mater. i siły na nią i przez nią działaj.; któr. nam przeczuć, księgi. i stoi. oddaj. do dyspoz. człow. jako swemu pana, że razy rzekł i umie im rozkazyw.; Ale żeby mógł doka-

b) tak trudn. zadan. potrz. pracow. Praca ludz. w nieprzer. ~~związ.~~ rozumie. jest drug. z owych trzech czynni.: Ale żeb. prac. mogła odnieść skut. trwa. i ciągły, a przedewszy.: [była] płod. w skut. odpowiedz. pew. celom, które zawodo. jednost. sob. stworzy jak czło... potrz.

c) kapit.: On jest trzecim organ. produk. społec. Wprawdz. nie jest on organ. pierwot.: bo z poz. znajd. człow. tyl. przyro. i swoj. pracę a dnie.: niecier. pragn.: by swoj.: pracę skutecz. rozum.: na przyro. stworz. on sob. kapit. t. j. narzędz. któr. wykony. swoj. pracę i środki do utrzym.: sieb. i swoich, dopó. pracuje. W zbiorze #

ekonomiści będz. wkład. kapit.: ~~będz~~ pewn. ilości dóbr materyal. (Sachgüter) z któr. lub ~~kapitał~~ narzędzie: praca ludz. produkto. towary =

rozświetlić

Marx wogó. stara się ożwie. jedn. stron. kapita; stron. ostatn ujem. których mieni być exploatac. robotn.: którzy nic inn: na targ pogna prócz swoj. siły, a musza ~~jej~~ sprzed. aby mógł żyć. Wtedy kapit: kupuj. ich siłę, zaprzęg. ich do robo: ale nie płaci im cał. warto. teg. co zrobi. bez tył. tyl. ile potrzeb. im do dzienn. utrzym. Pozostaw. jedn. produkt ich pracy dalej. więc. wart. zabier. tę nadwarto. po sprzedan. ich wyrob: a tak kapit: to jest sume pien: włożo: w fabry; maszy; mater. surowy, opał i t.p. ~~(tak. zw. kap.~~ narasta: jako część. robotni:: stwarz. dodat- ny. nowy kapit.

Filo. socyal. ogół.

Objaśn. to kil. wniosk. który. wyprow. z jednost. defini. Marx. ~~owa~~: jego pojęć: na spra: kapit:

1) Chłopek siedz. na kilka morg: który. uprawi: sam z rodzi. swoj. nie jest kapitali. bo nie wyzysku. nikt. nie kupuj. obcej siły roboczej.

2) Tenże sam chłop. trzymaj. parob. do koni lub bydła: zamien. się w chlebodaw. ergo w kapitali. Jeś. zaś podczas żniw używa. pewną ilość parobków do zbiór. zboża, jest już kapitali. i wyzyskiw. całą gębą.

3) Ten sam chłop. idący wras. tchn. pracow. na pańsk. grun. lub wynajmuj. się do pracy przy robotach. żelaz. kolej. - jest robotni. - proletaryu. — wyzyskiw:

4° Tenż. chłop. który ~~sa~~ swoj. dob. narzęd. pienią. ~~narzędzia~~ w kasie oszczędz. i bior. że nie skonsum. proc: lub kupuj. jak. kiedy zostaw. i obrząd. z swoich kupców. jest rentyerem – ergo kapit: ergo wszystkie.

5° Nawzaj. z punkt. widz. czysto ekonomicz: będz. ten chłop kapitalist: jeśli ma potrzeb. inwentarz. i narzęd. potrzeb. do upra: swoj. roli, oraz zboż. na zasiew i.t.d.

Bo ekonomiś. powszech. to zgóry – odsył. do Gide – Zasa: ekono. społecz. – Krak. 900 = Daszyńska Golińska = Zarys Ekono. społe. Lwów 98 =

że kapit. jest każd. dobro, służ. do wytwarz. nowych dóbr = Wszyst. więc narzędz. potrzeb. do upra: roli i zboż. na zasiew są kapit: produkcyjn:

Pien. zaś wypożycz: na hipote: lub na lich: uchodz. także za kapit. ale tyl. zarobko. ~~czy dochodo~~ czy dochodo:

Czy ta rozu. zosta. da się utrzym. i stan. jest, zobacz. późni. – Tu wystar: wspomn: że Marx i jego uczniow. bior. kapit. tyl. w znacz: czysto wąskiem dobra, które zapewn. swemu posiadaczo. dochód, bez

Gide 165 względ. na jego pracę = a że ten sposób zarabia. jest wedł. nich tyl. możeb. za zezwolen. społeczeń. czy państ. przeto kapit. jest kategor. historycz: której nigdy nie było i któr. może zniknąć.

1.12.902. § 13. Rodz. kapitału i jego znacz. w produk. społecz. 56 1.12.902. 6a

Dodaję dwie uwagi wstępnie.

1° Gdybyś przenieś. na ostat. defini. przepełnił. wielk. jedności. bo w życiu codzien. są obok sieb. używ. w węż.: i w mow. dwa rodz. kapit. w niektór. wzgl. do sieb. podob.; w inn. różn. A że podobień. przeważ. przeto łatwo mieszaj. się oba poję.: Ekonomiś. odróżn. kapit. produkcyjn. Produktivcap. Sozialkapit. Volkswirtschaftl. Kap = drugi: Kap. prywat.: lub zarobko: Erwerbskap. Privatkap.

Z tych dwóch poj.: drug.: (Kap. pryw. czy zarobko.) jest szersz.?
Oznacz. każd. wytwór (czy pien.) któr. służ. do zarobko.: Pocz. wyklu. jest praca lub owoc. wdz. usług. – wyklucz.: jest ziemia – [illegible] żyw. lub martw.: Ekonomist. – może zat. kap. w tem znacz.: być tyl. jak. produkt. lub wreszcie pien. któr. symbolem. wszystk.:
Kto wy pożycz. pien. aby mieć proc.; wynajmuj.: konia lub mieszkan. lub jakiekol. narzęd. – lub jakakol. rzecz oddaj. do użyt.: z wym. sieb. te rzecz na bytu odda. wraz z wynagrodz. = zarob.: i z teg. punkt. widz. rzecz uważ. się kapit. zarobku: dochodu:

Nazw. od średniów. pars capitalis debiti = która odróżnia. od odsetek = ma się być wynagrodz.: przez co obstrucz. zakaz (wyzysk) Venomi: ze proc. i ubezpiecz. od formy pożyczki. niesam. grub. listu. Najpi. pożycz. sumę pieniędz.: i i dużej jest. powrócen. mówi się o wyzyskiw. kapit. t.j. sumę pien. Oczywiś. taki kapit. zarab.: przyno. zysk, ale nie produkt.

Filo. socya. ogół.

Oprócz wymien.: auto. rob. Böhm-Bawerk, Kapital art. w V tom. Conrada Handwört. der Staatswiss. ktorego dzieło 2 tom. Kapital und Kapitalzins: 1 wyd. Innsbr. 84–89. drug. 901–902 – tłum. także na ang. I tom: Gesch. u. Kritik der Kapitalzinstheorien: II Posit. Theor. des Kapit.

Werner Sombart, d. moderne Kapitalismus. Bd I: d. Genesis d. Kapitalismus Leipz. 902

÷ Bd. II. D. Theorie der Kapitalist. Entwickelg Leip. 902. Dunker
Idem: Socialismus u. sozial. Bewegg im XIX Jahrh. Jena 96

czyst. nie zysk: to może być potrzeb. do spłacen. długu. posagu, itd.
W tem znacz. lokuj. pien. np. kupuj: ~~kamieni~~ je nie obligi pewn.; akcye
fabryk. lub kolejo. ale choć wezmy z tego zysk, nie może twierd. że
taki pien. jest źródł. wytworzenia. now. dobra, towary, produkt.

Przykł.: Ktoś kupuje dom, aby utrzymać: wynajmo. lokatorom
czynsz przez nich opłac. nie jest nowy produkt; raczej: przychod.
z produkt. który lokato. produk. za pomo. ich. środk.

Robota lub urzędn.: opłac.: czynsz mieszkan.: ze swej. zarob.: ale
do tego zarobku mieszkan. przez niego zajmow. nie przyczy. się wcale. chyba tylko
tyle, ile potrzeba przez niego przyczy. który przez niego wkład. Bo
musi oczyści. ~~oczyści~~. życie aby mógł oddaw. się swej pracy: która
mu przynos. zapłata: żeby nie żyć, musi jeść, odzież, mieszk. itd.
Właścic. zaś domu mało się przyczy: do utrzym. domu, to pewn.
wkład. na repera.: admini. podat. ~~...~~ się z czynsz.
lokator: Dorost. ~~czyst.~~ dochód z domu, który tak samo przyno.
dochód właścic. bez jego ~~robo~~ pracy: jak papier wartościo. od który odci.
kupon wypłat. przez kas. pewn. Rozum. wted. że z punkt.
widz.: socyalisty: taki kapit. nie jest źródłem. za dobro, zapewn.
właścicielowi dochód bez jego pracy. ~~Ale~~ ~~który~~ Nie jest zat. żad. środk. do
pracy produktyw. który spęd. ludzk. społeczeń. =

Filo-sofija. ogól.

2° Jej. odróżn. kapit. prywat. czy. zarobko: jako wytwór, który może stać się dla właśc. źródł. dochod. lub zarob. przez sprzedan. wynaj. zamian. od kapit. społecz. czyli produkcyjn. któr. także jest wytwo. ale przeznacz. na to, aby ciągl. wytwarz. nowe wytwo. Takowe wytwarz. dla ciąg. nazy. się społe. (gesellschaftl.) dla ciąg. produkcyjn. (Produktivkap.) dla ciąg. narod. (volkswirthschaftl.). Nazy. się społeczn. poniew. jego przerab. wymag. pewn. organiz. zawodo. czyli współdział. sił społecz. Ażeb. wełna rosn. na skór. owcy, zamien. się w sukno, potrzeb. szeregu manipul. wykonyw. przez specyaln. robotn.: a przez to staj. się w koń. bard. sztuczn. produkt. Dopó. właści. owcy przest. na tem, że mięso zje a skórę wraz z wełn. zamieni. rob. na kożuch lub przypos. do bród, jest on konsumen. tego, co produkował: bo chow. owcę jest produkt. Ale gdy co rok ~~[illegible]~~ tę sam. owcę strzyże ~~sprzed~~, wełn. sprzeda: a ta w osobn. przędzal.: przerab. jest w nici, a nici w fabry. sukien. przerab. w sukno, to nareszc.: w warszta. krawc.: zamien. się w ubra- jest oczywis. że ten proces nie może się odb. bez współdział. wspomn. zawodów. techn. i że pieniądze otrzym. za ~~[illegible]~~ nici przez właści. przędzal. idą znow. na zakup. wełny surow. ale już oczyszcz.: i wyczesz. (gręplow.) Tak samo ~~fabr~~ fabryk. suk.: ~~za~~ sprzed. tow. kupu. nici a jed. i drugi, fabryk. nici i fabryk. suk. musi opłac. robotn.: urządz. i star. potrzeb. do produk. fabry. Inne wyd. idą na czyn., zastąp. rzeczy i t. p. Wszystk. to raz-

do których należy rośl.
stanu. kapit. obrotu. (szyb. nazyw. się niekiedy. surowce ruchomy owe itd.
Wszystk. to musi być odnaw.: Inny jest kapit. stał. - zakład.: stacz. z bu-
dynków, maszyn. itd. i nie potrzebny ciągłego odnow. - przedewszyst. gmach
fabryczny ze swe. dodatko. loko.: i maszyn: One tworz. kapit. ustalony: na za-
kłado. a Dwa te kapit. tem. się różn. między sobą produkt. a róż. się tem, że
jed. ciągle się odnaw.: (obroto.), drugi bez. pośredn. się zużyw. i stąd do-
piero po dłuższ. czas. potrzeb. odnowien.

3° Kapit. w znacz. przenoś. jest to zapasy produkt. bez względ. na ich
przeznacz. Mog. być obrac.: na wytworz. now. produkt., lub też na: handlo. -
bankiers. transport i wiele innych. kapit. produkcyj.: albo też mogą
być obrace.: na otrzym. pewn. docho. z wynajmu mieszkań lub udziałów (obligacje państwo.
hipot. itd. wtedy mamy kapit. zarobkowy; nareszc. mog. być kon-
sumo.: wted. mów. że ktoś żyje z kapit.: to znacz. że zjad. się samą
pien. - (bo wszyst. do pien. się sprowadz.) która mogłaby być obrócona na
wytworzen.: now. produkt. albo też na zapożyczen., pewn. rzecz
trwałej. Gdy zaś mówi. o kapit.: pracy, zdrowia, wiedzy, zdolno.
obrac.: się w ogół. przenośn. który. mier. tem trudn. do rozumie.
lub wytłum.: ów więc oznacza zapas zdrowia, wiedzy, zdolno. itd.
zebr. się z pracy tej osoby w której przebyw. owe zapasy. Aczkolwiek
je wszystk. potrzeb. uczyć się do pełnej. rozw.: który. przyszłość między +

+ przysw. kapit. a pracy.
Co jest kapit. dla rzeb? dla ucla? dla poety?

4° Jak powst. kapit.? Jedni mów. że przez oszczędn., inni przez produkt.: | Filo-socyal. ogół

Spór ten nie miałb. żad. zn[acz]., gdyb. nie był zost. powiąz. z drug. kwest.: [racyi bytu]

czy stopa [zeby] procentu: powiedz w u.p. listo. zostaw. [potrzeb.] jak. renty. | Juraschek, üb. d. wohl-entstehg der Capitalien Berl. 97 -

Mówią że renta jest nagrod. jego oszczędn.: bez któr. nie byłb. nigd. do-

szedł do lit. zostaw. Poniew. jedn. rentyery nie zawsz. żyj. bardzo

oszczędn. ani w wstrzemięźliwości, Tato. były przecz. socyalisty. jak Marx.

Lenck. Tyl. wydmuch. tą neko. oczerń kapitalist. Rozważ. jedn.

powst. kapitał: bezstronnie [dochodzimy] prowadz. do wnios. że kapit. jest obu.

wytwór. Böhm-Bawerk = zaś powst. przez oszczędn. zaś przez produk.:

Dodaj. jedn. że gdyż ktoś coś upied. się przy powstan. przez oszczędn.

czy wstrzemięźliw. musi tę zost. brać w rzeczy nieco więcej niż

zwykl. się robi w życi. [codzien.]

Też bow. przez kapit. rozum.: produkt, któr. ma słu. do dalsz.

produk. + oszczęd. produ.: musi być produkto.: a to był przez prac.: dzięki się

Przez zaś wym. niezaw. drug.: oszcz., podczas któr. nie może chodz. równocześ.

za przygoto.: produkt.: ins. któr. mają bezpośredn. służ. do utrzym. życia.

Ażeby mógł że zbierać zboż. i ręk. ciemnoliw. ani do znaw., potrzeb. mieć

zapas życiowo; zanim kowad. mógł żelazie.. zaraz. się w zaleknie. i ta zost.

spoczyn. potrzeb. nowe zapa.: życio. itd. - robot. mógł spokojn. oddaw. się najpierw.

Jednakże tych zapas. żywno. nie było. gdyż. człow. nie uzyskał. więc Talkow.
ktòr. tak samo dzieci, jak człow. pierwot. pchać do zjedzen. wszystk. co ma
pod ręką. Trzeb. temu się oprzeć, potrzeb. więc. stanowcz. wielk. wal. ze sobą.
W r. 86 (?) był nieurodz. na kartofl. a wtedy chłopi pod Tarnow:
zamkn. tył. kartofl. i nie potrzeb. było ich jedzen: nowe, dopiero i ojców
że nikt nie ruszył się ich. dotkn. aż do now. Byd. żyli; o czem Bóg
da. To było bohaterstw.: nie każd. człow. będzie na to się zdobyć. Człow.
pierwot.: obchodzi i pewn: gaje lub cmenta: miejsca tabu, ktòr.
zabron. kobiet. i dzieciom przystęp.: a obchodzi. ten żywno. w szoli
zgod. gdyż. ważn. jej. niedbaro. kobiet. i dzie. mieli dział przystęp.
uważn: Sama natu. więc go też przezorno. podtrzym. nie na przyjmi. rośn.
zwierz: jak należ. rob. zapasy. Te zapa: na wiel. b. się nie przyda:
gdyż. przyrod. koza: obfitości. nie wyręcz. człow.: że każd. wysiłek:
w kierun. stworz. kapit. sobą: Ten sposób: człow. przygot. siano
na zasiew, a lepsz: przyrad. rob. pługi, narzędzia, rolnicze: wódki (dziedz
straty, ten obfi. wyręcza + go przyro. plon. rolnic. i myśliwsk. i
rybowiedz. A z tych nagród przyrody: człow. stwarz. rob. now. lepsz.
zapasy żywno. i narzęd. Ma więc rację Böhm-Bawerk, gdy mówi +

F że kapitał. powst. z działan. dwóch czynn: przyro. i pracy. że najmniej przed. jest, że tema wytworzen. kapit. tworzy. od pocz. wiecznego i okrężnego.

Jeżeli zaś kapit. oznacz. pew. sumę pien. mog. przynos. pew. dochód,
to uczyn. zawdzię. on swą porzą: ownedro: publicz. ayprzyw. Dopó.
nie było pien. środ. do skarb. dnow. ay pańs. jakieś sam. przedmio:
aby w raz. potrzeb wynagrodz. wiem jakieś usta. lub ter dobr. nowo przyja:
podtrzymy. Zwykł. produkty, tak. były konserwo, nas. z dbr. drzew. lub
spir. psuły się. Ale z wprowadz. ~~Fen~~ biteg mone: dana była kaźd. możno.
dało się zamien. Tato. w kierdol. kapit. dochodo. lub new. produkcyj.
zaag. pilnego. uwyd ownedro. Nov. skum. gospodar: potrzef. coś ownedr.
dan: środ. tele: w porzą. towar wsz. je do kasy ownedro. A
wstawd. przedsiębior. grom. te dob: ownedro do wspól. kasy (płat. za nie ekonomi;
obleg. i. d. d. kas. wszek. potrzeb i pańs. środ. z jed. stor. o ziszcz.
ownedro. wsz. bawić się wrzucej; z drug: o korzyś. niezbęd. dep. się
wszyst. za pomo: dob. ale nowo: rozłoż. ownedro. =

5° Znacze. ekono. Kapitału

o jego natu. i powst. jasn. jest po tem, co się rzekło
dwóch organi. przyro. i pracy, znaczen. jeg. będz. zależ. od teg. czy
jest potrzeb. i w jak. miar. potrzeb jest dla obu wspomn. organi. Że one
są ~~potrzeb~~ niepodz. potrzeb, bezwzględ. konieczn. by rodz. ludz. mógł istn. tego dowod.
nie potrzeb.* Człow. może tyl. istn. w przyro: ale nie może istn. inacz.

Filo. socyal. ogół.

jak wnukej. w nieg pokcv. a zaraz. oto. vand niepogo. człowiek. nie-
bezpiecz. Człow. pierwo. musi przyjąć. zbierać. owoce i chwyt. pod ocz.
drzew lub do jak. rzeki. aby mógł żyć. Experim. wkrótce. wzajemnej
pracy: żyć. bezpośred. z tego. czego dzięg. nosi. Ale twór. rob. pierw.
narzędz. i pierw. broń. oszczep. łuk, topór. lub ~~siekier.~~ siekier. już staje
się kapitalistą. Międz. przyro. a swoj. prac. wstawia. produkt swej
pracy, ~~ta~~ który tę pracę podwaja: ~~czyni~~ robi ją skuteczniejszą. Też w ten spos.
kapit. niezbędn. jest organi. produk. gospodar. nie on nie zaważe ~~więc~~ więc
ważną rolę. Organiz. zaś społecz. która należy go ocenia, roz-
wij; usiłu. dostarcz. go pracy ludzk. w każd. miejs. i na każd. potrzeb.
gdzie. jej nie ma i gdzie. jej być nie mog. bez kapit.: takoż organiz.
społeczn. uczyni. kapitalizm. Wypowiz.: o nim jeszcze powiedz.
parę uwag. —

2.12.902. 60 6

§ 14. Kapitalizm. często znacz. po prost. panow. pienięg. bez wzglę. na to, czy. są kapit. tyt. dochodo. lub zarobko. czy też produkcyjn. alb. spożcz. W nauko. zaś znaczen.: jest to sposob społeczn. produk.: przez nas nakreśllo. w § 13 Któr. wedł. socyalist. zwła. ze szko. Marxa jest tworem form. gospodarcz. rozwoju ludzko.: a powst. z tą sam. logicz. konieczno. z feodaliz. jak. dawn. z gospodarst. dwor.: opędzan. przez pracę niewolni. Przeciwstaw. zaś kapitaliz. jest socyaliz. lub kolektywizm lub mutualizm lub porzyb.zm (lub komunizm), bo rozmai.: zowią się te syste. Któr. mają pretens.: zastąp. kapitaliz. czemś now.: Kollekt. nowte progr.: urządzen. produk. i repartycyi produktów łudzie się wszy. rob. zgadz. się jedn. w krytyc. kapitaliz.: co do czter. punkt.:

a) że kapitaliz. jest doskonal.: form. od dawnej wyzysk.: i jest nl konieczn.:

b) że kapit. jest utworzony na zysk. bo zawier. w sob. pierwiast. złe, któr. go muszą zniszcz.

c) że te pierwiast. wszelk. sprowadz. się do dwóch głów.: do przywła. wieczno.: czy. że kapitał alb. środk. produkcyj. do któr. zalicz. także ziem. i siły przyrod. jest w posiad. osób prywat. a używ. tych środk. jest zostaw. woln. konkur.:

Filo. socyal. ogół.

a. Rzeczpospolita

W Pireosie obchodzono okazale nowe święto Bendydyów (Wybrał się na nie i Sokrates, ale znać było zapisanem w gwiazdach, że dnia tego nie powróci do Aten. Miał już odejść z Glaukonem, bratem Platona, gdy zatrzymuje ich Polemarch i zaprowadza do swego ojca na wieczerzę. Potem będzie nocna na cześć bogini procesya przy pochodniach. Trudno było wymówić się wobec silnego nalegania ~~od zaproszenia pory~~ ~~kiego a wesołą~~ Polemarcha, który gotów użyć nawet przemocy. Jest z nim Adeimantos, drugi brat Platona i kupa młodych ludzi. Idą więc wszyscy razem do domu Kefalosa ~~Polemarcha~~)

Początek pierwszej księgi narysowany z szlachetną prostotą, jak przedsionek doryckiej świątyni. Stary Kefalos, z wieńcem na głowie, odpoczywa w fotelu, znużony odprawieniem ofiary. Wita czule Sokratesa, którego dawno nie widział a zapytany o powodzenie i ~~jak~~ czy pogodził się ze starością, wychwala jej dobre strony i daje tak rozumne rady, jak ją uczynić znośną i pożyteczną,

2.12.902.

d) że należ. własno-pryw: ziemi i wielk. ind. do pra: zastąp: własno. sozyalną, ananh. zaś kapitalist. produk. przez metod. uregulow: tak produk. jak repartycyi produk. W jaki sposób zast. sozyalis: przeg. tej robi. dokaz: pomij. tu: poprzest. na jedn. szczególe, że ci, którzy maj. pretens. do „nauko. sozyaliz.", nie dot. rozradz. nie wyjaśn.

Porów. Kautsky, der Erfurter Progr. Stuttg. 92 Dietz.

Warto także przeczyt. Anton Menger. das Recht auf den vollen Arbeitsertrag in geschichtl. Darstellg. Stuttg. 91 2e aufl.

Jedno tu podno. że identyfiko. kapitaliz. z jakąś trzecią epo: rozwoj. gospodarcz. rot. ludzko: jest błęd. Z poprzedn. wykła: pozna- spozją: wasz: z koniecz. dochod. do kapitaliz. tak jak teraz. Docho do tego. że jeśli. na kon. lub na wsie lub na stat. wedr. mozno. potrzeb. tera ludy niektór. nie wied. żad. z tych rodz. lokomo. stara. się to prost. fakt. że albo nie wie: zmien. dawno: nadaj. się do tej pracy, albo. nie mia: wet. zdanie: alb. tak mieszk: dale. od mor: że nigdy nie dowied. się o jego istnie. W tak: roz. były Australs. plemio. przebyw. wewn. kontyn.

Ile razy zaś narod jaki dochod. do jak. przemysło. industr. i postaram. z nie handlu i organizo. się kapitalisty. Isto. zaś kapitalisty. produk. nie ~

C

Filo. sozya. ogół.

Bebel, d. Frau u. der Sozialis

Menger, Neue bottа Staatslehre Jena 903

Bellamy, Hertzka

Zwłaszcza, że ma porządn. za sob. nowy kultu. Ducho

jest wyzwol. woln.-robotn. zamiast niewol.
bo woln. robotn. zaw. wyzw. dwie czer. obok
niewoln. a mia. Kapitalizm now.-powstaje się
sam niewolni. nie pozbyw. się żadn. cechy istot
lecz ich jego jest coraz więks. uszlachetnienie
środk. do pracy i środk. transportu. przez
co praca staje się coraz wydajniejsza. Stow-
ow. tzw. wywoł. środk. (międz. stałego: gdy poprzedniej
ustaw. musiał pamięt. i o materyale surow:
(surow.) i o narzędzi. do pracy, aby wyzysk. mógł
praco. pod wpływ. idei podział. pracy pozwol.
się rozdz. tak, że kto inny myśli o dostarcz.
środk. do pracy i należyt. ich dostarczan.: kto
inny zaś: o wykonyw. pracy za pomo. ow. środ-
ków kapit.-produkcyjn.

Im dalszy będz. post. w specyaliz. pracy
społeczn.: tem więc. będz. ten, który pracuj. oddzielo.
od posiad. na własno. środk. do pra: bo to posiad.
jest połącz. z wielk. ryzyko, z wiel. jeno. odpowie.
Frazes, że wolność będz. zawsze pan. wszystk. środk.
do pracy, albo oznacz. by wśród. innych powrót do dawnej, mniej specyaliz.
produkcji, co jest ekonomi. niemoż. alb. też jest on
pozorny. nadaj: każd. obywatel społeczno: jus do-
minii, który sam na własn. ręką nigd. wykony. nie
może. tak jak wszys. Francu. posiada. wspól. dziś

† wszyst. domeny rządu.
ale żad. z oś. nie wyzysk.
ani do ich administr. wtrą-
cić niemoż.

a) Rzeczpospolita

Sokrates wraca z Glaukonem do miasta. Był w Pireusie na uroczystości Bendydów, bardzo okazale tam obchodzonej. Ale nie zaszli daleko, gdy ich z drogi zawraca Polemarch

Kapitalizm poleg. na dwóch wielk. praw: z któr. jedn. jest porząd. ekonomi., drug. psychologi. Pierwsz. opie. że przy każd. pracy należ. bacz. na to, aby najmniejsz. nakład. sił otrzym. najwięk. ilo. korzy: lub jak Proudh. to wielk. prawo ekonomi.: „s forma. najmniejsz. koszt. potrzeb. wytwarz. największ. wartości." To praw. któr. naszem. nie moż. być podd. wątpliwo. pociąg. za sob. jako następ. konieczn. rozdz.: międz. pracą a środk. do pra: w tem znacze. żeb. właści. pracy t. j. pracowni. w najwięk. znacze. nie posiad. na własno. środk. do pra.

Filo. zocya ogół

Rodb.: „Grunt, kapit. i bezpośred. produkt. pracy nie powin. być własn. robotni., jeś. podz. pracy ma być przepro. wedł. interes. gospodars.; produkty a społeczeń. ma posiąść wszyst. skarb. jak w rob. zawie. ten róg obfito."

V Kapitał

Schäffle: „Kapitalista odbier. społeczeńs. i przyjmu. na sieb. organizo. i prowadz. szeku produkcyjn. – który wcz. odpowiedzialno. i całą swoją egzystenc. materyal. za gospodar. wytwarzan. i parowan. w obieg dóbr; przemyśli. nad potrzeb. nabywców. a najpierw przydat. je i dzierży niemi; zwłaszcz. nieznanem zmienności. proces wytwarzania wyrabian. dóbr, klasyfikuj. nastrzaj. się siły robotni., dyscyplinuj. przenosze; spredaw. i rozdziel. dóbr a woli do sporo. względu prost. mało przeciwk. im. funkc. społecz. Za to odbier. dochód z kapit. jeśli zgrab. z wszystkich prem. w skarb. powszechno."

Czy w prakty. pukn. da i bieg. dla wszystk. idea zast. zew. wszechwładztw. o tem wol. powątp. Liczn. szczu. przeciw kapitaliz. podw. poleg. na wszechwład. już to niedost. sytu. już to nadużyć i spowod. wszystkie jego przeciwnoś. Bo nie uleg. wątpliw. że kapitaliz. ma grzech na sumieniu. Azeb. wypr. sob. sąd sprawiedli. o proble. poważnej głębi umys. a w teor. pojęciu: począt. że sob. radykal. zmiany w ustroj. społeczn., należy

na własno. 1° odrzuc. kapitaliz. jako formę produkt. gospodar. od ~~kapitalis~~ porządan. ~~wasno~~ prywat. wszystk. środk. do pracy. Zwykle bowiem socjalisty reformat. społecz.: kapitalizm w znacz. drug. i ~~głów~~ ostatn. (Marx), że kapitaliz. jako formę gospodar. jest pel. zalet. jeżeli znacz. wzn. korzyst. ze środk. do pracy, ale staje się ustroj. przez to, że wszyst. środk. do pracy są w ręku ludzi prywat. którzy wedł. swoich zamiar ~~[illegible]~~ i widoków niemi rozporządzają. To zaś tyl. dla tego możeb. że państ. uznaje własn. prywat., bez protekcyi państ. lub na wyraź. jego zarządzie własność ta przyw.: stanie się własno. społeczn. Bo własno pryw. nie jest prawem wyprowadzon. ludzk. ~~natu~~ rodu ~~wa~~ forma istnien. lecz później wytwo. wiek. wst. dzie. ustaw.: kat 10 przypoli. zw. kateg. histor.

Böhm Bawerk (Kapital w Conr. Handwört. 6 str. V. 25) przyzn.: a wart. go posiad. bo jest wielk. powag. że to możeb. czy że

* że może sob. dobr. wytwór. stan rzeczy bez ~~pry~~ prywatn. kapitalist. choć kapitał sam zaw. będz. gospodar. konieczno. A cytu. jako przykł. tak. now. niekapitalist. przedsięb.: upaństwow. wielu przedsiębiorstw i stowarzysz. kooperacyj. które o wiele [illegible] produkt.

Filo. socyal. ogół.

Dod. uwagi Böhm-Bawerka, że mógłby pomyśl. stan rzeczy, w któr.
produkcya cała społeczeństwa jako takiego będzie odbyw. się bez udziału pryw. kapitalist.
nie dowodzi jeszcze, że taki stan rzeczy byłby praktyczniejszy i lepszy. A wyłącz.
rozw. gospodarczy pryw. kapitaliz. zwiększa w razie dziedzi. produkc. żądzi
że swobod. zamanifest. się osobist. sił i interes. które jest jedn. z zas. charakterem
kapitaliz. nie inny. stro. korzyst. Że dalej jest niewątpliw. jako for-
mowan. się prywat. kapitałów w tak nieprzejrzan. rozmiarów głów.
źródło do zkut. [podst] wstęp. przewidyw. korzy. któr. wynikaj. z ustroj.
dzisiejsz. prywat. kapitaliz. –

2° Wola jedn. grzeczna uwagą. Böhm-Bawerka poprze
uwag. pozytyw. wzięt. z ustroj. natu. ludzk. Zastąp. produk. ze
pomo. prywat. kapitali. przez państw. monopole jest z jedn. stro. tak
niebezpiecz. dla osobist. niezależno. jednost. a w prakty. tak przeciw.
~~[illegible]~~ wrodzon. jednostkow. popęd. aby jak uczyniono dokumento. swoj.
cięcia. swoją twórczo. swoj. indywidualno. że narażałoby państ.
na ciąg. wstrząśnie. ponieważ dzielniejsze jednost. będ. dobi. się praw
swoj. indywidualno. a gdzieb. nawet te podrzuty zostałyby raz na zawsze
pokonane, nastąpiłoby taki upad. produk. że zaszedłby nie powodzi. się
rubbr. zysk.: wkrótce: wyślib. góry nad tak. przygnęb. społeczeń. Państ.
ani nie pomoż. ani nie moż. ze wszyst. swojej dział. dosięc ani też
biurokra. zdobęd. się na zorg. poda. pomocy wyp. jednostk.

Przypuśćmy. że powst. b. panow. socyalisty. i postano. by socyalizo. lub znac. upaństwo. wszyst. środ. do pracy = zet. wszyst. warsz. budyn. fabry. koleje, telegr. okręg. a przed tem. wszyst. grunta one i takie i jezio. i rzeki zyskodost. i wszyst. lasy i kopal. a zamieni. b. równości. wszystk. obywat. w państwo robotni: musiałob. produk. towar. i transport tych. jako i transpor. osób odbyw. w ten spos: jak dzisiaj przez zawod: robotni: Ale nie ustatyb. dla tej instytu. banko. i kredyt: dzisiaj prowadzo. przez ~~[illegible]~~ przedsiębior. a wład. przez państw. urzędni: A przyb. wład. pewn. zastęp. nieprzepr. urzędni czuwaj. nad reparty. produkt: żeb. nikt nie dozna. biedy. Zasadn. ta pryncyp. reparty. musiał. b. oprzeć się nad równ. pryncyp. produk: czyli wypracow. każde: robotni: między: w zawod. gdzie go posłało. i wymierz. pracy kwalifikacy: który. by miał wolnego. czas: wykonu. Będz. wład. robotn. nominal. właści: środk. do pracy wszystk. do któr. należ. ale dysponowanie nie będz. zależ. od niej. lecz od przełoż. Tak jak dziś o dostarcz. mu pracy stanowi. przedsiębio. Nie uleg żadn wątpliwo. że jego zależno: od środk. do pracy będ. wzmożona, niż dzisiaj, jego rekompensata będ. prawdopod. mniejsza a wolno: wybo: pracy będ. zredukow. do minimum. Innemi słowy: pod pokryw. pewn. idealn. fraz: n.p. że środki do pracy zost. przywróco. tym się należą, że produkt wedle możno. dostarcz. się robotni: i t.p. będz. gospodarst. społeczn. odbyw. się sposob. kapitalisty. z tą tylko różnic. że banki i zakła: kredyto: będ. prowadz. przez urzędni. państw. Dzięk. zaś obecno. powin. tej drogi, rozm. sped. produktyw.

Filo-zocye. ogół.

a) Rzeczpospolita.

Początek, jak front doryckiej świątyni, ozdobny swoją prostotą. Sokrates wraca z Glaukonem, bratem Platona, do Aten. Byli na uroczystości Bendydyów, które obchodzono w Pireusie z niezwykłą pompą. Zatrzymuje ich Polemarch i prosi do ojca na wieczerzę, po której zobaczą nocną procesyę z pochodniami. Polemarchowi trudno się oprzeć, bo z nim kupa młodzieży, która gotowa użyć przemocy. Idą więc wszyscy do domu Polemarcha, który już bardzo stary, przyjmuje ich siedząc w fotelu, uwieńczony, bo co dopiero skończył ofiarę domową. Cieszy się z pogodnego do lekko płynącego wieku ~~starości pogodnej~~ a słowa jego szczere i czyste natchną kiedyś Cycerona do napisania ślicznego traktatu o starości. Najwięcej cieszy się z tego, że dorobił się znacznego majątku, bo ten zabezpieczył go od wyrządzenia komukolwiek krzywdy lub od ~~zdołał uspokoić wszystkie krzywdy, których może dopuścił się~~ nie mówienia prawdy. ~~o młodości~~ (Ma teraz sumienie czyste i spokojne. Ale już odchodzi, żeby dopilnować ofiary a prawdopodobnie i kolei, a zostawia gości zebranych pod wrażeniem swojej głębokiej wiary, że człowiek sprawiedliwy zawsze jest szczęśliwy.

5.12.902.

§ 15. Proletaryat stał się nast. rozw. wieloznacz. a bez-populen. odk.
w niektór. szkoł. socyalisty. oznacz. wszyst. tych, któr. nie są kapitalist.
Skutk. tego dwa terminy, któr. pierwo. nic wspól. nie mej. ze sobą wspól.
stały się pojęc. współwzględ. = termini correlativi, jak mów. log.: a
współwzgląd ich poleg. na tem, że wyr. stron. wzajem. — relatio mutua =
bez któr. nie mej. żad. zgoł. znacz. a któr. sam tyl. rozum. dopó. oba
termini (pojęcia) istnieją.

Przykł. podob.: ojciec-syn, prawo-lewo, mąk-spoczyn., sługa-pan —
W rozumie. Marx. tak jesem ich. stosun. wzajem. międ. kapitalist. a proleta.

Wyraz proletaryi wspomnij. Aul. Gell. XVI. 10 z proles —
w Rzym. jedn. capite censi były biedniejsi, bo mieli tyl. 375 sesterc.,
gdy prolet. musie mieć przynaj. 1500 sest.

Wedł. inn. od protelere = protelarii.

Tyle pewne, że porząd. mało.

Nowocz. rozum. przez prolet. ogłosz. żyj. z pracy rąk swoich, zat.
zależ. od dobrod. do tak. zwa. się Marx w manif. komunisty. Prolet.
wszystk. kraj. połączcie się!

Zob. Polit. z d. 8.2.900 — kart. a — 6

Filo. socya.
ogół

Kapitalizm
był traktow. pod
§ 14 c —

§ 16. Położenie proletaryatu
i jego wpływ na upadek społeczeństw

Zob. moje ~~[illegible]~~ wykł. o Polity. socyal. z 15.2.900 a – c.

§ 17. Kwestya socyalna a proletaryat =

zob. moje wykł. o Poli. socyal. z 16.2.900 a – b

półro zimo 902/903

Część II. Czynniki społeczne

Uwagi wstępne o defini: wyra. i bibliogr.

§ 1. Walka o byt w ogóle.

§ 2. Walka o byt w obrębie tego sam. rodz.

§ 3. Walka o byt pośród ludzi

§ 4. Walka o byt wśród ludzi tej sam. rasy.

§ 5. Antynomiczny charakter walki o byt wśród ludzi.

§ 6. Równość czy nierówność ludzkich jednostek.

§ 7. Majątek prywatny jako czynnik społeczny

§ 8. Wpływ rasy i rasowości na ukształtowanie i rozwój społeczności

§ 9 Różnica rasowa wobec etyki i wobec postępu. –

Filo. socya. ogół.

22.1

Prz
lub
lub
un
by
Dep
it
sp
m
A
i
ze
że
a
de
za
a
pr
sp

Część II. O ~~siłach~~ czynnikach społecznych.

Filo. rozwoj. ogół.

Przez czynniki rozu: wogół. przyczy. wywołuj. pew. następst: dodat. lub ujem. Czynni. sił społe. będ. tak. któr. wytwarz: zmieniaj. doskon. lub nadwer. alb. też niwecz. wspól. ku wzajem. pomo: i spełnie: Tatwo. współ. zadań tak osobis. jak ogół powszech: utrzyma. związ: Mu[s]z. być zat. czynni. te dawniejsz. od społecz. alb. przynajmn. w myśl. Dają się od nieg. oddziel. jako dawniejsz. choć naj. tylko w ~~czyst. w rzeczywisto:~~ społecz. cibrzej. już dzieci. W rzeczywisto. n.p. jak dale: sięg. pam. ludz. spotyk: się zaw: z ludz. żyj. w jakiejś społecz. ale w myśli moż. pobraw. ludzi, któr. gdzieś związ. się w społecz. izolo: Analizuj. w ted. czynni. któr. ich skłon: do utwor. jak. społeczno: i to w pewn: określo. nie w inn: for. Nie jest to proż. ani dowol. zebra: lecz wszechstro: potrzeb: ażeb: odkryć przyczy: któr. spraw. że pewn. ilość ludz. w pewn. okoli. żyj: razem. w pewn. organi: a nie innej. Okaż. się w ted. że te przyczy: aczkol. rozmai. rodz. daj. się sprowadz. do kil. główn. któr. są po częś: ~~[illegible]~~ około. dawniejs. od zawiąz. społecz: bo dawniejsz. od zamiesz. się ludzi w pewn. okoli: a po częś: dawniejsz: od społecz. w ten znacz: ~~ze~~ zewnętrz wytwor. przez społeczeń. lecz jemu uczesnicz: przez natur. jednost. składaj. pewne społeczeń: To drug. pierwiast. nie jest dowol. bo odkąd. ludz. gdzieś jest

jest taki. społeczn. ale jest radykal. dalszej: (lub genetycz.), bo społeczn. jest tak: jak. są ludz. je składaj. a ludz. nie są wedł. indywidual. lecz i raso: ci którz. przynależ. kultu. ludz. identyfi: z rasą czyst: - a niektó. zrozumie: z tej zasz wydział. niem. ~~do~~ która ma być przeszłego: wszystk. inn. potomk. energi = wychodz. z tej. założen. że jednost. już w rasie swoj. pocza. wyższo. lub niższo. nad inn. przyjm: taki. zasied. przy stol: uczestn. trwałe po marnowaniu przez nat. przyzw. Dla wszyst. nie ma przy nim miejs: kto należ. do wyż. rasy zdobęd. sob. łatwo miejsce a ci któr. nie. dost. się w wyż. warstw: odepchnię: zmarnieje. Konsek. ta miejsc: trakto. przez Gobineau - omówion. raz lepk. (Głun. także ma niem.) dzis. trakto. jest wszyst. w bęz. literat. przytocz. tyl: Heinrich Driesmans = das Keltentum in der europ. Blutmischung - Leipz. Diederichs 900. Jest to pierw. tom jego Kultur der Rasseninstinkte = z drum. godz.: z Zarathu: Tausend Ziele gab es bisher, denn tausend Völker gab es. Nur die Fessel der tausend Nacken fehlt noch, es fehlt das eine Ziel = Dot. było tysiąc celów, bo było tysiąc narodów. Tylko jeszcze brak jeszcze dla tych tysiąca karków, brak tyl. jed. celu = # -

Potrzeb. bohatera który pozbawiony się boskiej opieki, uwolni się od prawa bożego; tak tyl. zdoln. on jest spełn. czyn, który choć potrzeb: bogom, Bogu zabronion. jest spełn.

=

a w drug. tomie: Die Wahlverwandtschaften der Deutschen Blutmischung - Leipz. 901 - uważa go [illegible] za [illegible] tego z Wagnera: ?

Te rzeczy wskazuje: wedł. Driesmansa, który uważa jeszcze wszyst. inn. ludzi i rasy, jest rasa niem.

Tema: z tej dziedz. rzeczowo: i związ. z nią kultu. trakto. zos w szeregu monogr. wydawa: ~~przez~~ pod uczon. kierowni. Leona Bergé w Berlinie w księg. Jana Räde = Tom IV napis. przez wspomn. już Driesmanscie Rasse und Milieu 902 = poprzed. ukaz. się I die Ekstase in ihrer kulturell. Bedeutg. von Prof. Th. Achelis; II Die Bodenreform von Ad. Damaschke; III Wir und die Humanität von Prof. Alfr. Klaar.

Niektó. z tych proble. orygin. z wspól. punkt. widzen. wyrażo. ut nie sposob. cheemy w tej chw. ucz. wyst: porusz. miano. owe orygin. wpływ. na tworze się, rozwój i przed. społecz. organiza. Są one dawniejsze od społeczei. w znacze. wyż. podan, a znajdu. się alb. w zewn. przyrodz. otaczaj. poszczegól. jednost. albo w niej. sam. W tym drug. raz: są one zno: podwojn. rodz: alb: cieles. albo psychol. Właśn. a... Konfigura: kraju, jego roślin. i zwierząt: należ. do orygin. zewn: budowa ciała i jej: funk: bezwzgl. przebyw. w cielesno. jednost: narzęd. jego zdolno. umysło. i mniej lub więc: korzyst. lub nastrój mog. wchodz. za wewn: czynniki, orzekając. w jakoś: ich więc: lub mniej uzdolnień do spełnie. zadań społecz.

Kultur-probleme der Gegenw.

Nowi. takż: przez z pojęć: Edm. Demolins, Szlaki dziejo. a typy społeczne = (Szlaki stanowiące — przez rozwój L. Krzywicki. Warszawa 903 Gebeth.

§1. Walka o byt jest przedewszyst. fakt. powtarz. się od pierw. chwili istnien. się życia organi. na ziemi. Dobr. jest to skonstato. zarówn. pomiów. o bez. dl. stron: tego zjawis., bezwzgl. bo obstrzej. nast. norm. moral. Głód. musi być bezgr. po powst. wrabiaj. czegoś, choćb. nadzwyc. ow: żeb. z niego trochę wyssać sok: W ten sposób poszeda w pająk. i sama chwil. ssana jest przez zgłodn. pajączka. To jest obraz życia na ziemi. Każd. organiz. potrzeb. do życia inn. organiz. Jed. zjada drug. Ponieważ każ. chce jeść a w przestrz. ograniczo. liczb. dająca się zjeść organiz. Taki jest ograniczo. ten który za późn. przychodz. a nie ma już sił, żeb. wcześniejszo. umrzeć z głodu jes. przez inn. później nadciąg. organiz. nie został sam zjedzon. Chorz. prawie każ. organiz. nie jest. przyjemno. który nie posiadł. bron. się lub zdrowego: a wiel. z nich nie poz. wydaj. się prowad. życi. wygod. i bezpiecz. nie ulega wątpliw.: że z punkt. widzenia moralisty, jak mówi Huxley, świat zwierz. daj. przedstaw. gladiatorów. Zeszcz. i zwarz. w młod. staran. zabezpieczo. i karmio. (jak to wid. u ptak. lub. u licz. owad.) pod. za pomoc. do wal. podrz. który. najsilniej., najszyb. i najsprytn. zostaj. przy życi. aby już nast. dnia zno. walcz.

Walka o byt toczy się w podwójn. kier.; raz w przywłaszcz. spożyw. środków wszyst.: co jest po za rodz. ludzk.; drugi raz w nim: ludzi. współzawodnic.; bo każ. człow. ma te same dążno. i te same potrzeb.: utrzyma. się przy życiu. Pierwsz. walka jest nam wspól. z wszystk. jestest. żyw.; druga w specyal. spos. właści. jest nam: ludzi.: Jeśli nazwiemy pierw. walk. ogól.: przyro.: lub kosmicz.: drug.: będ: ludzko społecz.: Ponieważ człow. stacz. musi jedn. i drug. pomówi. o każd. parę słow.

Walkę kosmicz. najlepiej się uwydatni gdy na chwil. usuniemy człow. w ogóln. rodz. ludz. Wystaw. sob. że był. jed. człow.: na ziemi. Wtedy ~~Zjaw. na ziemi~~ on sam wobec niezmier. Kosmosu ~~pełno niemocy~~ t. j. ziemi z jej roślinno. i królest. zwierz.: wobec powietr. wody, słońc. księż. gwiazd i wszystk. sił przyro. Nie mógłb. ani chwil. żyć bez nich. Tego kosmo.: Od pierw. chwili, gdy człow. zaczn. oddych. aż do ostat. tchnien. nieus. powiet. bo je wziął zachow. tlen w sob. a inn. oddychają. Tak samo postępu. z wodą i z pokar.: [illegible] czyste. sob.; inn. wydziel: ale to co pozyska. nie jest już wod. ani [illegible] ani pokarm. Na pozór nie jest to walka, ale gdyby dodać do tego [illegible] wszyst. ~~pokarm do~~ [illegible] oddych. kaszle. mówie. jedz. i pij. i utrzym. sił. przy kaz. życ. ludz. Kolosal. expens siły? A siła nie powst. z nicz. lecz jest regulow. przemian: ~~[illegible]~~ przedt. [illegible] tworzy - nawet ruch. nerw, krew się [illegible].

przez, który z pokarm. i wiec. nieorgan. subst: będzie: taktrze
nagrom. przez, przyswoić. nów. organizm. A gdy wydoby. zaś
jakąkol. siłę, musi. znowu wiecz. ten organizm z zedych. chodzić:
sobra. nowo: tworzyły. życ. przychodzi. za tyl. może. że coś z
nowe. organizm. ubyw: Ten ubytk. zastąpi. nową asymil. pokarm:
a ta funk: jest now. wierze. bo pokar: poięw. prest: być ten
bytk. Części jego zmien. się w organi. wzrost: i porost. w ciel. ale
tyl. do czas: bo żyj. organizm. spełn. swoj. funk. życio: wierny sieb.
sam. bo żyj. z kapit: A gdy nie może. zastąp. tey. kapit. now.
ubyt: życ przest. Wniosk. tych refle: jest ten, że żad. jestest.
w kosmo: życ. org wierz. nie może. istn: bez wierne: sieb. i
Kosmosu. Stąd walka, któr. kon. nie może. być unikn.; jednost. wobec
Kosmo. zewn. przyr. bo zasad. jest twór. nieorganiz: wierno jest
przez siły elem: - nam zlot. powoli przez siebie swoj: zadan. być -
a jeśli jest organizm: może do czas. obron. się, now. wzmag. i rozwin.
ale tyl. przez ciąg. walkę, naprzód: zadan. [illegible] przez zdoby. na
Kosmo: a w koń. gdy słabną jej siły, potężniejsza oprzeć. się siło. rozkła
Kosmosu i staj. się narzęd. jeg. tup. tak jak one do czasu
istn. tylk: przez odpowied. jego wpływ. lub [illegible] się tup. na
niu zdobyt.

Filo-socyol. ogół.

Jakie stąd konklus? Jedna bar. pesymisty. Każd. jednost. od pierw. chwil. swej istnie: nieraz. jest przez przyro: skaz. rozważ. jej znaczenie wobec kosmo: a choć rzeczyw. jest w pewn. uczucia: który. powoduje jej do dzieł: opiera się i nawet zwycięży. w końcu podleg: ogóln. losu: wraz dziedzi. gnie pod naciskiem. prawie. którego jest ofiarą: I co Hor. śpie o rodz. ludzk.: Dant alios Furiae torvo spectacula Marti

Exitio est avidum mare nautis

Mixta senum ac juvenum densentur funera, nullum

saeva caput Proserpina fugit

Sprawdz. się to nie najmniej. najmniej pokorn. jednost: Proserp. swego żadn. wymaga: nie oszczęd: A że każ. ~~[illegible]~~ ginnie organiz. zawsze popada z jed. bol: ziemia nawet w literal. znacz. e: przedst. się jako olbrzy. cmentarz: na który od milio. lat giną: w bolesn: wielce mękach: jednost:

Ale jest druga konklu: konkl. optymisty. Jednost: giną: a w mia. rodz. nawet ber. szybk ale zost. rodz: a istnie. Każd. rodz: jest zdobyczą. odwiecznych: nad przyro: Natura. nie w. rodz: tak się może szyb. i łatw. swoj: zwycięż. a co dziwniejsz. najczęśc. przyrodo. który. ją powod. coraz lepiej stara się nawet do wykorzyst. warunk: korzystn: A że to sprawdza się: w mocy: wielk. Dzi. archi. bezpie. czeństw. jednost. lecz nawet: wielk. samą przyrodę. wyzyskuj. z ky. [illegible]

rodzaj. się plemion: przeto na tym oparta: słabszy odpad. się
silen: któr. jednostk. wpryw. pob: Nowe nabyte wypracow. jednost
przym. cechy; zdający się nowe ~~zachód~~ wstkowy przemij. same cechy. W
każd. raz. rodzaj. lepiej zestrój. lub mniej się zestrój. do warun.
życia, nie tyl. wych. odz. na tem lepiej od źle uzpsobio. lecz przekazuj
warun potom: te zaś. przymio: wedł. praw dziedziczn: wytwarz.
coraz silniejsze rasy, któr. dal. doskon. się przez naturalny wybór.
bo słabsze w obręb. rodz. jednost. giną: a zost. na miejscu tylko silniej.
któr. potomst. wedle praw: dziedzicz. coraz silniejsze się staje:
a przez odpowiedn. nabyw. jednost: dobo. do cor. lepsz. wyboru.
Jest to słynna darwinisty: selekcja przyrodn. któr. pod wpływ.
walki o byt. zdąż. do zachow. naj zdolniej. osobników. a z niej
wyst. gdy zgrupuj: niezwykł.* przystos. warun: wytw: nowe rasy,
now. rodz:

Ta optymisty. konklu. wycho. zat. ze takż: formuł: walk.
o byt, która każ. jednost. stacz. musi w świe. organiczn: wytwa.
żywotniejsz. rodz: któr. znowu, zwłaszcz. gdy żyją gromad: a zawsze
przez korzy. się w związ. wzajem. dopomag. jednost. do dalsz.
skuteczniejsz. oporu sitom rozkład. tego kosmo. W każd. razie
będą to wył. organizm: (o co nam teraz najwięcej chodzi) kolektyw. mniej.#

#) istnien. społecz: bo wszystk. zwierz. które żyją we zgrom. to od razu do razu wykaz. gromad. – w obrąb. stek. itd. –

27-1.903.

71

6

Filo. zoolog. ogól.

§ 2. Walka o byt w obręb. ~~tego samego~~ rodz. Istnien. jednost. i jej afirm.
się wobec Kosmosu jest wal.: ciągłą. Wszelki. jej wal. kosmicz.
odbyw. się ciąg. do ostatn. tchnien. Każd. żyw. ciało: bez wzglę. na to, czy
jednost. jest same jedn. ze swego rodz.: czy prze. między. pozostał. niem.
czy w tow. inn. należ. do teg. sam. rodz.: W tym drug. razie jest tak więcej,
bo jednost.: od współplemien. lub współrod.: tworzy. obecn. pewn.:
rano: czy prowadz. życ. gromad.: czy osobno. Bo zwierz.: zbliżaj. się
stado: lub stada: (mów. o dzik. zwierz.) jak kon: bawół: sarny
i t. d. raz. się garnąc, tak więc dostrzeg. zbliż. się niebezp.: i ~~tak więc~~ skutk.
gdy zbierz. się, potrzeb. się broń. A zwierz.: który prowad. życ. odosob.:
żyją przyczepion. w rodz. lub jeżdż. od ran do ran: zupeł. odosobn. się
zostaj. zarazem. bezb. ciąg. walcząc przeciw tym sam. cięższej: A
nie. te odosobnio. sposob. życ. gatun. zwierz. od rana do rana tyle
się do współ. wyprawia myśliw. jak wilki — do współ. podró. — jak bociany
lub iled. w który. nawz. sob. pomoc dają drob. mas. w. pełn.
się nazwą lub wyrazem. w pew. rzecz. niebezp.: i.t.d. (czyli)
Ale te konsyt. potęgu. życ: lub także się często: gdy ~~chwi przewaga~~ chodzi
o zwłok.: iż przyszł.: lub jednost.: ~~zostaj~~ walcz. do inn. rodz. gatun.: zmuszen.
za. wszyst.: walka domow.: który. każe. ktoś. się o byt można. istnien.

Soziale Essays p. 190 (Weimar 97)

Stręcz. przyczyn. Huxley porównuje życ. do gladyatorów: których wiele wychow. i wytrenow: got. rzucaj. się na sieb. i śmiert. boj zawodz: Do walki, który każ. jedno: prowad. z całą. korzy: chcąc zabezpieczyć swoj. krótkotrw. egzyst: przyby: wal. dalej: dano z towarzysz. tej. sam. rodz. Dopó. wróble. bez przer. siedz. w gnieźd. wróbli. starannie je karmi, pracuj. wdzięcz. na nie i na sieb: Ale gdy podros: kupa lat. ze star: wróbl., wnukowi. itd., walcz: międ. sob. o każd. ziarn: Dopóki gdy przyjw. gdzieś nadostat. obszar. w życiu: życ. wspól. zdob. ale gdy jej mało, biją się międ. sob.; stab. nie znana ustęp. lub wynosi. na dob. okazyje. A gdy nie ma głodu. walcz. międ. sob. z ind. powod. Powód tych niesnas. bez. prost. każd. rodz. się mnoż. a żywno. dla niej. stwor. jest ograniczon. A prze[illegible] nie stoi przekr. czyć. ograniczy. Zat. walcz. o każ. jamę, gniazdo, drzew. z który chcą uczyć. sob. gniazd. lub legowisko dla sieb. dla młod.

Rezult. tej wal. różnic. się pomięd. jednost. tej. sam. rodz: najsil. gdy wydziel. sob. straw: lub walcz. samce o samic: alb. nieumyśl. gdy uciek: wielka kup. lub emigruj: do in. ziemi ~~kraj~~: alb. stworzen. się stało: kratuj. albo ustęp: w drug. zostaw: gdz. mam. gniazd, jest same. ten sam, że silniejsz. jednost. i lep: zastoso. do warun. fatyg i niezręcz. ocal. się i przekaz. swoj. wybitn. cechy swoim potomst. ~~albo~~ stabn. zaś giną: i każ. los gotuj. swoj. potomst. Przez tę selekcyę=

A zost. przy życ: w obręb. rodzaj. działa. jednost. a gdy międ. rodz. walka się toczy, działa. rodz.

§ 3. Walka o byt pośród ludzi: Jakkolw. rodz. ludz. drogą kierdyn. od wczes. wiek. się pozyskiw.: rozum. i altruiz. środo. z któr. pierwsz. uzdoln. go do szerok. na świat pogl.: drugi do zawiew.: poza rodzi. nojrozn. u wcdw korzyst. związ. towarzys. pielęgn. przedewszyst. wzajem. sympa. i skutecz. daj. pomoc, wal. o byt zaczęł. kiedy. nieustaj. odby. się nie w obręb. każd. rodzi. - każd. zwięz. a coś dziś między plemio. ras.

Filo. zoozał. ogól.

Warto przeczy. Benjamin Kidd, Soziale Evolution - übers. von Pfleiderer - Jena 95 Fischer - z przedm. Dr. Weismann, prof. zool. w Frib. bad. zwłasz. rozd. 2i: die Bedingung. des menschl. Fortschritts - str. 27 sq

Najpier. Kid. zaznacz. ten fakt. że w każd. społecz.; toczy się wal. otwar. lub głu.; ostr. lub słab.; mocn lub pis: jest nie wszęd. Jedne rodzi. przeciw drug. klasa przeciw klasie, zawód przeciw zawod. prowin. a osob. w obręb. rodzi. - klas: zawo. i t.d. jednost nieraz zacięt. pra przez. wiek. chcib. się zdaw.: że do tak ponura. należ.: zgodn: rob.: zaczep. zawiść. pon wciąż. Ale właś. w tak. warun. osobli. przy- kazuj. najwięk. zgod.: i wyprzeg. samolub. egoiz. biorą gór. Jednost przekon.: że byt jej osob. zagroż.: poświę. wszyst. nie-wątpli:

Dowodzę. że tak jest, byłoby prawie zbyteczne. Wystar. wspom. że cała
organiz. lud. starożyt. była główn. wojsko. i że to oblicz. żeb.
wszys: obyw: mogli każd. chwili stan. pod broń. Sparta jest jedn.
wielk. obozowi; Rzym jeśli nie co rok, to co kil. lat prowad.
jak. wojnę. Jego konstyt. od sam. początk. była tak obmyśl. że
cało obywat. każd. chwili mogło wyrusz. w pole a wiedz. części:
ziem których władz. prawa żołnierz: ~~Konsul tych~~ sam. prowadz.; ~~a po prawie zawsze~~ dowódz.;
obywat. do boju, których w pokoj: administr. rządzący; Nawet przełoż.
szkoły z trybun. i władz. kapłan, nawet ~~kapł.~~ pontif: Nawet
było grunt. rzadkiem: ponieważ wojsko: chod: w każ. władzi, w
każd. obyw: A najwyż. urząd. o który mogł: obyw: senatora stan.,
był tryumf nad robot. wszystkich: z treści nawrócić się tych tryum.
że stał się powszechn: widok: ~~kto~~ siły przyciąg. i trzeb.
było ogrom. liczb. zebr. wszystkich: która potrzeb. była do dostarcz.
tego zasięg. Od r. 754 przed Chr. aż do 476 po Chr. tj. przez
1230 Rzym ciąg. prowadz. wojn.: a który polityk. tych. którz.
poległ: w ciąg. tej pierwszej długi. epo: po stron. organ. i po stro:
wszystk: A który oblicz. jeńców, ~~zginęło~~ zabran. w tors. w pewn.: i zniszcz. dobyt.
wszystk. rzecz. i chor: przyjęt: i moral. któr. kraw: swoj. ciąg.
się za każ. z tych wojen —

29.1.902

A przez ten czas in. narr. w inn. stron. świz. nie gorzej. Grecy od wypraw. pod Troj. aż do bit. pod Cheron.: ciąg. woj. nie tyl. z barb. lecz co ostatn.: nieprzerwane. wśród Grec.: rozlew. krwi. bratobójcz.: A jeszcze nie stryj. o Troj. gdy światowład. monarch. Egiptu, Babi. Assyr.: przeby. już tys. lat bojów. w któr. zgin. milio.: bo ten ziem. olbrzym. zastęp. wyrusz. w pole. –

Filoz. socjal. ogół.

Jest frazes pew. w Pis. św. przerażający. który mówi: że na wzór we wschodn. monarch.: pora roku, kied. królo. wyprawi. na wojnę = Assurbanipal. król Nini. panow. jak. lat 40. prowad. równ. wojen wojn. będąc wyłącz. zajęty: któr. zabier. część każd. roku = A teraz pierwsz. jak. tak wszyst. zaw.: co w tem jest pełnej: mądr. wśród: urzęd. któr. przyj. jest głów. odbioru. ta prowadz. woj.: Lord Wolseley, któr. tyl. prowadz. wojen z murz.: a wedł. ciąg. zajęt. tak. nad. dowodz. murzyn.: w afryk.: woj. powsz.: że gdziekol. u Murzyn. rzecz. nie wielki przewodnik. zawsz tem pomst. wojsko potęż. i panuj. duch rycers.: a lud taki: dopó. nie zostan. zniewo. przez plem. silniejsz.:" = Murzyn jako żołnierz = w Fortnightly Review z r. 88 grud. = zob. Kidd, socia. evolu. p. 38 = Tak Tewton. Zulusy w połud. Afry. dopó. ich nie znisz. Angl. w kolonial. zapas:

Ale taki stan rzeczy jest: pierwsi Europ. gdy odkryli Amery.
i Austr. zast. plem. z sąsied. rozpl. stały. mordercz. walki..
Były to prawdz. bratobójcz. walki, wśród któr. giną nieliczne reszt.
dzikich plem. ku radości europejs. przybysz. Ale te wal. nie są,
nar. powtarz. jeno, jak. partykul. cecha lud. mało ucywilizo.
przeto zaw. goto. do boju. i zabor. Tak. sam. walki w Euro.
nie mniej okrut. nie mniej zaborcz. i tyle prowadz. się zapo-
wiedz. wśród lud. chrześcijańs. W ciąg. średn. wiek. odk. Niem.
i Słowi. weszły w społecz. z chrześcij. i dawniej już nawró.
lud. romańsk. i bizantyj. nie było walki międz. jedn. naród.
a drug. ale ciąg. w obrębie każd. naro. nie ustaw. prawie
rzeczy od Karol. W. aż do Napo. za ciągł. wojny. alb. międz.
panst. alb. domow. walk.. w obrębie poszczegól. państw
A jeśl. ostat. woj. franc. niemiec. to tak. jej towarz. wszystko.
takie w podbi. kr. nieprzyjaciel. poszły się zgliszcz. i wzgl.
wszystk. społecz. stosun. że żaś w średn. wiek. nic gorsz. stać
się nie było mogło. A była i ta ostat. wojna. woj. lud. chrześc.
nie mniej okrut. lecz od tys. lat postęp. Ale cóż:

Filo. socyol. ogół.

Bytob. wyła. ~~jedn~~: przyp.: że tyl. woj. czy domo.: czy przeciw obco. wrowadz. - jest jedyn. i najgor. forma owej walki o byt. Któr. ter. zejm. się. Gdyb. ust. wszystk. woj. - będz. toczy. się inna woj.: bez oręża, ale nie mniej wytęż.: nie mniej zgub. dla jedn. zresz. dla obu stron walcz.: Jest to walka ekonomi. (dwoistą form. zresz.): oraz polity. religij. narodowości. zrzucam wszyst. te cechy jej towarzy.: gdy ma być stabil. narodo.: tępio.: lub co wszyst. na jed. wycho.: wypa.: z narodowi. skarb.

Tępien. ras podr. poko. i wobliż. przew. daj. nam. opiek. oczyt. rezon, odby. się na wielk. skal., jeno za dni nasz. Nie mów. o tubyl. Ameryk. półno. któr. giną: bez rodziej. ani o Australii: któr. ... ulega. zmatr. losu = bo w wiest. otacz. są zawsze: bez skrupułu = niewol.: (pod) rząd. przyjęty = nalez. wszys. do wykonat. młodz.

Ale Murzy. n. p. w Stan. Zjedno.: jak. ich znat. położ.: Niegd. sprowadz. jako niewol.; po wielk. woj. któr. nominal. przynajm. o ich wyswobodz. - była prowadz. i kosto.: milio. dolar. a wsi. i więcej nas. - ten gdz. Murzy. stano. wszkro. mniejsz. ono wyd. ter wzrost: że w południo. 13 Stan.: prawo głoso. i nominal. wedn. wszyst. praw obywat. = żyj. w pełn. demokr.: i pod najliberaln.: instytu.: oni są mimo to klasą

drugorzęd. i jako taka traktow: Chociaż jest ich 7 milion. nie
wzrast. ich liczb. w tej sam. propor. co liczb. ludn. a ze stro. tych
drug. nie wid. żadn. potrzeb. wielkiej. aby umożliw. ogółowi wspólnoty:
murzyn. żyć z weselsz. poglądem na przyszłość. Ogromny. ich prosper. bo
nie dopuszcz. do żadn. ważniejsz. urzęd. — nie maj. żadn. głosu
w życiu publicz: nie za dopuszcz. do żadn. korzyst. z bogactw.
potęgi — a nawet gdy się oni. zbogacą przez własn. pracę i przemysł
własny. nie mog. wprowadz. swych synów: ani, że dost. się do. biur. lub
wyd. córk. za mąż. bez. z lepsz. stan.: Te resztę czynników, które
: wzajemnie. ich przez, jest niemiłością. wszystkie: polityczn. ich
materyal. pod niejedn. względem gorsz. niż za czas. niewoli: A nie tylko
uczciw. życie: bo nawet w tych stan. gdzie. oraz. wiele praw
publicz. jest im stworz. przez. nie tylk. anarchię — czyst. której
bez nawet. mieszkańców w których krew oczern. dawno. już zost. wiarodz.
Wystar. rodz. się murzyn. lub mieszań. aby być nazyw.: pogardz.
przez obywat. z ostr. jedn.: nominal. prawie. te same prawa.
Obecny prezyd. Roosevelt zrob. niejedn. prób. aby przełam.
ten onieśmiel. antagonizm.

A nawet gdyż jednak jest rzecz w kraju wielkie obszar. które się
poznać innych. które mają jednak. być ubogi: Nie wolno. w oczach,

30.1.903. 75

§ 4. Walka wśród ludzi tej samej rasy.

Wyst. zwróć uwag. na długi. patolog: przemysł. w Eur. gdy fabry. wiwr. ogromny. dawno: a ter nie mog. wytrzym. konku: coraz tańszej produkc. aż w końcu nie starcz. na chleb pożywn. i wzrost: dawn: zaczyn: inst. rodz.: A w obręb. każd. stanu jednost. rywaliz. ze sob. i wreszcie międz. sob. boj śmiert: aż do zupeł. zagł. jedn. z obu ~~przeciw~~ rywali. Now. w jednoli. narod. idzie wal. mnog: o każ. pozyc. społ. każd. miejsc. deputow. każd. urząd, każd. stan. chociaż najgorz. wynagrodz.:

Dobr. zrob. uwag. Kidd, (p. 49) że w dawniejsz. czas: rywaliz. między: ras międz: narod. społecz. niż międz. jednost. Teraz. jednost. śmier. zaś zawsze: gdzie albo byłd jak. spoteg.: ale stan organiz. cechow: ograniczy. mistrz. lub od dawnej. zagroż. wyrob. Dzisiaj każd. przemysł; każd. każd. chce zdob. jakiś kęs chleba, musi sam sob. radzić i brać się na wszyst. sposob: aby stan. u mety i posiąść nagrod. Począt. tej. przyczy. w Tetw. komuni. Powol: rozwój. konkur. zaprowadz. z najgorz. Między. jedn. po ten. bard. umiarkow. Począt. we wzmaga. się liczb. zak rolni: a zwłaszcza się ich potrze. przez ciąg postęp. techni. przemysło. przyczy. w Tetw. nabyw: wyższ. edukac: a niemożn. umieszczen. wszyst. kandy. wyznaczo. w odpow: miejsc: służb. publi. czy prywat: A wtedy zost. tyl. droga jedn: wol. konkurenc:

Filo. socyal. ogól:

§ 4. Walka wśród ludzi tej samej rasy. W poprzed. paragr. zatrzymy. się przecież nad walką stoczoną wśród różn. państ. i ras w czas. wojny, potem nad kontynuow. tej wojny w czas. pokoju. jeżeli słabsz. rasy zostaj. pod panow. rasy mocniejsz.

Ale nawet w kraj. gdzie jedna tyl. osiadł. rasa i wszys. tylk. ten sam wiedz. wojna dalej toczy się nieustanna: międz. jednost. lub korpor. we wszystk. dziedzi. życia: przedewszyst. ekonomi.

niew. stacyc: bron: niewolach; podstęp. media; porządk. sprawiedliw.
Jest wzg. walka w porówn. z tor, jak. stacyj. produkc. ceni, ostrożniej.
a w każd. raz. doskonalsza. bo zostaw. w teor: każd. praw. niewypow.
konkur:

Mówi stąd co dopie. wspomn. Kidd (p. 49) że wyzwol. dalej
jest wzg. natężo. się pole działan. zost. rozszerzo: tej rozwój siły
jest potężniejsz; odbier. nie ustan. pomiędz. post: ... wszystko
ostatniko. cało. obracz. się na podstaw: wzglę. równ = ale przez
to (jak dod. w teor!) staw. się wolniej. ... a przez to silniejsz.
Gdy fakt. jest zewn. fernalt. konkur: razem zob.; obecn. charakt. tyl.
zewnęt. fakt, że nie mniej obecn. jednost. stara. walka
przeciw tworzen. tego społecz. do któr. należ. więc jest wal:
wzajemn. któr. od koleb. do grob. stan. nasi zwłaszcza porząd.
Tworzy. teg. bez. prostsz. Społeczeństw. uwożąd: Albo się, że
korzyst. ze wszystk. zdoby: przemysłow. rozwój. oparł. na naj-
wszechstr. sumie indywidual. wolno. Wszystk. siły ducha i fizy.
któr. rozporząd. jednost. wytężo. są do szalo. coraz szczęś. produkt.
Ta produk: jest naciąg dużą, bo zapomn. coraz gruntowniej
opanow: przyrody. Ale z tą produkt. idzie w parz. nie można za-
trudnień. wszystk. ani można. wykonanie. wszystk: bo liczb. produk.
rolu. nie rośn. w odpowiedn. stosun. do mnożeniu się ludno. a zadziwiej. ‡

‡ ulepsze: techni- przemysłow. poraz. coraz wzg. redukc. liczb. używ. robotni.-

30.1.903

Skutk. tej. wzmag. się pauperyz. W kraj. bogat. z olbrzy. produk.: istniej. niepoczesn. warst. ludno.: źle karmio.; częst. pozbaw. zajęć a gdy zaw. z dnia na dzień wloką smut. swoj. egzyst. dalej, nie maj. żad. nadz. popra. losu.

Przytocz.: kil. przykł. dość smut. gdy w pierw. rzęd. mów. o prolet. Robio. wiel. stud. w nowsz. czas. aby poznać warunk. bytu. niektóry. niższ. a najbiedn. warst. w kraj. o bogat. przemyś. i nagromadz. kolos. kapit. wielk. rodz.: Charles Booth wyd. za pomo. licz. współpraco. szereg tom. o pracy i życiu ludu – Lond. 91 = Kidd p. 68 = i dowiedz. do ponaw. rezul.: że w Lond. 30 % cał. ludno. żyj. w zupeł. nędz. Nie za zaś wlicza. do tej. proce. robotni.: o zupeł. zarob. który. wynosz. tyt. 17 % cał. ludno.: To znacz. że na sto mieszkań. 17 z 53 żyj. bied. w rozmai. stopn. a 30 w zupeł. nędzy =

Nie dziw. – bo w inn. wielk. mieśc. nie dzieje się lepiej – a moż. nawet gorzej – że ludz. zastanaw. się nad tą dysproporc.: biedn. do bogat. a częśc. pracy przygnęb. pierwo.; (zbytk. ~~zai~~ dowol. drugim, bracia cierpli.: Kidd (p. 68) oświad. i to rezult. jego rozmyśl. nad pauper. i wal.: konkurencyj. wśród ludzi, że warunki życi. i stosun. życia w który. żyj.: szerok. warst. naszo. nowocz. postępo. społeczeń. pozbawio.

Filo. społecz. ogól.

za rozum. rzeczy i teraz wobec trybunału rozumu =
im. tłum. nie wytrzym. żad. krytyki.

a Huxley, wcale nie entuzjasta jak Kidd ani socyal.: bez chłod. rozumny. naturali. powsz. w jedn. ze swoich Sociale Essays:
„Jeśli nie ma nadz. aby dokon. się znaczn. polepsz. w położe. wszystk. częś. ludzkości, to z radoś. powit. ukazan. się biegu [?] komety która zmiecie cały histo. ludz.:" – (Kidd 66)
„Na co się zdało pyt. zobacz. Huxley, że ludz. Prometeusz ukradł ogień z nieba, jeżeli sam się jeg. niewolni.? Na co się zda, że duchy ziemi i powietrza jemu są posłuszne, jeśli zap pauperyzm. wzgl. powiew. jego życie następn. i trzyma go wzajemnie nad brzeg. przepaści zguby? = (ibid.)

A stąd zoolo. się zdaje, że nie ma wielk. nadz. aby popraw. się położ. ludzko. „Musiałb. oczy zamknąć (tak mówi) ktoby nie chciał dostrz. że w dzisiejsz. towarzyst. szczęście [?] zwycięstwo jest cierp. i boleść w mniejsz. lub większ. rozmiarze. Przyro. nie żąda nic prócz wolnej gry i swobod. pola dla najsilniejsz. bo tacy jej ulubieńcy.

A w tem jest niewątpli. dużo prawdy, jeśli się obier. za kryter. postępu przyro. w świat. roślin. i zwierz. ten zaw. zost. przy życiu najsilniejsz. lub następ. do wzrost. zastoj. jednost.

Filo. Socya. ogół.

Tak i socyalis. są przeświadcz. że wal. być musi a z wal. wyjdzie
wychod. silniej. Jest tyl. ta różn. mię. Huxl. a socyal.: że on myśli
przedewszyst. o jednost. a ci o walce klas. Ale na to trudn. się zgodz. bo
gdyb. nawet: kied. klasy ustą: a w pierw. rzędz. rozwodzi się dostat.
nad prędz. przez i wyższej. znacz. organiz. społecz. ne klasy, zawo. itd.
w rozmaitych rzeczach = że i wtedy nawet: gdyb. ta organiz. przest. istn.: będz.
wraca walka jednos. a wedł. dotr. spostrzeż. Kidd'a, któr. do dzień ustęp.
walka jednost. znowu jest zaczęta. od wal. klass.

A Kidd i z nim inni socyalis. wyższ. zakroj. przypu. otwar.: p. 57
Rozwodzi. dziej. walk. które od początk. ludzk. istn.: stacz. były międz. ras.
i narod: docho.: w rozd. z tem a o warunk. ludzk. postęp. do takieg.
melancholijn. wnios. z Rasy. któr. dot. trzym. się na czele kultu: zachow.
to mogą wśród nieustanny. walk. — Może warun. te unormow. przez
wolyzacji. ale znieść ich nie potraf. Walka jest najgorsz. gdy rozgryw.
się w form. najprz. cywil. Anglosax. nie bez powo. wygląda dziś,
kied. ustan. wojny, ale bez wojny i mimowoli tępi on Maorysów
Australii i czerwon. Indyan. — Maorysne emancypow. a wyjęt z pod
praw, angiels. prawo o ubogich, i kwest. socyal. przechow. ongiś
wśród swoich grzech. — Może Anglosax. miecz. swoj. przekuć na lemiesze
ale przypad. industryi w jego rąk. zamien. się w broń eksterminacyjną
i będz. zabójcz. od mieczów. —

A przyczyn. tej. ostrej. Widać, że twierdz. te wcale ludzk. życia i praktyk. nie wypływ. specjal. z krytyk. angielsk. ani z jakichś pierwot. ludziom wrodzo. przeświadcz. Wynik. one z głębok. fizjo. przycz. a przeciw ich skutk. jeszcze. boczniej. Jest zupeł. bezzasadn. zaczem te przycz. lub ich nie znać. jak to się dzieje się w literat. współczes. socjalisty. Kto chce rozwiąz. probl. społecz. naszych ocen. przede wszystk. liczyć się z fakt. że dziś. ów probl. polity. (zob. str. 57)

§ 5. Antynomi. charakt. walki o byt wśród ludzi. Z uwag w § 4 wyłożo- Filo. socya.
nych - że wiele poważ. myśli - znajdu. w pojęc: walki o byt wszystk. cechy, ogół.
właściw. logicz. antyno. Wyraz ten od czas. Kanta odgryw. wiel. rolę w filo.
Antyno. jest wzaj. - wyprowa: dwóch zdań sob: przeciwn. czy. zostaj. - do sieb.
w stosun: affirm: do nega: N.p. świat ma począ. w czas. i granic. w przestrz.
świat nie ma ani pocz. w cza. ani grani. w przestrz. Kant pojęł: ostatnią
takie antyno: kosmolo: uważ. kate. ter. że również wyprowadz. jako antytezę

[Przew. odno. się do czasu i przestrz; złożo. i pojedyń. każd. substa; przyczyno. fizy. w przyro. i przyczyno. wolno. woli; potrzeb. koniecz. istno: obok świa: i niemoż. tej istni. jestest. koniecz. obok świa. jako jego przycz.]

Że antyno. ciąg. zjaw. się w dzieju. a częst. z wielk. tyl. subtelno. daj. się rozwiąz. jest prawd. Świad. o tem histo. myśle. ludzk. od Zeno. do Kanta. Ale jest równ. prawd. że antyno. kt. po niejak. czas. zost. uzna. za to, czem jest, sofisty. Sofist. zaś polega. najczęś: na używ. umyśl. czy bezwzd. tego sam. wyr. w dwóch róż. znacz. alb. w podwójne: jedn: cechy rozpatrz. z pomin. drug. Tak n.p. słynn. antyno. Kant. kosmolo. wyd. się Schopenh. najform. sofisty: Wundt o. zaś szczególn. udowo o idą: które w grun. takie jest sofisty.

Antyno. zaś postęp. ludz. może. w różn. wyraż. form: Może n.p. rozwój: postęp rodz. wymag: poświęc. jednost. na rzecz idei rodz:

który ma swój cel w sob: Pierd. węgie: tej. afirm: tak będ. brzmi:
rozkł. rodz. nie wym: tak: pewnego: Oba zdan: maj. swoich obroń.
bo jedni tyd. utrzy. że jednost. istn. dla rodz; inni że rodz. dla jedno.

Ale wcinnij tym racz. form. (który. kiedy tez antyno. układ; jej.
rozpt. gdyb. naw. późn. okaz. się jedenstron lub nawet błędn: zosta.
ne bez. uwag: Może go tak. streść (str. 70 29)

Jednost. porówny. swoj. położ. z położ. jednost. ludz. przedewszystk.
musi przyzn: że odby. się wraz wyż: w myślen: moralno. produkt.
Rodz. ludz: wzno. się do coraz wyż. doskon: Ale wraz tez okup.
wcześniej: walka konkur: który. jedn. daj: powodz. drug: upad. i
ciep: Ale takie organiz. w który. jed. zwycięż. i dal. się posuw.
inni giną i musi się wzn: wydoc. pozbaw: logicz. podst: (72-73)
Bo dzisiejsz. organi. społe: wcale polega na zasad. że zdolniejsz.
ma prawo do wyzysk: niego: od mniej zdoln: Ale wzam dow.
że jednost. zależ. jest od swej. otocz. i położ. Nie jest zasta.
piony. jes. kto ma zdoln. czy mniej. więc, jes. kto posiada
zdolno. Powin. zat. mieć wszys. ten sam udzi: w dobroby.
Bo każd. ma tak. sam prawo żąd. żeby ma bytu dobre, na
świe. jak zdol. Prawo, które stawia że zdol. ma się dobr. powodz,
a niezdol: źle, byłoby prz. bardzo. zwrócone. Rozum wzgl. tyl.
tak. pośred. organiz. społecz. w który. wszys. ludz. zarad. złożyć #

(0/0) się zdej. że że wzno borstwie. nie miałby nic do zerwać. takie wymowu. (72)

zdolni niezdol. były w róż. spor. uwzględ. Anarchi. zwrot. nie uwzg. żadn. powagi: gdyb. nie naw. wszystko: chodz: stawo: że zdolniej ma zależ. się wszystk. zdoln. niż mniej zdoln. nie był. uznaw. przyzn. zatem tak jak nie uznawaj. żadn. powagi. Kiedy (cd) 161

Będz. tedy, jak wnosi Kidd, międz. interes. organiz. społe. a inter. jednost. wchodz. każdorazo. w skład jego stosun. najgor.: nieprzyj. (73). ~~Jeszcze~~ Lub też ~~słowy~~ możnie powiedz. inaczej, że jakieś stosun. antyno.: ciągn. się po przez dzieje rozwoj. ludzk. bo trud. zaprzecz. że rodz. nie byłob. bez jednost. ani tych bez rodz. Powinn. być zat. rozg.: pierwsz. / taki wszys. drug. Gdyb. zaś okaz. się, że interes. ich za zgoła sprzecz.: niezaleb. taki cena że nas rodz. nie jest nas: jednost. ani tych nasz. nie jest nas. nadzaj:

O rozwiąz. tej sprzeczno. pokusi. się później, ter. przypatrz. się jeun. wniosk. prakty. wyciąg. z owej antyno.: Kidd już tak sforma: (p. 74): ze stanowi. jednost. i jej interes. nie moż. dojść do żadn. sankcji logicz. panuj.: w rozw. ludz. warunk. istnie. Jednost. nie znajdz. przez badan. ~~natu.~~ umysł. nowy żadn. rozum. normy postępo.: w społeczeńst. Jest to według Kidd'a nie możeb. żadna logicz

Pierwsz. nau.: (wśród Kidd kryminol.) teor. ewolucyonist. Które nadć. osobn. przed. wszystk. zdal. jest ta, że podob. sankc. rozum. nie daj. się znale:

A zarazem ten stosun.: Kidd nie tyl. do intell. socyolo.: lecz do intell. filozo.: ~~Zeyer~~ Kiepiewszy, żeb. ona wystąp. wokół-sob. dla pozwą. wielkie. Czego chce. filozo.: od Tales. do Comte. i Spencera? Przypo. że Tal. wystąp.: w r. 600 przed Chr.: zat. w 1900 może być obchod.: 2500 letni jubil.: jej narodz. filozofii.

Filo. socya ogól.

Wszyst. owe nieprzejrz. zastę. myśli. od Tal. do Sokr. i Plat.; od
Arysto. do Senek. i Markaurel., od ~~Bako. do~~ św. Augu. do Abelar.
i S. Tomas. od Dante (bo i ten był wszyst. poezją wielk. filoz.)
od Bako., Dekar. i Spino. do Leibn. i Kant. od Ficht. i Hegl. do
Schopenh. do Lotz. i Hartma. do Aug. Comte i Herb. Spen.
zgadz. się wszyst. każdy i w jedn.: że choć. odkr.: rozum. wszech rzeczy
przyczy. a w rozum. zaś. jakiś zasad. i zasady: postępo. dla jednost.
ludzk. — Na tak. określ. podwój. zadan. filo. możn. się zgodz. bo każ.
filo. przed: ~~[illegible]~~ wyrozu. sob. jak. filoz. i jak. etyk. śwido. miała odpow.
na pyt. skąd wziął się wszech. i rzeczy na nim? drug.: wskaz. normy
ludzk. postępo.: każd. filoz. przyj.: wszech. dla czeg. na tak żyje, a nie
inaczej, tak postępo. nie inacz. w stosun. do ludzi. Jest to probl. ety.
Każdy się zdaje: że żad. filo. dot. nie rozwiąz. najprzyj. zagad. etycz.
(Wszystk. się nie zesm. w swej książ., tyl. mimochod.) — Pozatem.
że wszystk. jego tył. do etyki się odno.: Na twierdz. zaś George
Henry Lewes, i szkol. innych tylko meto. która aż do Comte była
metafizy ~~pozyty.~~ (wszak że zarazem ~~...~~ swoj. histo.: filo.: od Tal. a koń. na
Comte'm) odpow.: Każdy, że metod. i syste. pozytywi. i naturalist.
który wielo. z nich. wszech rzecz wydob. powszech. zasad.: rozumo.
dla postępo. ludzk. okaz. się również bezpłodn. od metafizy. Syst.
każd. pozytywist. przez. każd. musi jeszcze pewniej zbankruto ‡

‡ od definicji tt.
syst. a musi zbankrut.
dla tego właśnie że pozyty.

Kwior. zaś swoj. rekrimiz. Widd zapewnia. że stosow. metod. i rezult.
nauk biolog. do rozwoj. społeczn. wypływa. że probl. stawiany przez
filoz. od 2500 jest niemożliw. do rozwiąz. bo nauk. biolo. dawno nie zna.
wykaz. że organizm społe. będ. zawsz. niezgodny. jednost. a stał w rozw.
jednost. nie zgodz. się żadn. zasada, żad. reuk. jakiejkol. normy według których
jednost. miałab. postęp. w społeczeń. kolid. prawa postęp. wewn. postęp.
wykl. uwzględn. interes. jednost. (s. 75)

Na str. 76 – na pocz.: rozd. IV Der Kernpunkt in der Gesch. d. Menschh.
mówi: że probl. dotycz. rozwoj. społecz. tak się przedstaw.: w ogól. zary-
sach: „Mamy istot. rozu. obdarzo. któr. rozum jest jedn. z głów. organ.
rozwoj. społe. a która istot. na kontakt wszyst. inn. jestes. żyj. podlega
pewn. prawom bytu, któr. jego rozwój tyl. wted. umożebn. gdy ona
podd. się wiernie któr. jej rozum nigd. ostatecz. podkop. nie moż. Te
istot. potrzeb. rozwój społecz., wymag. jej interes osobis. nietylk. muszą
zlać. się interesom ogóln. postępu naszego lecz nawet cięż. wszy. bywaj. pod-
porządkow. przychodzeniu rozwijal. organiz, któr. ma wzgl. przeciw. nie jednost. interes.
a taki istniej. nieskończ. dłużej.[4]

Jakiekol. będą rozwiąz. tej antyno. przeszł. mniemania teraz.
jedno uważ. za pewn. że mamy do czynien. z komplet. abdyk. rozu.
taka, jaka w relig. wier. był. w rządzie. i pochwalo. przez skrajn.
mistycy. Zdaw. się jemu, że wobec trudno. negacji: przez roz. w bad.

Filo. socyo. ogół.

prawd nadprzyrodzo. lepiej ~~porzuc.~~ wyrzec się rozu. a zamkn. się w obję. ślepej wiary. Taki zwrot nieraz wydarz. się w dziej. cz. oraz inn. organiz. ~~religij~~ religii., ale w dzisiejsz. Kościele ciągł. nie zdoł. się utrzym. długo, mógłby nie ~~pozysk.~~ aprob. władzy Kościel. bo wiara rozum. powinna wieść dla ślep. wiary rozum. odróżn. prawdzi. wiar. od fikcyj. jeżeli nie ma popaść się w halucynac. bez gran., bez wyjścia. Przypuśćmy więc że rozum zwątp. o rozwiąz. probl. ostatecz. i pozost. je religii, to ani ta nie może obejść się bez rozu. ani bez pewn. wyż. której wymag. Nowa jest nasza rozu.

Taki zresztą werdykt ogól. na wszelką filoz. przed. wyprow. postęp. obejmuje: niezgodność szkoły, od 2500 lat rozst. rozwiąz. probl. jest w najmniej. postęp. a przez to podejrz. o jedność. Może wszystk. filozo. rozwiąz. go, ile rozwiąz. się daj. bez ~~współud.~~ pomoc. religii i bez jej światła. Zrzeczenie. pewn. więc. filozo. stanow. tylko przekon. że rozwiąz. probl. a jeśl. niezgod. zmienna w której podporząd. interes. jedno. pod inter. ogóln., ~~tylko~~ to w przekon. że jedno. na tem dobr. wycho.

Filo. społ. ogól.

§ 6 Równość czy nierówność ludzk. jednost. Trzy hasł.: rewolu. fran. Liberté, Egalité, Fraternité — zost. sformuło. pod wpływ. filozo. Rouss. a mają: wyraz. treść ideal. pragn. które rewolu. fran. umieść. w swoim progra: Jako takie należ. do nieśmiertel. jenu. ideał.: czy ideał. o które ludz. mogą. co trzeba czas: Teraz bierz. jed. z tych trzech wyraz.: równość nie w znacze. idei, które ludz. przyświe. lecz jako siła, lub czyn. społecz.: a raz. z nią drugi wyr. nieodłącz. związ. z pierw.: nierówność: Czy ludz. mają i mogą być więcej równi, tę kwest. kwest. odnieś. do 3ciej części: Ona jest natur. ideolo.: i moż. dla tego być dyskuto. w niektóre: W tej części: mówi. o rezultat. czyni.: ~~cz~~ tak społe. jak antyspołe. który wpływ. swoim dodatn. lub ujem. wpływ. na charakt. społeczn. ludz. O rezultatach istnien. takich czyn. nikt nie może powątp. bo nie ~~zaprzecz~~ można przeczy.: się czy istnieją i jak działają. Tak też nikt nie powątp. o istnien.: nie równo. jednost. ludzk. pod względ. ciele. i ducho: a także to niewątpli. że ten fakt odrzuc. na układ. się stosun. społe.

Zob. Huxley, Soziale Essays - von Alex. Tille - Weimar Felber 97. — Zob. tam I D. natürl. Ungleichheit der Menschen — miał wykł. też w r. 900 ant. do ~~w~~ wkładni. — Aut. silnie. afirma. nierówno. i gwałto. polemiz. z przeciw. filozo. genewsk.: Ten zaś za punkt wyjś.

świat będ. przyj. hipot. przeciw. że wszys. ludz. byli niegd. równi, gdy żyli w stan. przyrodzo. a stracil. tę równo. gdy stwor. sob. ustawę =

Rozwin. Rouss. tę myśl w swoim Discours sur l'origine de l'inégalité parmi les hommes – z r. 1754 – a zachow. ją także po części: choć dodaw. niejed. myśl przeciw. w późniejsz. Contrat social z r. 1762 =

Różni. międ. pierwsz. praca a drug. należ. do dokła. zbad. ale nie wpływ. one na krytyk. ogól. teory, bo równo. jest wyprow. przez dolor: zesta. dzisiej. wielbi. rewolu. fran: choć może nie wyt. czy pierw. pra. Rou. czy drug. A przy krytyk. tej. Dogm. wol. zawsz. oddzieli. ideę równo. od faktu. Otóż co do sam. faktu, wyobraż. sob. Rouss: że dziś nie ma równo. ale było niegd. za czasów począt. cywili.

Thom. Huxley p. 11

W stan. przyro. był człow. istn. zdrow. dobr. i zadow. – jeśli dzisiaj jest stałowi: chor. – złym i ubogim. – potwor. to stąd, że zam. stan przyro. na stan cywili. Pierw. krok: do tej. był – wprowadz. majątk. prywa

Czy istn. taki stan przyro.?

Rouss. wprzedno. do Discours że tej. stanu nie ma, niegd. nie było a prawdopo. niegd. nie będz.

Mimo to każe sob. wyrob. o nim dokład. wyobraż. aby mógł osądz. położ. nasze ~~obecne~~.

Naw. wbr Rouss. tę, drw. uwag. że potrzeb. dwó filoz. wzięć pew. uwż się idej. aby o tem stan. urob. sob. dokład. wyobraż. Ter. jedn. tego stanu pierw. nie było, filozofów. o nim jest bezpodst. i niedowod. do żadn. celu zasady. Porów. Huxley

Może o tem wystarcz. tyl. doświadcz. a to, ile mamy świad. przedhist. ponow. nas że ludz. zacz. od stanu nierówno. Bo albo uznaj. ewol. począt. czyst. zoologię. a wted. od pierw. chwili zjawie. się rodz. ludz. był jednost. o nierów. uzdolno: fizyczn. i psych. jak wiemy zawsz. wśród zwierz. a te nierówno. pociąg. ze sob: nieprzyj. skut. dla tych, którz. mń byli dotkn. A jeśl: przyjmuj. ze prawdz. biblij. opow. to mamy wprawd. w raju par. ludz. wyposaż. we wszyst. przymio. duchow. i ciał. i zostaj. względ. sieb. na stop. zupeł. równo. ale bardzo. wcześ. ustan. nierówn. takż. ~~p~~trzeb: równo. Kobie. zost. podd. męża. Ś[illegible] ~~[illegible]~~ [illegible] życ. brzmią: w owe: słowa Przedwiecz: Pod mocą będz. męża twego a on będz. panow. nad tobą (Gen. III.16). A gdy dwoj. namnoż. się dzieci, Kain zabił Abla i zacz. się wśród. nie dwa wrog. sob. stronnict. Sethitów i Kainitów – z któr. pierwsi przyczyn. b. pomścić krew przelan. Abla – tak Pismo św. niedwuzn. dej do wojen. a tak wojna z wszyst. nastęst. okrutn: przedewszyst. z niewolą ~~[illegible]~~ jeńców i tyran. dowódz, nad swemi wojownik: zaleca ziem. i otwiera do wszystk. oręgów –

Filo- sozja, ogół.

Porów. Huxley p. 11 sq.

√

Huxley 14

Jest więc nieuzasadnio. twierdze. że nierówn. ludz. żyli w jak. stan. przyr. na stop. zupeł. równo. Tak samo bibl. jak zwolo. uważaj. sam od począ. nierówn. a sam Rouss. w przedmo. do swego Discours sur l'inégalité przyzn. że pierw. przyczy. różnic, wśród ludzi, są zmiany zmian. ich organiz. cieles. (Choć nie był pard. wyraz. mu jedn. Buffona Histoire naturelle, któr. zacz. wycho. r. 1749, gdy Discours jest z r. 1754) a jeś. ludz. od począt. i zacz. swoj. byli równi, jak to widzi. w rodz. zwierz. przyczy. fizy. w niektór. jednost. wywoł. zmia. Gdy niektó. w ten spos. dostaw. lepsz. przymio. niż swoich gorsz. a niektór. inne w pierw. stan. zost. się wyzab. stąd nierówno:

Z tej dedukc. która nie jest zupeł. jasna. coś zeszło; bo zwolo. ewolucj. już wiedz. że w obręb. rodz. potomst. w świat jednost. niezlicz. prokre. odmie. któr. mog. się ustal. = jedno jest niewątpli. prawd. że fizycz. zmiany w organiz. ludzk. były pierw. przyczy. nie równości ludzk.

Ale oprócz tej fizycz. przyrodz. nierówno. jest drug. którą Rous. nazy: moral. lub polity: Oto jego słow. na pocz. do Discours sur l'origine et les fondements de l'inégalité parmi les hommes:

Pojmuję w rodz. ludzk. dwa rodz. (sposoby) nierówno.; jedn. którą nazyw. przyrodz. lub fizycz. bo jest ustano. od natu. a zasadz. się na różni. wieku, zdrow. sił ciała i przymiot. umysł. lub duszy; drug. można [nazw. nierówno. moral. lub polity.] poniew. zależ. od rodz. konwen. # a jest ustano. albo uznaj. dozwolo. ze zgod. ludzi. Ta poleg. na różn. przywilej. których jedni używ. ze szko. drug. jak np. być więc. bogat. więc. czczon. więc. potęż. od in. lub nawet być [?] słuchan]

9.2.903

Filo. społ. ogół.

Udowod. w tym ustęp. właściwo. wyra: morale ou politique – nie zawsz. umie: Krytyk. uwag. na ten niedost. wew. Ha[r]. tego nie zrob. dość energi. Dowód. ciekawo: Konkr. zwołany: Jest morale ou politique mniej. być równowaga. wyni: z tego. że wszystk. przymio. duszy i ciała: zal. i przymio. serca i woli, za przymio. fizy. przez natu. ocenie: uważa: a według. ich równ. stopn. pomi: równ. fizy: Pomi. wtedy rud. czy przymio. Duch. u.p. wybitne: używa. energ. woli. wrodzo: jest fizy: w najprzeb. znacz. bo najbliż. do natu. ocen. do jego φύσις. Ale jest także pewn. że przymio. ducha gdy przecho. w czyn, stwarz. cnot. czyli moralność. Należ. zaw. pomni. że wrodzo niesłuszno. wśród ludzi, czy. fizy. może być albo. szlac. albo umysł. albo moral.

Z drug. stro: identyfik. moralności z polity: = morale ou politique może wyprow. mniem: że moralno. poleg. na tem, aby być bogat. ceno. potęż. – to wyni. ze stąd Rousse: a wynik. i to, że niesłuszno. moral. czy polity. jest dzieł. ugod. ludzk. czyli konwen: bezpra. zaś przyro: Jest oczywist. że moral. a tą społecz: konwen. nie ma nic wspólne. Może być bog. lub ceno. a bard. niemoral.

Ale nie dostrzeg. Rousse: jakaś niesłuszno. moral. przyrodo: dla tego. wol. oczywist. nie podziwia: jedn: fizycz. która dost. nam się bez nasz. wpływ. bez nasz. zasług. w drugą polity. (zmieszał z nią też trzecią moralną)

który jest produkt. konwencyon. uczucio: jednostk. przez społeczeń.
i utrzyman. jedn. w podległ. drug. przez grozę. konwencyon.

Musiał jedn. post. rob. pyt. czy z nierówno. fizy. przypadk.
nie wyni. owa nierówn. społecz. która, wszy. jest to moral. jest to
polity. Postuch. co mówi:

„Nie można pyt. jak. jest źródł. nierówno. przyrodz. poniew.
odpow. być ab. zawar.: w defin. słowa. A można jeno mniej wszak.
czyb. nie zachodz. jakiś związ. istot. międ. ob. nierówno.: bo to b. zna-
czy ✗ inn. słowami pyt. czy ci, którzy rozkazu. koniecz. więc. za-
warci, od tych, którzy słuch. i czy siła ciała lub ducha, mądro
alb. cnoty, mieszkaj się zawsz. w tych sam. jednost. wstosun. należy.
do ich potę. i bogactw. Pyt. to może dobr. do trakto. pomięd.
niewolni. gdy mog. być słyszani przez ich panów, ale pyt. to nie
przystoi ludz. rozsąd. i woln., którz. szukaj. prawdy.

Huxley (14) robi krag. ow krót. brutal. uwag., że to głupia,
niewarc. gadani a stwierd. się one też, że konst. dobr. nad tendo.
tej kwesty. Dla tej któr. jedyn. bierz. drogę, omin. kwest. a w dalsz.
ciągu swoich reflex. zetrzeć się ✗ nienaruszal. ~~gra~~ podwojn. ~~za prawo [illegible]~~
rzecz. nierówno.

Słowa te są twar. a nieuprzed. sprawiedl. Rozmyśl. międ.
Konn. nie kiem. bo lub. zawsze. prowadz. niew. do cynizmu. Ale
wielki liter. nie konieczn. jest wiel. logiką myśli.

Sist. Vermino. Vakri. wiąd. się nie wynos. a uemiestro. ker. ma brać wyra. w zaczyn.: uezdozodn. dla swoj. kery, nie bacz. na to, że tak. postęp. dopuści się kięz. sofiz.

Filo. rozrz. ogól.

Powie nam zat. Rouss. że wszys. ludz. są wolni, równi i dobrzy, a w stan. przyrod. Tak. zostaj. Zat. jest ich praw. przyro. być wol. równ. i dobrymi. (Contr. Social)

Huxley 16

Mówi także; ponieważ wszys. ludzie są również praw. przyrod. nie może nikt mieć prawa uwłacz. równemu prawu drugiego. Nie może zat. nikt uczyści ogóła. środk. do exyst. t. j. gruntu lub ziemi lub czegokol. co ten wyd. posiad. na własn. chyb. że na to stanie zgoda jednomyśl. wszyst. inn. ludzi. — W każd. inn. razie własno jest przywłaszcz. lub nawet zbr. to wytwór. wspó. stow. jest rozbojem. (Discours)

Znajdu. się dal. ustęp taki:

Czy nie wiesz, że mnóst. twoich braci ginie lub cierpi brak tego, czego ty masz za wiele i że potrzeba by było zgody wyraź. i jednomyśl. rodz. ludz. aby ze środk. do życ. należ. do wszyst. przywłaszczyć sob. czegokol. ponad Twoj. utrzym. =

Z tem warto porów.: słynn. frazes z I ks. rd. 1 dz. contr. social: Człow. urodz. się woln. a wszędz. jest w kajdan. Taki ma się za pana drugich, który nie przest. być większ. od nich niewolni. = Ibid. rd. 2: Najstar. z wszystk. stowarzy. jest rodzina i jedyn. przyrodzo. a jednak dzieci nie zost.: dłużej złącz. z ojcem jak długo potrzeba ich utrzym.

Jak tyl. potrzeba ustaj. zwar. natur. się rozpa. Dzieci, wyjś. z pod potrzeb. które były ważne ojcu, ojciec wolny od starań, które musiał oddawać. Dzieci przechodz. wszyscy w równej mierze do niezależno. Jeśli zgadz. się na to, aby pozost. razem, nie jest to z przyrody (naturellement), lecz z dobr. woli (volontairement) a rodzina sama utrzym. się tyl. przez ugodę =

Nie potrzeb. słów tych wszyst. przyt. głębo. analiz. aby przekonać się że mają wielki polot retory. a mało sensu. Rob. zaś wraż. tyl. wtedy gdy czytel. jest równocześnie widok. bezprawia polity. i społecz. (podob. do tych) przeciw któr. protest. Rouss:

N. p. człow. rodzi się wolnym a wszęd. jest w kajdan.
L'homme est né libre et partout il est dans les fers = (Z. 1)
Druga połow. była w pewn. mierz. prawdą, że owcz. Rouss. gdy patrz. na stan. ówczesn. ducha we Fran: i na szlachtę, mieszczań. stwo polity. upośledzo. przez despotyzm Burbon: Na mała skalę ocen. się tego widok. w Genewie: gdzie po ostatniej ...: mało wieś. rodzin patrycjuszowsk. po mieść. polityczn. i zaszczyt. stanowiska w ich ręku. Wszystk. to prawda, ale nie ~~prawdz~~ dodaje to ścisł. uwagi pierw. połd. zdan.: człowiek rodzi się wolnym: Trud. wyobr. sobie, co to ma być że wolny = nie jest to wolnoś. polity: ani moral: ani wszystko - jest przeciw. najkomplet. niewola -

Jeżi. ludz. rodz. się w stan. najzupełn. nierówno. upad. wszystk. wnios: które
Rouss. i jego zwolenn. wyciąg. z swego wiersz nie uzasadn. założ. że ludz.
rodz. się równymi. Jeżeli: w obliczu pra: istniej. w kraj. chrześcijań. dzisiej
równo. tak w dozwol. użyć. jak odbieran. kary (oczywiście z należyt.
względn. wieku, wykształ. zdrow. lub chorobli. konsty. etc: i t.p.); jeżeli
w tych zem. kraj. chrześcijań. coraz szybsz. odbyw. się ruch i coraz skute-
cznej: do przyznan. wszystk. równ. praw polityc. (znow: z pewn. zastrzeżen)
jeże: nareszc.: panuj. równo. w odbier. pociech i korz: religijn. to nie
dla tego. że ludz. przycho. na świat równ. i że rodz. się z temi wszystk.
~~praw~~: lecz że w interes: ~~ludzko~~ społeczn. każdego jest, aby jak najwięk. ilo. jego człon.
korzyst. w równ. sposób z dobrodz. wspólnej społeczn. i w zamian odpłac.
się za to ponosz. wspóln. obowiąz. i mnożen. wspóln. dobrobytu z
Do tego zmierz. cały ustrój wychow. młod. pokolen. które bynajmn.
nie jest traktow. ~~jako~~ na równi ze starszy: chociaż. dla tego, że dorośli
mają pracow. na jego utrzym. a stąd mają prawo prowadz. je tak, aby z
niego wychodz. jak najwięk. dobrych współpracowni. dorośli nabyw.
praw. do tych, któr. karm. i wychowu. a twierdz. Rouss. że w pierwotn.
rodzi. dzieci, gdy już nie potrzeb. opieki rodziciel. mogą pójść gdzie im
się podob. wolność to im się podob. ani w pierwotny. rodzi. ani w czystoś.
nie jest prawdą. Pierwotny. rodzi. dopó. moż. zost. razem, powodów do teg.

nie tyl. potrzeb. fizy. lecz i względ. etycz. a jeśli cywiliz. rodzi. Także się wyprac. to jedn. wna: gdy rzeczyw. sob. utrzym. ciągn. znow. do działa lub zabier. go do sieb. – w stosun. normal. – nie tyl. żeby wyżyci dług wdzięczno. ojcu. na dost. ostat. lecz że to współczyn. młod. pokol. ze starsz: bard. jest korzyst. dla obu stron.

\# Konklu: taka: ludz. rodz. się nierówn. a jeś. w później. wie: a nawet dodać: zdarz. to równo! pewn. Wbrew wrodzo: wyniczon zdolno. fizycz. moral. to przez prace, spełniać. na korzy. społeczeńst. Jednakże: przy najliberal. urządz. równo. społeczeńst. nie moż. zmien. prawa przyrod: że przy pracy wspóln. zdolniejsi wyc. wob. od mniej zdoln: i zat. wszkor. dla sieb. zabiór. korzy. lecz co ważniejsz: społeczeńst. posiad. wielką ilo. nierówn. a mało ~~nierówn.~~ zatem i że pierwsi nie mog. inacz. prac. korzyst. jak dając się exploato przez zdolniejsz. Zwykl. obie stro. na tem dobr. wychodz. – Leverrier –

Może nawet powiedz. na pewn. że gdyb. rodz. ludz: składa. się z sam. zdolno: przez społecz. zatrzym. by się a przynaj: daleko gorz. by funkcyo: gdyż gdy jed. zdoln. powiedz. każdy nierówn. Na tem poleg. postęp, a żaden. etycz. na tem poleg. żeb. nierówn. nie były exploato. nieprzewidz: przez zdoln. – ani pozost. sami sob: na łask. i niełas. losu. Zoologi. przew: że zdolniejs. tyl. mog. zost. przy życiu, jeśli rodz. na prosper: u ludzi. musi doda: każdy. modyfik: mniej zdol: powin. zdolniejsi. pomag. nie przeszkadz. a ci powinni miłości. ciągn. ich naprzód #

\# przy czem będ. zmniejsz. spełn. więcej. zost. która ~~...~~ wynagrodzona dobrze.

Filo. ogól. socjal.

§7. Majat. praw. jako czynnik. społecz. – Że każ. społeczno. samodziel. drobn. plem. czy wielk. państ. uważ. teryt. na któr. przeby. lub osiedli. się za swoj. własno. i broni go od zabor. obcych, jest ogól. fakt. o charakt. prawn. Każd. plem. ten będ. naród, samodziel. istniej. uważ. że ten ziem. praw. któren istniej. takż. posiad. musi jakieś teryt. Jedno wyn. z drugiej. Czy zaś plem. zajęł. jak. przestrzeń praw. według = 19 prawa occupatio = bo nie należ. do nikog. czy ją zdob. orężem i alb. wypędz. dawn. mieszkań. alb. wyznacz. albo każ. sob. od zwycięż. nieprzyj. część teryto. odstąp. zostało im zostawionej = wszystko to praw. wewnętrzne: czy wreszcie plem. uważ. jakieś terytory. za swoj. bo od niepamięt. czas. na niej siedz. i ziem. uprawia (prawo przez), między. nie powstaje o prawie posiadan. jakieś pomocno: Nem. ludy którzy czy instynkt. lub wytworzy. zrazu granic. sąsiedzk. plem.: choć wiedz. dobr. że to ... nie robi na podległ. lub sprzeci. tego teryto. od ... natu. Ale rob. to za cicha ugod.: ... oni sąsied. nie mogli by istn. bez pewn. terytor. nietykal.

Inna dopie. post. przybie. te spraw. gdy dla naród. się ludno. plem. postana. osiedl. się i zająć przemoż. uprz. voli. ... gdy post.

bron/
majat. niemcko. pryw: – niemcko. w formie brod, niemio: ubiór .7.
p. post. daleko dawniej. Ten majat. pryw. niemcko. spotyk. się
dzisiaj z wśród. zesp.: który nowsz. więcej lub mniej zgrab. odpowiad.
ekonomiś. i filozo. Rouss. i jego. zwolenn. przedstaw. zaprowadz.
majat. ziems. pryw. jako wyzysk: i gwałt, ale to nie ma zadn.
dowod. Gwałt. dokon. się zabór jakiegoś prowinc. już zamieszka.
ale bezdomni: zresz podział. Lekkom. na tych. lub inn. tych.
folwar: (wedł. obliczeń. inn.) i rozdział. między. swoich jeńców: Na
każd. folwar. rozsiad. się jedna rodz. i posiad. go na własno.
wprawdz. nie majat. nieograniczon. ale ostatec. była to własno:
Zabór ten: dokon. się przez gwałt, ale podz. Lekko. na
majat. ziems. pryw: był to akt prawn. o państwie. Jaki
dowo. jak. uważać. łatwość. państ. Wogóle. własno. ziems.
pryw: istnieje tyl. w obręb. państ. i pod jeg. ochroną.

Z tego nie wynik: że własno. ziems. pryw.: może dowol.
przez państ. być usunięt: lub zamienio. na publi: Owszem: forma
własno. podleg: róż. odmian. działo się to zawsz. dla waż. powod.
ekonomicz. polity. religijn. i t. d. Rezult. do tych. doch. Ad. Wagner p. 822
taki: Porząd. prawn. ziems. wobec tego: czy ziemię ma być własną
osobist: czy też pryw: nie może się bezwzględ. oświadcz. ani za jedn. zasadą
ani za drug: t. j. ani za socyalizm ani za indywidu.

Zob.
Conrad's Handwörterbuch
der Staatswissensch.
Tom IV (2ie wyd.)
art. Grundbesitz – i a
część Bodenrechtsord:
przez prof. Ad. Wagnera
p. 793 sq. druga częś:
Gesch. des Grundbesitzes
p. 823 sq przez prof.
Lamprechta
Jest i 3a część: Statist.
des Grundbes. przez prof.
Schullmeyera

Filo-ogól. Socyal.

Należ. wziąć pod rozwag. jeśli to przyrodz. jeśli to ekonomi. warun. każd. kategor: która ma być poddaw. pod pracę ludz. Wagner odróż. takich kate: rzeczy (1° grunt pod zabud.; 2° kopaln.; 3° dzik.: lasy, (w górach), pastwis. okoli. dla wypraw myśliwsk.; 4° gospodar.: grunt. tak rolne jak leśne; 5° drogi i wszelk. przestrz. zajęt. pod publi. komunik. 6° wody)

Przy każd. z tych kateg.: należ. wkład. stanu kultu. kraju i rozwoj. społeczeństw. zbad. czy ona więcej będz. przysparz. dla ogól. produkc. i dla ulepszen. społeczeń. przez uspołeczn. czy też przez pozost. jej w prywat. posiad. Jednej kateg. może wszę. odpowiad. uspołecz.: drugiej prywat. gospod. N. p. przy ziemiach wiejsko: trzeb. odróżn. małe, średn. i wielk. gospodar.: a z pozost. rol.: gospodarst. leśne, rybn. i. t. d. Może się okaz.: że dla pewn. produkt. stosow. odnośn. prywat. dla innego i. t. d. Gierard zaś przewod. ma być ogól. inter. produkcyi, a przeciw tej: inter.: społeczeń. przy wiedzie: produkt. Zwrot. zawi. tyl. danej z biernych. Dziś zaszłe: inter.: ogól. pchnie do tak. rozwiąz. kwest. uczątko. Prawo prywat. własno. powin. być ograd. i regulo. przez rozum. prawo expropryac. ile razy tego wym. inter. publi. Najważn. rzecz wzgląd, któr. nie powin. pomieszani. wszęd. stosowań z ocz., jest fakt, że ziemia (w naszem. miejsc.) tyl. przez pracę ludz. wyd. owoce, ale żeb. praca ludz. mogł. dojść do najwyżs. ilości. jakości produkt: (wydajności) powin. posiad. pracuj. grunt. być zostało. do ludzk. posiad. i do pobud. najskuteczniejsz. kierunj. prawa ludzkos.

Aut. ubole. się zrzeka. nie tyle ~~uwolnie.~~ lub raczej więc. ~~woli na względ.~~ Jego ~~proble~~ nie zobo.:
Tylko Wagner ~~który uważał~~ więcej filozofi.: wraz tak tak wyłoż. Że produk. i dystryb. produkt.: jest wprawdz. olbrzymiej wagi w normal. rozwoj. społecz.: ale nie jest jedyn. czynn. co wyłącz. celem człowie. Człow. nie tylko chce pracow.: i używ. owoców swej pracy, lecz w obu funk.: chce być niezależ. Popęd. niezależn. dla jedn.: żyj. w społeczeń. nie daj. się osiągn.: ale człow. ma praw. aby dążył do względ. największ.: Niezależ. względ. w pracy wymag. np. instytu. wolności i a niezależn. w używan. rezult. pracy jest niemoż. bez prawa własności i rozporządz. w granic.: koniecz. społecz.

Teor.: majątk.: prywat.: wg. wedł. Scheel'a

a) Teor. osobista – poszan. osobist. człow. – ma prawo się afirmo. i t. d. (Fichte. Stahl. Bluntschli)

b) Teor. pracy – Locke =

c) Teor. okupacji = Besitzergreifung = Hugo Grotius.

d) Teor. legalna = Hobbes, Montesquieu.

Legaltheorie – Gesetzestheorie

e) Teor. rozwoju prawa: Rechtsentwicklung – Zweckmässigkeit

III. 299

Wedł. Scheela żad. z tych teor. nie tłum. dostat. powst. majątk. pryw. i należ. b. porzucić zamiast, wystarcz. je na ten sam spos. dla wszystk. kateg.: dóbr = Ad. Wagner tak też powst. się aut. uważ. majątk. pryw. ≠

Trzeba przeczyt. w Conrad's Handwörterb. der Staatsw.: 2e wyd. III p. 294 sq: art. Eigenthum (in volkswirthsch. u. social. Beziehg) przez prof. v. Scheel – i art.: Eigenth. u. Besitz p. 302 sq przez prof. Stammler'a.

Tak za ubezpiecz. i potrzeb. na zabezp. rzecz = dla mienia stał. do konsumpcji i dla niektór. części mienia, stał. do produkt. a mien. publicz. czy prywat.: czy powstan. ze wspólności w przedhistor. komunizm.: lecz t. d.

Filoz.-społe.; ogół

Takie są skut. majątku pryw. o tem świad. histo. Przedewszyst. jest on najtrwal. i najpraktyk. podsta. bytu obronnej. Wszyst. armie staroży. i średniow.: były zorganizo. na tej zasad. że obyw.: posiadaj. część ziemi na własno. obowiąz. jest z jej docho.: sprew. sob. rynsztu. wojen.: na obron. kraju a z najbliż. sąsied. stan. pod wspól. chorąg. Organiz. cywil. była zaraz. organiz. wojsko. A w czas. poko.: znow. domag. się od właści. róż. usług społeczn. za któr. najczęś. nie pobier. zapła.

Gdyb. zaś kto twier. że uspołecznie. wszyst. majęt. ziemsk. na rzecz państ. bo inacz. sob. tego prowadz. wyłka. nie moż. moż. zapeł. zastąp. fundu. prywat. niezd. potrzeb. do opędz. wydatk. na siłę zbrojn. i na administr i t. p. funk. publiczn. a pierw. t. j. na siłę zbrojn. moż. ~~będą~~ zgoła ~~jest~~ zbyteczn. gdy ~~nie będ. potrzeb.~~ wojny ustaną na zaw., zapomi. się, że i drugiej już majęt. pryw. niemało. znacz. opłaca podat. podczas gdy administr. tych majęt.: odby. się kosztem prywat. Należ. b. dowieść, że ogół produkt. majęt. pryw.: przejś. na rzecz społeczeńs. się nie zmniejsz. co wcal. nie jest pewn., lecz naw. wzrośn. ażeb. pokryć niedostat. poniesion. kosztu.

A gdyb. to naw. było możeb. sprawdzen. choć o tem stanow. wielu znaw. powątpie. pozost. inny wzgl. mojem zdan. dale. ważniejs.

Zmieniłb. się od razu 2 stosun. przew. każd. jednost. i do inn. jednost. i do społeczeńst. Zorganiz. społeczeń. musi być zawsz. jak. państ. a państ. jest to stosun. wzajem. poddan. i rządz. W interes. poddan. jest, aby byli jak. najmniej zależ.; w interes. rządu, aby go wszys. jak najściślej zależ. Jedno i drug. jest niemożl. bez majątk. nieruch. prywat. Weźmy naprzód niezależ. jednost. Dopó. ma jakiś kawał. grun. pod nog: a nie ... chodzi skrom. strzech. może uważ. się, jak. za jej podob. dopó. czy z tej grun. czy z inn. źródł. ma swoj. niez. skrom. utrzym. Ona ma tę pewno. przesz. że dopó. nie zadłu. się i nie może być wygon: z tego miejs. w przeciw. któr. do niej należ: i które ją dźwig. a zawsz: niew. gdy nie żywi (w przypuszcz. że tyl. jest domek, nie więc.) to zawsz. ostat. Jest to jedyn. miejsc. gdz. nikt do niej wtrąc. się nie może; któr. jej odbierze: od wszyst: a przedewszyst. od rządu. Wystaw. sob. teraz. że nikt w jak. państ. nie posiad. żadn. własno. nieruch. Wtedy. najmn. mieszka. od rządu lub co nie jedn. wych: od dalszego stosowany. Tak. zawo najmn. (w następ. raz:) opór. lub pole — by ma [illegible] Kol. pewno. że nie zostan. wygnan? a gdy się oswoj. tu tragedy. dokład się wda?. Powie ktoś że to za przypuszcz: ale niech: jednost. musi zob. posiad. że od kolebk. nie ma miejs. żad. gdzieb. zatrzym. wolę +

+ i póki jej się środo. wierzyć. mogła.

Filo. socya. ogół.

A polot. rząd. na pozór bar. wygod. bo ma wszyst. w ręku, jest
nie mniej kłopotli. i niebezpie. Dobr. rząd dzisiej. jest przeświad. że podd.
chętnie i doskon. spełni. jeg. wolę: Ale co znacz. przed: ochot.
doskon. posłuszeń. Mógłb. kto pomyśl. że to jest ślep. posłusz. Ale
tak. posłusz. jest bezmyśl. mechani, dla tego nazy. się ślep. Ono może
być potrzeb. w czas. wielk. niebezpieczeńs. gdy n. p. podcz. bur: wszys.
na stat. mus: bezzwłoczn. wykon: pers. rozkazy i gdy podczas wojny,
wobec nieprzyja: oddział posłuw. się napró. musi zachow. szyed. militar.
Ale w codzienn. akcyi społecz: prawo nie jest rozkaz: lecz norma
postępo: któr. w każd. chwi. musi być modyfiko. i stosow. indyw.
wedł. zmieniając. się warunk: indywidual. lokaln. W Naród, który
nie przywykł (porów. Mill, Ekono polit. ks. V rozd. 11) samodz. i z własn.
rozkaz. lub zachę. ku temu; naród, który żąd. aby wszyst. wlicz. dla
niego a nic przez niego sam, tyl. do przeto. oczeki. swoj. siły i zdolno.
a wychow. jego w uczęszcz. prakt. jest niedostate. — Jedocki. ta
zaniechy. ta samodzielno: nie może się wyrob. w jednost. racz: zmarnej.
z drug. owej pewności że ucyzo: za wytoż. tuid jemu się dostan: w form.
materyaln. i ducho. korzy: któr. postaw. do napraw. tego co się utraci, do
przygoto. now. sił na przyszło, i wreszc. stwory: do stwor. nowe. kapita =

Ale ta tenden: wrodzo. ludz: psycholo. najbard. wszechstr: zdaje się jasno określo. celu aby mieć rodzin. i raz. z nią miejsc: nietykal. na ziemi, któr. b. przen. należ. do nieg. i jeg. potomk. I tu mow. posiadło ziemsko. wyrn. się jako najprostsz. i najbard. wyraźn. zaspokoj. tego celu. Ta tenden. jest ogól. w kraj. cywilizo. i mało zrozum. Kto może stara się nab: kawał. grunt. aby na nim być niezależ. Jest to punkt archimedes: – ~~ów~~ odpowiedz. styczn. punkt. i dający gdzieb. stan:

Możn. wob. zewn. potęg. poleg. na dwóch fakt:

1° Mnóst. ludzi zamoż. nawet bogat. nie posiad. żad. własno. grunto. bo uważ. to za części. niedogod. zwłaszcz. gdy częś. roku przebyw. za granic. Wystarcz. im mieszkan. najęt. stał. w mieście, większą część roku żyj. po hotel.

2° Nieprzejrz. tłum: robotni. rzemieśln. urzędni. pryw. i państwo., liter. i artyst. nie maj. żadn. nadzie: nawet przy nie styczn. dorobi. dorabiać się nawet drobn. realno. gdzie choć na stałe. byliby. wyjść z pod plagi przeprowadz. się i wszystk. nieprzyjem. towarzysz. mieszkan. w obecn. domu. A jedn. czuj. się niezależ. obywat. i nie wah. się energi. gdy potrzeb. dyspo. stanowcz. swoj. samodziel. Równowa. milion. drobn. właści. a wszys. i wszystk. za tak. obciąż. długi. wobec. obowiąz. utrzym. w szlachetn. stanie realno: któr. nic nie przyno. a ~~przydaje~~ jedn. tworzen. się o dalek. rodzin. że dzieci. roby. się około tego posiadło. gdzieb. byłaby nadzie. wyprzw. robotowa. a wtedy dopie. mieli b. się troch. niezależ.

Filo. gorza. ogół.

Jedn. te zezn. Tatar. zbyć uwag. że one zgoła nic nie dowodz. przeciw pożyteczno. własno. nieruch. One dyl. wted. rob. wrażen. gdy się odczuwa: ku ciągon. ostatni. efektu, od istniej: porząd. prawn: Tomy: bogat. którz. nie chcą zied. grun. posiad. na własno. to mniej zaś wsz. a now. najbied. korzyst. z owej ogóln. niezalez. któr. nadaj. porząd. państw. oper. na własno. przyw. nieruch. Moż. się to wydaw. paradoks. Jest jedn. niewątpli. że stosun. najpraw. nieruchom. dość w zob. niedog. wzgląd. powszechn. własn. któr. jest państ. W pierw. raz. jest to kontr. zostaj. pod opie: praw: któr. określ. obustr. przyst: Lokat. czy dzierżaw. dzięki. tkwi kontr: a on go wyprzeda. jest względn. pan. u sieb. Broni go prawo publi. i porząd. państ; broni go tak: jakiej. kraju. należ. do państ. to prawn. własn. i jedyn. jest rząd, bo ten reprezent. państ. Ale wobec niego. jednost. jest i nie może być oraz [illegible]. jeśli. [illegible]. Państ. moż. odmówi. mieszkan. Zapew. ale od czego konkuren: Przyjmie ich drugi, lub trzeci. Ale gdy wszyst. grunt. należ. do państ. wyłącznego jest konkur: jak przy każd. monopolu. Tak niepozwol. fabryk. tytun. lub cygar, gdy państ. rob. zarezer. tem przyznat. tak niepozwol. mieszk: w budyn: któr. należ. do państ. a państ. komuś odmów. dla względ. polity. relig. lub [illegible] [illegible]

Pol. jest wyjąt. przyw. mat. zabezpiecz. narodowo. po upad. państwa i pozwol. przechow. wszyst. narodu na wszyst. glebie –

17.2.903

a

Filo-socya. ogół.

§. 8 Wpływ rasy i rasowości na ukształto. się rozwoju społeczeń. Temat trudn. do traktow.: dla niedostat. materya. i braku naukow. meto.: któreb storow. była bez przesad. raso.: Uczeni, któr. mów. o tej kwest. zwykł. swoj naród, a tak samo rasę, do któr. należ. uważ. za pierw. i najlepsz. czy to żeb. wykaz. przew. tej pien. ras konkur.: czy żeb. swoj. ras. chron. od przesład. A pomięcz. zdań co do tej sprawy: jeden. wzrasł: gdy jedni odmaw. rasie wielk. wpływ. na rozwój narod. i społeczeń; inni jej przypisu. uważ. za decydu. i główn. Buckle n.p. (Histo. cywili. w Anglii I.37) ~~powo~~ powoł. się na John Stuart Milla (Zasad. eko. polity. I.390) twierd.: że najpospolit. przyc. wszys. popad. w błąd przypisuj. różni. rasowej, któr. nigd. nie ist. dowiedzio. – Sam zaś Mill powiedz. że sprowadz. różni. w sposob. życ. i charakt. do wrodz. przyrodz. przymiot. jest najpospolitsz. próbą żeb. usunąć. potrzeb. ~~przypisy~~: wpływ. społeczn. i moraln. na ducha ludzk. – Dodajmy, że Buckle jest jedn. z głów. jeśli nie twór. te obroń. wpływ. tak zwan. milieu na rozwój ludzki: [illegible] w fak. kraju. Jan. Stor. według. Mill'a rozwój społecz. powin. się tłum. wpływ. społecz. i moraln.: któr. podleg. jednost; według Buckl: przez wpływ otoczen. przyrodzo: (klimatu, położ. jakości kraju i ogól. warun. przyrody). Obaj zaprzecz. żeb. wrodz.: ~~przypisy~~ rasowo: były tak. [illegible]

Hein. Driesmans: Rasse u. Milieu Berlin 902 - p. 3

Z drug. str: zwolen. rasowo: (Gobineau, Ammon, Driesmans) widz. w niej głów. i decydu. czyn: społeczn. rozwo. bo wpły. pewnego otocze.-przyro: (milieu) nie na każd. rasę dział. w ten spo. lecz ras. z nich i pewnemi ~~odpow~~ wytwarzaj. pewn. kultu. która znowu uszlachet. lub rozkła. rasę, tak, iż w końc. każd. rasa jest swoj. głów. milieu, wobec któr. przyro- milieu nie drugorzęd. znacz.

Na pyt. zaś, co to rasa, odpow. że to poj. antropo: wedł. któr. człow. jest isto. przyrodzo. poddan. prawom życia przyrod. - gdy przeciw. naród jest poj. etnologi: bior. człow: w znacze. isto. społe. w stosun. do życia towarzys. i państwow. W rzeczywisto., jak wszędz. powszech. i jak przyzn. antropolog: nie moż. rob. rasy żadn. przedstaw. w czyst. odosobnien. od narod: bo prawie: każd. naród pokazu. rasy miesz.

O ras: pierwo. na rzecz. nie moż. mów. bo naw. najbar. pierwo. naro: powst. z połącz. się róż. ras (np. żydzi); z drug. str. każ. nar: mim. mięsza. pochodz. tego jednost. ukazu. pew. charakt.

antropol: współ:

~~któr.~~ odróż. się od inn. narod: W tem znacz. mów. o naro. rasy germ. rasy słow: lub romań. i znacz. wtedy. takie nazwa, że przez naro. pewn. rasy, choć każd. z nich nie naby: przymio. i takż. liczn. przymieszki kuw obcy, oznacz. jak. antropologi współ. suma znamion, któr. się raz. skład. na wspól. typ, przebyw. ~~[illegible]~~ w dan. narod.

Prakty. zaś konklu. do któr. docho. zwolen. rasowo. ta jest, że jakkol-
kaś rasa musi odnow. się sprzymierz. Kiedy ras inn. jeś. nie żyć i działać,
jednak gdy krzyżo. ras wyprod. pomyśl. wytwarz. się pew. typ stały, który
wszakże nie moż. być bezwzgl. szkod. ale do czasu decydu. o rozwoj. narodu
lub narodów, należ. do tej sam. rasy.

W jak. sposób w środko. i północ. Europ. która była pierwo. zalud-
przez rasę mongol. wytworz. się pod wpływ. kultury: rów. epok lodowych.
rasa kaukas: z tej najprzedniejszej: europ. jak twier. niem. antropolo.
rasa niem. pomyś: z przechodz. zaw. do obecn. położ. rów. ras i przyrod.
ich widok: Przedewszyst. czy zasadn. istniej. międ. nie-różni. psycholo.?
Bo psycho: rasy stano. o jej rozwoj:

Friedr. Müller (Allg. Ethnograph. – Einleitg. § 6 – p. 24) twierd.
że wszyst. rasy ludz. wyszły z jedn. for. pierwot. ponieważ znamio. raso.
dzieci: w jednost. jawn. ukaz. się, gdy dorosła do lat dojrzało. Dziecko
chińs. nie bard. się różni od dzieci: zaś breg. mow. środziemn. – nie
znać w ozorze. jedn. różni. Kolor skór. takż. dopie. powoli się ustal.
dziec. murzyń. zaraz jest ciemno brunat., pot. zaś brunat: a dzie. z
brzeg. wsch. staj. się wyprod. czas. Podobn. dziec. austral: później stają
się ciemno-kasz. brunat. – z począ. jest żółtaw brunatn. (ciemno –
o pochodz. ...

Filo. rozwoj. ogół.

Heinr. Driesmans die Wahlverwandtschaft der deutsch. Blutmischg Leipzig 901 (Jest to 2i tom jego Kulturgesch. der Rasseninstinkte) zob. p. 121 sq.

Etnolog angiel. Dunn znowu sądzi, że mózg kaukas. dzieci przeby. po kolei rozwój mózg: najpierw murzy. pot. malajs., pot. tubyl. amerykań.: wreszcie mongol. i że te rasy przedstaw. różn. chwil. rozwoj. przeby. przez ras. kauk.: a na który. tam te zmarzone się zatrzym.

Tam. zdan. jest Driesmans' p. 123 =

On przeczy 1° żeb. różne rasy przetwarza. się z jedn. formy pierwo.

2° żeb. niż. rasy porost. na niższ. stopn. rozwoj: który. rasa najwyż. kaukas. w każd. jednost. przeby. musi

lecz zam. tego. uważ. typ kaukas. za najwyż. form. ludzk. rozwoj. inn. zaś rasy nie za form.: odstaw. przedkaukask. rozwoj. lecz za aberacją. Inn. słowy: pierw. rasa i najwyż. była kaukas: z który. w niektór. jednost. wraca: do typ. dawniejsz. od kaukas. ale przedludzk. Te aberr. głów. w tem obszer: że dzieci wszyst. ras w bud. szkiel. czytowy są drugi do sieb. podob. pot.: od pory dojrzał. t. j. między 10–14 rok: zaczyn: powra: do jakiejś dawniejsz. form przedkauk: ale zaraz, przedludzk.

Jenne inn. słowy: murzy: ludz. czerwonoskór. i żółci nie są to niż. typy, który. mogłyb. rozwin. się w typ kauk: lecz zw deformac: pierwot. typu kaukas: prze który. były nieludz. lecz małp. lub t. j. antadży –

26.2.903 93 a

§ 9. Teorya rasowości wobec etyki i postępu.

Ta deform. występ. głów. w tem, że kości wchodz. w skład twarzy i czaszki gruntow. się przeobr. Szczęk: wysuw. się naprzód a czaszka nie rośnie w odpowied. stosun. (p. 123). U brat. ałow. szczęk: i kości twa. rozwij. się proporcyon. z móżg. a mózg następ. silniej się rozrast. rozwścienne poprzedn. rozwój. U murzyn. przeciw. praw. wzrost. szwy czaszki zrastaj. się, co powstaj. za sob. powstrzym. rozwoj. mózgu. Stąd dziec. murzy. mają obszer. te same zdolno. co dzieci białe. Powszech. wzdł. że dzieci murzy. mimo: za pozost. co dzieci brat.; równ. dobrze się uczą i równ. zgrab. i ochoczo się uczą, zwłasz. gdzie za dobr. chowa: i dochodz. z młod. uczono. i bystro. pojmow. Ale gdy w porze dojrzałości (koło 14 ro. życ.) zaczyna się szwy czaszki na dobr. zrast. a szczęk. wysuw. naprzód zatrzymu. się rozwój ducho. Dowód. murzy. zachow. zawsze coś psycho z brat. dziecinny. i szczybrat. istota brat. Pokazu. tę samą skłonność do zab. murzy. Tencz, frycz: używać i rozrywa gdy zimno się nie stało wraż. i zawsze jest dzieck. Nie jak dziec. górnolot. wyobra. przyrod. naprzód. wrażliwo. a następ. niedojrzał. jesteś. ludz. lub niedojrzyw. żeby że małpa dla tej. udaj. niemow. żeb. ich nie zmusz. do pracy. – Murzyn przypomi. niewzrosł. tem ~~w miłości tu~~ zuchwał. dzie.: rodzin. rozwój i skrzech. Przypomi.

Filo. socyo. ogól.

D. Wahlverwandtsch. etc.

staw. swoja bezczynno. apatya i opor. Umiarko. w zwykł. warun. robi się nieumiarko. gdy nie jest trzyma. w pewn. więzach. Nie ma ściągd. robo; nie kona. ich przymus, ale wszel. wzgl. nasladown. dzięki mu można. zostaw. zgrab. rzemieślni i naśladu. artys. [n. p. aktorem!] Wszyst. jest on - pasterzem. lub rolni. i niektó. plemio. znaj. się na obrabian. metal. ale nie bez sprzyt. rzezany. ich handl. Zna. znow. plemio. zało. spary. któr. odzwycz. ich pewn. zwyczaj. organiz. Ale wogól. całą rasę mimo w przeszło. czy w teraźniejszo. nie zdział. nic takie. coby przyczyn. się do postęp. ludzko. lub zostagi. na wyróżniejsza. (p. 125 - wyjęt. w skróce. z Dunn'e: Civilisation and cerebral developement - rozprawa w Roczni. etnologicz. towarzy. londyń. IV z r. 66 =

Drümmond (p. 126) jedna. ma kapita.: to co powszechni. o degener. każd. mowy: gdy dor. do pory ~~odp~~ przeszło. i proczyn. wcześn. to potrzeb. organiz. indywidual. któr. choć społecz. przeżyć samo. życie indywidua: bez wszel. wewnę. inwentarz cywiliz.: ale jak. miejsc. odgrod. się mur. od reszt. świa. lub mocną i twardą skorą:

Wola. jedn. rob. pewn. zastrzeżen

1° by we wszyst. ludzie brali udział w dobrach i użytkow. we wszyst. czem? Brali z niej dobr. - pracow. robotni. do wszystko jest się. ich nie dyzanta

2° Rzadk. zezwo. się dwoj mowy. a przyczyn. w Stowarzyszeniu nie staw.: rob. pyt.: czy mowy nie dwoj. niezmienn. które nie w ǂ

ǂ w tem życi. przew. konsek. z wszyst. powszech. religii i żad. premi: od wszelk. brzd. brać się do tego wszystk. celu:

Filo. geogr. ogól.

Apo niem. zwa. socyolo. nie przest. na odsądzan. rasy czarn. i podobn. żółt. ~~gołn~~ i czerwo: od zdolno. cywilizo. się i prawo: do postę. ludzko; także Kaukaz. rasę ory. brat: biorą naczelo krzyży. Zaczą. stosow. do ras wior. i przy Kaukas. wedł. nich okazu. się skutecz. Zaczą tak brzmi: wyż. zdolno. umysło. niewzrasta. się w przeds. wielk. rozw.: mózg. Gdy rozwój ich zbyt wcze. się ustrzymu. przez zamyk. się szwów czaszki ~~mózgo~~. jednost. a z nią rasa, staje się niezdol. do wyż. pra. ~~ducha~~. Mogła jedno. już posiąść znacz. kultu. a będ. być rozum. a jednak podleg. rozm. zastojo. który stworzy. zbyt wczesn: dojrzew. płciowe. (Driesm. 126) Mit biblijn. o rozmn. złego, dobr. nie znacz. nic inn. jak zbyt wcze. dojrzew. płciowe. Semi. wedł. Burnouf'a zawsz. odgryw. rolę znacz. w histo. relig. a najbliż. co pokre. z rasą aryjs. Choć za wyż. od rasy żółt. posiad. jedn. znacz. różni. któr. nie pozwal. ich zaczą ras. aryjs. połącz. pod jedn. typ. Prawdz. Semi. ma kędzier. włosy, nos zakrzyw., wargi wystające i pulchn; ostan. ~~~~ ciała mięsiw. ale tyd: oczu i ~~~~ stopy płask. Najważn. różni. zaś w tem, że tył. część głowy wszcz. rozwoz. od przedn: szyb. rosną, skostnia. nawzajem intelleg. już praw. rozwój. Skutk. tego dalsz. rośnię. mózgu zwa. szarej subst. ~~~~ ~~~~ niemożebność. U rasy aryjs. przeciw. tak. zjawis. prawie nigd. nie wydarz. się, przynajmn. w jednost. normal. rozwinię. Części aryjs. czaszki zawsz. zost. w później. wzras. niż u Semi. i przeto mózg do ostatn. dni życia rozkwitać się (Driesm. 127-128)

Driesmans Die Wahlverwandschaften der deut. Blutmischung

Driesmans, d. Wahlverwandtschaften der deutsch. Blutmischung s. 139–140

Rzeb. zaś usuw: tak. argum: jak twórczo. litera: które wyda: [illegible]
utw: a tyle uprawia: często do póź. wiek. w styl. przedstawienie = lub prze
zestęp: polity: myśliciel: narodych, twórcz. bankier. artyst. wiek. ważn.
które nie występuj. w więcej ~~wielk.~~ ludz. inn. narod. a do tego - twórczo
zachow. świeżo. umyst. i energ. woli wiek. aż do końca: dowód rasy które
od wieków: czołowej. obok nich, w narodz. żydowsk. jedn. ras. wśród aryjcz: dużo
często semit: a wszyst. ludz. wybitn. i energ. u Żyd. ~~[illegible]~~ do rasy aryjs.
ci mają skłonn. do prawdy. jak aryj: lud aryjs: gdy często semic. rasa
stwarz. kult jeho: który jest boż. osobis: niearyjs. (Burnouf)
a Rozum ~~mózgu~~ i ducha, przez Burnouf z wyrobu: Driesmanse-
u Semity zatrzym. się przed wiek. w którym człow. staj. się zdolny. pojąć
spekul: transcendental. Sam tyl. Aryj ~~[illegible]~~ wzniósł się do niej (157
Driesmans, d. Wahlverwandtschaften etc.)

Podob. idee rozwij. Houston Stewart Chamberlain w
swoich Grundlagen des neunzehnt. Jahrh. Münch. 900 Bruckmann
Wszystk. wielcy dzieła: kr. dzięki kultur: zachod-europejs. Chrystus
przed inn: są potomkowie: aryjsk; Paw. św. przynajm. przez matkę - ale
na to nie daje żadn. dowod. Wszyst. zaś ~~co~~ od germanów. pochodz.
dziej: się z tego w polity. w moralno. literatu. i sztu. a zasadni.
w końcu. to wszyst. są kradzieży żydowsk.

Ale pośród aryjsk. rasy najwyżsk. dzieło rozwij. Germ: Łaskawie do nich zaliczą Chamb. także tych Kelt. Słow. i Romen. którzy się z nimi zlali. Dante, św. Franc. Tom. z Akwi. Paskal to czyst. Germ: W ogól. kraj. romań. tyl. w tych prow. swoich doszły do szczyt. kultu. rozwoj. gdz. wszęd: rozsiedl. się Germ. i odrodz: przez zlan. się z pewnk. ludno: keltyck. i rzym: odrodz: (krew podupadł: tamecz. mieszkań. Rezult. praktyczny tych drug. bardz. szczegół. wywod. jest ten, że wielk. trady. zwycię. zwiąn. w relig: a ant. nie mieś. w żadn. relig. obrzą. ale ma jakaś źródło: do Chry: którą tych niewątpl. wielk. Chrześ. ale w szczeg. trzeb. rozr. tabale rasa aby mógł budow. w duchu german: Treś. zaiste stary test: i żydowsk: ale tak samo pojmuj. Kościół chwalebn. z now. test. bo to wszyst. rozmaits. semitsk. W polity. nie zależ. ściśl. Semit. dzwonn. do wszęd. odebr. im wielk. organ. przez obywat: bo a/ żydz. już w Babi. powiąz. na wyso. prowi. bo

b) Spiewo. ~~nie jedn. twierd~~ twierd. że każdego prawo istn. tak. daleko jak jego siła. w nią nie do przyzn. z czyst. germ. bo cy żydz. zasiedl. w red. uczyn. tow akcyjn. (I.171) twierd.

. mieraz, że trzeb. tyle rozl. ile moż. Trzeb. przedewszyst. grunto zaczęło. się i żyd. i romańsk. którzy więc podob. nie: ale. ubow! rasę germ. od dzieweł: krew: nie Chamb. zaczął. do Germ. kardi. księgo ... odw.

Filo: socyal. ogół.

X ale to nieprzenikn. nic z tego rasy nam. Że to we którz. rasie ziem: obroniąc. zaw. wielk. niepodległo i niezależno. rost. poszła po wielk. części przez dawn. Keltoromań. elem. skoro tam tego się pojęcie

X Za to Cavour e Crispiego nie spotk. ten zaczyt. choć obaj pochodz. z prowin. gdz. niego. osiedl. się Germ. Nerki: Germ. naturl. w Berlin. i w okol: a tej tam tak: czysto germ. miastecz: Teltow, Beeskow, Storkow, Spandow, Koepenick, Rathenow, Dobri! ... X

Przypiski

32) Dusza została na to stworzoną, aby w świecie było myślenie. Tim. p. 30 b: „W żadnem jestestwie nie może ~~posiadać~~ przebywać rozum bez duszy. Tak sądził Stwórca i dla tego umieścił rozum w duszy a duszę w ciele i t. d." Stąd dusza z natury swojej zajęta poruszaniem i w niem znajduje szczęśliwość swoją, jak tłumaczy Diotyma w Biesiadzie. Zob. także piękny rozd. X w Fedonie (p. 65 b sq)

33) (o tem, jak dusza dopiero po rozłączeniu się z ciałem osięga prawdę a z nią cel swój najwyższy. Ona jest z przyrodzonego popędu φιλόσοφος (Resp. 490 b.) a że ~~miłosć~~ kochać wiedzę i mądrość, to samo jest (Resp. II p. 376), ostatniem pragnieniem duszy, jak Fedros tłumaczy, a Biesiada potwierdza, jest zatopienie się w ideach, które są prawdą i rzeczywistością. –

33) Myślenie często nazywa się περίοδος t. j. ruch kołowy, który od siebie zaczyna i do siebie wraca. Zob. n. p. Tim. p. 47 d: ταῖς ἐν ἡμῖν τῆς ψυχῆς περιόδοις lub p. 43 a, gdzie bogowie, po wykończeniu ciała ludzkiego, zamykają w niem τὰς τῆς ἀθανάτου ψυχῆς περιόδους.

27.2.903

6

Filo. rozpał. ogól.

~~Jeśli~~ Jeśli: potoczn. rasy żydowsk. okaz. się tak niekorzystn. że nie
może. się spodz. po nich współdział. na niwie najpoważn. ~~prac~~ kultury
i postę; jeśli: pozn: niezaprzecz. zdol: ~~muzyk~~ muzyk: z powierzch. ziemi
tak szcz. jak muzyk. już lub orgb. muzyk. nasc ceremoniałów. i ~~ekstatyczne~~ ,
to apetyt krwiożer. socjolo: i etnolog. nowszy. jest dojrzew. mniejszy:
Nie dziw. jeżeli. wyd. werdyk. na rasę żół: bo nasz. zasad. wielce nie
~~zbiegu~~. strona. mało styczno. bezpośred. ale za to ten gruntow. zamyśl.
przy~~brzmi~~ musz.: rasę aryjs: aby przekon. się, czy i wśród nich nie ma plemion
o orgb. wartości: się doszuk. a co za tem idz. mówi. nie należy. wszyst.

Dziesmann powiada nam wyraź. że nasz: wyczyt. z histo. żydow.
taki. obwinien: rozwój plemion aryjs. (p. 131 – d. Wahlverwandtschaften etc.)
Jak u Żyd. od początk. ukaz. się dwie rasy, energi. (aryjs.) z któr.
rekrut. się proro. i myśl. tak u Grek. mała liczb. wybran. umysł. myślącz
się naderm. osiedz. i umoralni. wszelk. rasy, która wobec Solo. i Plato.
jest tem. upor: równ. nieżyczl. jak Żyd. o twardym. kark. wobec swoich
~~proro~~ proro. Zat. obowiązu. to samo prawo w obrębi. rasy aryjs: któr.
tkan. niższo. ćwie. ras wobec aryjs. Prawo to brzmi: ponad. pokoleń.
Jak brzmi: im ~~poważniej~~ późniejsz jednost. aryjs. doch. do pory dojrzało. tem
szybciej i silniej wzrast. się wzory czaszki i zmniejsz. dalsz. rozwój
i rozszerzen. się mózgu.

Przypiski

91) Widać to stąd, że po Fedrosie mówiło zaraz kilku innych, ale mów ich nie mógł sobie Arystodem przypomnieć (Symp. p. 180 c)

92) Symp. p. 180 c – 182 a.

93) Xenofont nazywa go miłośnikiem Agatona (Symp. VIII. §. 32). Platon tak samo (w Protagorasie (p. 315 e), ~~wymienia go~~ gdzie Agaton jeszcze młodym chłopcem

94) Symp. p. 184 a – c.

95) Symp. p. 182 b – d.

96) Symp. p. 184 b.

27.2.903

C

Filo. socyo. ogól. Driesmans: d. Wahlverwandtschaft. der deut. Blutmischg. p. 132

Ze przykł. mog. postaw. Europa. południo. który zresztą najprz. pokrzyż. się z naszą ziemią. Włosi i Hiszp. wznoszą się praw. równ.: wyb. jak Semi. międ. w. 12 a 14te wiek: zdol. i wypro. szcz. z który. led. 20 letni Aryjan półno. mierz. się móż, ale ten, jak i Semitów, póź. dosięg. i przewyż. bo ich intellig. jest tyl. wdz: instynkto. rozsąd. i sprytu; ont za wiodł. ideal. polo. i życi. wedł. jak. idei. Im wyżej posu. wa. się ku półno. wśród kladów europ. tem wole. jednost. wznoszą. się i podrast; tem później organiz. ich [struck: ---] ostatec. wykształc. się a skut. teg. owej osobki później zrast. się, zeskomp. się i otacz. mój niewyrazo. iście. Germa: jako plem. najbard. wysun. ku półn. i najelastycz. też najzdoln. i najpóź. zmysłtelesz. dojrze. a temu cenzyć się. że za naszą. zdol. do najwyż. wzrostu. Jest to osob. gatun. ludzi, któr. owy osobki nigd. nie zrast. się zupełn. a osiw: górne mię. w póź. wieku jeszcz. zachowa. mózg. rozszerz. się, mózg zaś zdol. rozrast. się

(Zabaw. przykł. przy ofice. który spadł z konia rozbił sob. ośrod. pot-stał się bard. mądr. p. 133)

I zeb. raz na zaws. drog. zegnij. tak zw. i razem zórz. Driesmans kreśli staran. genealog: nasy kuzynek: pot. europ. i germ:

Przypiski

97) Symp. p. 185 d.

(Jest synem Akumena, który także był lekarzem. Sokrates i Platon mówią o ~~nim~~ jednym i drugim z wielkim szacunkiem (Xen. Mem. III. 14. §. 2; Plat. Symp. p. 214 b; Phaedr. p. 227 a). Eryximach jest dobrym towarzyszem, ale dba o ścisłe przestrzeganie ~~swoich~~ zasad higienicznych; to też dietycznych; dlatego nie tylko w teoryi przeciw opilstwu ~~mow~~ występuje (p. 176 b), lecz ~~[illegible]~~ opuszcza zebranie, gdy biesiada wyradza się w pijatykę (p. 223 b.), a z nim także Fedros, który będąc od dawna słabego zdrowia (Phaedr. p. 227 a), zawsze rad jego słucha (Symp. p. 176 d). Człowiek to wykształcony, ale bez wielkich zdolności; w sztuce swojej empiryk, nie zna Hippokratese, jak widać z jego ~~[illegible]~~ mowy. Zob. Rettig'a Platons Symposion p. 16.

98) Symp. p. 186 c.

99) Symp. p. 187 a – e.

100) Symp. p. 188 d.

2.3.903

a

Filo. socyo. ogól.

Fleischmann D. Descendenztheorie, Leip. 901

Genealo-daka. Najwcześ. był Pithecanthropus, z któr. pocho. i małp. wsz. dzisiej. i ludz. Ale wśród kolosal. małp. i ant. z późniejsz. tygod. swej. istnie. brak. podob. do człow. pot. zacz. się przeraż. deform: przerwał. wyw. się naprzód, urosło się cof. szcz. nog. rob. się dniew. dług. i siln. ze stwor. tułow. i t. d. Jest oczywist. powrót do jakiejś dawniej. formy, a z tej. konkl. ent. że małpoład. dzisiej. wprost. pocho. z małpoluda. ten bard. go trzeb. wiedzi. się powstaj. powrót do owego. co był przed tyl. w nas: azjat. germ: zachowa. go czyst. i po dojrzał. im. rasy od tej dalej, jak małp. ale nar. drugi dalej.

Stąd fak. oczywis. według. autor. (p. 134) że pierwotny pithecanthrop. był doskonały. od nas ludzi. bo nar. rasa Kaukaz. nie zakaży ku nas ludzk. a więc jeno do wst. małpiat. — ale w każd. człow. odzyw. się ku temu wspomn. i wyjazdy.

W obrist. zai. rasy Kaukas. Germ. dzisiejsi stoj. najwyż. Azjatyka (rasa) ...ał do ...plemion ... Kaukas. (...do zemd.) jako rasa Kaukas. do nas niżej. a wpodob. stron. do Azyan rozt. Germ. Azyaty zat. wśród Kaukas. rasy przedst. typ najniższy, jak Germ. wśród plem. azyjsk. (p. 135

Przypiski

8) Zob. szczegóły zestawione w Rettig'a, Platons Symposion p. 23.

9) Olympiod. vita Plat. w VI tomie dzieł Platona (ed. Teubner p. 192)

10) O metodzie komedyi starożytnej, szczególnie Arystofanese, zob. uwagi głębokie Bernhardy'ego, Griech. Litt. II. 2. p. 608 sq.; 621 sq.; 637 sq.

11) Symp. p. 191 b.

12) Symp. p. 193 b.

13) Symp. p. 193 c: λέγω δὲ οὖν ἔγωγε καθ᾽ ἁπάντων καὶ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν etc.

14) Symp. p. 193 d.

15) Platons Symposion p. 22.

2 3 203

6

Filo. socyo.
ogól.

a ~~Wszyst~~ aryjs. lud. razy Kenk. za to utworzyły. ~~deform.~~ typu
aryjsk. a reszta aryjs. ludu. deform. typu germ. a ten typ wszys.
zbliża . do typ. pierwot. pithekoanthro. Germ. jest to pithekoanthro
gatun. homo sapiens ale jak jego uwczesny każge przedbisto. wyjąt.
tak on także. zyciu. przygotow: ~~nowy~~ gatun. homo rationalis . ~~kto~~
który. należ. przyszł. ~~jak~~ bedz. o tyl. wyższ. od dzisiej. człow. ile od Germ.
o ile ten wyż. jest od rodz. małpy = s. 135 =

Antologia z książ. Chamberlain'a :

s. 726 : Od początk. aż do dnia dzisiejsz. widzi. że Germ: cał. plemio.
i ludy morduj. lub powoln. zarodk. demoraliz. trzeba, aby zdol.
więcz. dla sieb. Germ: Nikt nie będzie miał drugi twierdz. że Germ.
wszyscy. jedyn. przez cnoty swoje, a nie przez swoj. strony ujem:
jako to dozwoliz. okrucieństw. zdrada, lekceważ. wielk. prawd.
zwyjąt. swoj. własn. przez dopasow.
s. 737 : Jeśli. przesadz. gdy wyst. biało - zimowe. Indyan w
Amery. półno. wiedz. po stro. Europejcz. niesprawiedliwo zdradz
dzik. okrucieństw. = warto także. czyt. Schmidta, Die Naturvölker

Przypiski

16)

Znać przedewszystkiem wpływ Gorgiasza, u którego Agathon uczył się wymowy. Komentatorowie (n. p. Rettig, Platons Symposion p. 227 sq; Bonghi, il convitto di Platone p. CLXV sq) wykazali go szczegółowo, że Platon, o ile się to dało zrobić, naśladował styl gorgiaszowy w mowie Agathona. Porówn. także Symp. p. 198 c. Do ocenienia jego stylu może przydać się Arystofanes, który w Thesmoph. v. 49 sq krytykuje go, a nawet ~~przedrwiwa~~ parodyuje różne jego wiersze.

17) Symp. p. 196 b – 197 b.

18) Są to podobno hexametry Platona, (nie Agathona) jak zważa Hermogenes, de ideis II. p. 363 ed. Spengel

19)

Symp. p. 197 d – e.

Filo-socyol. ogół.

Uwagi kryty. nad teor. rasowo.

1° Przypuśćw. że prawd. jest wszyst. co najnow: obroń. rasow: podaw. jako rezult. najnowsz. badań antropol. i socyolo. należ. b. prakty. jej wnios. roz-patryw. w świetl. chrześcijań. Bo socyol: ani antropo. ani zoolo. nie przesądz. o żad. ety: One konstatu. fakt. i teoryi. ich je wytłum: ale jak ktoś ma życie urządz. na podsta. tych fakt. to rzecz ety. Otóż ety. chrześcij. którą dot. ~~przyzn.~~ lub wyznaw. nietz. wszakże. przedstaw. rasy german. wobec fakt. owych może tyl. jedn. zaj. stanowis. = miło. bliź.:

Jak wobec ~~rasa~~ nierównego podziału majątku, ~~...~~ zdolno. umysł. i ciele.: ~~...~~ wychodz. na korzyść jedn. jednost. ze szko. drugiej, tak samo ~~w jednost.~~ ~~rasy~~ ~~tak~~ (wobec podob. różnic rasowych ~~...~~ przyrodzon. ~~...~~ ~~rasa~~: ety. chrześcijań. tym któr. maj. więc.: stow. apost.: quid habes quod non accepisti. – a nie zmniejsz.: w niż. zesłany osobist. któr. potrzeb. za szczęśl. do wszystkow.: wrodzo. wyższo.: podno. również dobit.: przyczy-nie zwyżt. by ich:

2° Prawo etyki chrześcij. tył. w tym razie mogłyb. być zakwestjo-nowane, gdyb. zoolo. i t.p. nau. dowiod. że losy rodu ludzk. zależą wyłącznie od postęp. i zaniech. prakty. miło. bliź.: zwł. w kwest. rasow: Ponieważ tego nikt nie dowiódł a wiel. argum.: jest przeciw. przeto niższ. lub wyższ. uzdolni. rasy nie odgryw. wszakże. roli w pracy kultu.: od różni. osobist. – wobrsb. każd. ~~rasy~~ osob. i może wobrsb. wszystki. te same #

niemoral.: objaw. zachowan. w imię niby to postęp. i cywiliz.: jak wyższoro.: wobec ras obcych.

Przypiski

18 74) „Dusza śmiertelna, mówi Archer-Hind w dosłownem ~~znaczu~~ znaczeniu, jest zaiste najbezwzględniejszą kontradykcyą wyrazów, jakiej słownik dostarczyć może." (The Phaedo of Plato p. 29)

19 75) Miejsce przytoczone całe na str. 359 przyp. 5 tego tomu.

20 76) Archer-Hind: „Dusza, jako taka, jest nieśmiertelna; zatem wyraz „śmiertelny" może tylko odnosić się do szczególowego stosunku między duszą a ciałem, czyli do działania duszy za pomocą ciała." (The Phaedo of Plato p. 31)

21 77) Wyłożone to szczegółowo Tim. p. 43 b sq.

3) Teor. rasowo: zawier. w sob. myśl prawdz: że jednost. [Każ. ludz.] prócz przymio. ogól. ludzk. któremi wyróż. się od zwierz. i prócz osobis: któr ją wyróżn. od jednost: należ. do tej. sam: społeczn. narodu, posia. jeszcz. pew: znamio: antropologi. któr. nie za wytwor. dziejo. stosun: jak. n.p. znamio. narodo: lecz sięga. po za ram. historyi i uważ. jako organi: społecz. do formo: każd. naro. Dziedzic. jednostkow. [illegible] tych przymio: i wskutek. wiel [społ.] (stanowcz: nie wszyst. szczeg. związ. społecz. jest równ. błędn. jak teor: tak zwan: przyrod. otocz: wierd. przez Buckl. Także. używ. do wytłum. wszyst. objaw. życia dziejo. i polity.

4) Jednostronno. zaś teor. rasow: jak dzisiaj się przedsta: w dział. współcze. socyolo: i badacz. kultu: leży główn. w tem, że nie służ. nie tyl. do wytłum. przeszł: jakieg. naro. lecz także być progra: wyłącz. jego przyszł. Niem. przedewszyst.: Przyszł. należ. do Niem. zat. trzeb. być Niemcz: a ponieważ. to niemożli bez poczu. cech raso: w najwyż. stopn. trzeb. usuw. wszystk. jednost. czy obc. czy własn. narodow. któr. nie wyd. się dość zdol- do walki o zwycięst. własn. rasy. Dobr. przypom. że szczęś. ludzi ani nie teraz czynne być. ich. takt. progr: to narodo. a tem. jeszcz. rasowo. jest tyl. środ. do celu a ten cel może. tyl. być osiąg. przez doskonal. się. i inn. ale to wszys. mogą i nie dobr. ludzi. Temu progr: nie odpowiad. dotąd teor. rasowo: Zob. dosk. ustęp. z książ: Chamberl. na ker. 6 tej: wykład. (2.3.903)

Filo. socya. ogól.

znana już starożyt. owa teor. zob. Plat

Przypiski

10 66) Zeller ~~zrobił~~ uwagę trafną, że wprowadzenie „części duszy” do zawikłanej dyskussyi w Fedonie, byłoby ją obciążyło bez potrzeby i t.d. Philos. der Griech. II. 1. 844 (4e wyd.), ale z tego pominięcia, dodaje autor uczony, nie wynika bynajmniej, że podział na części był Platonowi podówczas nieznany. Mojem zaś zdaniem nie mógł być nieznany, bo 1° Fedros, w którym on tak malowniczo wyłożony, dawniejszy od Fedona; 2° co ważniejsza, dusza ludzka w Fedonie jest wygnanką z ojczyzny niebieskiej. Musiała zatem zgrzeszyć przed narodzeniem, grzechu zaś być nie mogło bez walki ani też bez pewnych „części”, ścierających się wewnątrz duszy, jak tłumaczy obszernie (Rzeczpospolita IV. p. 439 d).

11 67) Resp. IV p. 439 d oddziela najprzód „rozumną” (λογιστικόν) część duszy od „bezrozumnej i pożądliwej” (ἀλογιστόν τε καὶ ἐπιθυμητικόν) potem od jednej i drugiej odróżnia, jako część osobną „odwagę i to, czem zapalamy się” (τὸ τοῦ θυμοῦ καὶ ᾧ θυμούμεθα)

12 68) Tim. p. 41 c: θεῖον λεγόμενον ἡγεμονοῦν τ' ἐν αὐτοῖς (t. j. w ludziach)

§ 10. Rekapitulacya krótka części drugiej i kilka słów o tem, czego w niej nie zdołałem poruszyć. Najprzód o tem, czego w niej nie ma.

Wśród grupi. społecz. pomin. dwa bar. waż: 1° Rodzinę 2° Państwo. Miał jedynk. do teg. waż. powód. Rodzina i Państwo jako osob. rozpa- ~~[illegible]~~ trzyw. zwykle w filozo. społecz. specyal: która rozpa: się na trzy działy: o rodzi. o państ. i korporacyach; te ostat. być mogą albo religijn. czy jakimi bądź: któr. niezależ. od rodzi. i państ. tworz. samo. w ich intere. i w nich pomysł. urządz. byt swój; albo będą świeckiemi organiza: które wedł. celu dla któr. zost. zawiąz: rozpad. się zwyk. na ~~gospodar~~ gospodar.-handlo, artystyczno-nauko, towarzysk. itd. zale. itp.

Tak tedy filozo. socyal. specyal. ~~rozpa~~ rozpa. się specyaln. organiz: które wszyst. będą miały znamię społeczne: ponieważ: wspólne. istą: do pewn. wspólne. celów. Istnieją jedn. ~~społecz~~ dziela. też wszyst. wspól. działa. a zarazem w pewn: od sieb. zost. zależno. Filozo. zaś socyal. ogól. może być wstęp. do tych specyal. związk. tylko pewn. ogól. będą ważne: towarzystwa: i działa. wspólne. Które mogą zawsze być i są te same, jakikol. im towarz. ustrój rodzinny lub kształt państ: Zapew. te ostat. uwydat. osob. tytuł i bezw: osobliw. życia społecz: ale bez nich: dla ogól. proble. mogą być często ~~niewzględnio~~ niewzględnio.

Filo. socya. ogół.

Przypiski

movere. Sed anima, secundum Platonis opinionem, movet corpus sicut movens se ipsum. Est ergo in potestate animae movere corpus et non movere. Si ergo non unitur ei nisi sicut motor mobili, erit in potestate animae separari a corpore, cum voluerit, et iterum univi ei, cum voluerit, quod patet esse falsum.

55) Phaed. p. 80 b. Zob. ustęp cały na str. tego tomu.

1.) 56) Platon. Forschungen. Bonn 1875 p. 52 sq.

2.) 57) Niejedno wyjaśnili Zeller, Philos. der Griech. II. 1. p. 843 (4e wyd.) i Siebeck, Gesch. der Psychol. I p. 201.

3.) 58) Resp. IV p. 436 sq.

2.3.903

Filo. ogól.
Socyol.

Jest także zrozum. dla ceg. organi. społecz. [illegible] potęg. decydują o każd. współ. cił. współdział. ludzk. sprowadz.: do trzech głów: do walki o byt, do majat. lub brak majątk.; do pewn. zdolno. lub niezdol. człow. i ducho: obejmuj. dzisiej. współ. narod. [illegible].

Walka o byt jest fakt. powszech. niedziwnej wyjątk. Każd. jednost. stwor. wszystk. walk. z kosmos; od tej uchyl. się nie może, ona trwa do ostat. tchnien. Te zas walk: wytwarz. potrzeb. korzysta. się, aby żywnoś. i bezpiecz. do ostatka [illegible] się za ziemi. Ale walka o byt toczy się także z ludźmi, nie tyl. zwierz. [illegible], ich nawet tej samej rasy i tego sam. naro.: Wśród jakich zbądź powst.: trudno i jak. jest ich możeb. [illegible]:

Gdz. jedn. walka się toczy, niezbęd. jest nasz: rozwaj. siły i siły za dorzyzk. rodz. Ale jest to majat. [illegible] na [illegible]. Tej. Któr. walczą o byt zaś, albo też za to przymio. człow. i duch.: Któr. nie tyl. pozwalają mniej lub więcej toczy: z majątk. lecz raw. zaw. przez [illegible] często wstrzymyw. o walce. Ale że wszystk. te przymio. człow. i ducho. występ. lub zdaj. się występo. w [illegible] zasadn.: Któr. wedł. [illegible], nowo. socyol. naw. jest jedyn. i [illegible] [illegible]. zwycięst. jej także priorytet. drug. uwagi, któr. nie za za drug. jest. zwróć. aktual. proble.

Przypiski

20) Symp. p. 201 b.

21) Niektórzy, jak Rettig, kończą pierwszą część Biesiady na mowie Arystofanesa, zaczynając drugą od mowy Agathona, a trzecią od ukazania się Alcybiadesa. Jednakże Horn słusznie podział taki odrzucił i mowę Agathona zalicza jeszcze do części pierwszej. Sokrates bowiem wyraźnie oświadcza (p. 199 a), że nie będzie mówił sposobem panegirykowym, lecz po swojemu i żąda na to zezwolenia obecnych. Prócz tego wykład jego nie tylko różni się treścią od mów poprzednich, jak Horn podnosi, lecz także formą, bo właściwie nie wygłasza mowy ciągłej, lecz naprzód dyskutuje z Agathonem, potem rozmowę przytacza, którą miał z Diotymą. Odbija zatem jego wystąpienie pod każdym względem od metody, której trzymali się mówcy poprzedni.–

22) Symp. p. 202 e – 203 a.

Część trzecia

O społecznych ideach

Kilka uwag wstępnych.

~~Nie będzie bowiem zawierać w sobie wszystkich rodzajów jestestw żywych, a tego potrzeba, jeśli ma być odpowiednio ukończony."~~

19) Porówn. Tim. p. 41 d – 42 d.

20) Możnaby z ~~tego miejsca~~ tych słów wnosić, że ~~Platon~~ także księżyc i planety ~~nie wyjąwszy słowa~~, ~~za siedzibę rodu ludzkiego uważał~~ wedle Platona mają mieszkańców swoich, podobnych do naszego (rodu), ale ~~że~~ hipoteza ta ~~raz~~ tylko tutaj się zjawia a żadnej roli nie odgrywa w dalszym ciągu systemu. Wolno ją zatem ~~pominąć~~, ~~ją~~, zwłaszcza, że Komentatorowie uważali miejsce to za ciemne. Zob. Zeller'a, Philos. der Griech. II. 1. p. 821 (4e wyd.); Henri Martin, Études sur le Timée II. 152; Archer-Hind, the Timaeus of Plato. London 1888 (p. 146 przyp.).

21) Miejsce to, przez niektórych, n. p. Archer-Hind'a wyszukiwane na korzyść panteizmu, omówimy później przy rozbiorze ~~Timeusza~~ Timeuza.

22) Tim. p. 43 a sqq.

23) Tim. p. 41 b: „Jeszcze trzy rodzaje śmiertelne pozostały, które mają się narodzić. Jeżli nie powstaną, świat będzie niewykończony.

Filo. ogól. socyal.

III. O społecznych ideach.

Kilka uwag wstępnych. Czynni. społecz. są to potęgi, któr. nam się narzuc., a któr. nie ~~moż.~~ zmien. Jak pogo. lub deszcz, góra lub rzeka wywier. wpływ stały na życ. ludzk.: a możn. tyl. w pewn. mierz. od nich bron. się lub do nich stósow.; korzyst. z nich lub szkod. wyrządz. naprawi., ale porost. zawsz. Wśród tem, ~~czas~~ ponow. ~~stworzy~~. czas. świetlan.: na któr. rozgry. się ~~ciągle~~ życie ~~społecz.~~ ludzk.: podobn. czynni. społecz.: lub wzr.: now.: nadej. kierun. i decydu. o ~~uspraw.~~ powodzen. każd. akcy. społeczn.

Za to idee są dziel. ludzk. myślen. a częst. ich przemia. świad. wymow.: że w różn. czas. różnie człow. pojmow. już to sposób rozwiąz. go w życiu doczesn. Ale co to jest probl. społe.? Najwłaściwsz. forma działan.: ku zabezpieczen. naszych. interes.: A jaki jest nasz inter. przedn., górny. nad wszyst. inn.? Być niezależ. człow. w pełn. słowa tego znaczen. Każ. chce być sobą i być nim powsz. Cał. myślen. ludz. zawsz. do tego zmierz.: aby wynal. środ. zabezpie. nasz. niezależ.; i dozwal. nam urządz. życ. nasz. w nieporozum. sposób. To pragnie. jest wrodzon. w natu. ludzk. i podtrzymy. przez organiz. społeczn. Zwa. bowi. że człow. bywało na świat w stan. zupeł. zależno. Jest ~~karmion~~ i wychowy. najpierw w rodzi., pot. w szerszych związ. społeczn.

Przypiski

24) Tim. p. 42 a.

25) Obszernie to wyłożone w Tim. p. 77 a sqq.

26) Phaedr. p. 245 d.

27) Phaedr. p. 246 a: μὴ ἄλλο τι εἶναι τὸ αὐτὸ ἑαυτὸ κινοῦν ἢ ψυχήν.

28) Legg. X p. 896 a: τὴν δυναμένην αὐτὴν αὑτὴν κινεῖν κίνησιν; podobnież Cratyl. p. 400 b; Tim. p. 36 e etc.

~ ~ Podwoj. to wychow. zmier. do teg. aby go urob. samodz. Ma zat. oprócz nowej wdzi; ma zaj. stanowis. odpow. w szereg. obyw. który. dla teg. wspól. ist. i wspól. kont. owoc. nad jej. rozwoj. aby kied. ni sam. gdy zosta- nej. się pomog. skutecz. stacz. walk. o byt lub nawet ze niej go stacz. nie tyl. dla nieb. i sieb. znowu rodz. i wychow: nowe towarzy. dla społeczn. do który. ma wejść należ. Jednakże ta prac. i te ned. cięż. obowiąz. tyl. wtedy będ. pomyśl. spełni. jeśli jednost. wydoby. ze sieb. cały energ. która nagromadz. w jego indywidualno: a od tej jednost. potrzeb. jak największ. swobo. i jak najdal. idąc: inicyaty. W wielkich. społecz. zarówno pierw. jak drug: kupow. się sieci ustaw i tradyc; instytu. i metod, który. na każd. kro: stanow. niezwycz. przeszko. każd. nowe. poped; każd. wyróżnie. się; każd. postępo: który. zagraż. radykaln. od- mien. temu co jest i temu, co się robi na opar. dawn. i zwyczaj. Gdyb. jednost. chodzi. o z samodziel. porywu: wewn. zatob. po daw. ale po miejsk. czesie pokaz. b. się, że dawn. formy urob. się za czasu i odmienne. now. potrzeb.

A rozw. potrz. nie da zwykł. fraz. oratorsk. Bo ludno. się zwiększ. a ziem.
z zasiedl. ozy poszczeg. ozy nie wystarcz. – tak się mnoż. Potrzeb. wszy. głów życ.
w domu, wszy. towar. exporto. za granicę; wyjśd. lub sprowadz. kolonist.; częstsze
prowadz. wojny. Ta zmia. stosu: jakie wydzieliś. w pierw. części. tych wywod:
sprowadz. zmian. we własno: ziemsk., wytwarz. proletar. rolni.; sprowadz. walki
międz. stan: i zawod. Która. świadcz. jak dotychczas: organiz. społecz. wyda-
się nie wystarcz. Dla pewn: warstw ludno. i jak te gwałto. domag. się
usunię. przeszkód dla swego. dzieła. Ale nie. bez tak. naglą. potrzeb
ekonomi. lub polity. natur. Duch ludz. ma wrodz. niepohamo. pragn. wolno:
a ta nie moż. rozpościer. się ani wydaw. owoców w którejkol. dziedzi. ludz-
przedsiębiorczo. jeśli nie zaw. stosu. się do tego, co było i jest, więc zaś nie
prób. dróg nowych. Człow. zdolny: owiany now.: przeczuciami, porwan.
now. natchnien. nie chce dłuż. kuwać, orać. malow. śpiew. jak robi. poprzedn.
lecz now. udać się torami. A że istniej.: formy i zwycz. ma ciąż. i przeszkad.
chce się wyzwol. z pod niewoli. jarzm. Ta chęć prowadz. do życ. nowy
renesans, nie raz tył. ten włoskiego. rasy, nie tyl. we Włosz. za Medyce-
lecz tysiąc. lat dawn.: w pracown. artysty. Egiptu, w szkoł. teolog.
i filozof. Indyi, Chin, Mezopota. Nowe systemy i metody
są tylko prób. wyzwole. się z pod wszystk. przeszło. a zapewnie. zab.
wolno. indywidual.: nie cofa. się przed żadn. śmiałości. wśród artyst.
naukow. filozofi. ekonomi. a przedewszyst. polity. Bo to największ. dziedz.
o wszyst. inn. mitów: potrzeb. ducha ludzk.

Przypiski

29) Zob. o tem wywody w *Tim.* p. 34 c. sqq.

30) *De anim.* I. c. 2. § 7 (p. 404 b); c. 3. § 11 (p. 406 b sqq), gdzie szczegółowo zbija Arystoteles psychologię Timeusza, mianowicie twierdzenie, że myślenie jest ruchem.

31) Arystoteles, polemizując przeciw teoryi platońskiej, robi słuszną uwagę, że tak zwane poruszenia duszy, jak gniew, bojaźń, radość mają zawsze źródło pierwsze swoje w modyfikacyach organizmu (*De anim.* I. c. 4. § 11. p. 408 b); że mówić nie można, iż dusza się gniewa, tak, jak się nie mówi, że dusza zajęta tkaniem lub budowaniem, bo przecież cały człowiek, przy pomocy duszy swojej, te rzeczy robi (ibid.); nareszcie w taki sam sposób w operacyach duchowych odróżniamy modyfikacye zmysłów od czystego myślenia, które poprzednio nazwał podobniejszem do spoczynku, niż do ruchu (zob. p. 407 a 30: ἡ νόησις ἔοικεν ἠρεμήσει τινὶ καὶ ἐπιστάσει μᾶλλον ἢ κινήσει) Kończy temi słowy: „że zatem dusza nie może być wprawianą w ruch, jasno jest z tego, co dotąd wyłożyłem, a jeżeli nie może być wprawiana w ruch, oczywiście ani sama z siebie poruszać się nie może". (p. 408 b 30)

Chodzi o wolno. w znacz. najszersz. Ale co jest wolność?

§ 1. Pojęcie wolności należ. do najtrudn.: i najśmiesz. a jedn. będz. musieli przypatrzyć się jemu z różn. punkt. widzen. bo jeż. prawd. jest że każd. społeczeńst. do działan. potrzeb. wolno. będz. jakość teg. działan. zależ. od jakoś. wolności, któr. używ. społeczeńst. Ponieważ zaś społeczeńs. skła. się z jednost. a czyny społeczeń. wykonyw. zaś przez jednost. musi zachodz. stosun. jakiś rzeczyw. międz. wolno. społeczeń. a wolno. jednost. Stąd mnóstw. społeczeń. wszcz. jako w dzień. mnogi. że jednost. ma prawo przyrodz. do wolno:

W deklar: niezależno. Stan. Zjednoczo: czytamy: że następuj. prawdy są same przez się zrozum: 1° że wszys. ludz. są równi; 2° że zost. przez Stwór. obdarze. prawami niepozbawialnemi; 3° że międz. temi prawami mieszczą się prawo do życia, do wolno. do szczęśc.

Kant: Rechtslehre 2e wyd. 1798 = wolność (t.j. niezależno. od obcej przymuszaj. woli) jest praw. jedyn. pierwotn. Każdemu człowiekowi wskut. jego człowieczeńs. przysługującem prawem.

Dodaj. wreszcie. K.: iż ta wolno: moż. współistn. z każdą inną wolno. a także z praw. ogólnem =

Filo. społ. ogól.

Höffding Ethik 252 (1e wyd.) z r. 1776 4 lip.

Przypiski

34)

Uzasadnimy to w rozdziale o dialektyce. Tutaj przytaczamy tylko słowa, jasne i stanowcze, z Resp. X p. 596 a: „Przywykliśmy zawsze jedną ideę stanowić dla wiela jednostek, którym nadajemy tę samą nazwę." Wynika z tego, że każda nazwa ogólna, obejmująca pewną liczbę rzeczy do siebie podobnych, wyraża jedną ideę, w nich przejawiającą się mniej lub więcej dokładnie. Archer-Hind w swojem cennem wydaniu Timeusza (introd. p. 16) tak objaśnia to miejsce: „Istota niemateryalna istnieje sposobem wieczystych idei lub form, z których zawsze jedna odpowiada każdej klasie, nie tylko rzeczy dotykalnych, lecz także przymiotów i stosunków – wogóle wszystkich przedmiotów, które nazywamy tem samem imieniem ~~rodzajowem~~ klasowem. Jednostki istnieją, o ile to można o nich powiedzieć, przez tkwianie ~~o nich~~, że są w nich idei i t. d." Oprócz niestósownego wyrazu „tkwianie" (inherence), którego Platon nigdy nie używa o stosunku idei do jednostek ~~jednostek do idei~~, ~~ds~~ filolog angielski dobrze myśl oddał ważnego ustępu.

Filo. ogól. Socyol.

Nikt nie powie, że nazyw. z Kant. wolno. praw. przyrodz. któr. przysług. człowie: dla teg. że jest człow. czyli że człow. nie może być pełn. człow. nie będ. woln: wypowiad. coś bard. jasn. Bo każ. ma prawo być człow. i będz. chcia. to prawo objaw. czyn. Ale gdz. wiele woli to samo, za niemałko woli: dla tej. Vz zawsz. przecz: dodaj. że wolno: przysługuj. człow. może bard. dobr. iść raz. z wolno. inn. ludzi, a nawet z praw. powszechn. Jednakże taka wolno: jest wolno. ograniczo. ny przez wolno. inn. ludzi ony przez prawo. Bo jak dale: wolno prawa sięga ~~prawa~~ wolności jednost? Lub jak. granic: należ. porządk. aby wolno: jednost. mogła dokumen. się obok wolno. inn. jednost?

Zapew. pomog. wob. ludz. mów. że wolno. powin. być rozum. albo, że nie powin. być niemoral. Jednakże i te pęta nakład. na wolno. nie określ. istoty. bo prawo. rozu. w wszys. umysł. może być tak. wybredz. tak. skomplikow. że sama wolno: dla niewstępnych. nakład. niemal. przepedz. Nawzaj: musi jakoś wsądz. zasad: stanow: o ilości wolno. czyn. dozwol. jednostk: jeże. ta wolno. ma odpow. wymagan. rozu.

Bard. jasną defin. dał Hobb: woln. nazy. tego, który. nikt nie przeszkad. żeb. to, co może i umie zrob. zrob. wedle swej. upodoban. Ta jedn. ~~życz~~ czynności. pędzą w jak. państ: W stan. natu. wszys. równi są, aequales, mogą robić ile i co każd. się podob. Ale ten stan wolno. (libertatis) tak im się daje we znaki, że zrzekają się wolno: na rzecz rządu i żyją odt. pod imperium

Ograni. w tym now. stan.: jeśli może być mowa o wolno.: jest ona uregulo. przez praw. a Państw. wład. nad państ. jest nieograni. podł. wszyst. stosun. a kto stosun. nie jest wol. w zasadz. pierwot. Podłan. Hobb. definiow. b. swoj. wolno. jako możn. robien.: tego, co praw. nakazu. lub orzy. nie zabran. Z zaw. sprawdz. się, że w życ. polity. społecz. pozr. wolno.: jest niestałe. meta.

A gdyby. zapyt. Ateńczyk. lub Lacedemoń. z owas.: wszys. Helip.: kied. idee polity. były pod zupeł. wraż.: a oprac. drug. życ. polity.: było niewątpli. z drugiej zawsz. że on jest wolno. obyw.: a zarazem pozyc. nawzaj. Panów lub niewol.. Jedn. ta wolno. greck. która wykl. służ. za wzór i podko. nowożyt. emancypac.: polity. była w licz. pęta, petersi, któr. nas dziś przeraz. Grek ze wszys. pełnem. nie był wol.: wedł. naucz. wspom. Państw. np. mogł. rozporządz. mien. obywat. nakładaj. na nie podz. wojn. i pokoj. zupeł. niepropor.: czyż. -- uzbrojen. stat., wystawic. chorow tragicz. itd. Państ. mogło każd. obyw. bez indagac. wygn. na wygn. przez ostracyzm. --

Państ. mięsz. się do zawierac. małżeńst. zaś w Spar- mięsz. się do chowa. dzieci; kaleko niemowlę, nie zdolne uformo- wani. -- kaz. po bit. nad Leuktr. rodzic. poległ. zostać [illegible] się publicz. itd.

Przypiski.

9) Porówn. Sheed. p. 245 c.

10) Tamże p. 245 d.

11) Zob. Tom I str. 246. Porównanie Jellyka z [illegible] z pow. Zob. także str. 298 tego tomu.

12) Zob. str. 292 i nast. tego tomu.

LXXXIV

Wszyst. to wyd. nam się bard. mało liberal. postępow. A jedn: że sposob. prakty. były wolniejsz. w Spart. niż w Aten. świad. Spartyą: nie uważ. się. za mniej woln. od Aten. a wiele Ateńczyk. wszystk. za tą wyższ. uważ. prawa Spartan. i sympatyzo. otwar. z niemi. sercem. Plat. i jego przyjaci. a w Ksenofon: plat: jaw. gorz. i radykal. jest wymag. wtrącen. się państ. do spraw życ. domo: a jedn. Pl. i jego wielbiciel: byli przekon: że obywat. tej now. ideal. rzeczypos. bynajm. nie będ. żyli w niewo. lecz w najwyż. wolno. bo niezależ. od pokus zwykło.. zwyciężą je ściśl.

A jeśli: w miast. greck: przeważ. panow. rząd arystokr. w Spar. nad- Królew.: nie uważ. dla teg. Spart. za mniej woln. to wcale nie dowod. nawzaj., co sympatyzo. z demokr: nie uważa. swoich greck. pobratym. za niewol. gdy żyli pod konsty. arystokr. lub oligar. Tyl. tyrannis uchodz. za równoznacz. z niewolą obyw:

Z teg. konklu. taka, że Grecy w czas. klasycz. rozumie. przez wolno: polityczn: społecz: 1° niezależno. swego miast. od jakiej kol. władz. obcej - 2° możno. zarządzan. intere: miast. czy przez udział wszystk. obywa: czy przy współudzia. pewn. warstw. zwłaszcz. bogat. rodów. Identyfi. demokr. z wolno: nie była jeszcze ~~za~~ powszechną. do godno. dogma; 3° obyw: wolni: żyj. wew. w demokrac: rządzon. rzeczypos: może. rzecz nie uważ. za naleź. do wolno: osobist. który. dziś uchodz. za niezbęd: najważniej. część wolno. zaś mianow. Trzeb. było wierzy. w bogi państw. kult im oddaw.,

Przypiski

1) Evan. Luc. XII. 19.

2) Sympos. p. 211 d: θεωμένῳ αὐτὸ τὸ καλόν. p. 212 a: τοῦ ἀληθοῦς ἐφαπτομένῳ.

3) Lib. Sap. II. 8.

4) Symp. p. 212 a.

6) Prolegg. c. 15: οἷον κόσμος ἐστί. (Opp. Plat. ed. Teubneri VI. p. 209.

5) O nawróceniu Polemona od życia rozwiozłego do wzniosłej praktyki filozofii platońskiej zob. Diog. Laërt. IV. 3. § 16. O wpływie dzieł Platońskich na św. Augustynie zob. piękną książkę La philosophie de Saint Augustin par Nourrisson. Paris 1865 I p. 101 sq.

6) ~~Prolegg. c. 15~~

7) Francuzi porzwali ich les surhumains, co jest niedorzeczne i przypomina Nietsche'go „Uebermenschen". Można ich nazwać „wybrańcami ludzkości" w tem znaczeniu, że pokolenia następne, poddając się ich geniuszowi, niejako potwierdzają wybór Opatrzności, która powierzyła każdemu z nich ~~im miejsce~~ posłannictwo dziejowe. Z wybrańcami ludzi, zasiadającymi w parlamentach, oczywiście nic niemają wspólnego.

Filo-socya.
ogół.

§ 2. Wolność a demokracya. Połączen. dwóch tych poj. jest, jak wspom. zdoby:
nowoż. W starożyt. Grecy. nie koniecz. wcale: że konstytu. demokr. daje
obywat. wszys. ~~dość~~ samą wolno: bo ta była, jak widzieli. co do jednost. bardzo
ograniczo: admin. prze. zaś ponad. w obu raz. niezależ. moż. lepiej wychodz.
na mniejsz. ilo. rząd. Ale większość tych, któr. nie posiad. wprost udzia.
w rządz. pragn. oczywi. być dopuszcz. do niego. bo to im przedstaw.
konieczn. materyal: Ci zaś, któr. przez wolno. rozumie: to samo, co swobo:
tylko oczywi. porządkom: że pod rząd. arystokr. Tylko być swobodni: a
zaten. przyjmują się ~~jest~~ ~~swobodni~~ wszys. wolno: pod wzgl. etycz. nie w mniejsz.
demokrat: rządzą. ~~Ze~~ naszych czasów przyzna się zmien. bo przez
demokr: rozumiej: wszyst. nie tyl. największ. udz. możeb: wsz. obywat.
w rządach, lecz także. największ. sumę wolnoś. indywidual. A że wcale
rzecz: tej wolno. jest daleko więcej. w starożytn. posz: przeto trud.
się dziw. że niektór. francusz. wyd. się życie jednost. pod form. demokra:
nieznośne: być doskonalsz. i wszys. posiad. wartoś. niż pod którymkolw.
inn. rząd.

Zwłaszcza od wielk. rewolu. franc: lub. przeciwstaw: despotyz. 18° stul.
wolno. republikań. Rządy. jak powst. absolut. monarch. której typ. wspan.
są rządy Ludw. XIV: a która wówczas. zapanow. prawie w całej Europ.

Przypiski

8) O psychologii Platona ogłosił już w r. 1863 Chaignet gruntowną pracę: de la psychologie de Platon, której treść po większej części weszła do jego 5 tomowego Histoire de la Psychologie des Grecs Paris 1887–1893, dzieła napisanego z wielką znajomością źródeł i z nadzwyczajną pilnością, w niektórych rozdziałach może zbyt rozwlekłej, a doprowadzonej aż do ostatnich Neoplatończyków. Platonowi poświęcony 22[?] rozd. I^o tomu (str. 203 i nast.). Z niem. uczonych zasługuje na wyszczególnienie Siebeck, który w 1^ej części swojej Geschichte der Psychologie, Gotha 1880 zajmuje się psychologią grecką przed Arystotelesem. Daleko mniejszą wartość posiada Harms'a, die Philos. in ihrer Gesch. której część pierwsza (Berlin 1877) daje pogląd na rozwój historyczny psychologii. Nie wolno pominąć dobrego o psychologii platońskiej w dziele Zeller'a (II. 1. p. 817 sq. 4e wyd.) ani treściwego jej wykładu w Schwegler'a Gesch. der griech. Philos. p. 221 sq. 3e wyd. ani naresztcie głębokich uwag w la Philosophie de Platon par Fouillée II. p. 196 sq., 229 sq. (2e wyd.).

Filo-zofja. ogól.

Średniowiecz. monarch. w Europ. zachod. i środk. były gmach. sztucz: w któr. trzy stany: ducho: szlachei. i mieszcz. utrzymyw. się w pewn. równow. i międz. sob. i naprzeciw władz. król. lub cesarz. Ale ponieważ: gdy panow. feudal. robi. się zbyt potężn. i zbyt wiel. przywłaszcz. sob. prerogat. zniwel. ich zuchw: (z wyjąt. w Niemcz.) za pomo. miast a po upokorzen. panów i stanu rycers. także i miast. pod nowy. władz. absolu.-przed.: Stąd rewolu. wiel. fran. która wyszła głów. od stanu mieszczań. była przedewszyst. wiel. przeciw absolutyz. i wyzwalsz. sob. jako wszyst. wolnoś. indywidual przez zetknięcie: wspólno. państ. i obronę. przy władz. Dążn. tow. tak [illegible] że dynamo: coraz większ. liczb. przyt. do udzia.: w rząd. –

Ta idea przyjmie wielk: rucho. polity. któr. pod wpływ. dzieł Rouss. wojny o niepodległ. kolon.: angiel. w Ameryc. półno. na rewolu. wywołuje. monarch. we Fran. przez wielk. rewolu. ogarn. coraz szersz. kraj: i warstw społecz. Ideał. tego ruchu jest, jak najwięk. swobo. działan. dla jednost. bo wszystk. obyw. od urodz. są równi i wolni; zat. jak najmniej. ograniczać. wielk. ingeren. państ. [illegible] się od niej coraz lepiej zabezpiecz. pragn. wszys. mieć udz. w rządz. bo tem najlep. zabezpiecz. od samowo. rządu, lecz pozwal. także jednost. siły społecz: za pomoc. rządu zarządzać na swoj. korzyść: Jest oczywist. że dwa te pragn: 1° zab. sob. co każd. się wyd. najprzyjem. dla jego natury. 2° zab. wszys. rządzi. prowadz. do dziw. kontradyk. +

+ Pierw. pragnie. prow. do coraz. wiel. nierówn. i walki wszyst. przeciw wszyst: w szalo. konku: [illegible]: do niewzruszo. rząd. bo jeśli wszy. rząd. władców nikt nie rząd.

Przypiski

18) Niektórzy mylnie zrozumieli, jakoby dusze poszczególne zostały umieszczone na gwiazdach, lecz jakieś odłamy (większe) substancji duchowej, z której „następnie" wydzieliły się dusze poszczególne. Tak Susemihl, Genet. Entwickelung der plat. Philos. II p. 336. Podobnież Henri Martin w swoim z tylu względów znakomitym komentarzu (Études sur le Timée II p. 157) mówi o niezmiernych zapasach substancji niecielesnej i rozumnej (ces vastes dépôts de substance incorporelle et intelligente), którym Bóg objawia zamiary swoje. Słusznie nazywa tę naukę „dziwaczną" ale w Platonie jej nie ma, bo text mówi wyraźnie, że Bóg podzielił substancję duchową na tyle dusz, ile jest gwiazd, wyłożywszy im wszystkie plany swoje, przesiedla je natychmiast na ziemię i planety (p. 41 d – 42 e), gdzie bogowie niżsi każdą z osobna ubierają w ciało. Zob. także dobre uwagi w Zeller'a Philos. der Griech. II. 1. p. 819 sq. 4e wyd.).

Filo. ogól.
Socyal.

§3 Demokr. a głosow. powszech. Jeśli wszys. ludz. są równi i wolni, wtedy taki. przeby. władz. pierwo. a przedewszyst. władza prawodaw. To był ideał drobn. kanto. szwajcar. wśród który. w połowie przeby. Rouss; to było taki. [illegible] w życ.: przez demokr. bezpośr. greck. o który. Rouss. coś wied. z Plut. Jednakże przywódz. demokr. tak amerykr. jak francus. [illegible] w teor. wyznaw. dogm. nieograniczo. władz. ludu, nie mogli w prakty. go zastos: w tak wielk. panst. jak. są Fran. i St. Zjed. Dla tego wzięli form. parlam. Angiel, w demo. wypróbo; ale nada. jej rozsze. podsta: przez głoso. powszech. Lud pozost. dzierży. wszelk. władz. ale może ją tyl. wykony. w pewn. stał. epok. i tyl. w tej formie że wybie. reprezentantów. Który. zarz. więcej częśc. funk. prawodaw. Jest to kolosal. różni. Bo starożyt. obyw: uprawnio. do głoso. mógł w zebra. ludo. stano. o wszyst. co mu się podob; on nie znał deputo. Nowożyt. demokr. jak. ukonstytu. się w Stan. Zjedn. lub Fran: zost. zredukowan. ludo. tyl. jedn. funk. wybiera. deputo. a ci posiad. władz. prawodawczą. Jeśli pomin. kil. innych akcyj wybor. w róż. kraj. rozn. odbyw. n. p. głosowanie nad referend. w Belg. i kanto. szwajcar. lub głoso. na człon. rad municypal. [illegible] w Ameryc. wybór prezydenta: za pomo. osoba. elekto. to wybor. do parla. i sena: (gdzie takie istnieje) stanow. głów. objaw życia polity. Dla masy obyw:

Przypiski

53) Zob. str. 301 tego tomu.

54) Porówn. str. 302 tego tomu.

55) Phaedr. p. 251 c – 253 c; 255 a – 256 a.

56) Phaedr. p. 256 d.

i słusz. bo funk. prawodaw: do któr. wybor. owe są krok. wstęp. najważ. wyzw.
wstępu stanow. ne dobrob. materj. i ducho. tak jednost. jak rodzin i korpor. i
moż. ustrój narod. albo wzmoc. alb. osłab. Nie każd. dzien. że zarów. w monar.
jak republi. przez cały wiek dziewięt. panow. zdarzno. trwał. new. rozsza.
ku rozszerze. prawa wybor. a także kompeten. parlam: bo dwie te rzeczy
wiążą. się ściśl. raz. Jeż. bow. wszyscy ludz. są równi i wolni, jak opie:
[illegible] prago. To też w kraj. gdz. jeszc. nie jest zaprowad. pomi. że wszę.
szerok. i bardzo liberal. prawa wybor. jak n.p. w Belg: toczy się walk.
walka o jego wszyst: A jest to bard. rozumn: bo mamy są przekon: że
wszystkie swoich pełnomo. do parlam. Ci zaś mog. z słusz. dumą twierd.
że przedstaw. wolę naro. a silni jej. zaufan. mogą śmiało kiero. stat.
rzeczypospol: new. po niezupeł. wydział. Jeżd. zaś reprezent. wolę i życie.
wszystkich. będą z jedn. stron: uważ. głoso. powszech. za jedną z idei demokr.
z drug. [illegible] sanitow: swoj. wład. prawodaw: uczyn: panią i mistrzy.
wszyst. inn. funk. państwo. Będą rządz. kraj: przez ministr. któ.
podyktu. wszym. a któr. z największ. taktow. zmuszą do ustąp: (jak
to czyst. widzian. we Fran:) gdy nie zechc: być posłusz: rozkaz. [illegible].
Bez głoso. powszech. nie ma prawdz. demokr. Obie te idee zespol. się jedno z.

Filo. socya.
ogół.

Przypiski

89) Die Welt als Wille etc I p. 443.

90) Przytaczał nieraz zdanie belletrysty hiszpańskiego: „Kto psa nie miał, nie wie, co kochać i być kochanym". Biednego Spinozę obrzuca błotem, nawet infamisem zowie, i t. d. za to, że przyjaźń uważał za możebną tylko wśród ludzi. Zob. Parerga und Paralipomena I p. 79 2ie wyd. (Reclam IV p. 92). Ale w ustępach Etyki, na które Schopenhauer powołuje się (Pars IV prop. 37 schol. et Pars IV App. c. 26) Spinoza mówi o przyjaźni rozumnej i duchowem obcowaniu, których przecież między człowiekiem a zwierzęciem być nie może. Miał on zresztą o miłości daleko wyższe pojęcie od Schopenhauera, jak widać z Eth. Pars IV prop. 37; Pars V prop. 15 et 16; gdzie współ-ną(?) rodu ludzkiego miłość, a bardziej jeszcze miłość Boga podane są jako najwyższy życia ludzkiego cel. —

§ 4. Wolno: w świetl. głosow. powszechn. Niewątpli. wolno. obywat: potrzeb. głosow.
do objaw. swoich przeko. i zamier., jeśli zaś wszyst. są równi i wolni, muszą mieć
wszy. prawo głosow: Tak rozumow. zaw. demokr. wszyst. (u) w starożyt. i dziś.
Ale gdz. głosow. tak rozstrzyg. większo: a większo: znacz. zwykl. ~~ogr.~~ ograniczyć.
wolno. dla mniejszo. Ale co dziw., więcej. częst. i dla sam. większo. Bo nie
trzeb. głosow. powszech. zawsz. wedł. jęz. wierz. mów. ani wedł. lokaln. tryumf.
wychodz. na korzy: jakiejś sprawy. Głosow. powszech. wyd: w Niemcz. bezw. zupełnie
rezult: zapewn: katoli. z jedn. stro: a socyalist. z drug. przewagę:
do: deputow: Tak samo w Austr: choć częścio. tyl. zapew: powodz.
katol: w jedn. kraj. Słowacz: w inn: a wszędz. socyalist. zdol. pewn.
ilość mand: Ale to nie wystarcz: trzeb. owsz: warto: głosow. powszechn.
pod względ. korzy: lub niekorzy. wpływaj. na wolno. indywid. Dopóki
chodz. o wol: narodowo: religii lub klasow: jest taka. o porozumie:
się i wzmacnia. (w) trzeb. że tryumf większo. nad mniejszo. jest zwycięst. ~~tryum~~
dobr. spraw: zat. mniejszo. powinn. się poddać.

Zupeł. inacz. rzecz się przedst. w kraj. gdz. stow. do urny
wybor. ludz. tej sam. rasy i mowy. Tem głosow. nie ~~[illegible]~~ ziściło nadziei
w wielkim polityk. Bo ostatecz. rozstrzygn. nie głosow. jak chciał Rouss: i jak
robi: Ateńczy. ~~lub~~ nad sprawą: rozstrzygają je w sporo: prawnie. i ostatec.
dziej: zaś to oręż: w Szwaj: i Bel. i inn. kraj: gdy jak. prawo uchwal. przez ciało prawod: dla

Filo. socya.
ogół.

referendum
plebiscyt

// głosow. wybor:
To są wypad. któr.
ten. się nie zajmuj:
i któr. nie występ. na
przeb. dyskus.

wielk. wagi rzeczą
jest rozgran. jedn.
do sprob: lub odrzuc. //

91) S. August. in psal. 81, 6: si filii dei facti sumus, deificati sumus etc. Bazyli W. jeszcze dobitniej ~~wyraża się~~ mówi, że z łaski Ducha Św. ~~rodzi się~~ ~~w nich powstaje~~ rodzi się w duszy „podobieństwo z Bogiem a potem rzecz najszczytniejsza, jakąż posiąść można, ~~że stajesz się~~ stawanie się bogiem", θεὸν γενέσθαι. De Sp. S. 9,23. Podobnie inni ~~ojcowie kościoła~~ pisarze kościelni używają na przemiany słów θέωσις, ἀφομοίωσις καὶ ἕνωσις πρὸς Θεόν etc. Najpiękniej o deifikacyi, θέωσις, rozprawia Pseudo-Areopagita, de eccles. hierar. 1,3. Zob. także Schwane, Dogmengesch. der patrist. Zeit p. 745 sq.; Palmieri, de deo creante etc. p. 274 sq. (Romae 1878).

92) Słowa Chrystusa Pana w ewan. S. Jana XVII. 24: ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

93) Zob. str. 291 i nast.; 300 i nast. tego tomu

W Kraj. Konstytu: obyw. głosu. tyl. na kandyd. do parla: Jest to opera-
któr. Huxley tak definiu: Ludz. który się na nią. nie zwoj. wybier.
inn: na to, aby nic nie robi. A Huxley nie mów. o Austr. lub Fran. lecz
o swoim Kraj. gdz. jeszcz. nie ma głoso. powszech. a gdz. parla: [illegible] się
jedn. coś robi. O parlamentaryz. zaś europej. wogól. wygłoszo. w
[illegible] [illegible]. bard. pesymisty. zdań a pochodz. nie tyl. od dziennik. lecz
od stanu. polity. socjol. prawni. niem. filozo. któr. zarzuc. za wyo-
zumiałs. na [illegible] ludz. Will. Edw. Hartpole Lecky jed. z patryar. nowożyt.
liberaliz. wyd. w r. 99 Democracy and liberty w 2 tom.

Spencer, któr. potępi: angiel. tyle krwi napsuł swoj. dzieł.:
Jednost. przeciw panst. =

Bluntschli, jed. z wielk. niem. polity. filozofi:

Emil de Laveleye - któr. nazwał demokr: "Gouvernement dans la
démocratie - jest powszech. znan.

Każd. z tych pisa. z lekceważ: niew. z umieci. [illegible] o takiem demokr.
Bo za tak. uchod. głoso. powszech.
Laveleye twier. że głoso. powszech. nie jest żadn. praw. przyrodz. bo głoso.
w spraw. polity. tyl. ci powinni, któr. mej. zdolno. odpowiedz.
Bluntschli utrzyma. że głoso. powszech. zost. nadan. obyw. [illegible] panst. [illegible]
a tego jakiś poziom. Jeśli zaś za jego pomo. mej. do parl. wchodz. ludz. nie zdol. to lepiej je mieć [illegible] przedz.

Filo. [illegible] ogól.

Zna: auto. Hist. Angl. w XVIII stul. – 8 to:
Hist. moralno. w Europ. od Aug. do Karo. W. 2 to.
Hist. powst. i wpły. racjonaliz. w Euro. 2 to.

Naresz. Sir Henry Maine w swojem Popular Government (z r. 87) ma współczes. entuzy: wmiera. przez wypr: wolno. i demokr. ze starcz. i nierozum. Dodaj. że Maine pomi. swoj. ogrom. uczono. na polu prawodaw. porów. nie dostr: że ten entuzy. jest właści. tragicz: a tragika w tem, że ludz. fatalu. pozosd: wrus. swj. się rzeczy. na nowo ku pogodz. dwóch sprzeczn. a nie daj. się pogodz. Przeds: wolno: wyklu. demokr. jak wszy stworz. a demokr. bez. nie jest.? uniemożli. wolno. –

§ 5. Zaraz. przeciw głoso. powszech. W Angl: gdz. jeszcz. nie ma głoso. powszech: jest rzdz. bez: wzrok. stosow. i we Fran: gdz. od r. 48 jest w powszech. użyc: mówią, że źle funkcjon: bo jedni wybor. oddaj. głosy swoj. za pien; inni za wódkę, inni z oba: przed wszyst: ziem: jeśli ich nie zgodz. na drzewa; inni boj. się dlaborów; inni nie chcą utracić swoich klien. d.

we Fran: tłok. pod przemyśl. wiedz rządu. Mało kto głosu. wedł. swego przekon., wiele kto nie jest dostateczn. w sprawi. publ. aby mógł ocen. wart. swego kandy. Wybor. nie jest się. nie zna. rzed. zdan. o wielk. kwest. polity. bardzo. ...

Przypiski.

48) Cytat z Chmur Arystofanesa w. 367.

49) Sympos. p. 221 a

LXIII

Filo-socjol. ogól.

Skutek jest taki, że głoso. powszech. nie wpływ. opin. publi. lecz jak. Stronnic. któr. przew. czyta: dobr. rozgrzeszenie. W Anglii znów utrzym. znaw. że od r. 67 kied. znacz. powiększ. liczb. wybor. głoso. tracił wiele odpow. życzen. krajz a we Fran: po tyle. zmian. dzisiejsze. swobód od r. 48 aż do ucze oss. panuj. nie mniej pessymisty. przekon. Twierd. że to jest instytu. któr. jak. najgorz. odpow. celo. dla któr. zost. obmyśl. Bo w praktyce: zdaje. się wyni: z głoso. powszech. że rzem. wszys. spraw. krajo. powierz. do zaufała jakiejś mniejszo. która się na nich zna, lepiej jest odd. je w ręce większo. która się na nich nie zna a która głoso. regular. z pobud. nie ~~mających~~ nic z nimi nic wspó. wspólne. Wszyst. inne. spraw. ludzk. prowadzo. są przez małą liczb. znaw.: bo takich zaw. jest mało ale polity. spra. dost. się w ręce ludzi nieznawców a są usunięte z pod wszelk. kontro. ludzi rozum. i samodziel. Uczywi. to groźne rokie. Lecky twier. stanow. że w Angl. wszyst. się praje, odp.: nada. praw wybor. klas. niższ. mało wykonał: i że podob. będzie się dziać w inn. kraj. któr. powierz. sob. na siebie. ten niebezp. eksperym. Lecz tedy należ. pozna: ten ideał wspólne. demokra: a jeśli go pozna: czy zdoła ~~[illegible]~~ rozwo. wolnoś. polity.? Zamiast na to odpow. należ. się przyjrz. drug. instytu. któr. jest urzęd. głoso. powszech. a bez któr. to drug. nie miałob. żad. celu.

Przypiski.

84) Księga ta ma napis znaczący: „Die Platonische Idee, das Objekt der Kunst"

85) Die Welt als Wille und Vorstellung II p. 607. Cytuję według wyd. 3º (Lipsk 1859); w najnowszem wydaniu Grisebach'a (Bibl. Reclam'a), najpoprawniejszem i najwięcej rozpowszechnionem paginacya dawna zaznaczona w tekście.

86) Jest to rozd. 44 (Tom II Ks. IV) z napisem: Metaphysik der Geschlechtsliebe. Tom II p. 605 sq.

87) Die Welt etc. I. p. 443 sq; II. p. 639 sq.

88) Die Welt etc. I. p. 444.

Filo. ogól. Socyal.

§ 6. Wolność a parlamentaryzm. Jeżeli głosow. powszech. nie jest dokład. wyraz. opinii publi. ani pragnień ogółu, któr. mają w głoso. zaufanie swoje. uwa-
czynników. a jeszcze mniej zabezpiecz. wolno. tych, któr. głosu. to sprawdzi się
to w daleko wyż. stop. na parlamen. czyli na parlamentaryz.
Bo parla.: w większ. części kraj.: składa się z deputo. wybier. przez obywat.
mają. prawo głosów. Jeżeli: tedy głoso. powszech. według mniem. znaw. nie
będ. wyraż. dość. opinii ogólnej: ani deputo. który wychod. z urny wybor. nie
będ. wyraż. życz. lub przekonań swoich wybor. Bo głoso. powszech. czy ogranicz.
nie ma na celu przez cenzur. deputo.: wszyst. [illegible] stro. głoso.
predomyśl. odnajdu. się w deputo. Jeżeli wybor. głosu. najczęś. za pien. za
wódkę, z obawy, żeby im nie przypadło. działu. lub wyrzuco. z dzierża. lub wypędzo.
ze służ. to deputo. któr. wysła. [illegible] z wol.: wybor. nie wyraż.
opinii ani przekon. swoich wybor. lecz ich woli: rządz. strony, nadziej:
lub korzy. Zat. ani parlam. nie będą dokład. wyraż. woli naro. Któż
parlam. [illegible] wol. wiele. rzeczy, powszech. wszyst. [illegible] [illegible] zbiorow.
narod. na [illegible] kontyn.; opanow.: [illegible] wzmocni. i pogardzono.
sob. wszyst. mają. drogę morsk. i lądo. a jednak prawo. tylko na korzy.
jedn. klassy, stan. ambicyom jedn. stronnict. Równość. mogą wszy ludo. gin. z głodu, i tak
było. w Angl. aż do 44° kied. rząd. parl. podjęł.: reformy. na rzecz robotn.

Przypiski

72) Symp. p. 209 e: „za takie potomstwo (t. j. za wielkie czyny, wychodzące na korzyść następnych pokoleń) wystawiono im nawet rozliczne świątynie" co było najwyższym dowodem uznania publicznego.

73) Platonstudien p. 275. 279.

74) Zob. str. 346 tego tomu.

75) Symp. p. 212 a.

76) Symp. p. 209 d – e.

77) Umyślnie posługuje się Diotyma ~~słow~~ językiem misteryów. „W te więc sprawy miłośne może i ty, Sokratesie, ~~zdarz się~~ potrafisz być wtajemniczonym (μυηθείης), ale nie wiem, czy zdołasz być przypuszczonym do ~~peła~~ zupełnie wykończonych i oglądanych (τέλεα καὶ ἐποπτικά) i t. d." Symp. p. 210 a. W tajemnicach eleuzyńskich ~~ἐποπτεία~~ stopień ostatni, najwyższy nazywał się „oglądaniem" (ἐποπτεία), do którego ~~nkt~~ tylko tych przypuszczano, którzy przeszli przez misterya mniejsze. Słusznie stąd wyciągany wniosek, że rozdział końcowy mowy Kapłanki zawiera coś zupełnie nowego.

78) Platonstudien p. 276

Filo. socya. ogół.

Podobn. parlam. francus. uchwal. mnóst. praw, n.p. jedno edukacyi. z
r. 75 przeciw Jezui. i pot. praw o rozwod. i t.d. któr. nie odpow. życzen.
większ. ocz. wybor. A Parla. tem mniej ogłos. się na wybor: bo nie z dług.
dzierż. że każd. rząd we Fran: zost. przeprowadz. większ. ocząc każd.
byleb. chwat na rzecz. Tak samo mnóst. praw we W Tow. ny społecz. religii a
nem ciąg: powsta. się fraz: że równow. władz. zost. przywrócon. ale ta
równowa. narzuc: now. rządz. ceny a nie go i dowarzył. Zakup. Erytrei
blichtr: fałszyw. lichej antyspołec. polity. wewn. a sprowadz. kolosal.
klęs. wojen. która pochłon. tysiąc. żywot. dziel. i setki milio. fran:
przy budz. sympat. wyznaw. Może więc parlam. gdy rob. coraz szersz. przy-
władza. atrybu. i jak we Fran. pod to minister. robi swoimi stuiał. pod to
rozprzeg. administ. rady, wojs. finan. może nie wyraż. opin. większo:
może zmiennij. ich najżywot. intere, może nie bron. nam. hamo. ich
wolno. religii. rodzina. produkcyj. handlu. lecz nam. skut. się sprow.
strat materyal. i ogóln. zniechęc. do życia publi. A wted.
budzi się to samo rozczaro. któr w niektó. kraj. towarzy. głosow. powszech.
i wytwa. się w śród ludzi bez umiejętno. sądz. o wszystkich że parlam.
o szersz. kompet. i znaczn. większo. głos. wybran. zamieni się w źród.
kiełku, stagna. demoraliz. zamia. być pallad. wolno.

Przypiski

28) *Symp.* p. 206 a: ἔστιν ἄρα ξυλλήβδην, ἔφη, ὁ ἔρως τοῦ τὸ ἀγαθὸν αὐτῷ εἶναι ἀεί.

29) *Symp.* p. 206 b: τόκος ἐν καλῷ καὶ κατὰ τὸ σῶμα καὶ κατὰ τὴν ψυχήν.

30) Polskie „rodzić" ~~mow~~ używa się (o kobietach i mężczyznach), jak greckie τίκτειν, greckie κυεῖν przeważnie o ~~kobietach~~ pierwszych (1° = począć, 2° = być w ciąży) a tylko przenośnie o drugich. Platon oba wyrazy bierze w tem samem znaczeniu obrazowem.

31) *Symp.* p. 206 c: τίκτειν δὲ ἐν μὲν αἰσχρῷ οὐ δύναται, ἐν δὲ τῷ καλῷ. Słowa zaś, które następują: ἡ γὰρ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνουσία τόκος ἐστιν, są dodatkiem późniejszym, o czem zob. Rettig'a, Boughi'ego i t. p.; należy zatem po ich wypuszczeniu zaraz ~~czytać~~ przejść do zdania ἔστι δὲ τοῦτο θεῖον τὸ πρᾶγμα, gdyż Platon nie mówi o rodzeniu fizycznem, lecz o każdem, przedewszystkiem zaś duchowem:

10-3-903.

Filo-sozyal. ogól.

§ 7. Przyjęto. głosow.-powszech. i parlamentaryz. Mimo krytyk. i stwierdz. zarzu. obie instytu. tak głoso. powszech.! [jak parlam.] tem gdzie istniej. potrw. dług. a gdzie ich jeszcz. nie ma, prawdopodob. z czas. zost. zaprowadz. Nie należ. przypuszcz. jak to rob. niektó. że obie instytu. gruntow. się [p]rawdy: a są tolerow: tyl. póty, póki nie wynajdz. się lepsze formę życ. polity. Najpierw dla tego że trud. coś wymyśl. lepsz: coś. woln. było od wad a lepiej odpowiad. potrzeb. psycho. ciowe. Pot. głosow. powszech. w wielu kraj. od dawn. jest praktyko.: zaś z parlament[aryz]. a te kraj. któr. posiad. parlam. z praw. wyborcz. ograniczo. względ. jego rozszerzen. Tem zaś wydz. istniej; należ. do praw zasadnicz. konstytu. Jakiż praw żad. rozsąd. polit. nie znosi a dyw. Sta. Zjedno; Anglii, Fran. Niem. Austr. nie wyrzekną się parlament: ani prawa powszech. głosow. (przy Angl. [i Austr.] trzeb. zrob. pewn. restrykc.), nie zgodzi się na uprz. tych instytu. bo ani kraj: któr. już je posiad. ani te, któr. ich jeszcz. nie maj. nie przest. się ogląd. za wielk. większ. Teraz z pewno. nie zrob. tego kroku. Będą jedn: poważ. polity. zarówn. w Angl. i Sta. Zjedno. pracow. nad jego ulepsze. Jednakż. to ulepsze. jest niemożeb. jeśli krytyk. przedewszyst. nie uzna dodatn. stron owych instytu. bo żeb. coś ulepsz. trzeb. wprzód. odnaleźć ~~uznać~~ to co dobre i co poznan. być zacho: Pot. dopiero. pomyśl. o usunięc. wad i szkodli. następstw.

Przypiski

44) Kilka uwag trafnych o stylu tej mowy umieścił Rettig w swoim Komentarzu, str. 35 i 330.

45) Tańce szalone Korybantów, kapłanów frygijskiej Cybeli, oznaczały stopień najwyższy entuzyazmu, stąd κορυβαντιᾶν, od wielkiego poruszenia odchodzić od zmysłów. O łzach Alcybiadesa, gdy napominał go Sokrates, zob. August. de civ. Dei XIV. 8; Cic. Tusc. III. 32 § 77.

46) Symp. p. 216 a.
Pięknie św. Aug. o żalu Alcybiadesa: homo esse se dolet, quod esse non debet (de civ. Dei XIV. 8)

47) Zob. n.p. Quintil. Instit. VIII. 4, 23. Porówn. także głośną w swoim czasie rozprawę Gesnera, Socrates sanctus paederasta w drugim tomie Commentat. Societ. Gotting. p. 1-32.

A wtedy wykaza. nie co każtorzy. wścisło. powszech. głosow. i parlem. jemu zewdzistoraj ~~polog~~ swoj. manda. Bo wszyst. zesru-podnoszon: (były w tej przeciw tej form. głosow samej sile i praw. i tych sam. słow. robio: przy każd. parlam. i każd. głoso. naw. najsilniejsz. Proudhon występo. równ. gwałto. przeciw ostatn. parlam. za Lud. Filip. kied. do urny przypiesz. tyl. 240000 elekto: (na 35 milio. ludno.), jak. przeciw pierw parlam. rzeczypospo. w r. 48, choć reprezentow. głosy 8 milion. elekto. A psychol. wybor. i deputo. przy rozsze. praw. wybor. pozost. ta same, co przy głoso. powszech. Bo w r. 48 240.000 elekto. jedyn. uprawn. do głoso. i reprezent. wedł. Rousseau majest. władzy ludu: z tą sam. lekkomyśl. lub z tym sam. tchórzost.: opuści. Lud. Filip. w w r. 40 siedm. pół milion. w r. 70 Napol. III. W rezu. ~~ostentacyjz.~~ przez plebiscyt potwierdz. rzekom. liberal. inaugurow. przez minist. Ollivier'a na rok. cesa. a w miesz. nie o nim nie chcieli wiedz.

Nie chodzi. też o zmianie. prawa wybor. lecz o pewn. modyfik. istniej. to, co w niem jest niedogod. lub szkodli. Z licz. projekt. jak. we Fran. podan. do rozst. publicz. dwa tyl. zasługu. na uwag. choć one takż. nie są ~~[illegible]~~ super. dowodz.: albo głosow. pośred. przez elekto. alb. bezpośredn. wedł. zwyczk. zewnętrz. Te reform. jedn. nie dotyk. isto: rzeczy, nie zmien. faktu, że wszys. obyw. będ. mieli prawo wybor.

Filo. socyal. ogól.

Charles Benoist, Sophismes politiques de ce temps Paris 93 Perrin

Die Gesellschaftsordnung u. ihre natürl. Grundlagen von Otto Ammon – Jena 90 Fischer =

Przypiski

69) Zob. str. 298 tego tomu.

70) Phaedr. p. 246 b–d: „Dla jakiego zaś powodu istota żywa nazywa się śmiertelną lub nieśmiertelną, spróbujmy wytłumaczyć. Dusza każda troszczy się o każdą rzecz nieżywą i krąży po całem niebie, przebywając w coraz innych kształtach. ~~Wtedy ta, która jest doskonała~~ Doskonała i oskrzydlona, unosi się w górę i ~~urządza~~ panuje nad światem całym; pozbawiona zaś skrzydeł, ~~porywana jest~~ toczy się na dół, dopóki nie uczepi się czegoś stałego i tam umieszczona, nie przybierze sobie ciała ziemnego, które ~~wskutek~~ pod wpływem jej siły zdaje się poruszać samo z siebie. Całość ta~~k zowie się istotą żywą~~ka, t. j. dusza i ciało razem złączone, nazywa się istotą żywą i ma przydomek śmiertelnej; nieśmiertelnym zaś nazywamy boga, nie dla przyczyny ~~którejś~~ jakiejś ściśle ~~wyrozumianej~~ określonej, lecz dla tego, że wyobrażamy sobie, choć nigdy jej nie widzieliśmy ~~go~~ ani dokładnie nie poznali, że to ~~jest~~ istota jakaś żywa, mająca duszę i ciało, ~~po wiecz~~ zrośnięte ze sobą na całą wieczność."

71) Porów. str. 290 tego tomu.

§ 8. Niezależność. Idea ~~działowości~~ i maj. ją urzeczywist. instyt. głosow. powszechn. i parlam: nie wyczerpu. ideału demokr: Są to abstrak. któr. warto. dopiero. wted. daj. się gruntow. ocenić, gdy ją rozważ. w związku z ideał. osobist. człow; obiera(j). dla sieb. pew. sposób życia i pewn. form: polity. społecz. postępo. Tem się właśn. różni idea od ideału, że pierw. jest abstrak: n. p. sprawiedl. daj. się stoso. do wszyst. rzeczy lub ludzi – drugi zaś wcielen. tej idei w pewną osobistość: czy własną czy ~~inną~~ obcą. Wolność polity. głosow. powszech. parlam.. są to środ. wprawdz. niezbęd. do osiąg. pewn. celów, ale są to zawsze środki, choć nieś. w mow. identyfi. się z najwyż. cel. Zapew. każd. sob. wybra. obyw. wola, który nie ma prawa wyboru, ani żadn. sposob. objaw. swoj. woli w życ. polity. i społecz. – ale wol. zapyt. do czeg. służ. w życiu polityc. głosow. powszech. i władza parlam. a do czego może służ. całe życie polityc. gdyb. bow: obie instytu: służ. tylk do spełnie. pewn. funk. państw. a rozkaz. też że w monarch. absolu. bez głosow. i bez parlam: te same funk. mogą. dobr. lub lepiej mog. być spełnione, straciłyby one większ. część swego uroku: a zapał do nich pewnej. był. zgoła niedorzecz. i niepojęt. jak niegd. wyraził się Henry Maine. Znaczy to inn. słow: że jednost. ludz. pod każd. form. rządu może ~~dojść~~ osiąg. swój cel najwyż. Na to jedn. nie zgadz. się żad. demokr; on będz. przeciw. utrzymy. że człow. żyj. w państ.

Filo-sofia ogól.

powszech.

– i głoso. powszech. i parlam. jak wszel. środ. człow. posługuj. się temi instyt. także. mieć pewno, że rozwij. w(sob.) w społeczeństwie najdoskonal. ideał ludzko.

+ demokr: urzeczywistni lepiej życie swoje wewnętrz. i dokład. osiąg. cel swój niż pod każd. inn. rząd.

Że zaś rząd demokr.
+ Koniecz: potrzeba

Takiem pudłem jest powierzchowność Sokratesa. Wygląda jak Marsyasz zuchwały, z uśmiechem wyzywającym na ustach, z fletem w ręku, symbolem panowania nad duszami. Marsyasz grą swoją czarował wszystkich, Sokrates mowami. Kiedy bowiem jego słyszę, więcej niż Korybantom 45) serce mi skacze i łzy mi się leją na to, co mówi. A widzę, że także wielu innych tego samego doznaje. Gdy Peryklesa słyszałem lub innych dzielnych mówców, byłem przekonany, że mówili dobrze, ale nie doświadczałem nic podobnego; dusza moja nie była zaniepokojona ani nie zżymała się, że zabierana jest w niewolę. Ale tego Marsyasza słowa często zrobiły na mnie takie wrażenie, iż mi się zdawało, jakoby życie, które prowadzę, nie ma żadnej wartości 46)

Wszystko to piękne i wzniosłe. Za to mniej się podoba czytelnikowi nowożytnemu opis zbyt plastyczny pewnej pokusy, z której Sokrates wyszedł zwycięsko. Wrażenie jednak tego ustępu jest silne, po teoryach niemoralnych, wygłoszonych dosyć cynicznie przez Fedrosa i Pauzaniasza. Nawet Arystofanesowi coś

Jeżeli wiara ta okaż. się prawdzi. będz. ideał demokr. zarazem ideał. ludzko. Doskon. demokr. i doskonałe człowieczeństwo będz. to samo. Usiłow. tej wiary dowieść od czas. Rouss. w rozmai. spos. ale wszystk. dowody te obra. się w kółku, bo przyjmo. za pewno, że ludz. są od urodz.: równi, wolni, i braćmi, zatem forma rządu, dozwal. im zachow. i rozwi. te trzy prawa przyrodzo. będz. dla człow. najwłaściw. Jest zaś demokrac. tym rząd w możno. zapewn.: poddan. używ. tych trzech praw, ergo pod tym rząd. będą ludz. najzupeł. wolni, równi i najlepsz. braćmi. —

Przeciw tej teor. podnosz. bard. silne zarzu.: O niektór. wspomn.: w drug. cz.: tych wykład.

1° Równo. wymag. przez ideę demokr.: w kraj. gdz. najbard. rozwi. się forma demokratyczn. rząd: mianow. w Ameryc. bynajmn. nie jest przestrzeg.: Tworz. się kolos. majątk. mieszcz.: wobec których trud. mów. o równo. bo mieszczańs. dyspon.: głosa. w wspól. parle.: głosami w przeważ. parlam. stanów i w rząd. municypal. Jeżeli robot. i wszyst. średn. cenią się pewn. dobrob.: to im dalek. do równo. we wszystk. waż. kwest. za oni zależ. od bogat. przemysł. właścicie. grunt. i kopal. i t.p.

2° Jeżeli równo. niekonie. idz. w parze z demokr.: to jeszcze gorzej ma się rzecz z wolno.: Uwagi nad głosow. powszech. i parlamenta. nie pozostawi.: żadn. wątpliwo. że wolno. obywa. w kraj. demokr. nie ‖

Filo. socyal.
ogół.

Hannover 906
Sperholtz

Der Sumpf
Roman aus
Chicagos
Schlachthäusern
von Upton
Sinclair

‖ używ. tej ideal. wolno.: polityczn. społe. która jest wymag. dla uregulowan.: peta. wolnościowe.
3° Tak rzecz. braterst. obkazuje rane wstręt. braci =

popierając powagę. Bo czemuż wieczorka [illegible] Arkadyi przyjął za własną, urządziwszy wedle niej życie swoje (z obcego miasta) nieokrzesanej dla biesiadników ateńskich? Przed Sokratesem gotowi schylić czoła, gdyby się okazało, że to nie obca jakaś, lecz własna, którą jego nauka, oddawna przeprowadził w życiu wzniosłem i cnotliwem. Nikt tego lepiej nie poświadczy od Alcybiadesa, którego stosunek poufały z mistrzem od lat wielu był gadką całego miasta.[2] Mówi w [illegible] nie podchmielonym, co jest śliczną inwencyą, pozwalającą mu dotknąć pewnych szczegółów, zwykle (bacznie omijanych) po trzeźwemu. Wino robi Alcybiadesa szczerym i prawdomównym; wypowie zatem wszystko, co wie i co czuje, a że jest podochocony, będzie mówił trochę niedbale, bez planu z góry obmyślonego, w zdaniach krótkich, dobitnych, szybko po sobie następujących, które tylko niekiedy przechodzą w okresy dłuższe, prawdziwie natchnione uczuciem gorącem, nigdy jednak nie pozbawione prostoty klassycznej ni miary.[44] Wychowaniec Peryklesa nawet po pijanemu nie zapomina o prawach eurytmii i dobrego smaku.

U rzeźbiarzy widzieć można pudła drewniane o kształtach Silenów, w których ukryte są cudowne bogów posągi; gdy je otwierasz, znajdujesz w nich misterne.

12.3.903 C

Pomi: tych zarzu. wszko. demokra: nie traci wiary w prawdzi. i przyszły tryumf swoj. tery. Na początk. zeszło: r. 903 kilkunas. filoz. (Société française de philos.) dyskutow. znowu tę trud. kwest. = ze sprawozdani. w Bulletin miesięczny = Henry Michel, aut. dzieła l'idée de l'état prowadz. dyskus. Toczy. się zaś o dwie kwest: co to demokr: i jakie jej cele. Na pierw. kwest. odpowied: a wszkno. obecz. zgodz. się na to, że demokr. jest to porząd. polity. zabezpiecz. każd. jednost. maximum warto. ludzk. ponieważ (jak dowod.) nie zacho. żad. antagoniz. pomię. interes. rząd. a rządzo: Ale warto. ludzka ma dwie stro: jed. ekonomi. drug. moral. Ekonomi. wymaga. aby jednost. posiad. minimum materyal. niezależno; moral. zaś aby znać swoj. natu. swoj. prawa i obowiąz. a tak docho. do harmonii wszystk. składni. od których zależy jego szczę. To szczę: musi być podporządko. pod ideę szlachetno. i posłusze. Tego celu wszakże nie moż. osiąg. bez wolno: a ta jest rozkwitem cał. osob. ludz. Wyraz. zaś osoby ludz. jest sumien. Demokr. będz. zat. stanowi. sumien. autono. a (wolno. sumien. ~~wszystkie~~) miało ze obron: wolno. polity. zagwarantowan. przez prawo. Warunk. zaś wolno. polity. jest głoso powszech: a ta nieskr. równo. polity.

Filo. ogól. socyal.

kami, a zaproszony do kompanii, obejmuje natychmiast rządy i każe nalewać większe czary. Żądają wtedy, aby on także sławił Erosa pięknego, ale wymawia się stanowczo, bo Sokrates obecny a przy nim brak mu odwagi chwalić kogo innego. Tego więc chwalić będzie i poczyna prawić tak pięknie, szczerze i logicznie, że każdy literat nowy koncept zazdrościć może Platonowi i wykonanie tegoż mógł słusznie obudzić zazdrość wszystkich literatów świetnej. W istocie po mowie Diotymy nikt nie spodziewa się, że dyskusya, która zdawała się być dyskusyi wyczerpana, zostanie podjętą w innej formie przez człowieka pijanego, na nowo i że długi szereg rozpraw poetyczno-metafizycznych, zakończy się apoteozą promienistą tego, który sam był i doświadczonym i myślicielem skończonym, a jednak przez zbytek pokory nazwał siebie uczniem kapłanki i wykładał mądrość od niej zasłyszaną. Czuł Platon doskonale, że takie rozwiązanie nie odpowiadało godności Sokratesa i że należało stwierdzić jego własnym przykładem plastycznym prawdziwość teoryi. Mniejsza bowiem o to, że teoryi pono nauczył się od Diotymy, jak twierdził, ale czy według niej urządził życie własne? Mógł to najlepiej poświadczyć dla innych miała tylko wtedy znaczenie wielkie, jeżeli filozof ją

Pozost. Uwzgl. ekonomi. niezależno. Co do tej oświadcz. Hen. Michel a miejsc. ma wtór. że trzeb. polepsz: warunk. bytu dla biedn. i wydziedzic. i nie cofn. się naw. przed pewn. naruszen. zasady własno. Wszak. to logicz. bo nie ma niezależno. ekonomi. bez pewn. własno. jak wyłoż. w pierw. części

Najważniejsz. zaś ekonomi. jest koniecz. do swobod. ~~prostug.~~ używ. się prawem wyborcz.

Ten progr. demokr. jest będ. zasło: praw. ogólnoludz. a bijącą. nosy naprawić: owego potępia. organi. religijn. bez któr. wolno. zamienić mam. jest fraze. Jedność. odrzw: od Boga i od jakieg. Kościoł. rządz. się działacz: któr. wolno. będz. nieograni. indywidualiz. nie daj. pogodz. się z jedn. społeczn. organiz: Że zaś zasadni. uzuw: wszelk. wygląd na relig: jak gdyby nie wiedz. że ten sam probl. demokr. w Angl. i Stan. Zjedn. zaw. jest trakto. za tle relig. chrześc. i nie można było jasno wytłum: ani idei wolno. i równo. a tem sam. ducho. nie- ...uli, że potrzeb. jest jakieś minimum niezależno. ~~materyal~~ ekonomi. Bez niej głos. staje się illuzoryczny. bo wybor. bied. alb. będz. głoso. jak mu każ. alb. wcale nie przyjd. głoso. bo nie spodzie. się po swoj. głoso. naprawy swej doli;

Filo. socyal. ogól.

się dostało. Wobec pobłażliwości tamtych ukazała się cnota Sokratesa w blasku prawie nadludzkim; takie było zdanie znawców starożytnych. 47) A ~~wstrzemięźliwość jego~~ jego panowanie nad sobą w sprawach miłosnych tem większy podziw obudza, że nie jest ~~faktem~~ przymiotem odosobnionym, jednostronnym, ~~kosztem~~ wytworzonym ze szkodą cnót innych; wszystkie cnoty zakwitły w jego duszy bogatej. Jaki on żołnierz wytrzymały na głód i zimno, o tem świadczy oblężenie Potydei; jaki odważny aż do bohaterstwa, pamiętają ~~dobrze wszyscy, którzy z nim cofali się z pod Delionu~~ ci, którzy razem z nim odbyli kampanię beocką, służyli razem w wojennych wyprawach. („Warto było zobaczyć go, woła Alcybiades, gdy z pod Delion uchodziło wojsko w popłochu. Właśnie byłem przy nim na koniu, on pieszo w ciężkiej zbroi. Po rozproszeniu się wszystkich, cofał się sam z Lachesem. Ja ich spotykam i zoczywszy, każę być dobrej otuchy i dodaję, że ich nie opuszczę. Wtedy ukazał mi się Sokrates jeszcze dzielniejszym, niż pod Potydeą, bo co do mnie, w mniejszej byłem obawie, ~~wsiadłszy~~ siedząc na koniu. Najprzód tedy przewyższał o wiele Lachesa przytomnością umysłu; potem zdawało mi się, o Arystofanesie, że ~~według twego wyrażenia~~ stąpał sam, jak tutaj zwykł czynić, „z głową podniesioną”, ~~i sam kroczył~~;

Filo-socya-ogól

A jak zwykl. dziej. się przy dysku. któr. wyklu. organiz. najważ. bez któr. nie moż. być doprowadz. do pomyśl. rozwiąz. proble. tak i tym raz. się stało. Uznaw. relig: jak gdyb. nie odgryw. żadn. roli w losach demokr. nie umieli odpow. naprawd. na zarzu. że demokr. całe nie ma żadn. racji bytu, żadn. przyszł.

Ten zarzu. wyszedł od socyalis. wypowiedz. przez zwoln. Sorel'a a On zaprzecz. stanow. żeb. demokr. mogła doprowad. do ulepsz. socyal. bo wedł. Marxa, któr. on mieni się być stronn. demokr. jest wręcz antyt. socyaliz. W porząd. demokr. walka klas, tak dowod. Sorel, jest najzacięt. a gdy mu zrobić uwag. że obec. rządy parlam. są w ręku burżoar. demokraty. a Marx zważ. zawrz. do rozwoju socyal. która się z tamtej potrz. rozwin. odpart Sorel, że demokr. nie jest żad. idealn. ten fakt. którego socyalis. nie przypomn. bo demokr. nie ma żad. treści ekono. ten jest ... oderw. kierd. filo. ... za abstrak. przez któr. ...

oczy zwracając na wszystkie strony", zupełnie według twego opisu,48) spokojnie przypatrując się przyjaciołom i wrogom. Tak już z daleka oznajmiał, że kto go zaczepi, przeciw temu będzie się bronił strasznie." 49) Słowem, co do animuszu rycerskiego, nie ma on sobie równego.

Gdy Alcybiades skończył, Sokrates żartami prześladuje go i żeby lepiej mu dokuczyć, zamierza wygłosić mowę na cześć Agathona, ale przez drzwi, których niedbale strzeżono, przybywa coraz więcej nocnych hulaków i zaczyna się powszechna pijatyka. Powoli jedni się wynoszą, inni zasypiają, tam, gdzie każdy leżał, a gdy nad ranem budzi się Arystodem, ten sam, który opowiada dzieje tej biesiady, spostrzegł, że trzech tylko dotrzymało na placu, Agathon, Arystofanes i Sokrates. Zapijając po kolei z ogromnej czary, dyskutowali o sztuce scenicznej, i zdawało się Arystodemowi, który zresztą był bardzo zaspany, że Sokrates przekonał obu towarzyszy swoich, że tego samego

§. 19 Przyszła ewolu. demokracyi. Z uwag poprzedz. wyni: że pomi-
ęłosow. powszech. i wszechpotęż. parlam. Demokr. nie potra. urzeczywist.
swoich ideałów równo. wolno. postę. braters: ktoś mógłby obj. jedn. wyra:
braterst. lub altruiz. lub miłości wzajem. wszystk. jeśli jednost. wszyst.
nie będz. zapewn. jak najwięk. niezależno. ducha: a przynajm. najmniejsz.
niezależ. materyal. Poniew. nie uskar. jedn. demokr. francus. żąda środ.
praktycz. jak zaprowadz. takie stan rzeczy, w którym b. każd. jednos. mieć.
zabezpiecz. swoj. utrzym: a niezależ. ducha: chociażb. otrzym. bez pomo-
wszech. relig: co jest gwałt. zładz. psycholo. = wszystkim z tej. racji. kontradykt.
najpierw międ. wolno: a równo. powstał. międ. równo. a ciężar. potrze. międ.
demokr. a obu temi przez: t.j. i równo. i wolno. Wtedy ani postęp: czy
wewn: idei demokr. zwodzić. nie mowa. chyb. że zawrze sojusz z czymś.
który we Fran: Belg. Holland: a najbardz. w Niem. stanow: zjaw. t.j. z relig.
A wiel. wywał. demokr: takie zwan. socyalna nie tył. postęp. jak szpetel.
zyski. demokr: takie zw. mieszczań. ale wszyst wśród. że wolno: nie da się
pogodz. z równo. To też w ustroj. socyalisty. będz. pielęgno. równo. przede-
wszyst. majątk. ale nie będz. odrzucało. wolno. poniew. matką jest konkur:
i wszystk. niezależny. polot: któż. zyskać. równo. Poniew. jako i drug.
stronn: tak demokr: francusk. republi. jak demokr. socyal. niem. głoszą że
przeciw. do wiel. walki. czy że zdobyć. swoj. ostat. ludzko. miłoś. u których ♯

Filo. ogól. socyal.

♯ t.j. musz. czas wiara. stopn: grob. przew rozwoj. indywidualiz.

♯ ewolu. ludzko. alb. brak wolno: przy równ. nierów. alb. brak wolno. przy komplet. równo: wod. tej. czy czyni, demokr. czy socyal: też zaś socyaliz. ucho. za stronnic. antylib. to znaczy demokr: zwiąże przekr. do tej. sen. tyt. 7 demo: niezw i socyal. muszą być antylib. muszą 8

w owych czasach Ateńczyk wykształcony nie przypuszczał nawet, że można z kobietą rozprawiać o czemkolwiek 42). Cóż dopiero rozprawiać ~~badać~~ z nią o naturze ~~istotę~~ miłości! Przypuszczano, że może ~~Ona tylko mogła~~ być fletnistką, dobrą służącą do zabawy, ~~albo~~ że nawet może być poważną i matką rodzącą dzieci na potrzebę kraju; ale o miłości wyższej, idealnej, dawczyni cnót i mądrości, ~~z pewnością nie miała pojęcia. Ta była~~ przywilejem ~~rodu męskiego, jak wierzyli wszyscy mowcy poprzednio~~. To też musieli zdziwić się ogromnie biesiadnicy Agatona, ~~gdy~~ teraz słysząc nagle od Sokratesa, że jakaś kapłanka nieznana 43) lepiej niż od nich wszystkich, nawet od Sokratesa zna się na tajemnicach niebieskich a nawet powątpiewa, czy oni zrozumieć ~~wznieść się~~ potrafią całą doniosłość ~~tak wysoko, by wzrokiem objąć jej dziedzinę niezmierzoną~~ jej nauki natchnionych. Doprawdy tylko wielki geniusz mógł odważyć się na także ~~wywyższenie~~ wywyższenie kobiety, trzymanej podówczas i żyjącej w przykrej niewoli duchowej i politycznej; tylko wielki artysta mógł pokonać ~~bez szwanku~~ zadanie nader również ~~wywiązać się z~~ jak ~~trudnego~~ niewdzięcznego ~~zadania~~.

Chciał coś odpowiedzieć Arystofanes, gdy powstał hałas w sieni i słyszano głos Alcybiadesa pijanego mocno podchmielonego. Niebawem ukazał się we drzwiach, uwieńczony bluszczem i fiot-

13.3.903

Filo-ogól. socyal. 6

Ale z inn. takż. punkt. widz. wyprow. idee demokr. i zastęp. now. teor.
Jedn. takor jest rasow. któr. pozna[...] dostatn. a któr. jest przerobio. Nit-
zscheanizmem. Zenker jest tym. i pewn. absolut. jedn. nadczłow. któr. ma
stanowić stop. zw. na kark. wspólnota: postaw: nadczł. i któr. ma
wszystki. new. winn. gdy potrzeb. rasy wiod. Nic bedz. teraz do nieg wrac:
na nowo. wystar. powszech. że panow. jedn. rasy potrzeb. ~~[illegible]~~ tworzymy w ogóle.
i wyzwo. zwz. przez suro. selek. wyklu. niektór. równo. i wolno. bez
sama demokr: Demokr. być nie może. gdzi tyl. najsilniej. decyd. o wszyst.
Teor. nie jest nowa, bo Plat. już opart na niej budo. swoj. Rzeczypos.
któr. w przeciwstaw. do inn. form rząd. wszy. arystokr. lub monarch. gdy rządy powierzo. są jedn.

Dzisiej chwil. antydemokr. jedn pogl. po krót. omów. któr. przeważ.
rozwag. się krytyk. ekonomi. obecn. stosunk. Nawiązu. uwag. moj. do
arty. któr ukaz. się w r. 95 w jedn. z sierpnio. num: tygodn. die
Zukunft - redagow. przez znan. Max. Harden'a. W nu. 47^{ym} (24 sierp.)
ukaz. się arty "Demokra: Wolno. Postęp - przez Teod. Ernst'a.
Większ. części pracy późniejszo. jest analiz. pojęć, któr. podamy już
dostatn: Dla naszy. streszcz. jego analiz. w tych kilk. słow. że demokr.
i wolno. wzajem. się znosz. aby zmierz. na korzy. oligar. lub tyran. jedn. czy kil.

nowych przewinień, musi zamieszkać w ptaku, gadzinie lub jeszcze ~~gorszym, spada do~~ (niższych organizmów. Czy teorya ta ~~degeneracyjna~~ znajdzie poparcie u ~~specyalistów~~ fizyologów, nie wiem, ale niejeden ~~wielu~~ może przyjmą ~~bez wahania~~ do wiadomości ciekawe twierdzenie, że samica jest (zawsze niewykończona. Jeśli zaś takie

wydaje się dziwaczna, wyraźnie degeneracya form organicznych, jest u Platona, to głównie dla tego, że organizmy zwierzęce dalszych zamieniłyby się w same symbole ~~tylko następstwem coraz~~ (upadków duchowych, co sprzeciwia się założeniu Timeusza, prawdziwego Stwórca jego dobry jest i z dobroci świat utworzył. ~~nich byłaby pozbawiona~~ (sensu. ~~W każdym razie wszystkie kształty~~ Ale nad tem zastanowimy się przy kosmologii ~~platońskiej~~; tutaj należało jeden punkt jej ~~zwierzęce zostały~~ (powiązane między sobą i z człowiekiem za pomocą wyprzedziłwszy, że wszystkie kształty zwierzęce są) jednej i tej samej przyczyny: ~~przez~~ Obniżanie się wartości moralnej duszy ludzkiej i pociąga za sobą wyrodzenie się i upadek form doczesnych ~~zmuszonej przyjmować na się coraz gorsze postaci~~. w których zmuszona jest przebywać. Poznawszy dostatecznie dwie opinie Platona o początku duszy, przejdźmy do jej natury, władz i czynności.

6. Istota i władze duszy.

Którąkolwiek (z dwóch hipotez wybierzemy, czy dawną Fedonową czy znacznie późniejszą z Timeusza, zawsze dusza będzie jestestwem względnie niezależnem i kompletnem. Poznaliśmy jej (dzieje przedziemskie, wypeł-

Filo. socycl. ogół. C

Wykaza. to aut. obrazu. na przykł. Stan. Zjedno: gdz. milione: przez wsty. zawił agent. wprowadz. do wspól. posłan. zawił kiedy. który. oczynś. przez mił piątni, owocy. od posiadzen: kapitalist.

Zatoczn. się tył. nad kwi. zaczyna. gdz. zapomnie: przyjaśł. wspomn. wyjść: demokr. wolno. portk: i przedsięwz. utożsam. się stron. społecz:

sposobem dusza ludzka w ciele zwierzęcem przebywa, kiedy zaś zwierzęca w ludzkiem, Timeusz konsekwentniejszy wszystkie zwierzęta obdarza duszami ludzkiemi. Wyznaję, że to przyjemniej, bo gdyby Fedros miał rację, nie wiedzielibyśmy nigdy, czy w zwierzęciu siedzi, porzuciwa dusza bydlęca, czy też jaka nam pobratymcza, która tam odbywa pokutę. Timeusz pozbawia nas tego kłopotu, bo w każdym zwierzęciu odnajduje wyrodną duszę ludzką, skąd wniosek oczywisty, że bezpiecznie tylko możemy karmić się roślinami. W istocie pociesza nas Platon, że te dusze osobne i zostały umyślnie na pokarm stworzone.

25) Wogóle usiłuje Timeusz, czego brak zupełny w Fedrosie, wszystkie zjawiska biologiczne tłumaczyć za pomocą jednej formułki naukowej. Możnaby nazwać ją ewolucyonizmem odwrotnym czyli degeneracyą. Zamiast zaczynać od drobnych, niedoskonałych żyjątek, kiełkujących w szlamie pierwotnym, aby wznieść się do ptaków i kręgowców, Platon na początku stawia formę najprzedniejszą, a zeń przez degeneracyę wywodzi niższe. Zrazu był mężczyzna, którego dusza z nieba pochodzi; jeśli za życia przeniewierzył się rozkazom Stwórcy, dusza jego przy drugiem narodzeniu się wchodzi w ciało kobiece, a gdy i w tej podczas swojej pielgrzymki dopuszcza się